

Hallituksen vuosikertomus 2024

Liite 1 Ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvaukset

Hallituksen vuosikertomus 2024

Liite 1 Ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvaukset

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Valtioneuvoston kanslia

Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-383-577-1

ISSN pdf: 2490-0966

ISBN painettu: 978-952-383-596-2

ISSN painettu: 2490-0613

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Paino: Grano Oy, 2025

Hallituksen vuosikertomus 2024 Liite 1 Ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvaukset

Valtioneuvoston julkaisu 2025:43

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Valtioneuvoston kanslia

Kieli suomi

Sivumäärä 249

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä.

Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstatolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös hallituksen vuosikertomuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (853/2024) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2024 muodostuu viidestä osasta:

- Hallituksen vuosikertomus
- Liite 1 Ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvaukset
- Liite 2 Tilinpäätöslaskelmat
- Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta
- Liite 4 Valtion yhtiöomistus

Asiasanat

hallituksen vuosikertomukset, eduskunta, valtioneuvosto, hallituksen kertomukset, valtion tilinpäätös, omistajaohjaus

ISBN PDF 978-952-383-577-1

ISBN painettu 978-952-383-596-2

Asianumero VN/23125/2024

ISSN PDF 2490-0966

ISSN painettu 2490-0613

Hankenumero -

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-577-1>

Regeringens årsberättelse 2024

Bilaga 1 Redogörelser för resultatet inom ministeriernas ansvarsområde

Statsrådets publikationer 2025:43

Utgivare Statsrådet

Utarbetad av Statsrådets kansli
Språk finska

Sidantal 249

Referat

Statsrådet lämnar regeringens årsberättelse till riksdagen som den berättelse om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut som det föreskrivs om i 46 § i grundlagen. Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988).

I 18 § i lagen om statsbudgeten förutsätts det att de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultat av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, om statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå bestäms berättelsens innehåll dessutom särskilt av kraven i statsrådets förordning om regeringens årsberättelse (853/2024). Regeringens årsberättelse för 2024 består av fem delar:

- Regeringens årsberättelse
- Bilaga 1 Redogörelser för resultatet inom ministeriernas ansvarsområde
- Bilaga 2 Bokslutskalkyler
- Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden
- Bilaga 4 Statens bolagsinnehav

Nyckelord regeringens årsberättelser, riksdagen, statsrådet, regeringens berättelser, bokslut, ägarstyrning

ISBN PDF 978-952-383-577-1

ISBN tryckt 978-952-383-596-2

Ärendenummer VN/23125/2024

ISSN PDF 2490-0966

ISSN tryckt 2490-0613

Projektnummer -

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-577-1>

Sisältö

1	Valtioneuvoston kanslia	7
1.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	8
1.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	10
2	Ulkoministeriö	18
2.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	19
2.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	22
3	Oikeusministeriö	35
3.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	36
3.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	39
3.3	Saamelaiskäräjien kertomus vuodelta 2024.....	53
4	Sisäministeriö	67
4.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	68
4.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	73
5	Puolustusministeriö	84
5.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	85
5.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	87
6	Valtiovarainministeriö	102
6.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	103
6.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	107
7	Opetus- ja kulttuuriministeriö	117
7.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	118
7.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	121
8	Maa- ja metsätalousministeriö	137
8.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	138
8.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	141
9	Liikenne- ja viestintäministeriö	154
9.1	Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin.....	155
9.2	Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	157

10 Työ- ja elinkeinoministeriö	169
10.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutokseen.....	170
10.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	173
11 Sosiaali- ja terveysministeriö	186
11.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutokseen.....	187
11.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	191
12 Ympäristöministeriö	207
12.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutokseen.....	208
12.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys	211
13 Valtion liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot	226
13.1 Valtion liikelaitokset	226
Metsähallitus.....	226
Senaatti-kiinteistöt.....	228
Puolustuskiinteistöt	231
13.2 Valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot	234
Huoltovarmuusrahasto	234
Maatalouden interventiorahasto (Mira).....	236
Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)	237
Palosuojelurahasto.....	239
Rahoitusvakauserahasto	240
Valtion asuntorahasto	242
Valtion eläkerahasto	243
Valtion televisio- ja radiorahasto	245
Valtion takuurahasto.....	246
Ydinjätehuoltorahasto	248
Öljysuojarahasto	249

1 Valtioneuvoston kanslia

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

- Valtioneuvoston kanslian osuus **636 milj. €**

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 199 milj. €
- Siirtomenot 37 milj. €
- Sijoitusmenot 31 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

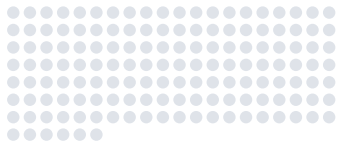
42 %

Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

- Valtioneuvoston kansliassa **744 henkilötyövuotta**

Virastot 0 KPL

• Ei virastoja

Rahastot 0 KPL

• Ei rahastoja

Liikelaitokset 0 KPL

• Ei liikelaitoksia

Yhtiöt 29 KPL

FINANSSI-INTRESSI

- Edita Group Oy
- Suomen Rahapaja Oy

STRATEGINEN INTRESSI

- Boreal Kasvinjalostus Oy
- Cinia Oy
- Finavia Oy
- Finnair Oyj
- Fortum Oyj
- Gasum Oy
- Kemijoki Oy
- Leijona Catering Oy
- Motiva Oy
- Neova Oy
- Neste Oyj
- Patria Oy
- Posti Group Oyj
- SSAB
- Suomen Lauttaliikenne Oy
- Suomen Siemenperunakeskus Oy
- Suomen Viljava Oy
- Tapio Oy
- VR-Yhtymä Oyj

ERITYISTEHTÄVÄT

- Finnpiilot Pilotage Oy
- Governia Oy
- Kuntarahoitus Oyj
- Solidium Oy
- Suomen Erillisverkot Oy
- Suomen Ilmailuopisto Oy
- Suomen Malmijalostus Oy
- Veikkaus Oy

1.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Vuonna 2024 jännitteet maailmanpolitiikassa kasvoivat ja vastakkainasettelu lisääntyi erityisesti turvallisuuden, kaupan ja talouden, teknologian ja huoltovarmuuden osalta. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja Suomen Nato-jäsenyys ovat muuttaneet olennaisesti Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristöä. Euroopan turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhkan väistyminen ei ole näköpiirissä. Itämeren turvallisuus oli valokeilassa erityisesti vedenalaiseen infrastruktuuriin kohdistuvien tapahtumien ja Venäjän varjolaivaston aiheuttamien turvallisuus- ja ympäristöriskien vuoksi.

Poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin varautuminen näkyi valtioneuvoston työssä. Kertomusvuoden aikana toteutettiin hallitusohjelman mukaista häiriö- ja kriisi-tilanteiden sääntelyn kokonaistarkastelua osana lainsäädäntösuunnittelua. Valtioneuvoston turvallisuusjohtamisen toimintamallin kehittämistä jatkettiin ja EU-työssä valmisteltiin varautumisen vaikuttamiskannat. Presidentti Niinistö valmisti Euroopan komission puheenjohtajan pyynnöstä uutta komissiota varten [raportin unionin siviili- ja puolustusvalmiuden vahvistamisesta](#). Raportti tukee Suomen aloitetta EU:n varautumisunionistrategiasta.

Suomen bruttokansantuote supistui edelliseen vuoteen nähden. Suomen vienti palautuu odotettua hitaammin. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku ovat merkkejä elpymisestä. Työmarkkinoiden käänne parempaan siirtyy vuodelle 2025. Heikko talouden suhdanne heijastuu julkiseen talouteen monin tavoin. Alijäämä alkaa kuitenkin vähitellen supistua talouden elpymisen sekä hallituksen toimien myötävaikutuksella. Julkisen talouden säästöistä huolimatta on kohdennettu lisärahoitusta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä puolustusmenoihin. Pääministeri Orpo käynnisti [Kasvuriihi-hankkeen](#) uusien talouskasvua vauhdittavien toimenpiteiden ideoimiseksi.

EU on tukenut vahvasti taloudellisesti ja pakotepolitiikalla Ukrainaa sen vastatessa Venäjän hyökkäykseen. Suomi on jatkanut Ukrainan sotilaallista tukea ja varautumista jälleenrakentamiseen. Paine Euroopan puolustusteollisen kapasiteetin kasvattamiseen unionissa on kasvanut. EU:n yhtenäisyys on ollut koetuksella muun muassa Ukrainan tukemiseen liittyvissä kysymyksissä ja Lähi-idän tilanteen vuoksi.

EU-vaalikausi päättyi kesällä 2024. Euroopan parlamentin vaaleissa poliittisten ryhmien painopiste siirtyi aiempaa enemmän oikealle. Joulukuussa aloittaneen komission puheenjohtajana jatkoi Ursula von der Leyen ja komissaari Henna Virkkunen sai johtavan varapuheenjohtajan tehtävän, jonka toimialueena on teknologinen omavaraisuus, turvallisuus ja demokratia. Uusi komissio julkaisi vuoden 2025

alussa työohjelmansa, jonka tavoitteena on rakentaa vahva, turvallinen ja vauras Eurooppa. Ohjelma keskittyy erityisesti kilpailukyvyn parantamiseen, turvallisuuden lisäämiseen sekä talouden häiriösietokyvyn vahvistamiseen.

Vuonna 2024 valtio-omisteisten yhtiöiden toimintaympäristössä painottui talouden heikko suhdanne sekä taloudellisen epävarmuuden ja geopoliittisten jännitteiden jatkuminen. Kilpailukyvyn ja kannattavuuden parantamista jatkettiin. Inflaation hidastuminen ja aleneva korkotaso tukivat yhtiöiden suorituskykyä. Toukokuussa valtioneuvoston hyväksymässä [omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä](#) tavoitellaan kestäväää kasvua, kilpailukykyä ja vastuullista omistajuutta.

Taulukko 1. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Hallituksen toiminnan tueksi ei onnistuta tuottamaan tietoa, oikea-aikaista viestintää ja yhteisiä palveluita.	Hallitustyöskentely hidastuu ja heikentyy.	Vahvistetaan yhteistyö-rakenteita, tuetaan hallitusta järjestelmällisesti, viestitään yhtenäisesti sekä varaudutaan häiriö- ja poikkeustilanteisiin.
Valtioneuvoston toiminta ei ole yhtenäistä.	Ratkaisuja tehdään osissa, mikä johtaa epä-yhtenäiseen toimintaan ja ratkaisuihin, jolloin toiminta ei ole kustannustehokasta.	Parannetaan yhteistyötapoja ja valtioneuvoston yhteisiä prosesseja, varmistetaan uudistettavien tietojärjestelmien käytettävyys sekä yhteentoimivuus.
Suomen EU-vaikuttaminen ei johda riittävällä tasolla asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.	EU-päätöksenteon linjaukset ja ratkaisut ovat Suomelle osin epäedullisia.	Vaikutetaan Suomen kannalta keskeisiin asioihin ratkaisukeskeisesti, oikea-aikaisesti ja yhtenäisesti eri tasoilla
Valtion yhtiöomistusten taloudellinen tulos heikkenee.	Vaikutukset omaisuustuloihin.	Aktiivisella omistajuudella tavoitellaan yhtiöiden kehittymistä epävarmassa ja heikon talouskasvun ympäristössä.

1.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 2. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

VNK	Talousarvion luku	2022	2023	2024
23.01	Hallinto	189	194	195
23.10	Omistajaohjaus	611	288	31
23.20	Poliittisen toiminnan avustaminen	36	36	35
23.30	Oikeuskanslerinvirasto	4	4	4
23.90	Muut menot	3	2	2
23	VNK:n hallinnonala yhteensä	843	523	267

Valtioneuvoston kanslian pääluokan määrärahojen käyttö vuonna 2024 oli yhteensä 267,0 miljoonaa euroa, mikä oli 256,5 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Vähennys edellisvuoteen nähden johtuu pääosin valtio-omisteisten yhtiöiden rahoituksesta. Hallinnonalan määrärahoja käytettiin hallintoon 73 prosenttia, omistajaohjaukseen 12 prosenttia, poliittisen toiminnan avustamiseen 13 prosenttia ja muun toiminnan osuus oli yhteensä kaksi prosenttia.

Hallinnon määrärahojen käyttö kasvoi 0,8 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Valtioneuvoston kanslian toimintamenojen osuus hallinnon käytöstä kasvoi 154,4 miljoonaan euroon (+2 prosenttia), mitä selittää osin valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman toimeenpanoon ja muihin hallituksen päättämiin keskeisiin määräaikaisiin hankkeisiin käytetty 1,4 miljoonaa euroa. Lisäksi hallinnon määrärahojen käyttöä kasvatti ylemmän johdon sihteereiden koonti sekä EU-tuomioistuinasioiden ja Eurooppatiedotuksen siirrot valtioneuvoston kansliaan. Toisaalta hallinnon määrärahojen käyttöä laski valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan menojen väheneminen 5,4 miljoonaan euroon (-49 prosenttia), koska osana hallitusohjelman mukaisia taloudellisia päätöksiä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta päätettiin lakkauttaa.

Toimintamenojen merkittävimmät menoerät aiheutuvat valtioneuvoston yhteisistä tietohallintopalveluista, toimitiloista sekä valtioneuvoston kanslian henkilöstömenoista. Tuleville vuosille edellytettävät säästöt toteutetaan vähentämällä toimitiloja, karsimalla valtioneuvostolle tarjottavia IT-palveluita sekä muita

valtioneuvoston yhteisiä palveluita ja vähentämällä henkilöstömenoja vaihtuvuutta hyödyntämällä. Vuoden aikana tehtiin sopeutustoimia, jotka alentavat menoja lähivuosina.

Suomen Malmijalostus Oy:tä pääomitetiin 30 miljoonalla vuonna 2024. Vuosina 2022 ja 2023 tapahtui yksittäisiä suurempia pääomituksia.

Poliittisen toiminnan avustamiseen (puoluetuet) käytettiin 34,6 miljoonaa euroa (-3 prosenttia). Käytön väheneminen johtui hallitusohjelman mukaisesta säästöstä tukeen.

Hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuustavoitteen toteutuminen

Vaikuttavuustavoite: Vahva ja välittävä Suomi rakentuu konkreettisista teoista ja ratkaisuista toimien aktiivisesti ja aloitteellisesti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Yhteistyöllä Suomi selviää kaikista haasteista.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan [hallitusohjelman](#) perusteella. Vaikuttavuustavoitteen toteutumista seurataan valtioneuvoston kanslian määrittelemien neljän strategisen painopisteen mukaisesti.

Pääministerin avustaminen valtioneuvoston johtamisessa

Hallitusohjelman toteuttaminen on edistynyt hyvin. Valtaosa hallitusohjelman kirjauksista on valmistelussa, ja osa jo valmistunut. Hallitusohjelman seurantaan on vakiinnutettu toimintamalli.

Hallituksen neuvotteluiden määrä kaksinkertaistui (36 hallituksen neuvottelua). Valtioneuvoston yleisistuntoja järjestettiin 69 (-17 prosenttia). Lisäksi valmisteltiin hallituksen puoliväliriihtä ja sitä tukemaan asetettiin [Kasvuriihi-hanke](#) uusien talouskasvua vauhdittavien toimenpiteiden ideoimiseksi. [Pohjoisen Suomen](#) ja [Itäisen Suomen](#) ohjelmatehdotukset valmistuivat. Valtioneuvoston kansliassa jatkettiin valtioneuvoston turvallisuusjohtamisen toimintamallin kehittämistä.

Hallitus hyväksyi istuntokausittaiset [lainsäädäntösuunnitelmat](#) ja vaalikauden [lainsäädäntöohjelman](#). Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 90/2024 vp) annettiin eduskunnalle.

Valtioneuvoston vahvistamien strategioiden ja periaatepäätösten karsimiseksi valtioneuvosto päätti periaatepäätöksinä päätettyjen ohjausasiakirjojen voimassaolosta (-19 periaatepäätöstä).

Vuoden aikana julkaistiin tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan strateginen [toimintaympäristöanalyysi](#) ja annettiin eduskunnalle [selonteko](#) YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta. Valtioneuvoston eduskunnalle antamaa tiedonantoa konkretisoiva rasisminvastainen [toimenpideohjelma](#) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä.

Valmisteltiin ehdotukset valtioneuvoston ja sen ministeriöiden viestinnän teknisten palveluiden kokoamisesta valtioneuvoston kansliaan ja yhteisen verkkoviestintäalustan uudistamisesta.

Otettiin käyttöön 5 miljoonan euron vuosittainen valtioneuvoston yhteinen toiminta ja hankkeet -määräraha, jonka kautta kohdennetaan voimavaroja ministeriöille hallitusohjelman toteuttamiseen tai muihin hallituksen päättämiin keskeisiin määräaikaisiin hankkeisiin.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Toimintaympäristön seuranta ja ennakointi strategisen päätöksenteon tukena

Suomen EU-politiikan johtaminen

Systemaattisen ennakkovaikuttamisen ja vaikuttamisen seurauksena kannanmuodostus on nopeutunut ja Suomen omat aloitteet ovat edenneet. Pääprioriteetit kilpailukyky ja kokonaisturvallisuus näkyvät vahvasti Eurooppa-neuvoston strategisessa agendassa sekä uuden komission ohjelmassa. Ukrainan sodan jatkuminen, Yhdysvaltojen presidentinvaihdoksen vaikutukset sekä nopeasti vaihtuvat tilanteet luovat jatkossa epävarmuutta, myös EU:n yhtenäisyydelle.

EU:n asialistalla pysyvät Ukrainan tukeminen, turvallisuuden ja puolustuksen kysymykset, muuttoliikekysymykset, EU:n valmistautuminen laajentumiseen, unionin rahoituskehyykset, Euroopan kilpailukyky sekä ajankohtaiset ulkopoliittiset kysymykset. Suomen EU-politiikan avaintavoitteet olivat EU:n strategisen kilpailukyyn vahvistaminen, kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen. Ennakkovaikuttamisen tavoitteita edistettiin eri vaikuttamiskanavia ja -tasoja käyttäen sekä poliittisella

että virkatasolla. Ennakkovaikuttaminen, vaikuttamistyö ja tavoitteiden asettaminen onnistui avaintavoitteiden näkyessä uuden komission työssä sekä Eurooppa-neuvoston hyväksymässä [strategisessa agendassa](#). Hyväksyttiin valtioneuvoston [periaatepäätös](#) EU-ennakkovaikuttamisen järjestämisestä ja ennakkoivasta kannanmuodostuksesta EU-asioissa.

Valtioneuvoston kansliassa valmisteltiin [varautumisen vaikuttamiskannat](#) ja Suomen aloite EU:n varautumisunionistrategiasta eteni. EU-johtajat sopivat [EU:n monivuotisen rahoituskehysten \(2021–2027\) väliarvioinnista](#) ja Suomen ensimmäiset [ennakkovaikuttamiskannat tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehukseen \(2028-\)](#) linjattiin. Suomalaisten EU-uria ja rekrytoitumista EU-tehtäviin edistettiin. EU-toimielimiin koulutettiin lisää suomen kielen tulkkeja. Vuoden alusta ulkoministeriöstä siirrettiin EU-tuomioistuinasiat ja Eurooppatiedotus osaksi valtioneuvoston kansliaa.

Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikka on kehittynyt uuden [periaatepäätöksen](#) myötä entistä aktiivisemmaksi ja tavoitteellisemmaksi. Kertyneillä omaisuustuloilla voitiin osittain rahoittaa hallituksen investointiohjelmaa.

Periaatepäätöksessä korostuu kestävä kasvun hakeminen sekä riskienhallinta ja turvallisuus. Periaatepäätös sisältää aiempaa konkreettisemmat tavoitteet valtio-omisteisille yhtiöille ja täsmennykset valtio-omistajan vastuullisuusodotuksista muun muassa yhtiöiden ilmasto- ja luontotyöhön. Valtion omistajaohjauksen ensimmäinen [vastuullisuusohjelma](#) valmistui.

Uuden periaatepäätöksen yhteydessä tarkastettiin ja täsmennettiin yhtiöiden omistusintressit ja tiettyjen yhtiöiden vähimmäisomistusrajat. Finavia Oyj:n ja VR Group Oyj:n vähimmäisomistusrajat laskettiin 50,1 prosenttiin aiemmasta 100 prosentista. Gasum Oyj:n ja Posti Group Oyj:n vähimmäisomistusrajat laskettiin 33,4 prosenttiin aiemmasta 50,1 prosentista. Kemijoki Oy:n raja nostettiin 33,4 prosenttiin aiemmasta 0 prosentista.

Cinia Oy:n omistajaohjaus siirrettiin liikenne- ja viestintäministeriöstä valtioneuvoston kansliaan ja Arctia Oy:n omistajaohjaus siirrettiin valtioneuvoston kansliasta liikenne- ja viestintäministeriöön.

Valtion pörssiomistusten kokonaistuotto oli -23,8 (2023: -14,9) prosenttia. Solidiumin osakeomistusten kokonaistuotto oli 4,8 (2023: -6,9) prosenttia ja valtion suoraan omistamien pörssiyhtiöiden kokonaistuotto -34,9 (2023: -17,7) prosenttia, johon vaikutti erityisesti Nesteen osakkeen heikko kehitys ja osakkeiden suuri paino salkussa. Myös Finnairin ja SSAB:n tuottokehitykset olivat negatiivisia. Helsingin pörssin tuottoindeksi laski 1,5 prosenttia. Valtion kaikkien pörssiomistusten arvo oli 17,7 (2023: 24,9) miljardia euroa. Valtion suoran pörssiomistuksen osuus oli 10,8 (2023: 17,9) miljardia euroa ja Solidiumin osakeomistuksen osuus 6,9 (2023: 7,1) miljardia euroa.

Valtioneuvoston kanslia valmisteli omaisuustulojen osalta hallituksen investointiohjelman rahoitussuunnitelman. Vuoden 2024 talousarvion mukainen tuloarvio omaisuustuloista oli 1,43 miljardia euroa. Omaisuustuloja valtiolle kertyi 1,45 (2023: 1,57) miljardia euroa, josta valtioneuvoston kanslian osuus oli 1,33 miljardia euroa (2023: 1,37 miljardia). Kertymää kasvatti Fortumin kasvanut osinkotasoa ja laski Solidiumin vertailukautta alhaisempi 238 (2023: 342) miljoonan euron voitonjako.

Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämishankkeet

Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri sekä toimintatapojen yhtenäistäminen on edistynyt ja toiminnan yhtenäisyys on lisääntynyt. Kertomusvuonna saavutettiin edistysaskeleita useiden toimintaprosessien kehittämisessä ja yhtenäistämässä, erityisesti pilvipalveluihin ja tekoälyyn pohjautuvien hankkeiden osalta. Nykyisten ja suunniteltujen toimenpiteiden tarkoituksena on edelleen edistää yhtenäisiä ja moderneja työtapoja. Lisäksi toiminnan tehokkuutta on parannettu, ja talouden sopeuttamistoimet ovat edenneet pääosin suunnitellusti.

Valtioneuvoston linnan korttelien 1 ja 2-toimitilojen uudistushankkeen (korttelihanke) rakennustyöt käynnistyivät kortteli 2:n osalta. Valtioneuvoston linnan kortteliin (kortteli 1) suunnitellusta uudisrakennuksesta valmisteltiin uusi ehdotus. Tasavallan presidentin väliaikaiseen virka-asumiskäyttöön osoitetun Valtion vierastalon peruskorjaus valmistui ja Säätytalon peruskorjaus etenee. Aleksanterinkatu 7 ja Eteläesplanadi 10 -toimitiloista luovuttiin sekä Mariankatu 9 ja 11 vuokrasopimukset irtisanottiin osana talouden sopeutustoimia. Lisäksi edistettiin valtioneuvoston toimitilojen yhteiskäyttöisyyttä ja yhteisiä työympäristöjä.

Valtioneuvoston kanslia käynnisti selvityksen valtioneuvoston yhteisiin virkoihin siirtymisestä ja valtioneuvoston henkilöstöhallinnon kokoamisesta valtioneuvoston kansliaan. Lisäksi laadittiin kehitysvaihtoehdot aula- ja vartiointipalveluiden toteuttamiseksi valtioneuvostossa ja sen ministeriökiinteistöissä. Valtioneuvoston turvakirjaamo aloitti toimintansa täysipainoisesti.

Valtioneuvoston kanslia rakensi järjestelmän reaaliaikaisen ja valtioneuvosto-tasoisien turvallisuustilanteen hallinnan vaatiman tilannekuvan tuottamiseksi. Lisäksi jatkokehitettiin valtioneuvoston sähköistä päätöksentekojärjestelmää (PTS) ja lisättiin uusia palveluita palveluhallintajärjestelmään (Virkkku). Kirjaamo- ja käännöspalveluissa laajennettiin robotiikan ja tekoälyn käyttöä.

Valtioneuvoston yhteisten palvelu- ja hallintotehtävien menot kasvoivat noin 1,6 miljoonaa euroa. Muutos aiheutui pääosin vuokra- ja henkilöstömenojen vuotuisista yleis- ja indeksikorotuksista, kun taas tietohallintopalveluissa oli hieman las-
kua edellisvuoteen nähden.

Taulukko 3. Valtioneuvoston yhteisten hallinto- ja palvelutehtävien menot 2022–2024, tuhatta euroa.

Menolaji	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Toteuma 2024
Toimitilavuokrat	39 119	41 495	43 885
Toimitilapalvelut ja turvallisuus	13 558	13 913	14 362
Tietohallintopalvelut	42 992	41 562	39 661
Muut tukipalvelut	8 247	7 480	7 430
Henkilöstömenot	30 639	32 578	33 259
Yhteensä	134 554	137 028	138 597

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Valtioneuvoston kanslian vastuulla oleva [kestävän kehityksen toimikunta](#) asetettiin uudelle nelivuotiskaudelle helmikuussa 2024. Toimikunta jatkoi vuoteen 2030 ulottuvan strategiansa toimeenpanoa ja valmisteli kymmenestä käytännön toimenpidekokonaisuudesta koostuvan toimintasuunnitelman vuosille 2025–2027. Valtioneuvoston kanslia jatkoi [Nuorten Agenda2030](#) -ryhmän sekä [nuorten ilmasto- ja luontoryhmän](#) toiminnan tukemista ja muun muassa osallistui [Priodiversity LIFE](#) -hankkeen kautta lokakuussa järjestettyyn nuorten ympäristöhuippukokoukseen.

Kansainvälisessä yhteistyössä korostui edelleen tarve vahvistaa multilateralismia sekä globaalia luottamusta ja sitoutumista Agenda2030:n ja sen kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon jatkuvasti vaikeutuvassa kansainvälispoliittisessa tilanteessa. EU-työssä keskityttiin kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuuden ja paikallistoimijoiden roolin vahvistamiseen kestävyystyössä. Suomi arvioitiin neljännen kerran peräkkäin maailman parhaaksi kestävästä edistäväksi maaksi.

Valtioneuvoston kanslian johdolla toteutettavan yhteiskunnallisen [kestävyyesarvioinnin ensimmäinen keskustelualoite](#) julkaistiin. Eduskunnalle annettiin valtioneuvoston selonteko Agenda2030:n ja kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanosta. Käynnistettiin YK:lle 2025 annettavan Suomen vapaaehtoisen [maaraaportin](#) valmistelu. Lisäksi [Sitoumus2050](#) -alustaa kehitettiin ja siellä lanseerattiin uusina sitoumustyyppeinä ympäristöministeriön johdolla toteutettava kiertotalouden green deal -sitoumus sekä valtioneuvoston kanslian johdolla toteutettavan rasismien vastaisen kampanjan kattositoumus.

Itsenäinen ja riippumaton kestävän kehityksen tieteellinen asiantuntijapaneeli jatkoi työtään valtioneuvoston kanslian yhteydessä. [Kestävyyspaneeli](#) julkaisi vuoden 2024 aikana politiikkasuosituksen kestävyysmurroksen vauhdittamisesta Suomessa sekä ehdotuksensa kestävän talouden mittareista.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa oleviin yhtiöihin nimitettiin vuonna 2024 yhteensä 202 hallitusjäsentä, joista valtion nimeämiä oli yhteensä 165. Näistä uusia jäseniä oli 26. Naisten osuus valtion nimitysvallassa olevista hallitusjäsenistä pysyi edellisvuoden tasolla ja oli 45 prosenttia. Naisten osuus valtion nimitysvallassa olevista hallitusten puheenjohtajista nousi 42 prosenttiin.

Valtioneuvoston kanslian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vahvistettiin keväällä 2024 vuosille 2024–2026. Suunnitelma sisältää sekä toiminnallisen tasa-arvon että henkilöstöpoliittisen näkökulman tarkastelun ja niihin liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Kanslian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä seurasi tavoitteiden toteutumista.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

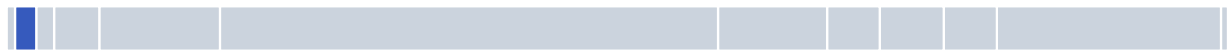
- [Valtioneuvoston kanslian tilinpäätös 2024](#)

2 Ulkoministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

• Ulkoministeriön osuus **1 638 milj. €**

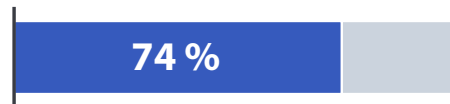

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 353 milj. €
- Siirtomenot 787 milj. €
- Sijoitusmenot 64 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

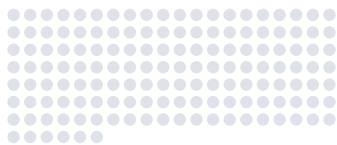
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

• Ulkoministeriössä **1 382 henkilötyövuotta**

Virastot **0** KPL

• Ei virastoja

Rahastot **0** KPL

• Ei rahastoja

Liikelaitokset **0** KPL

• Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **1** KPL

• Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)

Hallinnonalaan liittyviä tunnuslukuja

Ulkomaan edustustot

90 kpl

Edustustojen vuosimenot

183 milj. €

Kehitysyhteistyön maksatukset (ennakko)

1 121 milj. €

Kehitysyhteistyön osuus BKT:sta (arvio)

0,39 %

Kehitysyhteistyömäärärahat

1 209 milj. €

2.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristön merkittävä muutos-tila jatkui vuonna 2024. Keskeisin turvallisuusympäristöön vaikuttava tekijä oli Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, joka jatkui jo kolmatta vuotta pitäen Euroopan ja Suomen turvallisuustilanteen vakavana ja vaikeasti ennakoitavana. Hyökkäyssodan seurauksena yhteistyöhön, sääntöihin ja sopimuksiin pohjautuva Euroopan turvallisuusarkkitehtuuri on horjunut. Samaan aikaan sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän, ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion haastaminen jatkui. Kasvava globaali vastakkainasettelu ja suurvaltojen väliset jännitteet vaikuttivat turvallisuuteen, talouteen, teknologiaan, huoltovarmuuteen, teollisuuteen, kauppaan ja kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Tilanteen helpottumisesta ei ole merkkejä. Toimintaympäristön muutostila jatkuu ja ennakoimattomuus lisääntyy myös Yhdysvaltain hallinnon vaihdoksen myötä.

Perustavanlaatuisesti muuttunut, vakava ja vaikeasti ennakoitava toimintaympäristö on lähtökohtana valtioneuvoston [ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa](#) sekä sitä täydentävässä [kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa](#), jotka annettiin eduskunnalle kesällä 2024. Näistä tarkemmin vaikuttavuustavoitteissa.

Euroopan unioni on säilynyt Suomen tärkeimpänä arvoyhteisönä ja ulkosuhteiden viitekehyksenä ja vaikutuskanavana. Suomen Nato-jäsenyyden ensimmäinen täysi toimintavuosi syvensi turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä liittolaisten kanssa ja vahvisti sekä Suomen että Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan vakautta ja turvallisuutta. Suomen läheinen yhteistyö Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kanssa jatkui ja laaja-alainen kanssakäyminen Yhdysvaltojen kanssa tiivistyi entisestään muun muassa syyskuussa 2024 voimaan tulleen [Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyösopimuksen](#) myötä. Suurvaltakilpailu korosti tarvetta syventää yhteistyötä samanmielisten kumppaneiden, kuten Japanin, Kanadan, Etelä-Korean ja Australian kanssa.

Suomeen erityisesti Venäjän toimesta kohdistunut merkittävä hybrdivaikuttaminen jatkui vuonna 2024. Venäjän varjolaivaston toiminta aiheutti turvallisuus- ja ympäristöriskejä ja auttoi Venäjää kiertämään pakotteita. Useat Itämeren vedenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuneet vahingot edellyttivät nopeita ja päättäväisiä toimia. Kesäkuussa 2024 päättynyt Suomen puheenjohtajuus Itämeren valtioiden neuvostossa (CBSS) keskittyi erityisesti teemoihin kokonaisturvallisuus, kriisivalmius ja resilienssi.

Ukrainan tukeminen niin kahdenvälisesti kuin osana EU:ta ja laajempaa kansainvälistä yhteisöä oli keskeinen osa Suomen ulkopolitiikkaa. Ukraina oli vuonna 2024 Suomen suurin kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun kumppanimaa.

Ilmastonmuutos, köyhyyden ja näköalattomuuden aiheuttama globaali muutto-
liike sekä ääriliikkeet ja terrorismi tekivät osaltaan toimintaympäristöstä vaativan. Epävakaas Euroopan eteläisessä naapurustossa lisääntyi, geopoliittinen kilpailu Afrikassa syveni ja eskalaatioriski Lähi-idässä kasvoi. Terroristijärjestö Hamasin hyök-
käyksestä Israeliin syksyllä 2023 alkanut Gazan sota aiheutti pahenevan huma-
nitaarisen kriisin, jyrkensi kansainvälisiä jakolinjoja ja vaikeutti kehitysyhteistyön
toimintaympäristöä.

Kaupppolitiikan tärkeimpänä tavoitteena pysyi suomalaisyritysten viennin ja inves-
tointien edistäminen. Ulkoministeriö kiinnitti aiempaa enemmän huomiota talou-
delliseen turvallisuuteen ja kriittisten riippuvuuksien hallintaan.

Ulkoasiainhallinnon uudistuksella luodaan ulkoministeriön työlle uuden ajan ulko-
politiikkaan sopiva perusta. Osana uudistusta ministeriön uusi organisaatio ja työ-
järjestys tulivat voimaan elokuussa 2024. Kesäkuussa 2024 tehty päätös Business
Finlandin ulkomaantoimintojen integroinnista ulkoasiainhallintoon vahvistaa
vienninedistämistoimintaa.

Taulukko 4. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Toimintaympäristön vaikeutuminen, nopeat muutokset, useamman poikkeustilanteen samanaikaisuus.	Voivat vaikuttaa kansainvälisten suhteiden hoitoon niin Helsingissä kuin edustustoissa.	Toimiva tilannejohto, yhteistyö yli organisaatio-rajojen, mahdollisuus kohdentaa resursseja joustavammin.
Turvallisuusriskit (rikollisuus, vakoilu ja vaikuttamisyrietykset, terrori-iskut, konfliktit, luonnonkatastrofit, pandemiat, sodat).	Uhkaavat ulkoasiainhallinnon ja etenkin pienten edustustojen toimintakykyä.	Toimien systematisointi, riskianalyysi, varautuminen, koulutus ja harjoittelu, järjestelmien toimivuus.
Tietoturvariskit (kohdennetut haittaohjelmat, verkko-hyökkäykset, vaikuttamisyrietykset) ja tietoteknisten järjestelmien toiminta edustustoverkossa.	Toimintakyvyn heikkeneminen etenkin vaikean tai vihamielisen toimintaympäristön ja heikomman infrastruktuurin maissa. Valtioneuvoston järjestelmien vaarantuminen.	Tekniset ja tilaratkaisut, osaamisen kehittäminen, verkkoyhteyksien parantaminen, ulkoasiainhallinnon erityistarpeiden huomiointi keskitetyissä ratkaisussa.

Ulkoministeriö arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan olevan hallinnonalallaan kokonaisuutena kohtalaisella tasolla. Arvioissa ei ole merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna. Kehittämistoimia on aloitettu muun muassa kytkemällä riskianalyysi vuotuisen toiminnan ja talouden suunnitteluprosessiin sekä riskienhallintapolitiikalla. Tietoisuus riskienhallinnasta on lisääntynyt, mutta siihen kaivataan lisää kokonaisvaltaisuutta ja jalkauttamista käytännön työtehtäviin.

2.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 5. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

UM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
24.01	Ulkoasiainhallinto	286	303	305
24.10	Kriisinhallinta	60	66	78
24.30	Kansainvälinen kehitysyhteistyö	791	928	690
24.90	Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	108	118	132
24	UM:n hallinnonala yhteensä	1 245	1 416	1 205

Ulkoasiainhallinnon kulut vuonna 2024 olivat noin 1,2 miljardia euroa. Menot jakautuvat ulkoasiainhallintoon (305 miljoonaa euroa), kansainväliseen kehitysyhteistyöhön (690 miljoonaa euroa), ulkoministeriön hallinnonalan muihin menoihin (132 miljoonaa euroa, joista suurin osa jäsenmaksuja ja rahoitusosuuksia kansainvälisille organisaatioille) sekä kriisinhallintaan (78 miljoonaa euroa). Kriisinhallinnan määrärahat ohjataan pääasiallisesti Puolustusvoimien ja sisäministeriön käyttöön.

Ulkoministeriö hallinnoi Suomen valtion kiinteistöomaisuutta ja vuokrattuja tiloja ulkomaan edustustoverkon toimipisteissä sekä valtion omistamia kulttuuri- ja tiedeinstituuttien kiinteistöjä Ateenassa, Pariisissa, Roomassa ja Venetsiassa. Omistettujen kiinteistöjen tasearvo oli vuoden 2024 lopussa noin 257 miljoonaa euroa.

Ulkoasiainhallinnon pääluokkaan osoitettiin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa määrärahoja yhteensä 1 289,8 miljoonaa euroa. Lisätalousarvioissa hallinnonalan määrärahoista vähennettiin yhteensä 5,7 miljoonaa euroa. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot varsinaisessa talousarviossa vuonna 2024 olivat 256,1 miljoonaa euroa, ja lisätalousarvioissa määrärahoja lisättiin 3,8 miljoonaa euroa. Toimintamenojen nettokäyttö vuonna 2024 oli 263,2 miljoonaa euroa.

Vuoden 2024 kustannuslaskelmien mukaan ulkoasiainhallinnon ydintoimintoihin käytettiin yhteensä 1 059 henkilötyövuoden (45,9 prosenttia), ohjaustoimintoihin 18 henkilötyövuoden (0,8 prosenttia) sekä johtamiseen, hallintoon ja muihin tukitehtäviin 1 230 henkilötyövuoden (53,3 prosenttia prosenttia) työpanos.

Tukitehtävien hallinnointi vie edustustoissa enemmän aikaa kuin ministeriötoiminta. Edustustot hoitavat monet Suomessa valtioneuvoston hallintoyksikölle kuuluvat tehtävät itse. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon käytettiin edellisvuotta hieman vähemmän henkilötyövuosia, vastaavasti kauppapolitiikan ja kaupallistaloudellisten suhteiden ja konsuli- ja maahantulopalvelujen osuus käytetyistä henkilötyövuosista nousi (kasvua molemmissa 12 prosenttia verrattuna vuoteen 2023). Muutokseen vaikuttivat erityisesti Team Finland -uudistuksen valmistelu sekä erilaiset konsulikriisit maailmalla. Tukitoimintojen osuus käytetyistä henkilötyövuosista laski noin kahdeksan prosenttia, erityisesti edustustojen muissa tukitehtävissä. Ulkoasiainhallinnon henkilötyövuodet laskivat 98 henkilötyövuotta (neljä prosenttia) edellisvuodesta.

Kustannuksista ydintoimintojen osuus oli 175 miljoonaa euroa (45,9 prosenttia), ohjaustoimintojen 3,1 miljoonaa euroa (0,8 prosenttia) ja johtamisen, hallinnon ja muiden tukitehtävien osuus 203 miljoonaa euroa (53,3 prosenttia). Ydintoimintojen kustannukset jakautuivat seuraavasti: ulko- ja turvallisuuspolitiikka 51,8 miljoonaa euroa (29,6 prosenttia), kauppapolitiikka ja kaupallistaloudelliset suhteet, mukaan lukien Team Finland toiminta, 33,4 miljoonaa euroa (19,4 prosenttia), kehityspolitiikka ja -yhteistyö 14,9 miljoonaa euroa (8,5 prosenttia), konsulipalvelut ja maahantulotehtävät 43,6 miljoonaa euroa (24,9 prosenttia), ulkoasiainhallinnon muut kansainväliset tehtävät, mukaan lukien maakuvatyö, 17,4 miljoonaa euroa (10,0 prosenttia) ja muut sisältötehtävät 13,3 miljoonaa euroa (7,6 prosenttia). Kustannukset sisältävät valtioneuvoston hallintoyksikön ilmoittamat vuoden 2024 palvelutuotannon kustannukset.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan osoitettiin vuoden 2024 talousarviossa yhteensä 53,1 miljoonaa euroa. Lisätalousarvioissa määrärahaa lisättiin 1,7 miljoonalla eurolla. Määrärahasta 54,4 miljoonaa euroa asetettiin Puolustusvoimien käyttöön. Siviilihenkilöstön osallistumiseen kriisinhallintaan osoitettiin 19,5 miljoonaa euroa, josta 18,3 miljoonaa euroa jaettiin käytettäväksi sisäministeriön alaisessa Kriisinhallintakeskuksessa. Rauhanvälitykseen osoitettiin talousarviossa 3,9 miljoonaa euroa, josta käytettiin vuoden 2024 aikana 2,9 miljoonaa euroa. CMI:n pääomaa korotettiin 5,0 miljoonalla eurolla Sitralta saadun lahjoituksen puitteissa.

Varsinaisen kehitysyhteistyön momentille osoitetut määrärahat olivat varsinaisessa talousarviossa vuonna 2024 yhteensä 628,6 miljoonaa euroa, mistä lisätalousarvioissa vähennettiin 11,8 miljoonaa euroa. Näiden määrärahojen käyttö oli 515,8 miljoonaa euroa. Tästä humanitaarista apua oli 93 miljoonaa euroa, monenkeskisen kehitysyhteistyön käyttösuunnitelmakohdalta maksettiin 230 miljoonaa euroa ja kansalaisjärjestöyhteistyön käyttösuunnitelmakohdalta 85 miljoonaa euroa. Varsinaisen kehitysyhteistyön momentin maksatusaste vuonna 2024 oli 82 prosenttia.

Maksatusaste laski vuoden 2023 tasosta noin yhden prosenttiyksikön. Vuodelle 2025 määrärahoja siirtyi 136 miljoonaa euroa. Tuki Ukrainalle -momentille osoitettiin talousarviossa 32,8 miljoonaa euroa, mistä vähennettiin lisätalousarvioissa 0,2 miljoonaa euroa. Vuodelle 2025 siirtyi 8,2 miljoonaa euroa.

Kehitysyhteistyön maksatukset olivat alustavan arvion mukaan yhteensä 1 121 miljoonaa euroa vuonna 2024. Maksatukset vastasivat noin 0,39 prosenttia bruttokansantulosta, mukaan lukien edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat sekä kehitysyhteistyöksi muilta kuin varsinaisen kehitysyhteistyön momentilta laskettava osuus. Jälkimmäisten osuus maksatuksista oli arviolta 623 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 kehitysyhteistyömomenteilta, mukaan lukien Tuki Ukrainalle -momentti ja finanssisijoitukset, tehtyjen rahoituspäätösten summa oli 599 miljoonaa euroa. Rahoituspäätösten euromäärästä 95 prosenttia tuki yhtä tai useampaa kehityspolitiikan painopistettä: naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman vahvistamista tuki 60 prosenttia, demokratiakehitystä 38 prosenttia, työpaikkojen lisäämistä ja talouden vahvistamista kehittyvissä maissa 34 prosenttia sekä ruokaturvaa ja luonnonvarojen kestävää käyttöä 41 prosenttia päätöksistä.

Hallinnonalan muihin menoihin osoitettiin talousarviossa yhteensä 155,9 miljoonaa euroa. Lisätalousarvioissa määrärahaa lisättiin yhteensä 0,5 miljoonaa euroa. Muiden menojen suurimmat erät olivat ulkoministeriön toimialaan kuuluvien kansainvälisten järjestöjen ja organisaatioiden jäsenmaksut ja rahoitusosuudet sekä rahoitus Suomen valmistautumiseen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuteen.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Suomen ja suomalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen

Ulkoministeriö jatkoi vuonna 2024 työtään Suomen turvallisuuden vahvistamiseksi toimintaympäristössä, joka on heikentynyt Venäjän Ukrainassa käymän hyökkäyssodan myötä perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti. Oloissa, joissa niin Suomen, Euroopan ja lähialueen kuin myös maailman turvallisuustilanteeseen liittyy suurta epävarmuutta, Suomi edisti turvallisuutta ja vakautta lisääviä ratkaisuja yhdessä kumppanimaiden kanssa sekä kahden- että monenvälisesti. Euroopan unioni on tässäkin suhteessa Suomen keskeisin ulkopoliittinen vaikutuskanava. Suomi tuki kehitystä, jossa EU:n luonne ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisena toimijana vahvistui ja jossa Natolla ja EU:lla on toisiaan täydentävät ja vahvistavat roolit Euroopan turvallisuuden varmistamisessa.

Suomi vaikutti diplomatian keinoin Euroopan unionin yhtenäisyyden, globaalin roolin ja uskottavuuden vahvistamiseksi sekä EU:n pitkän aikavälin strategisen kilpailukyvyn tukemiseksi ulkosuhteiden kautta. Suomi pyrki kehittämään EU:n ulko-, turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä muuttuneessa toimintaympäristössä. Suomi ajoi määräenemmistöpäätösten lisäämistä yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa unionin päätöksenteon tehostamiseksi ja toimintakyvyn turvaamiseksi, huomioiden EU:n laajentumisen vaatimat institutionaaliset uudistukset. Suomi edisti EU:n kumppanuuksia, yhteistä Venäjä-politiikkaa sekä vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle.

Suomen täysjäsenyys Pohjois-Atlantin puolustusliitto Natossa vahvistaa Suomen turvallisuutta ja Pohjois-Euroopan vakautta. Suomi arvioi turvallisuuttaan Naton yhteisen puolustuksen näkökulmasta, kantaa osaltaan vastuuta koko liittokunnan turvallisuudesta ja toimii Nato-liittolaistensa rinnalla yhteisten arvojen puolesta. Liittymisprosessin loppuunsaattamiseksi Suomi hyväksyi keväällä 2024 useita Naton jäsenyyttä ja toimintaa koskevia sopimuksia, keskeisimpinä joukkojen asemaa koskevan Nato SOFA-sopimuksen (Status of Forces Agreement) sekä Pariisin pöytäkirjan.

Valtioneuvosto antoi kesäkuussa 2024 eduskunnalle [ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon](#), jonka mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu arvopohjaiseen realismiin. Suomi pitää kiinni itselleen tärkeistä arvoista, kuten demokratiasta, oikeusvaltioperiaatteesta, kansainvälisestä oikeudesta ja ihmisoikeuksista, rauhasta, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta.

Itämeren alueen turvallisuus oli vuonna 2024 valokeilassa erityisesti vedenalaiseen infrastruktuuriin kohdistuneiden vahinkojen sekä Venäjän niin sanotun varjolaivaston aiheuttamien turvallisuus- ja ympäristöriskien vuoksi. Suomi on ollut aktiivinen niin EU:ssa kuin Natossa kriittisen infrastruktuurin suojaamisen edistämiseksi.

Suomi on jatkanut kahdenvälisen suhteiden vahvistamista keskeisten EU:n ulkopuolisten kumppanimaiden, erityisesti Yhdysvaltojen, Ison-Britannian ja Kanadan kanssa. Heinäkuussa 2024 hyväksyttiin [Suomen ja Yhdysvaltojen välinen puolustusyhteistyösopimus](#), jolla luodaan maiden väliselle puolustusyhteistyölle ajantasaiset puitteet. Suomi ja Iso-Britannia allekirjoittivat toukokuussa [julkilausuman strategisesta kumppanuudesta](#), joka syventää yhteistyötä monilla sektoreilla. Suomi,

Yhdysvallat ja Kanada allekirjoittivat marraskuussa 2024 Washingtonissa ICE Pact -aloitteen, jolla käynnistetään yhteistyö maailmanluokan arktisten ja polaaristen jäänmurtaajien kehittämiseksi.

Suomi osallistui kansainväliseen kriisinhallintaan sekä vaikuttavan sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan kehittämiseen. Suomi lisäsi sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan tukea Ukrainaan. Suomi lisäsi asiantuntijatukea kansainväliselle rikostuomioistuimelle.

Suomi jatkoi vuonna 2024 vahvaa tukea Ukrainalle. Suomi avusti Ukrainaa kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun, materiaaliavun ja puolustustarviketuen kautta noin 775 miljoonan euron arvosta. Suomi tuki lisäksi Ukrainan EU- ja Nato-jäsenyyssyrkimyksiä. Valtioneuvosto hyväksyi [Suomen kansallisen Ukraina-jälleenrakentamissuunnitelman toisen osan](#) joulukuussa 2024.

Suomi osallistui päätöksentekoon EU:n Venäjä-pakotteista ja toimeenpani pakotteita kiinnittäen erityistä huomiota pakotteiden kiertämisen estämiseen. Pakoteyhteistyössä EU:n jäsenmaiden ja kumppanimaiden kanssa korostuivat yhteiset toimet varjolaivastoon puuttumiseksi, Venäjään kohdistettujen henkilö- ja sektori-pakotteiden toimeenpanokysymykset sekä rajavaltioihin liittyvät erityiskysymykset koskien ulkomaankaupan valvontaa. Suomi tuki pyrkimyksiä saattaa Venäjä ja sen edustajat vastuuseen hyökkäyssodasta, mukaan lukien korvausvastuu vahingoista ja henkilökohtainen rikosvastuu.

Pohjoismainen yhteistyö jatkui tiiviinä, samoin yhteistyö Pohjoismaiden ja Baltian maiden kesken. Suomen puheenjohtajakausi Itämeren valtioiden neuvostossa (CBSS) päättyi Porvoossa kesäkuussa 2024 pidettyyn ulkoministerikokoukseen, joka keskittyi käsittelemään Itämeren alueen ulko- ja turvapolitiittisia kysymyksiä sekä alueellista yhteistyötä. Suomen puheenjohtajakauden läpileikkaavia teemoja olivat kokonaisturvallisuus, kriisivalmius ja resilienssi.

Suhteita ja kumppanuuksia kehitettiin myös EU- ja Nato-viiteryhmän ulkopuolisten valtioiden kanssa. Suurvaltakilpailun riskienhallinta johti yhteyksien tiivistymiseen samanmielisten maiden, kuten Japanin, Etelä-Korean ja Australian kanssa. Kiina on tärkeä kumppani, mutta myös kilpailija ja järjestelmätason haastaja. Suomi kävi Kiinan kanssa monipuolista vuoropuhelua, myös korkeimman johdon tasolla.

Vuonna 2024 ulkoministeriö ja edustustot antoivat konsulipalveluita yhteensä noin 205 000 asiakkaalle. Ulkoministeriön ympärivuorokautista päivystystä hoitava päivystyskeskus vastaanotti noin 6 800 yhteydenottoa. Konsulikriiseissä eniten työllisti viime vuonna Lähi-idän laajentunut konflikti, erityisesti Gazan ja Libanonin tilanne.

Ulkoasiainhallinnon säännöllisen mediaseurannan perusteella mielenkiinto ulkoministeriön toimialaa ja Suomea kohtaan pysyi kohonneella tasolla suhteessa pidemmän ajan keskiarvoon, mutta laski verrattuna kahteen edellisvuoteen. Korkea kiinnostustaso edesauttoi strategista viestintää Suomen keskeisistä kannoista esimerkiksi Itämeren turvallisuutta koskevien tapahtumien (kaapelirikot, varjolaivasto) kaltaisissa tehostetun viestinnän tilanteissa.

Vaikuttavuustavoite 2: Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän edistäminen

Viime vuosille leimallinen kehitys, jossa sääntöpohjaista kansainvälistä järjestystä haastetaan eri tahoilta ja monenvälisen järjestelmän toiminnalle keskeisiä instituutioita pyritään rapauttamaan, jatkui myös vuonna 2024. Euroopan unionin rooli sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän puolustajana on keskeinen, ja Suomi tuki EU:a tässä roolissaan. Liittymällä Natoon ja osoittamalla tukensa Ukrainan EU- ja Nato-jäsenyysspyrkimyksille Suomi vahvisti käytännössä jokaisen valtion oikeutta päättää omista turvallisuusjärjestelyistään. Suomi tuki vuonna 2024 kansainvälisen sääntöperustaisen kauppajärjestelmän kehittämistyötä ja sen piirissä käytäviä neuvotteluita sekä EU:n kautta että kahdenvälisesti.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon yhteydessä hyväksyttiin YK-strategia, jonka keskeisenä tavoitteena on vaikuttaa muuttuneessa toimintaympäristössä myös siihen, että YK ja sääntöpohjainen monenkeskinen järjestelmä vahvistuisi. Viimeisenä jäsenyyssuotenaan YK:n ihmisoikeusneuvostossa Suomi jatkoi pitkäjänteistä työtään universaalien ihmisoikeuksien, sukupuolten tasa-arvon ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustamiseksi. Suomi toimi sääntöpohjaisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden puolustamiseksi myös edistämällä kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja sen kunnioitusta.

Suomi jatkoi osallistumistaan Ukrainan johtaman hyökkäysrikosvastuuta edistävän ydinryhmän työhön. Suomi osallistui Ukrainan vahinkorekisteriä ja vaadekomission perustamista koskevaan työhön. Suomi jatkoi väliintuloaan Ukrainan Venäjää vastaan nostamassa joukkotuhontaväitteitä koskevassa riita-asiassa kansainvälisessä tuomioistuimessa ja osallistui Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa

sivuväliintulijana Ukrainan Venäjää vastaan tekemän valtiovalituksen suulliseen käsittelyyn. Suomi tuki Ukrainaa vuonna 2024 jatkuneissa YK:n yleiskokouksen erityishätäistunnoissa ja muissa YK-yhteyksissä.

Ulkoministeriö vastasi Suomen valtion edustamisesta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa (EIT) ja YK:n sopimusvalvontaelimissä. Vuoden 2024 lopussa Suomea vastaan oli vireillä 50 ihmisoikeusvalitusta, joista 8 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa ja 42 YK:n sopimusvalvontaelimissä. Suomi teki kolme sivuväliintuloa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen suuressa jaostossa Latviaa, Liettuaa ja Puolaa vastaan vireillä olevissa Valko-Venäjän rajatilannetta koskevissa valituksissa.

Pääministeri Orpon hallitus käsitteli 3.10.2024 kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten Suomelle antamia ratkaisuja, päätelmiä ja suosituksia. Hallituspuolueiden valtiosihteerit linjasivat suosituksia koskevista jatkotoimista. Suomi jatkoi aloitteellisuuttaan EU:n liittymisessä Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja edisti Istanbulin sopimuksen mahdollisimman laajaa hyväksyntää.

Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuusohjelma hyväksyttiin joulukuussa 2024. Suomen puheenjohtajuuskauden painopisteet ovat Helsingin periaatteiden kunnioitus, tuki Ukrainalle ja Etyjin vahvistaminen tulevaisuuden varalle.

Vaikuttavuustavoite 3: Kokonaisvaltaisen kehityspolitiikan edistäminen

Hallitusohjelman kehityspoliittisia linjauksia tarkennettiin [kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa](#), jonka valtioneuvosto antoi eduskunnalle heinäkuussa 2024. Selonteon kokonaisvaltainen tavoite on lisätä kaupan ja kehityksen linkkejä. Kehityspolitiikka on myös tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Suomi pyrkii siihen, että kehitysyhteistyöllä saadaan aikaan kestäviä tuloksia ja pitkän aikavälin vaikutuksia. Toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä elinvoimainen kansalaisyhteiskunta ovat kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä. Suomen kehitysyhteistyö perustuu näihin keskeisiin periaatteisiin ja edistää niiden toteutumista kohdemaissa. Samaan aikaan maailmanlaajuiset haasteet, kuten ilmastonmuutos ja luontokato, autoritaarisuuden uhka demokratialle sekä ihmisoikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa vastustava liikehdintä vaikuttavat epävakauttavasti toimintaympäristöön ja toimintamahdollisuuksiin.

Suomen kehityspolitiikka pohjautuu kestävän kehityksen tavoitteisiin ja Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Suomi jatkoi kestävän kehityksen tavoitteiden edistämistä erityisesti Suomen vahvuusalueilla, joita ovat naisten ja tyttöjen oikeudet, koulutus ja

ilmastotoimet. Suomi kanavoi kehitysyhteistyörahoitusta entistä vahvemmin YK-järjestöjen yleistukien ja kehityspankkien rahoitusosuuksien kautta. Suomi edisti yleisrahoituksen vaikuttavuutta myös maatasolla kokonaisvaltaisemmin.

Suomi jatkoi vahvaa tukeaan YK:n tasa-arvojärjestölle (UN WOMEN) ja YK:n väestörahastolle (UNFPA). Suomi edisti naisten ja tyttöjen oikeuksia, mukaan lukien seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia, muun muassa kehitysrahoituksessa, kehitysyhteistyöhankkeissa ja vaikuttamalla monenvälisen järjestöjen työn painopisteisiin. Suomi kanssajohti UN Womenin Generation Equality -kampanjan tasa-arvoa tukevan teknologian ja innovaatioiden ryhmää.

Koulutusalan yhteistyössä keskiössä oli tyttöjen koulutus, opettajankoulutus, ammatillinen koulutus sekä vammaisten henkilöiden koulutus. Kouluruokailu ja digitaalinen oppiminen olivat myös tärkeitä. Suomi jatkoi myös rooliaan kansainvälisen kouluruokakoalition kansapuheenjohtajana yhdessä Ranskan ja Brasilian kanssa.

Suomi tuki kehittyvien maiden toimia ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä luontokadon pysäyttämistä kansainvälisten sopimusvelvoitteidensa mukaisesti. Suomi osallistui kansainvälisten ilmasto- ja ympäristösopimusten toimeenpanoon, millä autettiin myös luomaan kysyntää ilmasto- ja ympäristöteknologialle.

Suomi painotti kehityspolitiikassa kauppaa tukevaa kehitysyhteistyötä ja tuki suomalaisyritysten osallistumista EU:n ja kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten mahdollistamiin hankkeisiin. Säädöshankkeet edistävät osaltaan suomalaisyritysten mahdollisuuksia osallistua kehitysyhteistyötoimintaan. Kaupan ja kehityksen linkittäminen tähtäsi myös taloudellisen toimeliaisuuden vahvistamiseen kehittyvissä maissa.

Suomen tuki Ukrainalle jatkui vahvana ja vankkumattomana. Ukraina oli vuonna 2024 Suomen suurin kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun kumppanimaa. Vuoden 2024 aikana tehtiin muun muassa myöntö erillistä Ukrainaan kohdistuvaa Finnfundin pääomakorotusta varten (25 miljoonaa euroa) ja päätettiin humanitaarisen avun tuesta (20 miljoonaa euroa). Ukrainaa tuettiin myös muiden tukimuotojen kautta (yli 20 miljoonaa euroa). Tukea kohdistettiin vastaamaan akuutteihin tarpeisiin ja jälleenrakentamisen tueksi muun muassa suomalaisten yritysten ja kansalaisjärjestöjen kautta. Ulkoministeriö perusti myös uuden kehityspoliittisen rahoitusinstrumentin: Suomen investointituki Ukrainaan (Finland-Ukraine Investment Facility, FUIF) tukee Ukrainan jälleenrakennusta ja suomalaisten yritysten osallistumista siihen.

Kehitysyhteistyön painopiste siirtyi kahdenvälisistä maaohjelmista kotimaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön. Kehitysyhteistyö ehdollistettiin kansainvälisen oikeuden ja sääntöpohjaisen järjestyksen kunnioittamiselle: ulkoministeriö ei tee kehitysyhteistyötä tahojen kanssa, jotka tukevat Venäjän laitonta hyökkäyssotaa Ukrainassa. Lisäksi kehitysyhteistyö ehdollistettiin omien kansalaisten vastaanottamiselle.

Vaikuttavuustavoite 4: Suomen kasvua tukevien taloussuhteiden edistäminen ja suomalaisyritysten osallistumisen edistäminen kansainvälisiin arvoketjuihin ja kauppaan

Nopeasti muuttuvassa kansainvälisessä toimintaympäristössä, jota leimaavat geopolitiittiset jännitteet, monenkeskisen sääntöjärjestelmän murentuminen, lisääntyvät yksipuoliset kauppatoimet sekä yhä epätasaisempi kilpailu, ulkoministeriö on tarkastellut ulkosuhteita entistä strategisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Kauppa- ja kehityspolitiikka limittyvät entistä enemmän sekä toisiinsa että ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Ulkoministeriö antoi heinäkuussa 2024 ensimmäisen [kansainvälisiä taloussuhteita ja kehitysyhteistyötä koskevan selonteon](#), joka täydentää ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa. Selonteon mukaisesti avoimuus, monenkeskisyys ja sääntöpohjaisuus ovat jatkossakin Suomen kauppapolitiikan prioriteetteja. Samalla selonteossa on huomioitu maailmantalouden kasvaneet riskit ja vahvistettu Suomen kykyä vastata niihin.

Kauppapolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on edelleen suomalaisten yritysten viennin ja investointien edistäminen. Ulkoministeriö on edistänyt Suomen kasvua vaikuttamalla EU:n yhteiseen kauppapolitiikkaan. Suomi on tavoitellut monipuolista kauppasuhteiden verkostoa ja edistänyt EU:n kauppaneuvotteluissa joustavaa ja maa-kohtaista lähestymistapaa. Keskeisistä kauppaneuvotteluista on saatettu loppuun muun muassa EU-Mercosur-sopimus. Selonteon mukaisesti myös kaupan ja kehityksen yhteyttä on tiivistetty jatkamalla kumppaneiden tukemista monenkeskisten kauppa- ja kehitysjärjestöjen ohjelmien kautta sekä osallistamalla suomalaisia yrityksiä niiden toimintaan.

Ulkoministeriö on niin ikään jatkanut kahdenvälisiä ja monenkeskistä vaikuttamista Euroopan strategisen kilpailukykyyn vahvistamiseksi, EU:n sisäisten ja ulkoisten politiikkojen koherenssin parantamiseksi, transatlanttisen yhteistyön syventämiseksi, Kiina-suhteen hallitsemiseksi sekä muiden kumppanuuksien kehittämiseksi. Ulkoministeriö on pyrkinyt vahvistamaan monenvälisiä sääntöjärjestelmää (mukaan lukien WTO) työn haasteista huolimatta. Samalla ulkoministeriö on tiivistänyt osallistumista G20- ja G7-ryhmien työskentelyyn ja vahvistanut OECD-vaikuttamistyötään.

Ulkoministeriö on pyrkinyt vaikuttamaan entistä järjestelmällisemmin kotimaisen teknologiasektorin kansainvälisiin toimintaedellytyksiin ja kansainväliseen teknologiapolitiikkaan. Vaikuttamistyötä on tehty Suomen arvojen ja vahvuusalojen pohjalta tavalla, joka edistää yritysten kilpailukykyä ja parantaa niiden mahdollisuuksia kytkeytyä globaaleihin arvoketjuihin. Kansainvälisen teknologiapolitiikan tavoitteena on ollut varmistaa entistä yhtenäisempi ja vaikuttavampi toiminta, jonka perustana ovat olleet ulkoministeriön laatimat teknologiaulkopolitiikan painopisteet.

Samalla ulkoministeriö on kiinnittänyt aiempaa enemmän huomiota taloudelliseen turvallisuuteen ja kriittisten riippuvuuksien hallintaan. Tähän on pyritty ajamalla monipuolisempia kumppanuuksia tukemaan toimitusketjujen hajauttamista sekä korostamalla riskien hallintaa niin kansallisesti kuin EU:n tasolla. Suomen ollessa edelläkävijä useissa sekä siviili- että sotilaalliseen käyttöön soveltuvissa teknologioissa on samalla pyritty varmistamaan, ettei niitä käytetä Suomen intressien vastaisesti. Ulkoministeriö on [uudistanut kaksikäyttötuotteiden vientivalvontalainsäädännön](#) ja osallistunut aktiivisesti kansainväliseen vientivalvonnan kehittämiseen yhteistyössä samanmielisten kumppaneiden kanssa. Tämä tukee geopoliittisten riskien hallintaa.

Uuden ajan ulkoasiainhallintoa on edistetty sopeutumalla toimintaympäristön muutoksiin edeten perinteisestä kauppapolitiikasta kohti laaja-alaisempaa talouden ulkopoliittikkaa. Samalla ulkoasiainhallinnon roolia vienninedistämässä on vahvistettu päättämällä Business Finlandin ulkomaantoimintojen integroinnista ulkoasiainhallintoon sekä kehittämällä ulkoministeriön omia yrityspalveluja ja niiden tunnettuutta.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Kansainvälisessä yhteistyössä kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi korostuivat tarpeet vahvistaa multilateralismia, globaalia luottamusta sekä sitoutumista Agenda 2030:een ja kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon hyvin vaikeassa geopoliittisessa tilanteessa. Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista ovat vaikeuttaneet muun muassa heikentynyt taloustilanne, ilmastonmuutoksen seuraukset sekä useat yhtäaikaiset kriisit ja konfliktit. Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainaan on osaltaan ollut merkittäviä maailmanlaajuisia vaikutuksia, niin myös kansainväliseen yhteistyöhön kestävän kehityksen edistämiseksi. Sota on johtanut ihmishenkien menetykseen ja aiheuttanut suurta inhimillistä kärsimystä. Sota on niin ikään kasvattanut jännitteitä eri YK:n jäsenmaiden ja kehitystoimijoiden välillä, vaikeuttanut globaalia päätöksentekoa ja vienyt resursseja ja siten vaikeuttanut kestävän kehityksen edistämistä.

[Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön ja ulko- ja turvallisuuspoliittisessa](#) selonteissa on todettu, että Suomi edistää kestävästä kehityksestä ja on sitoutunut Agenda 2030:n toimeenpanoon. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko toteaa, että Agenda 2030 ”velvoittaa kaikkia maailman maita poliittisesti ja antaa suuntaviivat lähivuosien kansainväliselle yhteistyölle ja Suomen toiminnalle”. Suomi on vahvasti sitoutunut kestävästä kehityksestä tavoitteiden saavuttamiseen ja pyrkii johdonmukaisesti tukemaan kestävästä kehityksestä edistämistä niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Demokratia ja ihmisoikeuksien toteutuminen ovat edellytyksiä sille, että Agenda 2030 ja kestävästä kehityksestä tavoitteet voidaan saavuttaa Suomessa ja maailmanlaajuisesti. Suomi on sitoutunut YK:n peruskirjan arvoihin ja tukee niitä vankkumattomasti. Suomi on myös aina painottanut ja tukenut kansainvälisiin sääntöihin perustuvaa monenkeskistä yhteistyötä. Suomen kehityspolitiikka pohjaa vahvasti kestävästä kehityksestä tavoitteisiin ja sen painopistealueet edistävät tavoitteiden toteutumista. Myös yleisellä ulko- ja turvallisuuspolitiikalla sekä kauppapolitiikalla pyritään edistämään kestävästä kehityksestä.

Vuonna 2024 pidetyssä YK:n tulevaisuushuippukokouksessa sovitun Tulevaisuus-sopimuksen ([Pact for the Future](#)) pyrkimyksenä on kestävästä kehityksestä toimeenpanon tehostaminen konkreettisten sitoumusten ja toimien avulla, mukaan lukien sopimuksen yhteydessä hyväksytty globaali digikompakti, jonka tavoitteena on edistää inklusiivista digitaalista kehityksestä ja vauhdittaa kestävästä kehityksestä tavoitteiden saavuttamista. Suomi osallistui aktiivisesti tulevaisuussopimuksen ja digikompaktin neuvotteluihin.

Ulkoministeriö koordinoi vuonna 2024 Suomen osallistumisen YK:n kestävästä kehityksestä edistymis- ja seurantakokoukseen (High-Level Political Forum, HLPF). Kokoukseen osallistui Suomesta monitoimijadelegaatio, johon kuului valtionhallinnon lisäksi muun muassa kuntien ja kaupunkien, yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan edustajia. Kokouksessa ja sen sivutapahtumissa tuotiin esiin Suomen sitoutumista Agenda 2030 -toimintaohjelmaan ja suomalaisia ratkaisuja kestävästä kehityksestä edistämiseksi.

Suomi on pitänyt ykkössijaa neljänä vuotena peräkkäin kansainvälisessä maaverailussa Agenda 2030:n toimeenpanon osalta. Ulkoministeriö on tukenut valtioneuvoston kansliaa [maaraportin](#) laadinnassa YK:lle Agenda 2030:n toteutumisesta. Lisäksi ulkoministeriö on toiminut aktiivisesti kestävästä kehityksestä poikkihallinnollisen koordinaatioverkoston jäsenenä. Ulkoministeriön edustaja toimii valtioneuvoston kanslian edustajan kanssa Suomen jäsenenä EU:n neuvoston Agenda 2030:n toimeenpanoa käsittelevässä virkatyöryhmässä ja on osallistunut aktiivisesti kestävästä kehityksestä koskevien neuvoston päätelmien sekä muiden asioiden valmisteluun. Lisäksi ulkoministeriö on osallistunut keskeisesti valtioneuvoston [selonteon laadintaan Agenda2030 toimeenpanosta](#).

Ulkoministeriö on osallistunut 2024 helmikuussa uudelleen asetetun [kestävän kehityksen toimikunnan](#) työhön, ollut mukana edistämässä toimikunnan strategian toteutumisen seurantaan sekä osallistunut strategian toimenpidesuunnitelman laadintaan. Ulkoministeriö on lisäksi seurannut toimikunnan työhön liittyvää [Sitoumus2050](#) työn edistymistä. Ulkoministeriön yhteydessä toimiva kehityspoliittinen toimikunta tekee läheistä yhteistyötä kestävän kehityksen toimikunnan kanssa ja laatii esityksiä siitä, kuinka Suomi toimeenpanee kehityspolitiikassaan YK:n kestävän kehityksen toimenpideohjelmassa asetettuja, maailman kaikkia maita koskevia tavoitteita ja edistää globaalia ulottuvuutta ministeriöiden ja sidosryhmien välisessä yhteistyössä. Kestävän kehityksen teemoja käsiteltiin laajasti eri ministeriöiden ja tutkimusyhteisön kesken kestävyystarkastelua ja -arviointia sekä näihin liittyviä jäsenyyksiä ja toimintamalleja pohtineessa työpajasarjassa.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Sukupuolten tasa-arvoon ja naisten ja tyttöjen oikeuksiin kohdistuva vastarinta jatkui eri puolilla maailmaa. Maiden näkemysten jakaantuminen sukupuolten tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä näkyi kansainvälisesti ja yhteiskuntien sisällä. Suomen ja samanmielisten maiden rooli ja vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämisen ja moniperustaisen syrjinnän vastustajana korostui.

Suomi tuki YK:n tasa-arvotyötä, naisten ja tyttöjen oikeuksia, mukaan lukien seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet, ja yhdenvertaisuustyötä kahdenvälisesti ja monenvälisillä foorumeilla. YK:n tasa-arvojärjestöllä ja YK:n väestörahostolla on keskeinen rooli Suomen toiminnassa.

Suomi kävi poliittista vuoropuhelua ja teki vaikuttamistyötä EU:ssa, YK:n eri tasoilla, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja kumppanimaisissa sekä erilaisissa verkostoissa kuten tasa-arvosuurlähettiläiden kansainvälisessä verkostossa ja seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia ajavassa SRHR Nexus Initiative -verkostossa. Naisten ja tyttöjen oikeudet sekä sukupuolten tasa-arvo olivat Suomen prioriteetteja YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenenä vuosina 2022–2024. Vuosi 2024 oli Kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin Kairon toimintaohjelman (ICPD) 30-vuotisjuhlavuosi. ICPD toimintaohjelma pitää sisällään naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien (SRHR) näkökulmasta ratkaisevia ja korvaamattomia toimenpiteitä. Poliittinen sitoutuminen on näiden kysymysten äärellä ollut erittäin haastavaa viime vuosina. Suomi oli keskeisessä asemassa vaikuttamassa siihen, että poliittinen julistus ja sitoutuminen ICPD:n toimintaohjelmaan saatiin uusittua.

Suomi jatkoi kansainvälisissä yhteyksissä pitkäjänteistä tukeaan naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistamiselle sekä pääsyä laadukkaisiin seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin. Tukea suunnattiin erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ja vammaisille henkilöille. Suomi edisti naisten roolia myös taloudessa ja piti esillä puuttumista sukupuolten epätasa-arvon juurisyinä oleviin syrjiviin rakenteisiin ja sosiaalisiin normeihin. Suomi pyrki myös sukupuolen ja muiden henkilökohtaisten ominaisuuksien risteävyyksistä johtuvan syrjinnän kitkemiseen. Suomi suuntasi kehitysrahoitusta teknologiaa ja tasa-arvoa edistävään työhön sekä vaikutti tematiikan edistämiseksi kansainvälisillä foorumeilla, erityisesti YK:ssa ja EU:ssa. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) istunnon vuoden 2024 pääteema oli naisten ja tyttöjen köyhyyden vähentäminen. Sitä tarkasteltiin erityisesti instituutioiden vahvistamisen ja rahoituksen näkökulmasta. Suomi osallistui siihen yhtenä EU:n neuvottelijoista ja järjestämällä tilaisuuksia. Suomi myös jatkoi YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin koordinoiman Generation Equality -prosessin johtoroolissa keskittyen tasa-arvoa tukevaan teknologiaan ja innovaatioihin.

Ulkoministeriö toimeenpani neljättä [Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa \(2023–2027\)](#), jonka mukaisesti Suomi korostaa edelleen tarvetta vahvistaa eri taustoista tulevien naisten mahdollisuuksia osallistua rauhaan ja turvallisuuteen liittyvien kysymysten päätöksentekoon ja käsittelyyn. Suomi tuki useita maita niiden kansallisten Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmien laadinnassa ja toimeenpanossa. Suomi edisti teemaa myös muun muassa Natossa.

Ulkoministeriössä näkyy muun suomalaisen yhteiskunnan tavoin vahva sukupuolittunut sijoittuminen eri ammattialoille. Ministeriö maksaa samasta työstä samaa palkkaa. Ulkoministeriössä asiantuntijatehtävissä toimivista 70 prosenttia on naisia ja toimeenpaneuvissa tehtävissä 73 prosenttia. Korkeimmassa johdossa naisia oli 23 prosenttia, koko johdossa 46 prosenttia ja edustuston päälliköiden tehtävissä 52 prosenttia (tilanne 31.12.2024). Edellisvuoteen verrattuna naisten osuus korkeimmassa johdossa laski, mutta koko johdossa ja edustuston päälliköissä naisten osuus kasvoi.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

- [Ulkoministeriön tilinpäätös 2024](#)

3 Oikeusministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

• Oikeusministeriön osuus **1 372 milj. €**

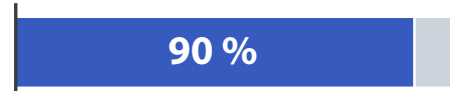

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 1 106 milj. €
- Siirtomenot 119 milj. €
- Sijoitusmenot 5 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

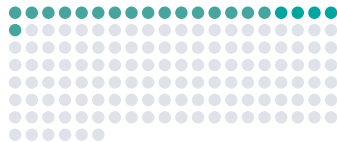
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

• Oikeusministeriössä **9 893 henkilötyövuotta**

Virastot **21** KPL

- Tuomioistuinlaitos
- Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- Itä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- Kuluttajariitalautakunta
- Ulosottolaitos
- Konkursiasiamiehen toimisto
- Syyttäjälaitos
- Rikosseuraamuslaitos
- Oikeusrekisterikeskus
- Onnettomuustutkintakeskus
- HEUNI (Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti)
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- Tiedusteluvalvontavaltuutettu
- Vanhusiasiavaltuutettu

Rahastot **0** KPL

- Ei rahastoja

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **0** KPL

- Ei yhtiöitä

3.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Toimintaympäristön muutokset vaikuttavat oikeudenhoidon asioiden määrään ja laatuun, sekä oikeudenhoidon prosesseihin. Syyttäjälaitoksessa keskimääräinen syyteharkinta-aika on hieman lyhentynyt, mutta pitkään syyteharkinnassa olleiden asioiden määrä sekä yleisten tuomioistuinten keskimääräiset käsittelyajat rikosasioissa ovat edelleen kasvaneet. Tämä on oikeusturvariski. Myös vakuutus-oikeudessa keskimääräinen käsittelyaika on pitkä. Vankimäärä on kasvanut viime vuosina huomattavasti ja osin ennakoimattomasti, minkä takia vankilat ovat yli-asutustilanteessa. Kiristyvän kriminaalipolitiikan johdosta vankimäärän arvioidaan kasvavan merkittävästi myös tulevana vuosina.

Kotitalouksien velkaantumistaso, maksuhäiriöisten henkilöiden ja ulosottovelallisten määrät ovat pysyneet korkealla tasolla. Maksuhäiriöitä kirjattiin enemmän kuin yhtenäkkään aiempana vuonna 2020-luvulla, ja ulosottovelallisten määrä oli kaikkien aikojen korkein. Velkaantumiskehitykseen vaikuttavat monet yhteiskunnalliset muutostekijät kuten työttömyys sekä luottotarjonta ja korkotaso. Ylivelkaantumiseen liittyviä ongelmia on pyritty ehkäisemään lainsäädäntömuutoksilla ja erilaisilla tukitoimilla. Myös yritysten taloudellinen tilanne tiukkeni, ja konkurssiin haettiin hieman enemmän yrityksiä kuin edellisenä vuonna. Erityisesti pienten yritysten konkurssit lisääntyivät. Venäjän hyökkäyssotaan liittyvien pakotteiden käsittely työllisti Ulosottolaitoksen erityistäytöntöönpanoa ja rasitti Ulosottolaitoksen taloutta.

Oikeusavun tulorajat eivät enää täysin vastaa pieni- ja keskituloisen väestön tulotasoa, eikä osa asiakkaista ole saanut tarvitsemaansa oikeusapua. Väestön ikääntyminen lisää edunvalvontapalveluiden tarvetta. Myös talous- ja velkaneuvontapalveluita annettiin edellistä vuotta enemmän.

Suomi sijoittuu hyvin kansainvälisissä demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä sekä yhteiskuntarauhaa mittaavissa vertailuissa. Sama koskee perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, lehdistönvapautta, korruptoitumattomuutta, hallinnon toimivuutta sekä luottamusta viranomaisiin ja oikeusjärjestelmään. Kansalaiset ovat kiinnostuneita aiempaa monimuotoisemmasta osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Kansainvälisesti demokratiaan, kansalaisyhteiskuntaan ja oikeusvaltioon kohdistuvat uhat näkyvät vahvasti keskustelussa. Uudempina haasteina nähdään muun muassa kyberuhat ja epädemokraattisen, vaaleihin kohdistuvan häirinnän uhka. Yhteiskunnan digitalisaatio on kasvanut edelleen ja sitä myöden tarve huolehtia tietoturvasta ja huomioida tietosuojariskit on lisääntynyt.

Syrjinnän seuranta on keskeinen osa yhdenvertaisuuden edistämistä. Vastuu kansallisesta syrjinnän seurantajärjestelmästä siirrettiin oikeusministeriöltä valtioneuvoston kansliaan. Oikeusministeriö ylläpitää ja tuottaa Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelua. Uuden palvelun kehittäminen on siirretty valtioneuvoston kanslialle. Palvelun ylläpito siirtyy valtioneuvoston kanslialle 2026, kun uusi palvelu valmistuu.

Hallinnonalan organisaation keskeisten rakenteiden uudistus saatettiin päätökseen valmistelemalla Oikeuspalveluviraston sekä Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustamista. Virastot aloittivat toimintansa vuoden 2025 alusta.

Oikeusministeriön hallinnonalan riskienhallinnan kokonaiskuvaa on kehitetty yhtenäistämällä riskienhallinnan järjestämisen periaatteita ja integroimalla riskienhallinta ja ennakointi tiiviimmin osaksi hallinnonalan tulosohejausta. Vaikka riskienhallintaa on parannettu, hallinnonalan strategiset riskit ovat edelleen olemassa, sillä toimintaympäristö on muuttunut entistä haastavammaksi ja monimutkaisemmaksi.

Taulukko 6. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Tiukka valmistelu-aikataulu ja monimutkaistuva sääntely-ympäristö.	Tiukka valmistelu-aikataulu vaarantaa hyvän lainvalmistelutavan noudattamista ja lainsäädännön laatua. Riski on todennäköinen ja vaikutuksiltaan merkittävä.	Edistetään huolellista prosessisuunnittelua, tehokasta lainsäädäntöjohtamista ja kerätään seurantatietoja.
Rikosvastuu ei toteudu joutuisasti ja tasapuolisesti.	Rikosprosessin pitkä kesto on haasteena käsittelyaikojen kasvaessa kaikissa rikosprosessiketjun viranomaisissa. Lisäksi ratkaisujaissa on alueellisia eroja. Riski on mahdollinen ja vaikutuksiltaan merkittävä.	Rikosprosessin sujuvoittamiseksi on käynnissä ja valmisteilla useita lainsäädäntöhankkeita. Yhteistyötä rikosprosessiketjun eri toimijoiden välillä tiivistetään edelleen ja toimintatapoja yhtenäistetään.
Väestöryhmien välinen polarisaatio lisääntyy.	Väestöryhmien välinen polarisaatio johtaa laaja-alaisiin ongelmiin ja nuorten tekemä rikollisuus lisääntyy ja vakavoituu. Eriarvoisuuden kokemus, heikko kotoutuminen ja väestöryhmien välinen polarisaatio voivat heikentää turvallisuuden tunnetta ja altistaa konflikteille. Riski on mahdollinen ja vaikutuksiltaan suuri.	Ehkäistään polarisaatiota ja nuorisorikollisuutta tukemalla hyvien väestösuhteiden hankkeita.
Digitaalisten palvelujen haasteet.	Hallinnonalan tietojärjestelmien korjausvelka aiheuttaa teknologisia riippuvuuksia ja haavoittuvuuksia. Tietovarantoja ei voida hyödyntää tehokkaasti. Asiakkaiden mahdollisuudet asioida sujuvasti ja tietoturvallisesti digipalveluissa ovat puutteellisia tai palveluja ei ole saatavissa digitaalisesti. Riskit ovat todennäköisiä, mutta niiden toteutuminen on tietojärjestelmä- ja/tai palvelukohtaista ja siten vaikutuksiltaan vaihteleva.	Kehitetään riskienhallinnan prosesseja, joilla tietojärjestelmien elinkaarta ja riippuvuuksia sekä tietosuoja, tieto- ja kyberturvallisuuden tilaa seurataan ja hallinnoidaan. Kehitetään edelleen digitaalisia palveluita ja tiedolla johtamista.

3.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 7. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

OM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
25.01	Ministeriö ja hallinto	139	170	192
25.10	Tuomioistuimet ja oikeusapu	475	508	–
25.10	Tuomioistuimet	–	–	378
25.15	Oikeuspalvelut	–	–	154
25.20	Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	110	114	117
25.30	Syyttäjät	55	60	64
25.40	Rangaistusten täytäntöönpano	252	265	274
25.50	Vaalimenot	15	27	50
25	OM:n hallinnonala yhteensä	1 045	1 144	1 229

Viime vuosina oikeusministeriön pääluokan vuosittainen määrärahojen käyttö on ollut noin miljardi euroa vuodessa. Määrärahoilla tuotetaan demokraattisen oikeusvaltion ydintoimintoja kuten tuomioistuinlaitos, oikeuspalvelut, syyttäjätoiminta, ulosottotoiminta sekä vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano. Kertomusvuonna oikeudenhoidon rahoitusta lisättiin [oikeudenhoidon selonteossa](#) VNS 13/2022 vp todetun rahoitusvajeen korjaamiseksi yhteensä 30 miljoonalla eurolla, josta 19,4 miljoonaa euroa kohdistui tuomioistuimille, 3,2 miljoonaa euroa nykyisiin oikeuspalveluihin, 2,4 miljoonaa euroa syyttäjille, 3,6 miljoonaa euroa rangaistusten täytäntöönpanoon, 100 000 euroa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle, 900 000 euroa kuluttajariitalautakunnalle ja 400 000 euroa Oikeusrekisterikeskukselle. Lisärahoitus ei kuitenkaan vielä ehtinyt vaikuttaa ratkaistujen asioiden määrään, eikä tuottavuudelle ja taloudellisuudelle asetettuja tavoitteita siksi kaikilta osin saavutettu. Yksityiskohtaisemmat tiedot eri toimijoiden tuloksellisuudesta on esitetty jäljempänä tässä luvussa.

Oikeushallinnon palveluja ja tuottavuutta parannettiin hyödyntämällä digitalisaa-tiota. Hallinnonalalla keskeisiä tietojärjestelmiä on uudistettu tai niitä ollaan uudis-tamassa. Järjestelmäkehityksen lisäksi tuottavuushyötyjen saaminen edellyttää

edelleen määrätietoista toimintatapojen muuttamista. Jatkossa kehittämistä on tehtävä riittävän pienissä ja hallittavissa osissa hyödyntämällä myös automaation ja tekoälyn mahdollisuuksia.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

Suomi sijoittuu kansainvälisissä demokratiavertailuissa maailman kärkimaiden joukkoon. Suomi sai Freedom Housen [demokratiavertailussa 2024](#) täydet pisteet poliittisten ja kansalaisvapauksien osalta. Myös International IDEAn [Global State of Democracy raportti](#) ja V-Dem Institutun vuoden 2024 demokriat raportit asettavat Suomen kärkimaiden joukkoon.

Valtioneuvosto hyväksyi kesäkuussa 2024 periaatepäätöksen [kansalaisjärjestöstrategiasta](#), jossa linjataan kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta ja osallisuutta koskevista tavoitteista. Strategian toimeenpano sisältää säädöshankkeita, selvityksiä ja muita kehittämistoimia. Vaali- ja puoluerahoituksen läpinäkyvyyttä, puolueiden ehdokasasettelun joustavuutta eduskuntavaaleissa, vaalilain täsmennyksiä ja nuorten osallistumismahdollisuuksien parantamista sekä EU-tietoisuutta pyrittiin lisäämään valmistelemalla muutoksia vaalirahoituslakiin, puoluelakiin, vaalilakiin ja kansalaisaloitelakiin (HE 190/2024 vp). Parlamentaarinen vaalialueityöryhmä luovutti [loppuraporttinsa](#) tammikuussa 2025. Vaalialuetta on ehdotettu ratkaisuksi eduskuntavaalien vaalijärjestelmän suhteellisuuden parantamiseen niissä vaalipiireissä, joissa piilevä äänikynnys on erityisen korkea.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen valmistelua [kansalliseksi ohjelmaksi demokration ja osallistumisen edistämiseksi](#) on jatkettu. Periaatepäätösluonnoksessa esitetään 15 strategisen tason tavoitelinjausta ja keskeisiä toimenpiteitä demokration ja osallistumisen edistämiseksi. Suomalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen on yhä yksilöllisempää, mitä selittää esimerkiksi sähköisten kansalais- ja kuntalaisaloitteiden suosio. Kertomusvuonna kuntalaisaloite.fi-palvelussa oli mukana 267 kuntaa ja julkaistuja aloitteita on yhteensä 782. Kansalaisaloite.fi-palvelussa pantiin vireille 117 kansalaisaloitetta. Sähköisiä aloitepalveluja on edelleen kehitetty, ja [sähköinen keräysjärjestelmä hyvinvointialuealoitteille](#) julkaistiin lokakuussa 2024. Marraskuussa 2024 avattu [digiraati.fi-palvelu](#) tarjoaa lapsille ja nuorille kanavan ottaa kantaa heille tärkeisiin asioihin ja vaikuttaa päätöksentekoon.

Vuonna 2024 eduskunta hyväksyi yhdenvertaisuuslain muutoksen (HE 105/2024 vp), jonka johdosta varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien ei enää tarvitse laatia toimipaikkakohtaisia varhaiskasvatuksen toiminnallisia yhdenvertaisuussuunnitelmia. Näillä on kuitenkin edelleen yleinen velvollisuus arvioida toimintansa vaikutuksia ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Elokuussa 2024 oikeusministeriö julkaisi suomen kielen selvityshenkilön [selvityksen](#) osana kansalliskielistrategian toimeenpanoa. Selvityksessä arvioidaan, että suomen kielen asema on hyvä. Englannin kielen käytön laajeneminen erityisesti korkeakouluissa aiheuttaa kuitenkin huolta, koska se luo painetta englannin käytön laajenemiseen muutoinkin yhteiskunnassa.

Päätöksenteon avoimuutta ja siihen kohdistuvaa lobbausta varten on perustettu ilmoitusmenettelyyn perustuva [avoimuusrekisteri](#). Valtiontalouden tarkastusviraston nimittämä Avoimuusrekisterin neuvottelukunta on keväällä 2024 antanut hyvää edunvalvontaa koskevan suosituksen.

Vaikuttavuustavoite 2: Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta

Kertomusvuonna ulosoton suojaosuuden tasokorotusta jatkettiin. Tavoitteena on varmistaa velallisten käyttöön jäävien tulojen riittävyys. [Kansallisen talousosaamisen strategiaan](#) perustuen kertomusvuonna tehtiin selvitys [suomalaisien nuorten talousosaamisesta](#). Nuorten 15–29-vuotiaiden talousosaaminen on hyvällä tasolla. Selvityksen mukaan nuorten ikä, kotitausta ja sukupuoli vaikuttivat talousosaamiseen.

Maakaaren muuttamista koskevalla lainsäädännöllä (HE 24/2024 vp) lisättiin kiinteistönvaihdamman ja kiinteistökirjaamisen toimintamahdollisuuksia. Kirjaamisviranomaisen automaattista päätöksentekoa ja sähköistä asiointia koskevalla lain muutoksilla varmistetaan kirjaamisasioiden joutuisa ja tehokas käsittely. Kiinteistönvaihdamman osapuolet voivat kiinteistökaupan esisopimuksen muotovaatimuksen keventämisen sekä vesialueeseen kohdistuvan vuokraoikeuden (erityisesti merituulivoima) kiinnityskelpoisuuden ja kiinteistön hallinnanjakosopimuksen sääntelyn ajantasaistamisen myötä aiempaa paremmin järjestää keskinäiset suhteensa helpommalla ja turvallisella tavalla. Etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia yleisissä tuomioistuimissa lisäävä lainsäädäntö (HE 63/2024 vp) hyväksyttiin. [EU:n oikeusalan tulostaulusta 2024](#) ilmenee, että hieman yli 80 prosenttia vastanneista yrityksistä tuntee joko erittäin suurta tai melko suurta luottamusta lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoaman sijoitussuojan tehokkuuteen.

Vaikuttavuustavoite 3: Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle

Osana lainvalmistelun kehittämistä jatkettiin lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän työtä valtioneuvostotason lainvalmisteluyhteistyön vahvistamiseksi. Yhteistyöryhmä kokoontui säännöllisesti ja keskusteli lainvalmistelun ajankohtaisista asioista. Kertomusvuonna käynnistettiin lainvalmistelun kuulemisoppaan uudistaminen, jonka on tarkoitus valmistua alkuvuodesta 2025. Lainvalmistelukoulutusta tarjottiin valtioneuvoston lainvalmistelijoille koulutussuunnitelman mukaisesti.

Sidosryhmien ja lainvalmistelijoiden näkemyksiä lainvalmistelun laadusta seurataan lainvalmisteluprosessin laadun indikaattorikyselyillä. Viimeisin kysely toteutettiin vuodenvaihteessa 2024–2025, ja sen tulosten analysointi on käynnissä. Lainsäädännön arviointineuvoston mukaan hallituksen esitysluonnosten vaikutusarviointien laatu on viime vuosina pysynyt jokseenkin ennallaan ollen keskitasoa, mutta pidemmällä aikavälillä lainvalmistelun laatu on parantunut.

Vaikuttavuustavoite 4: Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla

Euroopan komission vuosittain julkaiseman oikeusalan tulostaulun mukaan kansalaiset ja yritykset luottavat tuomioistuinten riippumattomuuteen. Ongelmakohtia ovat jo pitkään olleet oikeudenkäyntien kesto ja kalleus. Valtiontalouden tarkastusvirasto aloitti kertomusvuonna tarkastuksen pitkittyneistä rikosprosesseista. Tuomioistuimissa yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrä pysyi korkeana. Valtio maksoi oikeudenkäynneistä viivästyshyvityksiä noin 420 000 euroa (2023: 275 000 euroa). Keskimääräisissä käsittelyajoissa oli edelleen alueellisia eroja. Rikosasioiden keskimääräiset käsittelyajat kasvoivat edellisestä vuodesta ollen kärjäoikeuksissa 6,6 kuukautta (2023: 5,1 kuukautta). Laajat riita-asiat, joiden keskimääräinen käsittelyaika oli 9,9 kuukautta (2023: 10,1 kuukautta), saatiin ratkaistua hieman edellistä vuotta nopeammin. Hovioikeuksissa ja vakuutus oikeudessa tilanne säilyi jokseenkin ennallaan käsittelyaikojen kääntyessä hieman laskuun, kun hovioikeuksissa keskimääräinen käsittelyaika oli 6,6 kuukautta (2023: 6,9 kuukautta) ja vakuutus oikeudessa 12,6 kuukautta (2023: 13,1 kuukautta). Hallinto-oikeuksissa ja markkinaoikeudessa positiivinen kehitys jatkui. Keskimääräinen käsittelyaika lyheni hallinto-oikeuksissa 8,4 kuukauteen (2023: 9,3 kuukautta) ja markkinaoikeudessa 4,8 kuukauteen (2023: 6,9 kuukautta). Digitalisaatio on muuttanut työympäristöä. Etätyöskentely ja tuomioistuinten etäistunnot ovat arkipäivää. Istuntosalien varusteleminen kärjäoikeuksissa esitettävän todistelun tallennusta varten eteni.

Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen – työryhmä jatkoi kertomusvuonna toimintaansa ja keräsi lausuntopalautetta alustavista kehittämis ehdotuksistaan. Työryhmän työn tavoitteena on edistää oikeudenkäytön riippumattomuutta ja oikeusturvan laatua sekä oikeuslaitoksen palvelujen käyttäjälähtöisyyttä.

Ulosottolaitos turvaa osaltaan korkealaatuisen oikeusturvan saatavuutta hyvin. Tulojen ulosmittausta keventäneistä lainsäädäntömuutoksista eli suojaosuuden korottamisesta ja vapaakuukausien lisäämisestä huolimatta perintätulos oli korkealla tasolla. Julkisyhteisöille perintätuloksesta kertyi veroina, muina julkisoi-keudellisina asioina ja sakkoina yli 400 miljoonaa euroa. Lisäksi valtiolle kertyi ulosottomaksutuloja noin 90 miljoonaa euroa. Ulosottolaitoksessa tehtiin aktiivista tietojärjestelmäkehitystyötä, joka osaltaan edesauttoi tulostavoitteiden toteutumista. Tuottavuus oli tavoiteltua alhaisempi, koska asioita käsiteltiin tavoitetta vähemmän. Tähän vaikutti osaltaan vaativien realisoitien ja häätöjen kasvanut määrä. Myös yleinen taloudellinen tilanne heijastui kasvaneina velallis- ja asiamäärinä. Aikaisemmin kasvussa ollut käsittelyaika saatiin laskemaan. Erityistäytäntöönpanon tulos oli hyvä vaikka, pakotteiden hoito työllisti voimakkaasti toimintoa ja vaikeutti muiden vaativien perintätehtävien hoitamista ja siten myös harmaaseen talouteen puuttumista.

Taulukko 8. Ulosottolaitoksen tavoitteet ja tulokset

Otsikko	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Tavoite 2024	Toteuma 2024
Perintätulos eli hakijoille tilitetty rahamäärä, milj. euroa	1 264	1 193	1 200	1 240
Käsittelyaika, kk	9,3	9,3	9,2	8,4
Käsittelyaika perustäytäntöönpano, kk	3,5	4,4	3,0	4,4
Käsittelyaika laaja täytäntöönpano, kk	8,1	8,2	6,0	8,2
Käsittelyaika erityistäytäntöönpano, kk	13,2	12,9	16,0	12,9
Taloudellisuus, euroa/käsitelty asia	37	39	42	41
Tuottavuus, käsiteltyt asiat/htv	2 526	2 470	2 577	2 453
Erityistäytäntöönpano perintätulos, milj. euroa	33	36	25	30

Lähde: Ulosottolaitos

Oikeuspalvelut (julkinen oikeusapu, talous- ja velkaneuvonta, yleinen edunvalvonta) toteuttavat oikeusturvaa huolehtimalla yhteiskunnan heikommassa asemassa olevien kansalaisten suojasta. Julkista oikeusapua annettiin kertomusvuonna noin 78 300 oikeusapuasiaan (2023: noin 81 200). Oikeusavussa käsiteltiin asioita arvioitua vähemmän. Nykyisin osa pienimmistä tuloluokista jää oikeusavun ulottumattomiin, eikä oikeusavun kattavuus ole enää niin laaja kuin miksi se alun perin on tarkoitettu. Oikeusaputoimistoissa henkilöstön vaihtuvuus ja rekrytointihaasteet vaikuttavat osaltaan toiminnalliseen tehokkuuteen. Talous- ja velkaneuvonnassa käsiteltiin kertomusvuonna noin 33 200 asiaa (2023: noin 32 800). Palveluiden kysynnän kasvuun vaikuttaa kansalaisten velkaantuminen ja kotitalouksien talousongelmat. Edunvalvonnan päämiesmäärä kasvoi ollen noin 45 600 (2023: noin 43 700). Päämiehiltä perittiin edunvalvontapalkkioita tavoitteen mukaisesti.

Taulukko 9. Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan tavoitteet ja tulokset

	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Tavoite 2024	Toteuma 2024
Oikeusapu				
Käsitellyt asiat, kappaletta	41 585	43 614	47 800	41 995
Jonotusaika, päivää	12,4	13,1	11	13,1
Talous- ja velkaneuvonta				
Käsitellyt asiat, kappaletta	30 008	32 760	33 400	33 163
Talousneuvonta, kappaletta	30 318	33 360	–	36 229
Yleinen edunvalvonta				
Päämiesten määrä, kappaletta	43 725	43 743	46 300	45 621
Tuottavuus, päämiesmäärä/htv	67	66	68	66
Edunvalvontapalkkiot, 1 000 euroa	28 747	29 148	32 144	32 696

Vaikuttavuustavoite 5: Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät

Uhridirektiivin mukaisia uhrien yleisiä tukipalveluja tuottavan Rikosuhripäivystyksen (RIKU) eri palveluissa oli yhteensä noin 30 800 (2023: 31 500) asiakasta. Yhteydenotoista suurin osa liittyi lähisuhdeväkivaltaan (22 prosenttia), seksuaalirikoksiin (15 prosenttia), omaisuusrikoksiin (12 prosenttia) ja pahoinpitelyihin (8 prosenttia). Asiakkaista lähes 1400 oli ihmiskaupan tai ihmiskaupan kaltaisten rikosten uhreja ja noin 400 liittyi psykoterapiakeskus Vastaamon tietomurtotapaukseen. RIKUn asiakkaista noin 6 900 tuli palveluun poliisin ohjaamana. Asiakkaista uhreja oli 82 prosenttia, uhrien läheisiä 11 prosenttia, rikosasioiden todistajia kaksi ja muita viisi prosenttia. Kertomusvuonna kehitettiin neuvontaa nettihuijausten uhreille. Puhelinpalvelun (116 006) ja RIKUchatin aukioloajat yhtenäistettiin. RIKUn palveluita oli saatavilla myös ruotsin kielellä vaikkakin rajatummin kuin suomeksi. RIKUn valmiusjärjestelmän ylläpito takaa sen, että palvelua voidaan laajentaa äkillisissä laajoissa rikostapahtumissa. Asiakkaiden määrään saattoi heijastua henkilöresurssien väheneminen, puhelimen aukioloaikojen supistuminen ja ajoittainen ruuhkautuminen.

Taulukko 10. Rikosuhripäivystyksen avainlukuja

	2022	2023	2024
Asiakkaat eri palveluissa	28 300	31 500	30 800
Tukisuhteet	9 400	10 100	9 900
Yhteydenotot palvelupisteisiin	6 700	6 900	6 700
116 006 puhelin	6 700	8 300	7 500
Juristin puhelin	850	860	1 150
RIKUchat	4 100	4 900	5 400
Palvelupisteet	31	31	31
Vapaaehtoiset	560	560	570
Henkilökunta perustyössä (htv)	66	64	60

Nollalinja on Istanbulin sopimuksessa edellytetty vuorokauden ympäri toimiva auttava puhelin lähisuhdeväkivaltaa, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tai väkivallan uhkaa kokeville sekä heidän läheisilleen. Siihen soitettiin 15 167 puhelua vuonna 2024, ja vastattujen puheluiden määrä nousi 66 prosenttiin (63 prosenttia vuonna 2023). Chat-palvelu oli auki koko vuoden 2024, ja chat-keskusteluja käytiin yhteensä 1076 (705 vuonna 2023). Väkivaltaa koskevista yhteydenotoista 85 prosenttia oli

väkivaltaa kokeneilta, yhdeksän prosenttia läheisiltä, neljä prosenttia väkivaltaa käyttäneiltä ja noin 3,5 prosenttia ammattilaisilta. Osa väkivaltaa käyttäneistä oli myös itse kokenut väkivaltaa.

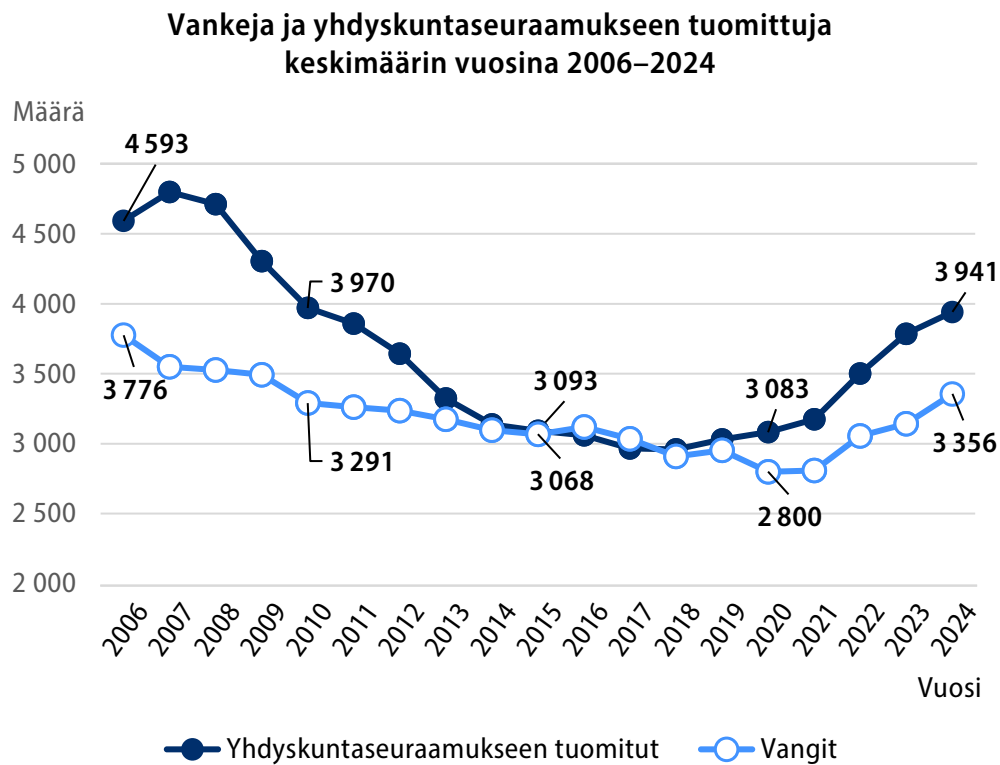
Syyttäjälaitokseen käsiteltäväksi saapuneiden asioiden määrä nousi edelleen, mutta ratkaisuja tehtiin edellisvuotta vähemmän. 6–12 kuukautta avoinna olleiden asioiden määrä laski maltillisesti, kun taas yli vuoden syyteharkinnassa olleiden asioiden määrä kasvoi hieman. Pitkään vireillä olleiden asioiden vähentämistä koskeva tulos tavoite jäi saavuttamatta. Keskimääräinen syyteharkinta-aika sen sijaan laski toista vuotta peräkkäin. Vaikka asioiden keskimääräinen ratkaisuaika on edelleen pidemmän aikavälin tavoitetta korkeampi, noin puolet syyttäjien ratkaisemista asioista ratkaistiin nopeassa menettelyssä noin 0,6 kuukaudessa. Eri syyttäjälaitosten välillä on kuitenkin isoja eroja käsittelyajoissa erityisesti vaativissa asioissa. Vaikka syyttäjien määrä on viime vuosina kasvanut, määrää ei saatu lisärahoituksesta huolimatta lisättyä suunnitellusti. Yhden syyttäjän keskimääräinen ratkaisumäärä jäi tavoitetta matalammalle tasolle.

Taulukko 11. Syyttäjälaitoksen tavoitteet ja tulokset

Syyttäjälaitos	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Tavoite 2024	Toteuma 2024
Toiminnan laajuus				
Syyteharkintaan saapuneet asiat, kpl	85 053	87 931	91 350	89 317
Syyteharkinnassa ratkaistut asiat, kpl	84 166	89 502	92 350	88 522
Joutuisuus				
Keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,60	2,51	2,50	2,41
6–12 kk syyteharkinnassa avoinna olleet asiat	4 189	4 437	3 300	4 198
Yli 12 kk syyteharkinnassa avoinna olleet asiat	1 608	1 577	1 150	1 622
Tuottavuus				
Ratkaistut asiat / htv, koko henkilöstö	144	143	–	140
Ratkaistut asiat / htv, syyttäjät	200	200	200–210	197
Taloudellisuus				
Toimintamenot eur / saapuneiden tapausten painotettu vaativuus	64	70	76	77
Toimintamenojen käyttö per syyteharkinnassa ratkaistu asia, eur	657	675	703	724

Vuonna 2024 vankeja oli keskimäärin 3 356 (2023: 3 143). Vankimäärän nousun takia vankilat ovat vaikeassa yliasutustilanteessa. Vangeista naisia oli 8,5 prosenttia, alle 21-vuotiaita 3,7 prosenttia ja ulkomaan kansalaisia 20,4 prosenttia. Vankeusvangeista 53 prosentilla vankeusaika oli enintään kuusi kuukautta. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrä nousi 4,1 prosentilla vuodesta 2023.

Kuvio 1. Vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä vuosina 2006–2024

Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea ja eduskunnan apulais-oikeusasiamies ovat toistuvasti kiinnittäneet huomiota vangeille järjestettävän mielekkään toiminnan ja koulutetun henkilökunnan riittämättömyyteen sekä vankiterveydenhuollon resursseihin. Rikosseuraamuslaitos ei täysin saavuttanut tavoitettaan vankien toimintoihin osallistumisesta, mutta eteni kohti tavoitetta valvotun koevapauden kautta vapautuvien määrästä ja ylitti tavoitteen lisätä vapautumista avolaitosten kautta. Vankeusvangeista avolaitoksista vapautui 29,8 prosenttia ja valvotun koevapauden kautta 22,8 prosenttia. Vankilasta vapautuneiden

uusintarikollisuus on säilynyt lähes ennallaan. 2019 vapautuneista vangeista 61,5 prosenttia syyllistyi vähintään yhteen uuteen rikokseen, josta seurasi ehdoton vankeus tai yhdyskuntaseuraamus viiden seurantavuoden aikana.

Rikosseuraamuslaitos on edistänyt yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa rangaistusta suorittavien palvelujatkumoiden varmistamiseksi. Väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluita on vahvistettu muun muassa määrittelemällä seksuaalirikoksesta tuomituille kohdennetun kuntouttavan toiminnan sisällöt. Poliisin kanssa tehtävää yhteistyötä on vahvistettu tavoitteena lisätä täytäntöönpanon turvallisuutta, estää vankeusaikaista rikollisuutta ja ehkäistä järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia vankiloissa. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen valmistelu eteni tavoitteen mukaisesti.

Taulukko 12. Rangaistusten täytäntöönpanon tulokset

	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Toteuma 2024
Rangaistusta suorittavien vankien toimintoihin osallistuminen (h/vk)	15,8	15,4	16
Koulutus (h/vk)	2,7	3,5	3,2
Toiminta- ja päihdeohjelmat (h/vk)	0,4	0,3	0,5
Nettotoimintamenot, euroa/vanki*	72 400	75 940	73 970
Nettotoimintamenot, euroa/yhdyskuntaseuraamusta suorittava*	7 200	5 345	5 275
Vankeja keskimäärin päivässä / htv*	1,3	1,4	1,5
Yhdyskuntaseuraamuksia toimeenpanossa päivittäin keskimäärin / htv*	12,2	13,6	14,0

*Organisaation muuttumisen vuoksi vuoden 2022 tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Vaikuttavuustavoite 6: Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakkointiin

Oikeusministeriön johtamisessa ja valmistelussa keskityttiin tietoperustaisuuden vahvistamiseen ja otettiin käyttöön tiedolla johtamisen mittarit. Kertomusvuonna käynnistettiin tekoälykokeiluja, hyödynnettiin data-analytiikan palveluita lainvalmisteluhankkeiden vaikutusarvioinneissa sekä vahvistettiin ennakkointikyvyä kouluttamalla valmistelijoita ja tukemalla johdon ja hallinnonalan osaamista.

Oikeudenhoidon prosessien ja tietojärjestelmien uudistamista pyritään jatkossa nivomaan aiempaa tiiviimmin yhteen. Osana ennakkointia turvataan taloudellinen liikkumavara ja huolehditaan resurssien oikeasuhtaisuudesta. Hallinnonalan siirtyvien määrärahojen taso kokonaisuudessaan ylitti kahdeksan prosentin tavoitteen, mutta siirtyvien purku on huomioitu osana oikeudenhoidon lisärahoitusta.

Osana suunnitelmallista uudistumista hallinnonalalla on tehty työtä hyvinvoivan ja ammattitaitoisen työyhteisön eteen. Oikeudenhoidossa on edelleen ollut alueellisia ja tehtäväkohtaisia haasteita saada riittävästi osaavaa työvoimaa. Haasteisiin vastaamiseksi kertomusvuonna jatkettiin vuonna 2023 käynnistettyä Pidetty!-hanketta, jonka tavoitteena on varmistaa, että hallinnonala saa ja pystyy pitämään tarvitsemansa osaavan henkilöstön.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Oikeusministeriön kertomusvuonna päivitetty kestävyys- ja vastuullisuustyön visio vuodelle 2030 on: ”Jokainen on tärkeä! Rakennamme oikeudenmukaista sekä kestävästi ja vastuullisesti toimivaa oikeusvaltiota ja demokratiaa.” Työn painopisteinä on pitää huolta jokaisen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta, edistää yhdenvertaista ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa, jonka toimintaan jokainen voi osallistua ja luottaa, ja vähentää turvattomuuden tunnetta yhteiskunnassa. Oikeusministeriön kestävyys- ja vastuullisuustyön tavoitteena on, ettei ketään yhteiskunnassa jätetä jälkeen, heikoimmista pidetään huolta ja että kestävyys ja vastuullisuus huomioidaan läpileikkaavasti sisäisessä ja ulkoisessa toiminnassa. Kestävyys ja vastuullisuus huomioidaan läpileikkaavasti esimerkiksi säädösvalmistelussa, hallitusohjelmahankkeiden toimeenpanossa, kansainvälisessä yhteistyössä, hallinnonalan tulohajauksessa, talousarviovalmistelussa, hankinnoissa sekä osana ministeriön toiminnan kehittämistä. Painopisteet ja tavoitteet kytkeytyvät ministeriön vaikuttavuustavoitteisiin ja tätä kautta tulostavoitteisiin. Oikeusministeriön tulosuunnitteluohjeessa vuosille 2024–2027 kestävyteen ja vastuullisuuteen liittyviä teemoja olivat muun muassa oikeudenhoidon selonteossa asetetut toiminnalliset tavoitteet ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Oikeusministeriössä toimi myös kertomusvuonna toimikaudelle 1.9.2023–31.12.2027 asetettu sisäinen kestävyys- ja

vastuullisuusverkosto, jonka työhön osallistetaan hallinnon alaa. Yhteistyö hallinnon alalla kanssa koetaan olennaiseksi osaksi kestävyys- ja vastuullisuustyön edistämistä. Lisäksi verkosto koordinoi ministeriössä YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n (Agenda 2030) tavoitteiden toteutumista ja raportointia sekä edistää tietoisuutta kestävyydestä ja vastuullisuudesta.

Oikeusministeriön jalanjäljen raportointia toteutetaan Matkustus oikeusministeriössä -raportilla, joka sisältää virkamatkustuksen matkamäärät, -kohteet ja summat, ja tuo ajantasaisen tiedon henkilöstön käyttöön vahvistaen tiedolla johtamista. Raportointia on tarkoitus kehittää sisältämään myös virkamatkustuksen päästöt.

Oikeusministeriön toiminnalla voidaan merkittävimmin vaikuttaa Agenda2030 tavoitteisiin (SDG) [5 \(Sukupuolten tasa-arvo\)](#), [10 \(Eriarvoisuuden vähentäminen\)](#) sekä [16 \(Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto\)](#). Hallitusohjelman toimeenpanoon liittyviä toimenpiteitä on kuvattu myös kertomusosan luvuissa 2.6 ja 2.10 sekä edellä tässä luvussa.

Liittyy painopisteeseen pitää huolta jokaisen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta (SDG:t 10 ja 16) valtioneuvoston periaatepäätös [kansalaisjärjestöstrategiasta](#) hyväksyttiin 6.6.2024, ja siihen liittyvät ensimmäiset toimenpiteet käynnistyivät. Kertomusvuonna toimi myös valtioneuvoston 16.11.2023 asettama [parlamentaarinen työryhmä](#), jonka tehtävänä oli valmistella esitys eduskuntavaalien vaalijärjestelmän suhteellisuutta parantavaksi vaalialuemalliksi sellaisille alueille, joissa piilevä äänikynnys on erityisen korkea. Työryhmä luovutti loppuraporttinsa oikeusministeriölle 23.1.2025. Lunastuslain muutoksen (HE 218/2024 vp) tavoitteena on parantaa lunastettavan omaisuuden haltijan asemaa ja varmistaa perustuslaissa turvattujen täyden korvauksen vaatimuksen toteutuminen. [Neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman](#) valmistelut käynnistyivät, ja hallitus myös valmistelelee ja toimeenpanee [kansallisen ohjelman demokratian ja osallistumisen edistämiseksi](#).

Liittyy painopisteeseen edistää yhdenvertaista ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa, jonka toimintaan jokainen voi osallistua ja luottaa, (SDG 16) valtioneuvosto antoi kertomusvuonna eduskunnalle lakiesityksen (HE 63/2024 vp), joka loisi edellytykset etäyhteyksien nykyistä laajemmalle käytölle oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa. Lisäksi valtioneuvosto antoi eduskunnalle lakiesityksen (HE 152/2024 vp), jonka tavoitteena on edistää korkeimman oikeuden mahdollisuuksia antaa ennakkopäätöksiä. Oikeusministeriö myös järjesti kertomusvuonna seminaarin oikeusturvavakuutuksen kehittämisestä. [Kansallisen talousosaamisen strategiaan](#) perustuen talousosaamisen edistämisen valtionavustuksilla toteutettiin hallitusohjelmakirjausta velkaantumislain kokonaistarkastelusta. Kansallisen talousosaamisen strategia ja sen toimeenpano siirtyivät Oikeuspalveluvirastolle 1.1.2025

lukien. [Ilmoittajansuojelulain koulutushankkeen](#) tarkoituksena on tietoisuuden lisääminen Euroopan unionin lainsäädännön rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annetun direktiivin (EU) 2019/1937 kansallisen täytäntöönpanolain sisällystä yksityisen ja julkisen sektorin organisaatioissa sekä työntekijöiden että kansalaisten keskuudessa. Koulutukset käynnistyivät kertomusvuonna. Asianmukainen ilmoituskanava ja ilmoitusten käsittelyprosessi parantavat rikosten- ja korruptiontorjuntaa koskevia valmiuksia. Myös kansalaisten luottamus hallintoon vahvistuu. Lisäksi käynnistyi [Tehoa korruptiontorjuntaan -hanke](#), jossa tavoitteena on tuottaa kansallinen korruptiontorjunnan tilannekuva.

Liittyen painopisteeseen vähentää turvattomuuden tunnetta yhteiskunnassa (SDG:t 5 ja 16) hallitus on tunnistanut nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymisen vakavaksi ongelmaksi ja sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot niiden määrätietoiseksi torjumiseksi ja vähentämiseksi. Valtioneuvoston periaatepäätös [nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemisen ja torjumisen toimenpideohjelmasta](#) vuosille 2024–2027 hyväksyttiin valtioneuvoston yleisistunnossa 25.4.2024, minkä jälkeen käynnistyi ohjelman toimeenpano. Lisäksi ehdonalaista vapautumista koskevia säännöksiä muutettiin vuoden 2025 alusta siten, että henkilö voi olla ensikermainen vain kerran (HE 64/2024 vp). Vuoden 2025 alusta muutettiin rikoslakia siten, että lapsensurmaa koskeva säännös kumottiin ja vastaavaan tekoon sovelletaan jatkossa rikoslain tahallisia henkirikoksia koskevia yleisiä säännöksiä, ja että tappo on jatkossa vanhentumaton rikos (HE 69/2024 vp). Lisäksi hallitus antoi esityksen aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 204/2024 vp). Hallitusohjelman mukaan myös uudistetaan vankilaverkoston turvallisen ja kustannustehokkaan rangaistusten täytäntöönpanon toteuttamiseksi. Eduskunnan käsiteltäväksi annettiin myös esitys rikoslain muuttamisesta Eduskunnan käsiteltäväksi annettiin myös esitys rikoslain muuttamisesta ([HE 219/ 2024 vp, katujengit, alle rikosvastuikäisen käyttäminen ja nöyryyttävät rikokset](#)) ja esitys rikosuhrimaksujen korottamisesta (HE 220/2024 vp). [Uhripoliittisen toimintapideohjelman](#) valmistelut käynnistyivät kertomusvuonna. Valtioneuvoston yleisistunnon päätöksen (21.3.2024) mukaisesti periaatepäätös ihmiskaupan vastaiseksi toimintaohjelmaksi 2021–2023 tullaan päivittämään. Lisäksi päätettiin [korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman päivittämisestä](#). Hallitus päivittää myös [järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian](#) ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Oikeusministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2025–2027 julkaistiin 31.10.2024. Yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon liittyvien toimien lisäksi suunnitelma huomioi rasismiin vastaisessa kattositoumuksessa osana hallituksen yhdenvertaisuustiedonantoa tunnistettuja toimenpiteitä. Valtioneuvosto antoi kertomusvuonna hallituksen esityksen (HE 60/2024 vp), jonka tarkoituksena on panna täytäntöön [pörssiyritysten hallintoelinten jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta](#) ja siihen liittyvistä toimenpiteistä annettu direktiivi (EU) 2022/2381. Säännöksiä sovelletaan siten, että pörssiyritysten on saavutettava velvoitteet viimeistään 30.6.2026, jolloin soveltamisalaan kuuluvien pörssiyritysten hallituksissa tulisi olla vähintään 40 prosenttia aliedustettua sukupuolta (naisia).

Rikoslain säännöksiä muutettiin vuoden 2025 alusta siten, että tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen kriminalisoitiin entistä selkeämmin (HE 69/2024 vp). Tavoitteena on vahvistaa naisten ja tyttöjen hengen ja terveyden suojaa sekä heidän ruumiillista koskemattomuuttaan ja seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. Rikoslain säännöksiä muutettiin vuoden 2025 alusta myös siten, että jatkossa ihmiskauppana rangaistavaa on teko, jonka tarkoituksena on pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattaminen (HE 65/2024 vp). [Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi annettu direktiivi](#) tuli voimaan kertomusvuoden kesäkuussa ja sen tavoitteena on torjua tehokkaasti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja lähisuhdeväkivaltaa kaikkialla EU:ssa.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

- Oikeusministeriön tilinpäätös 2024
- Oikeusrekisterikeskuksen tilinpäätös 2024
- Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös 2024
- Syyttäjälaitoksen tilinpäätös 2024
- Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätös 2024
- Ulosottolaitoksen tilinpäätös 2024

3.3 Saamelaiskäräjien kertomus vuodelta 2024

Saamelaiskäräjistä annetun lain 7 §:n mukaan Saamelaiskäräjät laatii vuosittain valtioneuvostolle hallituksen kertomuksen laatimista varten kertomuksen siitä, mitä merkittävää on tapahtunut saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksessä.

Saamelaiskäräjät on käsitellyt asiaa kokouksessaan 24.2.2025 ja toteaa seuraavaa:

1. Saamelaiskäräjien varsinainen toiminta

Saamelaiskäräjät edustaa perustuslain ja saamelaiskäräjistä annetun lain nojalla saamelaisia ja ilmaisee saamelaisten virallisen kannan. Saamelaiskäräjät on kertomusvuonna osallistunut lainsäädäntöhankkeisiin antamalla lakiesityksistä lausuntoja, ollut kuultavana eduskunnan valiokunnissa ja käynyt esityksistä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja yhteensä 25 kertaa. Useiden neuvottelujen osalta neuvotteluja jatkettiin jatkoneuvotteluiden muodossa. Saamelaiskäräjät antoi lausuntoja yhteensä 149 kappaletta, aloitteita ja esityksiä 16 kappaletta sekä muistioita, kannanottoja ja julkilausumia 32 kappaletta, yhteensä 197 kappaletta. Yleisesti ottaen toimintaa ja yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa on kehitetty etäyhteysvälineitä hyödyntäväksi. Kertomusvuonna saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisten sekä muiden neuvotteluiden määrä on edelleen pysynyt suurena, mikä Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan kertoo myös siitä, että saamelaisille kuuluvien oikeuksien toteuttamisessa alkuperäiskansana on paljon tehtävää, jotta Suomen perustuslain turvaama saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan sekä kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto itsessään voisivat asianmukaisesti toteutua. Neuvottelumenettelyn toteuttamisessa havaittujen ongelmien ja epätietoisuuden vuoksi Saamelaiskäräjät on pyrkinyt kertomusvuoden aikana käymissään Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisissa neuvotteluissa edelleen painottamaan Saamelaiskäräjien ja oikeusministeriön yhdessä laatiman ohjeen sisältöä mutta myös ohjeen uudistamisen tarvetta tulevan saamelaiskäräjälain myötä, jotta saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisen neuvotteluelvöllisyyden tarkoitus voisi toteutua aiempaa paremmin. Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisen neuvotteluelvoitteen kehittämistä on pidetty yhtenä saamelaiskäräjälain uudistusta koskevan esityksen sisältämistä tärkeimmistä kokonaisuuksista (9-9b§). Saamelaiskäräjien ja eri ministeriöiden välistä yhteistyötä on myös pyritty edistämään muun muassa saamelaisasioiden neuvottelupäivien yhteydessä tapahtuvien keskustelujen sekä suorien, vapaamuotoisempien neuvotteluiden avulla. Kertomusvuoden valtion talousarvioon tehtiin 600 000 euron varaus saamelaiskäräjistä annetun lain uudistamisesta aiheutuvien määrärahatarpeiden kattamiseksi. Varaus ei kuitenkaan realisoitunut, koska saamelaiskäräjälakia ei kertomusvuonna saatu uudistettua. Kielilain nojalla

maksettavien avustusten osuus valtion talousarviossa pieneni 40 000 euroa. Muilta osin Saamelaiskäräjien rahoitus säilyi vuoden 2023 tasolla. Kertomusvuoden aikana Saamelaiskäräjät joutui toteuttamaan historiansa ensimmäiset kokoa henkilöstöään koskevat yhteistoimintaneuvottelut Suomen valtion osoitettua talousarviossaan vuodelle 2025 Saamelaiskäräjien yleisavustukseen yhteensä 198 000 euroa leikkauksia kertomusvuoden rahoituksen tasoon nähden. YT-neuvotteluissa päädyttiin merkittäviin säästötoimiin muun muassa supistamalla työterveyshuollon palveluita ja osoittamalla säästöjä kokouskuluihin. Saamelaiskäräjien henkilöstössä on edelleen tunnistettu merkittävää kuormittumista, mistä syystä Saamelaiskäräjillä on pyritty kiinnittämään huomiota työn kuormittavuuden vähentämiseen. Saamelaiskäräjillä on läsnäolo- ja puheoikeus Lapin liiton hallituksessa. Saamelaiskäräjillä on ollut edustus kirkolliskokouksessa.

2. Saamelaisten perus- ja ihmisoikeuksien kehittyminen

Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin toteuttamiseksi nimitetyn komission työ on kertomusvuoden aikana jatkunut muun muassa saamelaisten sekä eri asiantuntijoiden kuulemisten muodossa. Komission työtä varten olennaisista kokonaisuuksista on lisäksi hankittu asiantuntijoilta erillisselvityksiä. Komission tavoitteena on koota saamelaisten kokemukset Suomen valtion ja eri viranomaisten toimista sekä tehdä tämä tieto näkyväksi. Uvjan psykososiaaliset tukipalvelut ovat saamelaisten käytettävissä osana totuus- ja sovintoprosessin toteuttamista komission työn aikana.

Saamelaisten oikeudellisen aseman kannalta merkityksellisimmän lain, eli saamelaiskäräjistä annetun lain, uudistamistyö käynnistyi vuoden 2020 lopulla oikeusministeriön asetettua uudistusta valmistelleen toimikunnan. Toimikunnan tehtävänä oli valmistella tarpeelliset muutokset saamelaiskäräjistä annettuun lakiin. Toimikunnan työn perustana ovat perusoikeudet ja muut perustuslain asettamat velvoitteet, Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva julistus sekä muu oikeuden ja kansainvälisen oikeuden kehitys ja viimeaikaiset ratkaisut. Työssä otettiin huomioon myös parafoitu Pohjoismainen saamelaissopimus sekä ILO 169 -sopimus ja YK:n ihmisoikeuskomitean 1.2.2019 antamat Suomea koskevat langettavat ratkaisut CCPR/C/124/D/2668/2015 ja CCPR/C/124/D/2950/2017. Toimikunta luovutti toimikautensa päättyessä 15.5.2021 hallituksen esitysluonnoksen muotoon valmistellun mietintönsä VN/5875/2019 saamelaiskäräjistä annetun lain uudistamiseksi. Vuoden 2022 marraskuussa Suomen hallitus antoi toimikunnan esityksen pohjalta valmistellun esityksensä HE 274/2022 eduskunnalle. Esitys raukesi eduskunnassa hallituskauden loputtua vuoden 2022 lopussa, eikä eduskunnan perustusvaliokunta ehtinyt antaa mietintöään esityksestä.

Lain uudistaminen jatkui kertomusvuonna, ja saamelaiskäräjistä annetun lain uudistaminen otettiin hallitusneuvotteluiden päätteeksi, Saamelaiskäräjien pyynnöstä pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan. Hallitusohjelman mukaisesti esitys saamelaiskäräjistä annetun lain uudistamiseksi annettiin eduskunnan käsiteltäväksi 14.12.2023, Saamelaiskäräjien ja oikeusministeriön välisten saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisten neuvotteluiden jälkeen. Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisten neuvotteluiden yhteydessä aiemman hallituksen esityksen (HE 274/2022) sisältöä muutettiin muun muassa Saamelaiskäräjien valintaan liittyvien kuntakiintiöiden osalta sekä poistamalla aiemman esityksen 9 a §:stä saamelaiskulttuurin heikentämiskieltoa ja vaikutusten arviointia koskevat säädökset. Mainituilla muutoksilla aiemman, Sanna Marinin hallituksen esityksen sisältö otettiin Petteri Orpon hallituksen esityksen sisällöksi. Kertomusvuoden keväällä eduskunnan valiokunnat aloittivat hallituksen esityksen käsittelyn. Perustuslakivaliokunta kuitenkin ilmoitti huhtikuussa keskeyttävänsä asian käsittelyn KHO:n määrättyä Saamelaiskäräjien vaalit uusittaviksi. Hallituksen käsittelyä jatkettiin perustuslakivaliokunnassa kertomusvuoden lokakuussa.

3. Saamelaiskäräjien kansainvälinen toiminta

Saamelaiskäräjät keskittyi erityisesti alkuperäiskansojen oikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseen sekä YK:ssa kuin EU:ssakin. Saamelaiskäräjät osallistui YK:n ihmisoikeusneuvoston istuntojen välisiin sessioihin, joissa pohdittiin konkreettisia askelia alkuperäiskansojen osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi ihmisoikeusneuvostossa. Tämän lisäksi Saamelaiskäräjät oli mukana alkuperäiskansojen maailmanlaajuisen koordinaatioryhmän toiminnassa, jossa edistettiin alkuperäiskansoja koskevien asioiden käsittelyä YK:n eri elimissä. Saamelaiskäräjät edisti saamelaisten edunvalvontaa EU:ssa lisäämällä vuoropuhelua Euroopan parlamentin kanssa ja käymällä keskustelua mahdollisesta kumppanuussopimuksesta Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston (SPN) ja Euroopan parlamentin välillä. Tämän ohella kartoitettiin erillisiä rahoituslähteitä saamelaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi EU:n tasolla. Saamelaiskäräjät osallistui lisäksi aktiivisesti kansainvälisiin ilmasto- ja biodiversiteettikokouksiin. Suomen Saamelaiskäräjät toimi kertomusvuoden Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston (SPN) puheenjohtajana, vastaten SPN:n toiminnan koordinoinnista ja toimintasuunnitelman toteuttamisesta. Saamelaiskäräjien edustaja osallistui kertomusvuoden toukokuussa Genevessä järjestettyyn maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) järjestämään diplomaattikonferenssiin, jossa saavutettiin yhteisymmärrys uuden kansainvälisen patenttioikeutta koskevan yleissopimuksen sisällöstä. Keskustelu ulkoministeriön kanssa Suomen alkuperäiskansoihin liittyvien kantojen laatimisesta jatkui tavoitteiden mukaisesti. Saamelaiskäräjillä vieraili useita kansainvälisiä vieraita.

4. Saamelaisia koskeva erityislainsäädäntö

Saamelaisten kannalta muita merkittäviä lainsäädännön uudistamishankkeita, joiden valmisteluun Saamelaiskäräjät on kertomusvuoden aikana aktiivisesti osallistunut, olivat saamelaiskäräjälain lisäksi muun muassa hankkeet alueidenkäyttölain uudistamiseksi, jonka rakentamista koskeva osuus (rakentamislaki) hyväksyttiin jo aiemmin 21.4.2023. 1.6.2023 voimaan tulleen kaivoslain yhteydessä muun muassa saamelaiskulttuurin vaikutusten arviointia koskeviin säädöksiin saatiin aikaan parannuksia, joita sovittiin tarkennettavaksi kertomusvuoden aikana TEM:n kanssa yhteistyössä valmistellulla kaivosasetuksella.

Muita kertomusvuoden aikana valmistelussa edelleen olleita lainsäädännön uudistamishankkeita olivat muun muassa niin sanottu yhden luukun palvelujen lainsäädäntöhanke, EU:n kriittisten raaka-aineiden (CRMA) -asetus, perusopetuslaki, lukiolaki sekä laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Lainsäädännön uudistushankkeissa Saamelaiskäräjät on pyrkinyt edistämään saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon ja viranomaisten saamelaisten oikeuksien edistämismelvoitteen toteutumista ja vahvistamista.

5. Saamelaisten kotiseutualueen ympäristö, maankäyttö, perinteiset elinkeinot ja niihin liittyvät oikeudet

Saamelaiskäräjät on työskennellyt aktiivisesti saamelaisten oikeuksien, perinteisten elinkeinojen sekä saamelaisten kotiseutualueen maiden ja vesien tilan edistämiseksi eri tasoilla. Suomen Nato-jäsenyyden ja DCA-sopimuksen myötä saamelaisten kotiseutualue on muodostunut geopolitiikan ja turvallisuuden näkökulmasta yhä kiinnostavammaksi. Saamelaiskäräjät on pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että saamelaisten oikeudet ja elinkeinot huomioitaisiin muun muassa tieverkosto-suunnittelussa ja harjoitustoiminnassa sekä aiheutuneet vahingot korvattaisiin vahingonkäräjöille. Saamelaisten huomioiminen geopolitiittisen ympäristön muutosten myötä vaatii jatkuvaa edunvalvontaa.

Saamelaiskäräjät on edistänyt saamelaisen elinkeinorahaston perustamista muun muassa esittämällä sitä Pohjoisen Suomen ohjelmaan. Saamelaiskäräjät on osallistunut poronhoitolain eräiden säännösten muutosta valmistelemaan työryhmään ja tuonut siellä esiin saamelaisten oikeuksia ja saamelaisen poronhoidon erityispiirteitä. Työ jatkuu vuonna 2025. Saamelaiskäräjät esitti MMM:lle, että saamelaisten kotiseutualueelle laadittaisiin oma karhukiintiönsä saamelaisten metsästysoikeuksien edistämiseksi. Esitys ei edennyt. Saamelaiskäräjät on pyrkinyt edistämään kyttyrälöhen hyödyntämistä seuraavan nousuvuoden aikana myös Suomen puolella. Työ jatkuu vuonna 2025.

Saamelaisen käsityön tilanteen vahvistamiseksi Saamelaiskäräjät jatkoi Duodji Akatemia -hankkeen edistämistä yhteistyötahojen kanssa valmistelemalla hankkehakemusta sekä kartoittamalla perinteisen saamelaisen käsityön haasteita ja mahdollisuuksia Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa EU:n Interreg Auroran rahoittaman esiselvityshankkeen myötä. Saamelaiskäräjät on osallistunut Luken johtaman Suomen kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman valmisteluhankkeen suunnitteluun ja valmisteluun saamelaisia koskevin osin. Hankkeen rahoitushakemus Euroopan komission LIFE Strategic Integrated Projects -rahastosta on vireillä ja valmistelutyöt jatkuvat vuonna 2025. Saamelaiskäräjät esitti, että vanhojen metsien kriteereihin lisättäisiin erikseen kriteerit koskien saamelaisten kotiseutualan vanhoja metsiä. Saamelaisten kotiseutualuetta koskeva kokonaisuus on edelleen kesken. Saamelaiskäräjät esitti, että saamelaisten kotiseutualue tulee rajata pois EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen (CRMA) soveltamisalasta, asetuksen kansallisen toimeenpanon yhteydessä. Saamelaiskäräjät kävi Lapin liiton kanssa neuvottelut Lapin aurinko- ja tuulivoimaselvityksestä ja totesi, että saamelaisten kotiseutualueelle ei tule edistää tuulivoimaa sen haitatessa merkittäväällä tavalla saamelaisten perinteisiä elinkeinoja.

Saamelaiskäräjien ja luonnonsuojeluhallinnon perinteisiä Luonnonsuojelukäräjiä ei järjestetty kertomusvuonna Metsähallituksen organisaatiomuutoksesta johtuvista syistä.

6. Saamelaisten kielelliset oikeudet

Vuoden 2024 alussa Saamen kielen toimisto antoi täyskokoukselle saamen kieliain (1085/2003) 29 §:n mukaisen kertomuksen lainsäädännön soveltamisesta sekä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja kieliolojen kehityksestä. Kertomuksessa kuvailtiin erityisesti saamen kielilain toteutumista oikeudellisissa viranomaisissa ja ensimmäistä kertaa kertomukseen lisättiin toimenpide-ehdotuksia. Saamen kielen toimistolle myönnettiin Interreg Aurora -hankerahoitusta pohjoissaamen kielen juridisen ja hallinnollisen terminologian kehittämiseen. Hankkeen myötä havaittiin merkittäviä puutteita termityössä ja lakikäännoissä saamen kielten osalta, jotka vaativat erillisiä resursseja tilanteen parantamiseksi. Hanke toteutettiin yhteistyössä Norjan Saamelaisen elinkeino- ja kielikeskuksen kanssa. Kielitoimisto aloitti tiiviimmän yhteistyön valtioneuvoston kielipalvelun kanssa sanastotyön osalta.

Kertomusvuonna jatkettiin viranomaisten yhteisen saamenkielisten palveluiden kehittämisen verkoston toimintaa. Mii ovttas – Mij oovtâst – Mij õõutâst – Me yhdessä -verkosto kokosi keskimäärin 20 eri viranomaistahoa yhteen kehittämään

saamenkielisiä palveluita. Vuonna 2024 verkostossa toimi myös alaryhmä, joka kehitti saamenkielisten palveluiden palveluportaalia, tavoitteena parantaa palveluiden saavutettavuutta. Verkoston puitteissa viranomaisia koulutettiin saamelaisen kielellisistä oikeuksista ja neuvottiin lain soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kertomusvuonna saamen kielilain 31 §:n nojalla maksettavaa avustusta ei saatu korotettua, mutta saamelaisalueen kuntien, Lapin hyvinvointialueen ja saamelaisalueen koulutuskeskuksen sekä Saamelaismuseo Siidan kanssa tehtiin yhteistä edunvalvontatyötä avustuksen määrän nostamiseksi. Avustussummaa leikattiin kuitenkin 130 000 euroon vuodelle 2025, mikä vaikuttaa merkittävästi jatkossa saamenkielisen henkilöstön saatavuuteen, sillä avustuksella on rahoitettu eri alojen ammattilaisten saamen kielen intensiivipintoja.

Kertomusvuonna jatkettiin yhteistyötä Kelan kanssa ja solmittiin uusi yhteistyösopimus THL:n kanssa. Lisäksi työstettiin yhdessä oikeusministeriön kanssa vuonna 2025 julkaistavan saamebarometrin sisältöä vastaamaan paremmin saamelaisyhteisön tiedontarpeita. Saamen kielen toimistoon tuli useita yhteydenottoja kansalaisilta saamelaisen kielellisten oikeuksien toteutumatta jäämisestä, erityisesti opetuksesta, varhaiskasvatuksesta ja tuomioistuimista. Saamelaiskäräjät pyrki vaikuttamaan neuvotteluihin ja yhteydenotoilla tilanteiden parantamiseksi. Saamen kielen toimisto osallistui kertomusvuonna yhteistyökumppanina useisiin saamen kieltä edistäviin hankkeisiin. Kertomusvuonna saamen kielen toimiston käännösresursseja kohennettiin palkkaamalla kuhunkin kieleen määräaikaista kielenkääntäjiä, jotta viranomaisille voitaisiin tarjota sujuvammin käännöspalveluita. Kääntäjäresursseja ei kuitenkaan saatu lisättyä vakinaisesti. Tavoitteena on edelleen lisätä saamen kielen kääntäjäresursseja yhdellä kääntäjällä kuhunkin kieleen.

Eri selvitysten ja kansalaisilta saatujen yhteydenottojen perusteella saamen kielilain toimeenpano ja saamenkielisten palveluiden saaminen on yhä heikkoa.

7. Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta

Saamelaiskäräjät sai vuonna 2024 opetus- ja kulttuuriministeriöltä yhteensä 1,3 miljoonaa euroa käytettäväksi saamenkieliseen kulttuuri- ja kielipesätoimintaan. Valtionavustus nousi vuodesta 2023 100 000 euroa, mutta on edelleen riittämättömän Saamelaiskäräjien kulttuuri- ja kielipesätoiminnan rahoitusperusteissa määritellyn 85 prosentin valtionavustusosuuteen kokonaiskustannuksista. Tästä johtuen Saamen kielineuvoston sekä Saamelaiskäräjien hallituksen valtionavustus jaettiin vuonna 2024 lapsimäärän mukaisesti. Tämä toimintatapa neuvoteltiin yhteistyössä

toiminnan järjestäjien kanssa. Saamelaiskäräjien hallitus on myös linjannut, että valtionavustuksen pysyessä samalla tasolla, valtionavustushakuun ei voida ottaa uusia yksiköitä.

Kertomusvuonna 2024 Suomessa toimi yhteensä 12 kielipesäryhmää, joista yhdeksän saamelaisten kotiseutualueella ja kolme saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Kielipesistä kaksi on koltansaamenkielisiä, kolme inarinsaamenkielisiä ja seitsemän pohjoissaamenkielisiä. Lapsia toiminnassa oli mukana yhteensä 90 ja työntekijöitä 26, eli vuoteen 2023 verrattuna toiminnan laajuus pysyi samana.

Kulttuuri- ja kielipesätoimintaan tarkoitettua valtionavustusta käytettiin olemassa olevan kielipesätoiminnan turvaamiseen ja kulttuuri- ja kielipesätoiminnan koordinaatiotyöhön. Saamelaiskäräjillä toimii kielipesäohjaaja, jonka työnkuvaan kuuluu muun muassa kielipesäryhmien pedagoginen ohjaus, kielipesien valtionavustuksen hallinnointiin ja koordinointiin liittyvät tehtävät, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sekä yleinen konsultointi kielipesiin liittyvissä asioissa. Loppuvuoden aikana kielipesäohjaaja myös valmisteli Saamelaiskäräjien toimintasuunnitelmassa olevien kulttuuri- ja kielipesätoiminnan pedagogisia linjauksia sekä rahoitusperusteiden päivitystyötä. Pedagogiset linjaukset on Saamelaiskäräjien toimintaohjelmassa pitkän aikavälin tavoite ja ne on tarkoitus ottaa käyttöön toimintakaudella 2026–2027, ja rahoitusperusteet jo seuraavassa valtionavustushaussa syksyllä 2026. Lisäksi Saamelaiskäräjät järjesti yhteistyössä Lapin aluehallintoviraston kanssa yhden saamelaisen varhaiskasvatuksen kehittämispäivät.

8. Kieliyhteistyö ja sámegiellagáldu

Gollegiella-kielipalkinto jaettiin 11. kerran. Palkinto myönnettiin Sig-Britt Perssonille ja Pekka Sammallahdelle ja jakotilaisuus pidettiin Osllossa 22.10.2024 Saamelaiskäräjien puheenjohtajien ja saamelaisasioista Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa vastaavien ministerien kokouksen yhteydessä. Pohjoismaisen saamen kielen Gollegiella-kielipalkinnon ovat perustaneet Suomen, Ruotsin ja Norjan Saamelaiskäräjien puheenjohtajat ja saamelaisasioista Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa vastaavat ministerit. Joka toinen vuosi jaettava palkinto myönnetään yksityishenkilöille tai yhteisöille, jotka ovat ansioituneet toimimalla merkittävällä tavalla saamen kielen edistämiseksi, kehittämiseksi tai säilyttämiseksi Norjassa, Ruotsissa, Suomessa tai Venäjällä. Palkinnon saajan valitsee viisijäseninen arviointikomitea, jonka jäseniin kuuluivat Saamelaiskäräjiltä Leena Niittyvuopio-Jämsä ja Tauno Ljetoff.

Saamen kielten viikko järjestettiin kuudennen kerran Suomen, Ruotsin ja Norjan Saamelaiskäräjien koordinoimana lokakuussa viikolla 43 ja se on saanut vakiintuneen aseman ja muodon. Saamen kielten viikon tavoitteena on saada saamen kielille huomiota, näkyvyyttä ja kuuluvuutta eri tavoin kaikilla yhteiskunnan osaluilla kaikkialla Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Saamelaiskäräjät on osallistunut YK:n julistamaan kansainväliseen Alkuperäiskansakielten vuosikymmeneen IDIL 2022–2032 yhteistyössä Ruotsin ja Norjan Saamelaiskäräjien kanssa toteuttamalla vuonna 2022 hyväksytyin yhteisen Flagship-projektin tavoitteita.

Sámi Giellagáldu on saamen kielikysymyksissä korkein yhteispohjoismainen toimielin, joka vastaa saamen kielten kielenhuollosta ja kirjakielen normittamisesta. Toimintaa rahoittavat Norjan, Ruotsin ja Suomen Saamelaiskäräjät. Sámi Giellagáldun hallitus toimikaudelle 2020–2024 päätti toimintansa 30.10.2024 ja uusi hallitus järjestäytyi 13.12.2024. Vuonna 2024 hallitus piti yhteensä viisi kokousta. Syyskuun alussa Sámi Giellagáldun kaikissa viroissa oli työntekijät eli yhteensä 13 työntekijää yhdessä johtajan viran kanssa: 11 vakituista työntekijää ja kaksi väliaikaista työntekijää. Neljä näistä työskentelee Ruotsin puolella, kuusi Norjan puolella ja kolme Suomen puolella. Vuonna 2024 Sámi Giellagáldun kielilautakunnat koltan-, inarin-, pohjois-, luulajan- ja eteläsaamen kielissä jatkoivat saamen kielten normitusta muun muassa normittamalla 1141 termiä ja antamalla eri saamen kielten kielioppia koskevia normituksia. Sámi Giellagáldu vastasi 1124 kieltä koskevaan kysymykseen. Sámi Giellagáldu on jatkanut yhteistyötä myös Suomen Kansalliskirjaston kanssa Yleisen suomen kielen ontologian (YSO) pohjoissaamen normitustyötä, jonka noin 30 000 termistä puolet on käännetty pohjoissaameksi. Sámi Giellagáldu järjesti vuonna 2024 yhdessä eri yhteistyökumppaneiden kanssa neljä kieliseminaaria ja kaksi konferenssia, joihin osallistui yhteensä 1302 osallistujaa. Kielikysymysten ja tapahtumiin osallistuneiden määrä on huomattava suhteutettuna saamen kielten puhujamäärään. Merkittävä historiallinen tapahtuma oli piitimensaamen kielen lautakunnan perustaminen ja piitimensaamen kielen normitustyön aloittaminen. Sámi Giellagáldu on jatkanut yhteistyötä Tromssan yliopiston kieliteknologiakeskus Giellateknon ja Divvunin kanssa sekä osallistunut Pohjoismaiden kielilautakuntien verkoston toimintaan. Vuoden 2024 syksyllä Sámi Giellagáldun toimintarahoitukseen vuodelle 2025 kohdistui epävarmuutta uhaten pahimmassa tapauksessa lopettaa Sámi Giellagáldun toiminnan vuonna 2025, joka olisi vastannut suomen kielen osalta Kotimaisten kielten toiminnan päättymistä. Toiminta saatiin kuitenkin turvattua vuodelle 2025, mutta pysyvään rahoituksen ja rahoitustason epävarmuus jatkuu yhä. Sámi Giellagáldu alkoi tähän liittyen syyskuun alusta alkaen priorisoida määrätietoisesti tiedotus- ja profiloitustyötä enemmän kuin ennen. Tämän työn tavoitteena oli tehdä kielielin enemmän tunnetuksi ja varmistaa parhaalla mahdollisella tavalla Sámi Giellagáldun toiminnan pysyvä rahoitus ja jatkuminen.

9. Saamenkieliset varhaiskasvatuspalvelut

Saamenkielisen varhaiskasvatuksen saatavuuden turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueella osoitettiin 240 000 euron määräraha, jolla turvataan toiminnan säilyminen saamenkielisenä ja saamelaista varhaiskasvatuspedagogiikkaa toteuttavana. Saamenkielistä varhaiskasvatusta järjestettiin Inarin ja Utsjoen kunnissa sekä Helsingin ja Oulun kaupungeissa ja sen piirissä on ollut noin 70 lasta. Enontekiön kunnassa ei ole ollut vuonna 2024 saamenkielistä varhaiskasvatusta, mutta kunnalla on varaus järjestämiseen heti kun siihen tulee tarve. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen suurin haaste on puute ammatillisen kelpoisuuden ja hyvän saamen kielen taidon omaavista työntekijöistä. Yhteistyössä Lapin aluehallintoviraston kanssa on järjestetty kohdennettua koulutusta saamenkielisille varhaiskasvattajille, mikä on ollut merkittävää verkostoitumisen ja työssä jaksamisen vuoksi.

10. Saamelaisopetus ja oppimateriaalityö

OKM:n asettama saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmä antoi loppuraportissaan (OKM 2021:25) toimenpide-esityksiä niin varhaiskasvatukseen kuin opetukseen ja koulutukseen perusopetuksesta korkea-asteelle. Saamelaiskäräjät on yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa aloittanut yhteiset toimet kehittämistyöryhmän esittämien toimenpiteiden käyntiin saattamiseksi.

Saamelaisten kotiseutualueella annetaan saamenkielistä opetusta kaikissa kunnissa, Inarin kunnassa kaikilla kolmella saamen kielellä. Lisäksi saamen kielillä annetaan kielirikasteista tai kielikylpyopetusta. Oulussa ja Helsingissä tarjotaan suomi-saameluokilla pohjoissaamenkielistä opetusta. Saamenkielisessä opetuksessa on noin 190 ja kaksikielisessä tai kielikylpyopetuksessa noin 50 oppilasta koko maassa. Lukioissa saamen kieliä on voinut opiskella joko äidinkielenä, vieraana kielenä ja täydentävänä opetuksena ja opiskelijoita näissä on ollut noin 60. Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke (www.saamenetaopetus.com) on Utsjoen kunnan ja Saamelaiskäräjien yhteistyöhanke. Kolmivuotinen pilottihanke käynnistyi syyslukukaudella 2018 ja se sai jatkorahoituksen kolmeksi vuodeksi vuonna 2023. Lukuvuonna 2023–2024 hankkeessa opiskeli 183 oppilasta ja opiskelijaa 44 kunnasta ja 118 koulusta. Hankkeessa annetaan perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta inarinsaamassa, koltansaamassa ja pohjoissaamassa. Utsjoen kunta, Saamelaiskäräjät ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat neuvottelleet hankkeen vakinaistamistoimenpiteistä ja rahoitusmallista. Neuvotte-luja etäopetusta hyödyntävän opetuksen vakinaistamiseksi jatketaan.

Saamelaiskäräjät on ylläpitänyt suomenkielistä saamelaistietoa jakavaa www.okta-vuohta.com -sivustoa, joka on suunnattu suomenkieliseen opetukseen ja jolla on paljon käyttäjiä. Vuodelle 2024 sivuston ylläpitämiseen ei saatu rahoitusta. Saamelaiskäräjät on antanut neuvoa ja ohjeistusta saamelaisia koskevissa asioissa suomenkielisille oppimateriaalituottajille sitä pyydettyä. Norjan Saamelaiskäräjät johtaa työryhmää, joka kartoittaa Rájáhis sámeoahpahus-hankkeen toimenpide-ehdotuksia ja niiden toteuttamista saamelaisopetuksen yhteistyön parantamiseksi koko saamelaisalueella. Työryhmän jäsenet ovat Suomen, Ruotsin ja Norjan Saamelaiskäräjiltä sekä Ruotsin Sameskolstyrelsenistä. Oulun yliopisto on saanut 2,5 vuoden rahoituksen OKM:ltä vuosille 2025–2027 yhteispohjoismaisen saamenkielisten korkeakouluopettajien yhteistyöverkoston kehittämiseen. Hankkeessa luodaan pysyviä malleja, jotka tuovat helpotusta saamenkielisten opettajaresurssien niukuuteen sekä paikallisesti että kansainvälisesti. Saamelaiskäräjät on mukana hankkeessa yhteistyökumppanina.

Saamenkielisen oppimateriaalin saatavuutta ja tulevia tarpeita varten tehty selvitys (2020:28) osoitti, että saamenkielisen oppimateriaalin tilanne on edelleen huono. Tämän selvityksen myötä Opetushallitus on korottanut saamenkielisen oppimateriaalin valmistamiseksi myöntämää valtionavustusta, joka vuosille 2024–2025 on 800 000 euroa. Oppimateriaalituotannon painopiste on ollut etenkin suurimmat puutteet omaavissa inarin- ja koltansaamenkielisissä materiaaleissa. Lisäksi keskiössä on ollut äidinkielisten materiaalien valmistaminen sekä keskeneräisten materiaalien loppuun saattaminen. Saamenkielisen oppimateriaalitalanteen parantamiseksi on Saamelaiskäräjät tehnyt pohjoismaista yhteistyötä Sámi Allaskuvlan kanssa sekä panostanut saamenkielisten digimateriaalien kehittämiseen.

Saamelaiskäräjät on osallistunut työhön opetusta ja koulutusta koskevien lakien uudistamiseksi antamalla lausuntoja sekä käymällä Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluita. Kertomusvuoden aikana työtä on tehty lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien, perusopetuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien uudistamiseksi sekä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeiluksi eräiden siihen liittyvine lakeineen.

11. Kulttuuritoiminta

Saamelaiskäräjät jakoi vuoden 2024 avustuksina 222 000 euroa saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja Pohjoismaisten saamelaisjärjestöjen tukemiseen sekä Utsjoen kirkkotupien ylläpitoon. Määrärahasta myönnettiin toiminta- ja projektiavustuksia inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielillä toimiville saamelaisyhdistyksille,

työskentely- ja projektiavustuksia saamelaisartisteille ja käsityöntekijöille sekä julkaisuavustuksia muun muassa musiikin ja inarinsaamenkielisen lehden julkaisemiseksi. Saamelaiskäräjät on jatkanut Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston (SPN) 20.9.2024-toimintasuunnitelman mukaisesti valmisteluja, joita on tehty kulturárbbi ja árbevierolaš dieđu (kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon) osalta Saamelaiskäräjillä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa.

Kulttuurilautakunta tarkisti ja antoi selvityksen vuoden 2022 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta valtion avustuksesta ns. saamelaiskulttuurimäärärahasta (29.80.50.01.09).

Kulttuurisihteeri osallistui Orpon hallituksen kulttuuripoliittisen selonteon ”kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030” työpajoihin. Lisäksi kulttuurilautakunnan puheenjohtaja ja sihteeri tapasivat tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multalaa aiheena saamelaisen kulttuurin edistämistavoitteet

12. Saamenkieliset sosiaali- ja terveystalvelut

Sosiaali- ja terveystalvelut eivät vuonna 2024 toteutuneet saamelaisten kotiseutualueella saamen kielilain (1086/2003) ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021, 5 §) säädösten mukaisesti. Palvelujen heikko saatavuus vaikuttaa osaltaan muun muassa saamen kielten ja kulttuurin säilyttämiseen sekä oikeusturvan toteutumiseen. Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden saatavuus on todettu riittämättömäksi useiden viranomaisten tekemissä arvioinneissa (muun muassa THL 2021: Sosiaali- ja terveystalvelut Lapin hyvinvointialueella 2020). Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palvelujen ja henkilöstön saatavuuden heikkoa tilannetta käsiteltiin vuonna 2024 yhteistyössä sosiaali- ja terveystministeriön kanssa järjestetyssä pyöreän pöydän keskustelussa.

Vuonna 2024 Lapin hyvinvointialueella päätettiin osana talouden sopeuttamistoimia palveluverkon muutoksista, joilla on vaikutusta myös saamelaisväestön palveluihin. Lapin hyvinvointialue päätti muun muassa lakkauttaa vuodeosaston Utsjoelta. Saamelaiskäräjät pyrki vaikuttamaan lausuntojen, kannanottojen ja neuvottelujen kautta siihen, etteivät palveluverkon muutokset heikentäisi saamelaisväestön palveluita. Positiivisena kehitysaskeleena vuonna 2024 Karigasniemellä aloitti toimintansa palvelutalo, jonka Lapin hyvinvointialue on nimennyt saamenkieliseksi yksiköksi, jonka toiminnassa huomioidaan saamen kieli ja -kulttuuri. Suomen valtion ja saamelaisten välisen totuus- ja sovintokomission työn tueksi perustettu saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj – Uvjâ – Uvja on vuodesta 2022 lähtien vahvistanut saamelaisten mielenterveystalveluita merkittävästi.

Yksikkö tarjoaa psykososiaalisen tuen palvelua koltan-, inarin- ja pohjoissaamen kielillä sekä suomeksi ja sen toiminnan aikana on lisäkoulutettu saamenkieli- ja kulttuuritaitoista ammattihenkilöstöä. Palvelulle on nähty tarve myös totuus- ja sovintokomission työn ulkopuolella. Saamelaiskäräjät on esittänyt toiminnan vakiinnuttamista myös komission työn päättymisen jälkeen, mutta työn jatkumiselle ei ole saatu vahvistusta vuoden 2024 aikana. Vuonna 2024 myös YK:n erityisraportoija Fabián Salvioli kehotti Suomea varmistamaan, että saamelaisten psykososiaalisen tuen yksikkö perustetaan pysyväksi, itsenäiseksi yksiköksi, jolla on riittävät resurssit tarjota palveluita saamelaisten tarpeisiin koko maassa.

Saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi myönnettiin vuonna 2024 valtion talousarviossa (momentti 33.60.36) 562 000 euroa, jolla Lapin hyvinvointialuetta tuettiin saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden järjestämisessä saamelaisten kotiseutualueella. Valtionavustusta käytettiin 22 eri toimen rahoitukseen, painottuen ikäihmisten kotiin vietäviin palveluihin. Erillinen määräraha on toimiva ja vaikuttava rahoitusmekanismi saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden parantamiseksi. Sekä Saamelaiskäräjät että Lapin hyvinvointialue ovat kuitenkin todenneet määrärahan olevan tarpeeseen nähden riittämätön. Saamelaiskäräjät on esittänyt määrärahaksi yli 3 miljoonaa euroa, joka mahdollistaisi muun muassa lapsiperheiden ja psykososiaalisten palveluiden nykyistä paremman huomioinnin. Suomi ei ole nostanut kyseistä määrärahaa vastaamaan saamelaisten tarpeita.

Saamelaisten kotiseutualueella on vakava vaje niin ammattitaitoisesta sosiaali- ja terveysalan henkilöstöstä kuin saamenkielisestä sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöstöstä, mikä vaarantaa saamelaisten kielellisten oikeuksien lisäksi asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumisen. Vuonna 2024 Saamelaiskäräjät teki Lapin hyvinvointialueelle aloitteen saamenkielisen henkilöstön rekrytoinnin ja pitovoiman vahvistamiseksi. Saamenkielisen henkilöstön saatavuutta entisestään uhkaavat heikentää vuonna 2024 tehdyt päätökset aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta ja oikeusministeriön saamen kielilain toimeenpanon tukemiseen tarkoitetun avustuksen pienentämisestä. Saamelaiskäräjät ja muut alueen toimijat ovat laatineet asiasta vetoomuksia muun muassa sosiaali- ja terveysministeriöön.

Valtio on vuonna 2022 osoittanut 2 miljoonan euron rahoituksen saamenkielisen sosiaali- ja terveysalan henkilöstön koulutuksen kehittämiseen ja järjestämiseen. Hankerahoituksella ammattikorkeakoulut (Lapin AMK, Oamk, Diak) kehittävät kulttuurisensitiivistä koulutusta sosiaali- ja terveysalalle. Lapin yliopisto sekä Oulun yliopiston Giellagas-instituutti järjestävät yhteishankkeena sote-alan yliopistokoulutusta. Giellagas-instituutin kautta järjestetään inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielipintoja sosiaali- ja terveysalan henkilöstölle. Ammattikorkeakoulujen koordinoima

hanke päättyy 21.12.2025 ja Oulun yliopiston koordinoima hanke päättyy 30.6.2026. Saamelaiskäräjien edustajat ovat osallistuneet hankkeiden ohjausryhmätoimintaan ja opintojaksojen suunnitteluun. Määräaikaisilla hankkeilla ei kuitenkaan pystytä ratkaisemaan saamenkielisen henkilöstön vakavaa saatavuusvajetta, vaan tarvitaan pysyviä ennakointi- ja kehittämisohjelmia sekä saamelaisten tarpeiden huomiointia muun muassa hyvän työn ohjelman kaltaisissa valtakunnallisissa ohjelmissa.

Mahdollisuus työskennellä erityisesti sosiaaliturvaa koskevien kehittämistoimien eteen vahvistui vuonna 2024 Saamelaiskäräjien täytettyä vakinaisesti toisen sosiaali- ja terveystieteiden viran. Saamelaiskäräjät on esittänyt huolensa siitä, että saamelaisten asemaa alkuperäiskansana ei ole huomioitu kansallisessa sosiaaliturvauudistuksessa. Asian edistämiseksi Saamelaiskäräjät tapasi toukokuussa 2024 sosiaaliturvakomitean II varapuheenjohtajan sekä sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasosen. Keskusteluissa nostettiin esiin erityisesti saamelaisia koskevan tutkimuksen puute sekä porohoitajien sosiaaliturva ja siihen liittyvät haasteet.

Saamelaiskäräjät on omassa toiminnassaan edistänyt yhteistyösopimusten mukaista yhteistyötä muun muassa Kansaneläkelaitoksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Yhteistyötä ja kehittämistä on tehty muun muassa saamelaisille suunnatun kuntoutuksen kehittämistyössä, saamelaisia koskevassa tiedontuotannossa, sosiaaliturvaan, saamenkielisiin materiaaleihin, saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden kehittämistä koskevissa toimissa. THL:n kanssa tehtiin yhteistyötä myös romanien ja saamelaisten mielen hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävän hankkeen puitteissa. Lapin hyvinvointialueen kanssa on pyritty vahvistamaan saamelaisia koskevaa tiedontuotantoa muun muassa Erätauko-koulutuksen avulla.

Tietoa saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden nykytilasta ja tarpeista on saatavilla vähän ja pirstaleisesti, eikä kokonaiskuvan muodostaminen viranomaisten tilastotiedon perusteella ole mahdollista. Saamelaiskäräjät on esittänyt sosiaali- ja terveysministeriölle toimenpiteitä, joilla parannettaisiin saamelaisia koskevaa tiedonkeruujärjestelmää YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä (TSS) oikeuksia koskevaa yleissopimusta (SopS6/1978) valvovan komitean vuonna 2021 antaman suosituksen (E/C.12/FIN/CO/7) mukaisesti. Toistaiseksi toimenpide-ehdotuksia ei ole lähdetty edistämään. Kertomusvuonna saamelaisia koskeva sosiaali- ja terveyssektorin tietopohja vahvistui saamelaisten totuus- ja sovintokomission julkaiseman Lydia Heikkilän laatiman erilliselvityksen myötä. Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveyssektorin toimijat ovat osallistuneet selvityksen tiedontuotantoon. Selvityksen tarkastelukohteina ovat palvelujen kehitys, saatavuus sekä asiakkaiden kokemukset ja tarpeet.

Posken saamelaisyksikkö (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus) toteuttaa laissa määriteltyä erityistehtävää saamelaisväestön palvelutarpeen huomioimisesta. Yksikkö on edistänyt saamen kielten ja kulttuurin mukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä ja kehittämistä. Vuonna 2024 hyväksytyt sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitukseen tehtävät mittavat leikkaukset vaikuttavat Posken saamelaisyksikön toimintaan erittäin haitallisesti. Riittämätön rahoitus (20 prosentin työaika vuodelle 2025) estää suunnitelmallisen ja pitkäkestoisen toiminnan kehittämisen ja jatkuvuuden. Rahoitus ei mahdollista muun muassa saamelaisia kansana koskevan tiedontuotannon kehittämistä. Jo vuoden 2024 leikkausten takia toiminta (50 prosentin työaika) keskittyi eri hankkeiden kanssa tehtävään yhteistyöhön, Posken saamelaisyksikön aseman turvaamiseen organisaatiomuutoksessa sekä yhteismallin rakentamiseen yhteistyölle Lapin hyvinvointialueen kanssa. Työ on edelleen kesken.

13. Nuorisoneuvoston toiminta

Nuorisoneuvosto sai opetus- ja kulttuuriministeriöltä toiminta-avustusta 173 000 euroa käytettäväksi 1.1.2024–31.12.2024 väliselle ajalle. Myönnetyllä avustuksella tuetaan saamelaisnuorten osallisuutta, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista. Toiminta-avustukseen sisältyy nuorisoneuvoston toiminnan lisäksi Saamelaisnuorten taidetapahtuman järjestäminen.

Nuorisoneuvosto osallistui aktiivisesti poliittiseen vaikuttamistyöhön sekä saamelaisnuorten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien edistämiseen. Nuorisoneuvosto piti kertomusvuonna yhdeksän kokousta. Nuorisoneuvoston päätavoitteet kertomusvuonna liittyivät nuorten saamenkielisen vapaa-ajan toiminnan kehittämiseen. Nuorisoneuvoston erillishankkeessa kehitettiin saamenkielistä nuorisotyötä saamelaisalueen kunnissa. Nuorisoneuvosto edisti saamelaisnuorten kansainvälistä ja pohjoismaista yhteistyötä ja osallistui muun muassa alkuperäiskansojen pysyvään foorumiin ja pohjoismaiden neuvoston nuorten neuvoston istuntoon. Nuorisoneuvosto pyrki vakiinnuttamaan Dihtosis-toiminnan ja saamelaistiedon lisäämisen osaksi perustoimintaansa, mutta toiminnalle ei myönnetty rahoitusta.

Tuomas Aslak Juuso	Kalle Varis
Puheenjohtajan sijainen	lakimiessihteeri

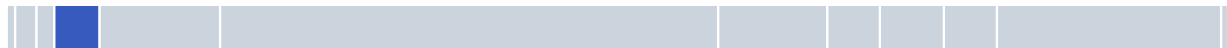
(Saamelaiskäräjät päätti kertomuksesta kokouksessaan 24.2.2025)

4 Sisäministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

• Sisäministeriön osuus **3 480 milj. €**

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 2 122 milj. €
- Siirtomenot 72 milj. €
- Sijoitusmenot 227 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

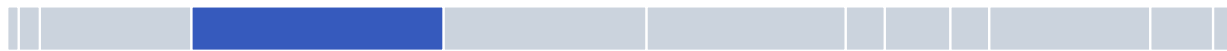
Määrärahojen käyttöprosentti

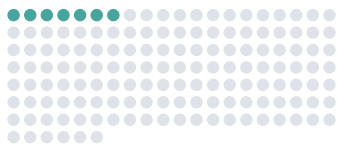
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

• Sisäministeriössä **16 476 henkilötyövuotta**

Virastot **7** KPL

- Rajavartiolaitos
- Häätokeskuslaitos
- Maahanmuuttovirasto
- Suojelupoliisi
- Pelastusopisto
- Poliisihallitus ja sen alaiset poliisilaitokset
- Kriisinhallintakeskus CMC Finland

Rahastot **1** KPL

- Palosuojelurahasto

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **0** KPL

- Ei yhtiöitä

4.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristön perustavanlaatuinen muutostila jatkui vuonna 2024. Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen Ukrainassa heikensi Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta edelleen. Suurvaltojen väliset jännitteet lisääntyivät. Välineellistetty maahantulo Venäjältä ja sen laajeneminen aiheuttivat vakavan uhan kansalliselle turvallisuudelle ja yleiselle järjestykselle. Turvallisuustilanne on johtanut sisäisen turvallisuuden viranomaisten varautumisen tason nostoon.

Vilkaasti liikennöidyllä Itämerellä riskit suuronnettomuuksille ja häiriöille sekä ympäristövahingoille ovat pysyneet korkealla tasolla johtuen Venäjä-pakotteita kiertävästä varjolaivastosta, satelliittinavigoinnin häiriöistä sekä AIS-järjestelmän (Automatic Identification System eli merenkulun seurantajärjestelmä) poikkeavuuksista. Itämeren pohjassa kulkevien tiedonsiirtokaapeleiden ja energiansiirtoinfrastruktuurin valvonnan ja suojaamisen merkitys on korostunut niihin kohdistuvan ulkopuolisen vaikuttamisen riskin noustua merkittävästi. PTR-yhteistyön (Poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos ja Suojelupoliisi) merkitys on korostunut entisestään yhteiskunnan turvallisuuden ja toimintavarmuuden takaamiseksi. Työssä painottuivat valvonta ja rikostorjunta sekä kriittisen infrastruktuurin ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen toimivuuden turvaaminen.

Muuttunut turvallisuusympäristö korostaa aiempaa tiiviimmän kansainvälisen yhteistyön merkitystä sekä tarvetta kriisivarautumisen kehittämiseksi EU-tasolla. Varautuminen nopeasti kehittyvänä politiikka-alana onkin noussut keskiöön myös EU:ssa. Suomen Nato-jäsenyydellä on moniulotteisia vaikutuksia sisäisen turvallisuuden toimijoiden tarpeisiin ja toimintakenttään. Myös siviilitoimijoita osallistetaan yhä tiiviimmin Naton yhteiseen puolustussuunnitteluun niin sanotun siviilisuunnittelun kautta. Sisäasiainhallinto on muiden hallinnonalojen tavoin ryhtynyt integroitumaan Naton vaste- ja valmiudensäätelyjärjestelmiin, ja niihin liittyvien kansallisten toimeenpano- ja päätöksentekomekanismien luominen on käynnistetty.

EU-alueelle ja Suomeen kohdistuva maahanmuutto on viime vuosina lisääntynyt. Merkittävä osa tulijoista on työn tai perhesiteen perusteella alueelle muuttavia. Suomessa työperusteisten ensimmäisten oleskelulupahakemusten määrä on laskussa heikon taloussuhdanteen vuoksi. Opiskelu- ja perheperusteisten oleskelulupahakemusten määrät sen sijaan jatkavat kasvuaan. EU-alueella kansainvälistä suojelua hakevien määrät ovat säilyneet korkealla tasolla. Suomessa jätettyjen turvapaikkahakemusten ja tilapäisen suojelun hakemusten määrä on sen sijaan selvästi laskussa. Turvapaikkahakemuksia jätettiin 45 prosenttia vähemmän kuin

edellisvuonna ja tilapäisen suojelun hakemuksia 34 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Suomessa on tällä hetkellä noin 46 000 tilapäistä suojelua saavaa ukrainalaista. Ukrainalaisten kuntiin siirtyminen jatkuu tasaisena. Ukrainalaisten tilapäistä suojelua saavien paluuhaluus Ukrainaan on vähentynyt.

Laiton maahantulo EU:n eteläisillä ulkorajoilla ylläpitää Suomeen sisärajojen kautta suuntautuvan laittoman maahantulon uhkaa. Tulijamäärät ovat kuitenkin säilyneet maltillisina johtuen muun muassa useiden jäsenmaiden ylläpitämistä väliaikaisista sisärajatarkastuksista. EU:n uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavat säädökset (pakti) tulivat voimaan kesäkuussa 2024 ja niitä aletaan pääosin soveltaa vuoden 2026 puolivälissä.

Rikollisuuskehityksessä korostuu nuorten, erityisesti alaikäisten, väkivaltarikollisuuden kasvu ja asenteiden muuttuminen väkivallan käytölle sallivammaksi, ampuma-aseiden sekä huumausaineiden lisääntyminen sekä kokonaan tai osin tietoverkossa toteutetun ja rajat ylittävän rikollisuuden kasvaminen, koveneminen ja monimuotoistuminen. Suomessa vaikuttava järjestäytynyt rikollisuus on kansainvälistynyt ja toimijakenttä on aiempaa monimuotoisempi. Hierarkkisten rikollisorganisaatioiden lisäksi Suomessa toimii erilaisia verkostomaisia rikollisryhmiä. Ulkomailta ohjattujen rikollisverkostojen vaikutus erityisesti huumausaineiden maahantuonnissa ja levityksessä on kasvanut. Katujengien osalta on viitteitä toiminnan ammattimaistumisesta, mikä ilmenee erityisesti aiempaa laajamittaisempaa huumausainerikollisuutena.

Pelastustoimen palveluja turvattiin lisäämällä pelastajien koulutusmäärää sekä huolehtimalla ruotsinkielisen pelastajakoulutuksen jatkumisesta. Hätäkeskuslaitoksessa saavutettiin 30 sekunnin vastausaikatavoite, vastausaikatoteuma oli 98 prosenttia vastatuista hätäpuheluista. Hätäpuheluiden keskimääräistä vastausaikatavoitetta (5 sekuntia) ei saavutettu. Keskimääräinen vastausaika vuonna 2024 oli 7 sekuntia.

Taulukko 13. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Merialueilla tapahtuva yhdenaikainen ja monialainen onnettomuus tai/ja vihamielisen hybridivaikuttamisen tilanne.	Monialaisuus ja yhdenaikaisuus sitovat kaikki meripelastus- ja ympäristövahinkojen torjuntaresurssit samanaikaisesti. Voimavarat eivät riitä yhdenaikaisten uhkien torjuntaan ja hallintaan. Kriittisen infrastruktuurin valvonta ja suojaaminen eivät ole riittävällä tasolla merialueilla.	Turvataan Rajavartiolaitoksen merellinen toimintakyky. Suorituskykyä kehitetään. Merellisten viranomaisten yhteistoimintakykyä ylläpidetään ja kehitetään harjoituksilla. Valvontaa riskialusten liikkumisesta merialueilla on lisätty. Jatketaan Rajavartiolaitoksen ja pelastuslaitosten ympäristövahinkojen torjuntakyvyn ja valmiuden kehittämistä edelleen.
Hybridivaikuttaminen itärajalta kehittyä entistä huonompaan suuntaan ja laajenee maastorajalle.	Viranomaisten voimavarat eivät riitä tilanteen hallitsemiseen kaikilla alueilla yhdenaikaisesti. Tilanne pitkittyy ja sitoo turvallisuusviranomaisten voimavaroja. Kansalaisten turvallisuuden tunne ja luottamus viranomaisiin järkkyy.	Turvataan Rajavartiolaitoksen toimintakyky itärajalta. Itärajan esteaidan rakentamista nopeutettiin. Käytetään voimavaroja joustavasti. Viranomaisyhteistyötä on tiivistetty ja ylläpidetään viranomaisten välistä tilannekuvaa. Varaudutaan tilanteeseen pitämällä poikkeuslain toimeenpanokyky korkealla.

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Suomeen kohdistuu vakavaa hybridi-vaikuttamista, kuten sabotaasitekoja, kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvia vahingon-tekota ja informaatio-vaikuttamista.	Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat vahingonteot voivat johtaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen laajamittaisiin häiriöihin. Valtiolliset toimijat voivat pyrkiä hyödyntämään järjestäytyneitä rikollisuutta osana hybridi-vaikuttamistaan. Hybridi-vaikuttamisella pyritään heikentämään viranomaisten toimintakykyä ja/tai väestön kriisinkestokykyä.	Varmistetaan poliisin toiminnallinen ensivaste yhteistoiminnassa muiden turvallisuusviranomaisten kanssa. Varmistetaan, että poliisilla on suorituskykyä vastata sekä paikallisiin ääri- ja väkivallantekoihin että valtakunnallisiin nopeasti eteneviin vaativiin tilanteisiin. Turvataan Suojelu- poliisin tiedustelukyky ja Rajavartiolaitoksen merellinen toimintakyky. Kehitetään väestön kriisinkestokykyä. Strategisella viestinnällä torjutaan informaatio-vaikuttamista.
Suomeen jää merkittäviä määriä ukrainalaisia ilman oleskeluoikeutta.	Ukrainalaisten siirtyminen EU-jäsenmaasta toiseen on mahdollista, mikäli jäsenvaltioiden tilapäisen suojelun jatkoa koskevat ratkaisut eroavat toisistaan. Maahanmuuttoviraston lupaprosessi kuormittuu.	Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan aiheutuneen pakolaistilanteen johdosta EU aktivoi tilapäisen suojelun direktiivin, joka on voimassa 4.3.2026 saakka. EU:ssa keskustellaan yhteisestä lähestymis- tavasta tilapäisen suojelun jatkamiselle.

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Yleinen järjestys ja turvallisuus heikkenee.	Poliisipalvelut keskittyvät asuinkeskuksiin ja palveluiden epätasainen jakautuminen kasvaa. Ihmisten luottamus viranomaisiin heikkenee.	Turvataan poliisin operatiivinen toimintakyky (riittävä rahoitus ja poliisitehtävissä toimivien henkilöiden määrän nosto). Turvataan poliisin toimintakyky pitämällä kiireellisten hälytyspalveluiden toimintavalmiusaika hyvällä tasolla.
Vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ei onnistuta.	Katujengi- ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden vaikutusvalta yhteiskunnassa kasvaa väkivallan keinoin. Laillisten rakenteiden hyödyntäminen kasvattaa rikollista toimintaa ja lisää korruption riskejä.	Järjestäytynyttä rikollisuutta torjutaan strategian mukaisesti. Nuoriso- ja jengi-rikollisuuden vastainen toimenpideohjelma on hyväksytty. Panostetaan erityisesti nuorisorikollisuuden ja katujengi-ilmiön torjuntaan. Rikostorjunnan tiedonvaihdon esteiden purkamista jatketaan.

4.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 14. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

SM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
26.01	Hallinto	196	257	310
26.10	Poliisitoimi	914	961	995
26.20	Rajavartiolaitos	301	376	571
26.30	Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	92	100	97
26.40	Maahanmuutto	348	546	447
26	SM:n hallinnonala yhteensä	1 851	2 239	2 421

Hallitus teki vuonna 2024 merkittäviä panostuksia sisäiseen turvallisuuteen. Sisäministeriön pääluokkaan myönnettiin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa yhteensä noin 2,58 miljardia euroa, mikä oli noin 95 miljoonaa euroa (4 prosenttia) enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahataso on nousut merkittävästi vuoden 2022 varsinaisen talousarvion 1,58 miljardin euron tasosta. Tämän lisäksi vuoden 2024 kolmessa lisätalousarviossa myönnettiin nettomääräisesti yhteensä 64 miljoonaa euroa lisäystä hallinnonalalle. Määrärahoja ja niiden käytön kasvua selittää kertaluonteiset lisäykset erityisesti maahanmuuttoon sekä rajaturvallisuuteen. Taustalla on vaikutukset Ukrainaankohdistuneesta hyökkäyksestä ja turvallisuusympäristön heikentymisestä.

Poliisitoimeen käytettiin 995 miljoonaa euroa, mikä on noin 83 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2023. Poliisin toimintamenoihin tehdyistä määrärahalisäyksistä 32 miljoonaa euroa aiheutuu poliisin toiminnan tason säilyttämiseen varatuista määrärahoista. Resurseja lisättiin myös 18 miljoonaa euroa poliisien määrän nostamiseksi 8 000 tasolle hallituskauden loppuun mennessä. Vuoden 2024 lopussa poliisien henkilötyövuosimäärä oli 7 646. Tämän lisäksi nuorisorikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan panostettiin 5 miljoonaa euroa pysyväisluonteisesti. Poliisin hälytystoiminnan kustannukset per tehtävä nousivat 2,3 prosenttia ja kustannukset per selvitetty rikoslakirikos nousivat 20,4 prosenttia. Kustannusten nousu aiheutui vuoden 2023 selvitettyjen rikosten määrän merkittävästä kasvusta liittyen psykoterapiakeskus Vastaamon tietomurtoon ja määrän laskusta vastaavasti vuodelle 2024. Maksullisen toiminnan kustannukset per poliisin käsittelemä maksullinen asia pysyivät vuoden 2023 tasolla. Liikennevalvonnan tuottavuus kasvoi noin 2,3 prosenttia.

Suojelupoliisin toimintamenoihin osoitettiin varsinaisessa talousarviossa noin 67 miljoonaa euroa, joka on noin 21 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 17 miljoonaa euroa aiheutuu uuden vuonna 2025 käyttöön otettavan toimitilan varustamisesta. Lisäksi kolmannessa lisätalousarviossa myönnettiin Suojelupoliisille 5 miljoonaa euroa kriittisten suorituskykyjen ja toiminnan turvaamiseen. Suojelupoliisi tuotti vuonna 2024 keskimäärin 7 prosenttia enemmän strategista raportointia, 4 prosenttia vähemmän suullisia taustoituksia ja 19 prosenttia enemmän turvallisuusselvityksiä. Perusmuotoisten turvallisuusselvitysten keskimääräinen käsittelyaika oli 17 päivää. Turvallisuusselvitysten omakustannushinta nousi 7,5 prosenttia.

Rajavartiolaitoksen käyttämät toiminta- ja investointimenot olivat vuonna 2024 yhteensä 571 miljoonaa euroa. Toimintamomentille myönnettiin 334 miljoonaa euroa, joka on 29 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 3 miljoonaa euroa aiheutuu rajavartijamäärän turvaamisesta hallitusohjelman mukaisesti. Vuoden 2024 lopussa aktiivisten sotilasviranhaltijoiden henkilömäärä oli 2633 henkilöä. Rajavartiolaitokselle kohdistettiin lisäksi 4 miljoonan euron pysyvä määrärahalisäys perusvuokratason nostoon. Rajavartiolaitos investoi vuonna 2024 yhteensä 227 miljoonaa euroa muun muassa ulkovartiolaivoihin ja valvontalentokoneisiin, maa- ja merirajan tekniseen valvontajärjestelmään sekä itärajan esteen rakentamiseen. Rajavartiolaitoksen kokonaistoiminnan tuottavuus parani 17,4 prosenttia ja taloudellisuus parani 14,7 prosenttia. Rajaturvallisuuden osa-alueen tuottavuus parani 17,4 prosenttia, meriturvallisuuden heikkeni 3,7 prosenttia ja alueellisen koskemattomuuden sekä sotilaallisen maanpuolustuksen heikkeni 11,6 prosenttia. Osa-alueiden tuottavuus heikkeni edellisestä vuodesta, koska painotettujen suoritteiden ja osa-alueelle kohdistuneiden henkilötyövuosien suhde heikkeni.

Valtakunnallisen tason pelastustoimeen ja hätäkeskustoimintaan käytettiin vuonna 2024 yhteensä 97 miljoonaa euroa. Pelastusopiston toimintamomentille esitettiin 20 miljoonaa euroa, joka on 2 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pelastajakoulutettavien määrän lisäyksestä ja koulutuksen sisällöllisestä kehittämisestä. Pelastusopistosta valmistuneiden tutkintojen määrä oli 246 samaan aikaan kun koulutettavapäivien määrä suhteessa henkilötyövuosiin laski -6,8 prosenttia. Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtainen vuosikustannus nousi 5,3 prosenttia. Pelastusopistossa tehtiin vuonna 2024 investointeja pelastajalisäykseen liittyen, mikä vaikuttaa tulokseen.

Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin osoitettiin 77 miljoonaa euroa, joka on noin 7 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä osoitettiin 1 miljoonaa euroa henkilötyövuositason turvaamiseen. Hätäpuhelun keskimääräinen vastausaika oli 7 sekuntia vuonna 2024 kun se oli 4 sekuntia vuonna 2023. Hätäpuheluun vastattiin 30 sekunnin sisään 98 prosentissa puheluista. Tässä oli heikentymistä 1 prosentti suhteessa vuoteen 2023. Yksi hätäkeskuspäivystäjä vastasi keskimäärin 10 prosenttia vähempään määrään puheluita vuoteen 2023 verrattaessa.

Maahanmuuttoviraston toimintamenoihin osoitettiin 102 miljoonaa euroa vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Momentille tehtiin hallitusohjelman mukaisesti yhteensä 39 miljoonan euron lisäykset muun muassa turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän sekä paluiden tehostamiseksi ja väärinkäytösten estämiseksi oleskelulupien myöntämisessä. Lisäyksillä tavoitellaan pidemmällä aikavälillä mittavia säästöjä muun muassa vastaanoton menoista. Vuonna 2024 kansainvälisen suojelun lupien 6 kuukauden tavoiteajassa käsiteltyjen osuus oli 36 prosenttia tavoitteen ollessa 70 prosenttia. Työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien keskimääräinen käsittelyaika laski 67 prosenttia. Maksullisten prosessien kokonaistuottavuus laski 5 prosenttia. Maahanmuuttoviraston tekemän päätöksen omakustannushinta nousi keskimäärin 45 euroa (nettomenot/päätös).

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon sekä vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettaviin tukiin käytettiin 358 miljoonaa euroa. Pääosa kuluista muodostuu sotaa pakoon lähteneiden ukrainalaisten tilapäisestä suojelusta. Vastaanoton keskimääräiset vuorokausikustannukset per henkilö nousivat 17 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Turvallisuuden tunne on korkea kaikissa väestöryhmissä.

Vuoden 2024 kansalaiskyselyjen perusteella väestöllä on erittäin vahva luottamus turvallisuusviranomaisiin ([Kansalaispulssi](#), [Luottamus&Maine](#)). Pelastustoimeen, Rajavartiolaitokseen, Hätäkeskuslaitokseen ja poliisiin luotetaan valtionhallinnon toimijoista kaikkein vahvimmin. Hätäkeskustoimintaan luotti 85 prosenttia (vuonna 2023:ei tutkittu), pelastustoimeen 84 prosenttia (vuonna 2023 87 prosenttia), rajavartiolaitokseen 78 prosenttia (vuonna 2023 79 prosenttia), poliisiin 76 prosenttia (vuonna 2023 76 prosenttia) ja Suojelupoliisiin 68 prosenttia (vuonna 2023 69 prosenttia) väestöstä. Sisäministeriön väestötutkimuksen mukaan 69 prosenttia väestöstä koki elämänsä olevan turvallista. Alle 25-vuotiaiden ikäryhmässä tulos laski 9 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Hätätilanteessa Suomessa sai apua pääsääntöisesti nopeasti ja luotettavasti. Hätäpuheluun vastattiin nopeasti, keskimäärin noin 7 sekunnissa. Hätäkeskuslaitoksen vuonna 2024 toteuttamassa asiakastytyväisyyskyselyssä hätänumeroon soittaneet kokivat saaneensa hyvää palvelua (asiakastytyväisyys 4,44 (asteikko 1–5)). Lisäksi hätäkeskustietojärjestelmän tekninen luotettavuus oli tavoitetason mukainen koko vuoden ajan.

Poliisin kiireellisten hälytyspalveluiden toimintavalmiusaika on parantunut ja oli 9,6 minuuttia. Pelastustoimen toimintavalmiusaika on pysynyt aiempien vuosien tasolla, ollen nyt 7,3 minuuttia (ensimmäisen yksikön mediaanitoimintavalmiusaika). Poliisin ja pelastustoimen kiireellisten palvelujen saavutettavuudessa esiintyi kuitenkin huomattavia alueellisia eroja. Toimintavalmiusaikatavoitteen saavuttaminen oli etenkin Lapin harvaan asutuissa kunnissa haasteellista. Poliisin hälytystehtävistä 97 prosenttia kohdistui kaupunkeihin tai muille taajaan asutuille alueille ja 3 prosenttia maaseudulle. Poliisin palvelutaso oli kuitenkin kohtuullisen hyvä alueesta riippumatta. Kaikkiin meripelastustoimen tehtäviin kyettiin osoittamaan apua. Pelastustoimen tehtävien osalta henkilöstön riittävydessä oli haasteita etenkin vaativien tehtävien suorituskyvyissä. Sisäministeriön väestötutkimuksen mukaan ihmisten luottamus avunsaantiin oli melko korkealla tasolla.

Poliisin valvonta- ja hälytyspalveluiden valtakunnallinen yhdenmukaistaminen ja yli poliisiyksikkörajojen tapahtuvan toiminnan lisääminen etenivät hyvin kertomusvuoden aikana. Harvaan asuttujen alueiden osalta nimettiin 26 poliisilaitosten raja-alueiden kuntaa, joissa siirryttiin yleisestä hälyttämisohjeesta poikkeavaan menettelyyn. Hätäkeskuslaitosta ohjeistettiin näiden valittujen niin sanottujen

harvakuntien osalta erikseen. Toimintamalli mahdollisti hälytettäväksi partion, joka ajallisesti saavuttaa tehtäväpaikan nopeimmin. Näiden nimettyjen kuntien toimintavalmiusaikoja seurattiin ja seurataan korostetusti.

Vaikuttavuustavoite 2: Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa.

Väkivallalta, järjestäytyneet rikollisuus sekä nuoriso- ja jengirikollisuus eivät ole kokonaisuutena tarkastellen vähentyneet. Nuorisorikollisuuden kasvu näyttää pysähtyneen, vaikka muutoksen pysyvyyttä on vielä vaikea arvioida. Vaikka fyysisen väkivallan kokonaismäärä on pysynyt viime vuosina samalla tasolla niin viranomaisien tietoon tulleen rikollisuuden kuin uhritutkimusten mukaan, niin nuorten kokeaman väkivallan määrä on kasvanut vuoden aikana merkittävästi (36 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna). Nuorten tekemien vakavien väkivaltarikosten määrä on lisääntynyt sekä tekijöiden määrän että tekemäärien osalta. Kasvu on näkynyt erityisesti alaikäisten ikäryhmissä jo vuodesta 2015 alkaen. Sisäministeriön väestötutkimuksen mukaan 10 prosenttia ihmisistä ajattelee, että joissain tapauksissa on hyväksyttävää ajaa omia tavoitteita väkivaltaa käyttäen.

Nuorisorikollisuutta ehkäistiin ja torjuttiin tehostetusti. Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastainen [toimenpideohjelma](#) hyväksyttiin huhtikuussa 2024 valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Toimenpideohjelman toimeenpano käynnistyi. Sisäministeriö toteutti vuoden 2024 loppupuolella hankkeen, jossa kehitettiin moniammatillisen Ankkuri-toiminnan tietopohjaa ja viestintää muun muassa tuottamalla koulutusmateriaalia nuorison parissa työskentelevien käyttöön. Käynnistettiin uusi poliisin ja koulujen välinen valtakunnallinen yhteistyön toimintamalli laillisuuskasvatuksen vahvistamiseksi ja poliisin läsnäolon lisäämiseksi kouluissa.

Poliisin ja muiden viranomaisten tiedonvaihdon esteitä puretaan lainsäädäntöä kehittämällä. Uudella vuoden 2024 lopussa voimaan astuneella tietojenvaihtodirektiivin mukaisella lainsäädännöllä yhdenmukaistetaan ja nopeutetaan viranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja torjutaan tehokkaasti rajat ylittävää rikollisuutta. Lisäksi sisäministeriö osallistuu useisiin lainsäädäntö- ja kehittämishankkeisiin rikos- ja rikosten torjunnan vahvistamiseksi (muun muassa järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevan strategian toimeenpanon työryhmä) ja on näissä lisännyt ymmärrystä rikollisuuden ilmiöistä ja keinoista torjua niitä. Lainsäädännön kehittämisen ennakoidaan pitkällä aikavälillä vahvistavan rikos- ja rikosten torjuntaa sekä vähentävän nuoriso- ja jengirikollisuutta, järjestäytyneitä rikollisuutta ja väkivaltaa. Useiden hallituskauden aikaisten toimien toimeenpano on yhä käynnissä ja näiden vaikuttavuus näkyy tulevina vuosina.

Hallitusohjelman mukaisesti poliisin ja muiden viranomaisten kykyä torjua erilaisia uhkia parannettiin. Kansallisen terrorismintorjunnan strategian toimeenpano eteni vuonna 2024 valmistuneen seurantaraportin (väliraportti 2022–2023) mukaan lähes kaikkien strategisten toimenpiteiden osalta hyvin tai vähintäänkin tyydyttävästi. Terrorismilainsäädännön kokonaisuudistustyö käynnistyi oikeusministeriön johdolla. Samalla käynnistyi Terrorismirikosten kokonaistarkastelu -työryhmän työ. Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunnan [toimenpideohjelma](#) hyväksyttiin valtioneuvostossa heinäkuussa ja sen toimeenpano käynnistettiin. Toimenpiteet tukevat terrorismintorjuntaa ja ehkäisyä. Vakavan rikollisuuden torjunta- ja tilannekuvaa kehitettiin edelleen Poliisihallituksen johdolla yhdessä poliisiyksiköiden ja muiden esitutkintaviranomaisten kanssa. Toimintaa kehitettiin tietojohtoisemman kohdevalinnan suuntaan tavoitteena luoda rikostorjuntaviranomaisille yhteinen prosessi.

Vuonna 2024 valmistui ensimmäinen kansallinen voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen ja säätiöiden (NPO, non-profit organisation) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, joka lisää tietoisuutta rahanpesuun liittyvistä riskeistä eri toimijoille ja auttaa tunnistamaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Työ on jo valmisteluvaiheessa lisännyt yhteistyötä ja kansallista kykyä reagoida ennalta ehkäisevästi rahanpesuun ja kansainväliseen rikollisuuteen.

Kuolemaan johtavissa onnettomuuksissa on vuosittaista vaihtelua. Pitkän ajan kehitys on kuitenkin hitaasti laskeva. Tapaturmakuolleisuus oli Suomessa edelleen suuri muihin Pohjoismaihin verrattuna. Kuolemaan johtaneiden liikenneonnettomuuksien määrä on vähentynyt edelleen. Kevyen liikenteen vakavat onnettomuudet ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna. Tulipalojen määrä on laskussa. Palokuolemien määrä on kasvussa, sillä alustavien tietojen mukaan vuonna 2024 kuoli tulipaloissa 58 henkilöä kun vuonna 2023 vastaava luku oli 47 palokuolemaa.

Sisäministeriön selvityksen mukaan onnettomuuksien ehkäisypalveluiden laadussa on tapahtunut positiivista kehitystä, erityisesti turvallisuusviestinnässä ja ohjauksessa. Palontutkinnalla tuotettua tietoa ja tuloksia hyödynnettiin edellisvuotta enemmän. Myös sopimuspalokuntien osallistumisesta turvallisuusviestinnän toteuttamiseen sovittiin aikaisempaa kattavammin. Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman päivitys valmistuu alkuvuodesta 2025. Kansallisen pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän kehittämistyötä jatkettiin vuonna 2024. Pelastustoimen palveluja turvattiin lisäämällä pelastajien koulutusmäärää sekä huolehtimalla ruotsinkielisen pelastajakoulutuksen jatkumisesta.

Paloturvallisuuslaitteista valmisteltiin uusi laki. Laki selkeyttää ja ajantasaistaa paloturvallisuuslaitteiden sääntelyä, jolla pyritään edistämään ja ylläpitämään rakennusten paloturvallisuutta sekä varmistamaan, että paloturvallisuuslaitteet ovat toimivia ja tarkoitukseen sopivia. Paloturvallisuuslaitteista annettiin kolme lakia tarkentavaa asetusta.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Poliisin ja oikeushallinnon tietojärjestelmähankkeet

Vaikuttavuustavoite 3: Kansallisen turvallisuuden uhat sekä vakavat häiriöt torjutaan.

Vakavat häiriötilanteet ja kansallisen turvallisuuden uhat kyettiin torjumaan ja turvallisuusviranomaisten varautumisaste on hyvä. Valtioneuvosto teki kertomusvuoden aikana useita päätöksiä Suomen ja Venäjän välisen maarajan rajanylityspaikkojen sulkemisesta sääntöjenvastaisen maahantulon ilmiön vuoksi. Kaikki itärajan rajanylityspaikat ovat olleet suljettuina 16.12.2023 alkaen. Valtioneuvosto päätti rajanylityspaikkojen sulkemisesta toistaiseksi ja kansainvälisen suojelun hakeamisen keskittämistä 15.4.2024 alkaen. Välineellistetty maahantulo Venäjältä ja sen laajeneminen aiheuttivat vakavan uhan kansalliselle turvallisuudelle ja yleiselle järjestykselle. Vakava rajaturvallisuuden häiriötilanne itärajalla on Rajavartiolaitoksen hallinnassa.

Sisäministeriön hallinnonalan viranomaisten onnistuminen muun muassa Estlink 2 -sähkönsiirtokaapelin ja neljän tietoliikennekaapelin vaurioitumisen tuhotilanteissa on osoitus viranomaisten kyvystä hoitaa kansallista turvallisuutta horjuttavia tilanteita sekä tuottaa tiedustelutietoa päätöksenteon tueksi. Hallinnonalan viranomaisten, erityisesti poliisin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyö varmisti onnistuneen ensivasteen tapahtumiin. Turvallisuusympäristön muuttuminen edelleen haastavampaan suuntaan teki varautumisesta näkyvämpää ja yhteiskunnan kriisitietoisuus vahvistui.

Suomen rajavalvonnan valmius ja varautuminen tilanteen jatkumiseen ja heikentymiseen oli korkealla tasolla. Rajaturvallisuuden varmistamiseksi tarkistettiin ja annettiin uutta Rajavartiolaitosta koskevaa lainsäädäntöä vastaamaan muuttanutta toimintaympäristöä. Muun muassa laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi tuli voimaan 22.7.2024 ja on voimassa vuoden.

Lainsäädäntöä tarkistettiin myös hybridiuhkiin varautumiseksi, nykyaikaisen teknologian hyödyntämiseksi ja rikostorjunnan tehostamiseksi liittyen ihmiskauppa- ja rahanpesurikoksiin. Itärajan esteaidan rakentamista nopeutettiin.

Kyky rajatapahtumien ennaltaehkäisyyn, paljastamiseen ja estämiseen sekä luvattomien rajanylittäjien kiinni saamiseen kehittyi niin toimivaltuuksien, toimintatapojen kuin valvontajärjestelmien kehittämisen johdosta sekä itärajan esteaidan rakentamisen ansiosta. Lisäksi tilapäisillä järjestelyillä nostettiin valmiutta välineellistetyin laittoman maahantulon torjuntaan ja hallintaan rajanylityspaikoilla ja rajan yli johtavien teiden suunnissa. Rajavartiolaitoksen henkilöstön osaamista, toimivaltuuksia, materiaalista valmiutta ja kriisinsietokykyä kehitettiin johdonmukaisesti. Operatiivisen toiminnan taso ja harjoitusten määrä on korkealla tasolla. Viranomaisyhteistyötä kehitettiin edelleen ja esimerkiksi valmius tilanteen hallintaan viranomaisyhteistyössä rajanylityspaikoilla on korkea. Asevelvollisuuslain muutos hyväksyttiin eduskunnassa 15.7.2024. Muutoksen myötä Rajavartiolaitoksen reserviläisiä voidaan kutsua nopeasti kertausharjoituksiin rajaturvallisuuden niin edellyttäessä. Lakimuutos oli osa Rajavartiolaitoksen henkilöstöressurssien turvaamista häiriötilanteissa.

Yhteiskunnan varautumista kehitettiin muun muassa tehostamalla sekä yhtenäistämällä väestönsuojelun varautumisen alueellista yhteistoimintaa valtioneuvoston asetuksella ja saattamalla evakuointien suunnittelu- ja toimeenpano-ohjeet ajantasalle. Laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä valmisteltu evakuointien suunnittelu- ja toimeenpano-ohje julkaistiin tammikuussa 2024. Sodan ajan uhkien ja niiden arviointi pelastustoimessa -ohje julkaistiin toukokuussa 2024. Väestönsuojelun nykytila ja kehittämistarpeet -selvityshankkeen [loppuraportti](#) julkaistiin maaliskuussa 2024. Selvityksissä tuotettiin ajankohtaista tietoa väestönsuojien ja väestönsuojelun nykytilasta sekä kartoitettiin kehittämistarpeita.

Sisäministeriö käynnisti hallitusohjelman mukaisesti sisäisen turvallisuuden selonteon valmistelun. Selonteko muodostaa kokonaisuuden yhdessä ulko- ja turvallisuuspoliittisen ja puolustuspoliittisen selonteon kanssa. Selonteko on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuudella 2025. Myös kansallisen turvallisuuden strategian valmistelu käynnistettiin. Strategia kytkeytyy hallitusohjelman tavoitteeseen yhteiskunnan kriisinkestävyys ja kansallisen turvallisuuden vahvistamisesta. Strategiatyön on määrä valmistua kesäkuussa 2025.

Kansallisen turvallisuuden vahvistamiseksi jatkettiin siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain lainsäädäntöhanketta. Hankkeen ensimmäisen vaiheen luonnos hallituksen esitykseksi annetaan eduskunnalle keväällä 2025.

Suomen sisäministeri ja Ruotsin siviilivalmiusministeri allekirjoittivat syyskuussa 2024 maiden välisen yhteistyölinjauksen koskien yhteistä suunnittelua siviiliväestön suojaamiseksi. Kahdenvälistä yhteistyötä varautumisessa jatkettiin Ruotsin lisäksi erityisesti Viron kanssa pelastustoimen ja siviilivalmiuden johdon tasolla.

Aluehallinnon uudistuksen yhteydessä kesällä 2024 asetettiin valtiovarainministeriön ja sisäministeriön yhteinen alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuva-toiminnan kehittämishanke. Hanke jatkuu elokuuhun 2025.

Kansalaisten kriisinkestävyyden ja varautumisen edistämiseksi julkaistiin kansalaisille suunnattu varautumisopas suomi.fi:ssä. Joulukuun kansalaispulssikyselyn mukaan 63 prosenttia suomalaisista oli kuullut oppaasta. Vastaajista 41 prosenttia koki varautumisoppaan vahvistavan turvallisuudentunnetta, kun taas 9 prosenttia koki sen heikentävän turvallisuudentunnettaan. Kotimainen ja kansainvälinen media kiinnostui laajasti Suomen ja Ruotsin samaan aikaan julkaisemista oppaista.

Poliisi teki pitkäjänteistä työtä kattavan tilannekuvan ylläpitämiseksi ja poliisin toimintakyvyn varmistamiseksi. Poliisin tilannekuva yhteiskunnasta vahvistui ja kriisi-valmius parani. Myös yksittäisten ihmisten varautumisaste kasvoi. Sisäministeriön väestötutkimuksen mukaan 58 prosenttia väestöstä on hankkinut kotivaraa kriisitilanteiden varalle.

Hallinnonala vaikutti aktiivisesti Naton tiedustelu- ja turvallisuusyhteistyöhön, minkä lisäksi selvitettiin osana Naton valmiudensääätelyjärjestelmään integroitumista, miten hallinnonalojen valmiudet yhteensovitetaan Naton vastejärjestelmään. Lisäksi osallistuttiin aktiivisesti resilienssiasioiden valmisteluun. Naton resilienssityössä on kyse sekä yhteiskunnan tuesta sotilaalliselle puolustukselle että laajemmin koko yhteiskunnan kriisinkestävyydestä ja valmiuksista myös sotilaallisessa kriisissä. Resilienssikomiteassa kehitettävällä siviilisuunnittelulla tuetaan kansallista ja yhteistä puolustus suunnittelua.

Hallitusohjelman mukaisesti eduskunnalle annettiin hallituksen esitys laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta. Lailla tuodaan kansalliseen lainsäädäntöön kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, niin sanottu CER-direktiivi (Critical Entities Resilience). Tämä tuo Suomelle uusia vaatimuksia, kuten yhteiskunnan elintärkeitä palveluita tuottavien eli kriittisten toimijoiden tunnistamiseen ja valvontaan liittyviä viranomaistehtäviä, sekä laajan turvallisuus selvityksen ulottaminen satamissa ja muissa kriittisissä

turvallisuusympäristöissä työskenteleviin työntekijöihin valmistelussa arvioitavassa laajuudessa. Lainsäädännön edellyttämä ohjaus- ja koordinaatiotehtävän suunnittelu käynnistettiin.

Suomen turvapaikkapolitiikkaa tiukennettiin ja väärinkäytösten torjuntaa vahvistettiin hallitusohjelman mukaisesti. Useilla maahanmuuton lainsäädännön muutoksilla tiukennettiin sääntelyä ja menettelyjä niin kansainvälisen suojelun kuin oleskelulupien ja kansalaisuuden saamisessa (kuten rajamenettely, maahantulosäännösten kiertäminen, kaistanvaihdon kieltö, asumisajan pidentäminen kansalaisuuden saamiseksi ja vastaanottorahan pienentäminen). Maahanmuuttojärjestelmän väärinkäyttöä valvottiin entistä tehokkaammin laajentamalla oleskelulupien jälkivalvontaa.

Kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneiden paluita ja palautuksia tehostettiin lainsäädäntöä kehittämällä, tehostamalla maasta poistamisen käytäntöjä sekä tiivistämällä viranomaisyhteistyötä. Paluiden ja palautusten tilannekuvaa kehitettiin aktiivisesti viranomaisyhteistyössä. Avustetun vapaaehtoisen paluun järjestelmän kautta palaavien määrä kasvoi 79 prosenttia. Paluukeskustoimintamallin pilotointia valmisteltiin. Yhteistyö Euroopan ulkopuolisten kolmansien maiden kanssa oli aktiivista erityisesti ehdollistamiseen liittyen, ja paluiden ja palautusten kannalta keskeisiä maita koskevia toimintasuunnitelmia päivitettiin. Somalian kanssa pitkään pysähdyksissä ollut palautustoiminta käynnistettiin uudelleen.

EU:n uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten (pakti) täytäntöönpanon valmistelu on käynnissä sekä EU-tasolla että jäsenmaissa. Komission edellyttämä kansallinen täytäntöönpanosuunnitelma (NIP) on laadittu. Hallituksen maahanmuuttokysymysten EU-avaintavoitteita on edistetty samanimielisten maiden kanssa tehdyllä tiiviillä yhteistyöllä.

Kansainvälisillä konflikteilla, kriiseillä ja sodilla oli entistä kielteisempi vaikutus sekä Euroopan että Suomen ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen vuonna 2024. Ukrainaa tuettiin EU:n pelastuspalvelumekanismiin puitteissa yli 100 rekkalastillisella siviilimateriaaliapua, vastaanottamalla sairaanhoitoa tarvitsevia potilaita sekä lähettämällä asiantuntija-apua tukemaan Ukrainaa varautumisessa CBRN-uhkiin (kemialliset, biologiset, radiologiset ja ydinuhat). Lisäksi siviilikriisinhallinnan keinoin Ukrainaa autettiin lähettämällä 18 suomalaisiasiantuntijaa tukemaan Ukrainan viranomaisia muun muassa kansainvälisten rikosten tutkinnassa ja ehkäisemään aseiden leviämistä rikollisten käsissä maan ulkopuolelle. Noin 35 prosenttia näistä asiantuntijoista tuli sisäministeriöstä ja sisäministeriön hallinnonalalta. Sisäministeriö valmisteli yhteistyössä ulkoministeriön sekä kaupallisten toimijoiden kanssa kansainvälisen koalition muodostamista tukemaan väestönsuojien rakentamista Ukrainaan.

Kansallista ja laajemmin Euroopan kriisivalmiutta tuettiin lähettämällä Suomesta Portugaliin metsäpalojen hallinnan tukemiseksi valmiussiirto EU:n pelastuspalvelumekanismin kautta. Kolmatta kertaa toteutettu valmiussiirto koostui 48 pelastajasta, jotka toimivat kahdessa ryhmässä Portugalissa elokuun 2024 ajan.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Sisäasiainhallinnossa kestävä kehitys kytkeytyy kysymykseen, miten tuotamme turvallisuutta tulevaisuudessakin taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla ja annamme oman panoksemme kestävämmän Suomen rakentamiseen. Tähän liittyen sisäasiainhallinnossa on muun muassa edistetty hälytyspalveluiden yhdenvertaisuutta. Sisäasiainhallinnossa on lisäksi toiminut kestävä kehityksen koordinaatioryhmä, jonka tehtävä on edistää sisäasiainhallinnon henkilöstön kestävä kehityksen tietoisuutta ja osaamista.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Vuonna 2024 sisäministeriö osallistui hallituksen tasa-arvo-ohjelman valmisteluun sekä hallituksen yhdenvertaisuustiedonantoa koskevan toimenpideohjelman toteutukseen. Ministeriön toiminnallinen ja henkilöstöpoliittinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma arvioitiin osana valtioneuvoston kanslian tilaamaa selvityshanketta. Selvityksen tulokset julkaistaan alkuvuodesta 2025. Lisäksi ministeriö ja sisäasiainhallinnon virastot jatkoivat lakisääteisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvelvoitteiden toteuttamista virastokohtaisten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien pohjalta.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

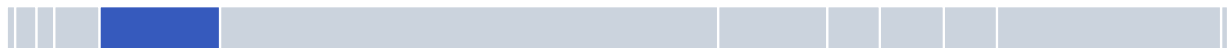
- Sisäministeriön tilinpäätös 2024
- Poliisihallituksen tilinpäätös 2024
- Rajavartiolaitoksen tilinpäätös 2024
- Maahanmuuttoviraston tilinpäätös 2024
- Hätäkeskuslaitoksen tilinpäätös 2024
- Pelastusopiston tilinpäätös 2024
- Suojelupoliisi: Kansallisen turvallisuuden katsaus 2025

5 Puolustusministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

- Puolustusministeriön osuus **9 282 milj. €**

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 5 315 milj. €
- Siirtomenot 61 milj. €
- Sijoitusmenot 0 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

58 %

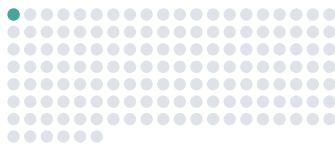
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

- Puolustusministeriössä **13 255 henkilötyövuotta**

Virastot **1** KPL

- Puolustusvoimat

Rahastot **0** KPL

- Ei rahastoja

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **0** KPL

- Ei yhtiöitä

Hallinnonalaan liittyviä tunnuslukuja

Sodan ajan vahvuus

280 000 henkilöä

Kertausharjoituksissa sodan ajan vahvuudesta

7,6 %

Alusvuorokaudet

1 215 vuorokautta

Hornet-hävittäjien lentotunnit

9 021 tuntia

5.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö muuttui perustavanlaatuisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Turvallisuustilanne on vakava, vaikeasti ennakoitavissa ja voi muuttua nopeastikin. Suomi on Naton ulkorajavaltio, joka sijaitsee sotilasstrategisesti merkittävällä alueella osana sekä Itämeren aluetta että arktista aluetta. Venäjän ja lännen vastakkainasettelu näkyy Suomen lähialueilla erityisesti laaja-alaisena vaikuttamisena, joka on kohdistunut esimerkiksi kriittiseen infrastruktuuriin tai ilmennyt muuttoliikkeen välineellistämisenä. Myös Kiinan vaikuttamispyrkimykset Suomessa ja Suomen lähialueilla ovat lisääntyneet.

Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen varaudutaan ylläpitämällä ja kehittämällä omaa vahvaa puolustuskykyä osana Naton pelotetta ja puolustusta. Kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyö on laajentunut ja syventynyt vahvistaen Suomen puolustus- ja yhteistoimintakykyä keskeisimpien kumppanien kanssa. Toimintaympäristön muutos edellyttää kykyä ennaltaehkäistä, toimia ja puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen sekä valmiuden ylläpito korostuvat. Suomi on sitoutunut tukemaan Ukrainaa lyhyellä ja pitkällä aikavälillä, ja on jatkanut materiaali- ja koulutustuen antamista. Verrattaessa vuotta 2020 vuoteen 2024, hallinnonalan määrärahaa on kasvattanut monitoimihävittäjähanke maksut, sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen vuoksi keväällä 2022 myönnetty lisärahoitus, Nato-jäsenyydestä aiheutuvat menot ja Ukrainan puolustusmateriaalituen korvaushankintojen rahoitus.

Suomen puolustusratkaisu muodostuu asevelvollisuuteen perustuvasta vahvasta kansallisesta puolustuskyvystä osana Naton pelotetta ja puolustusta. Suomi huolehtii kyvystään vastata pitkään jatkuvaan sotilaalliseen painostukseen sekä pitkäkestoiseen ja laajamittaiseen sodankäyntiin kansallisesti ja osana Natoa. Jäsenyyden johdosta Suomen puolustuksen ennaltaehkäisevä vaikutus on huomattavasti aiempaa suurempi. Suomeen sijoitettavat Naton maavoimien johtoporras sekä eteen-työnnetty maavoimajoukkojen läsnäolo vahvistavat Naton pelotetta ja puolustusta Pohjois-Euroopassa.

Suomen sotilaallinen puolustaminen, kokonaismaanpuolustus ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Varautuminen tuottaa valmiuden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiselle kaikissa turvallisuustilanteissa. Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen kuuluu puolustusministeriön toimialaan. Kokonaismaanpuolustusta on kehitetty useilla hallinnonaloilla. Puolustushallinnossa on selvitetty kokonaismaanpuolustusta suhteessa muuttuneeseen turvallisuusympäristöön ja käynnissä on tarvittavien jatkotoimien suunnittelu.

Taulukko 15. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Aikaisempaa epävakaampi ja vaikeasti ennakoitava turvallisuusympäristö sekä laaja-alainen vaikuttaminen heikentävät puolustusvalmiutta, puolustuskyvyn ylläpitoa ja yhteiskunnan kriisinsietokykyä.	Puolustusvalmiutta, puolustuskykyä ja yhteiskunnan kriisinsietokykyä on vahvistettava vastaamaan uutta toimintaympäristöä.	Puolustushallinto kehittää puolustuskykyä suunnitelmallisesti puolustukseen osoitetuilla resursseilla ja yhteensovittamalla puolustusta osaksi Naton yhteistä puolustusta. Puolustushallinto vastaa puolustuksen ennaltaehkäisykyvystä, joka perustuu kulloiseenkin toimintaympäristöön suhteutettuun valmiuteen ja torjuntakykyyn. Puolustushallinto seuraa toimintaympäristöä ja pitää yllä ennakkovaroituskkykyä tarvittavien toimenpiteiden mahdollistamiseksi oikea-aikaisesti. Kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti kaikki toimijat varautuvat laaja-alaiseen vaikuttamiseen ja sen torjuntaan sekä vastaavat tehtävistään lainsäädännön mukaisesti.
Meri- ja ilmavoimien strategisten hankkeiden toimeenpano viivästyy ja maavoimien uudistamisen käynnistäminen viivästyy.	Mikäli meri- ja ilmavoimien strategisten hankkeiden toimeenpano ja maavoimien uudistamisen käynnistäminen viivästyisivät, olisi sillä negatiivisia vaikutuksia Suomen puolustuskykyyn ja Suomen puolustuskyvyn pitkäjänteiseen kehittämiseen.	Puolustushallinto toteuttaa jatkuvaa ja systemaattista riskienhallintaa. Riskienhallintaa tukee ulkoisen toimijan toteuttama laadunvarmistus. Maavoimien kaluston vanhentuminen ja kyky osallistua Naton yhteiseen puolustukseen edellyttävät maapuolustuksen laaja-alaista ja pitkäkestoista uudistamista, jonka toimeenpano on käynnissä. Maapuolustuksen uudistaminen edellyttää riittävän ja pitkäjänteisen resurssoinnin varmistamista.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa, joka on järjestetty talousarviolain 24 b §:n mukaisesti ja toteutetaan talousarvioasetuksen 69 §:ssä määritellyllä tavalla. Ministeriön riskienhallintaa ohjaa riskienhallintaohje. Riskienhallintaa kehitetään vuosisuunnitelman mukaisesti. Turvallisuusympäristön muutoksesta aiheutuvat riskit korostuvat edellisvuoden tapaan hallinnonalalla. Tunnistetut riskit ja niiden vaikutavuus ajoittuvat kertomusvuotta pidemmälle ajanjaksolle.

5.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 16. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

PLM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
27.01	Puolustuspolitiikka ja hallinto ¹⁾	380	460	574
27.10	Sotilaallinen maanpuolustus	3 391	4 531	4 739
27.30	Sotilaallinen kriisinhallinta	58	75	63
27	PLM:n hallinnonala yhteensä	3 829	5 066	5 377

1) Sisältää hallinnonalan arvonlisäveromenot.

Hallinnonalalle kohdennetut resurssit ovat mahdollistaneet asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden sekä toiminnallisten tulostavoitteiden saavuttamisen hyvällä tasolla muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Puolustuskyvyn kehittäminen ja vahvistaminen, toiminnan ja valmiuden tason ylläpitäminen, Ukrainalle annettava materiaali- ja koulutustuki sekä sotilaallisen liittoutumisen edellyttämät toimenpiteet nostivat hallinnonalan määrärahan käyttöä edellistä vuotta korkeammalle tasolle.

Puolustusvoimien toiminnan ja valmiuden taso ylläpidettiin korkeana, mikä näkyi muun muassa kertausharjoituksissa koulutettujen suurena määränä sekä lisääntyneenä kansainvälisenä harjoitustoimintana. Turvallisuusympäristön epävakaus ja Nato-jäsenyys edellyttivät puolustushallinnon henkilöstöresurssien lisäämistä.

Suunniteltuun materiaallisen suorituskyvyn rakentamiseen liittyvien puolustusmateriaalihankintojen lisäksi toteutettiin kriittisen lisämateriaalin hankintoja sekä Ukrainaan luovutetun suorituskyvyn korvaushankintoja.

Määrärahoja käytettiin 310 miljoonaa euroa (6 prosenttia) enemmän kuin vuonna 2023. Puolustuspolitiikan ja hallinnon menot nousivat 114 miljoonaa euroa (25 prosenttia) hallinnonalan arvonalisämenojen ja Ukrainan tukeen liittyvän Suomen rahoitusosuuden johdosta. Sotilaallisen maanpuolustuksen menot nousivat 208 miljoonaa euroa (5 prosenttia) pääosin strategisten hankkeiden sekä kiinteistö- ja henkilöstömenojen kasvun johdosta. Sotilaallisen kriisinhallinnan menojen laskusta huolimatta Suomen osallistuminen kriisinhallintaoperaatioihin säilyi samalla tasolla.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka

Suomen puolustuspolitiikkaa toteutetaan muuttuneessa turvallisuusympäristössä, jota moninaistuvien uhkien lisäksi leimaavat uudenlaiset mahdollisuudet. Puolustuspoliittisten asioiden määrä on turvallisuusympäristön muutoksen ja Nato-jäsenyyden myötä kasvanut huomattavasti. Kansallisen valmistelun ja päätöksenteon sekä Nato-vaikuttamisen johdonmukaisuuden edellytyksenä on, että puolustusministeriöllä ja Puolustusvoimilla on yhtenäinen tilannekuva puolustuspoliittisesta ja sotilaallisesta valmistelusta.

Puolustuskykyä turvataan ja kehitetään hallitusohjelman ja puolustusselonteon mukaisesti vastaamaan muuttunutta turvallisuustilannetta. Puolustuskyvyn kehittämisessä korostuvat vahva kansallinen puolustuskyky, Naton ja Euroopan unionin jäsenyydet sekä vahvistuva kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyö. Puolustuksen kehittämisen ja ylläpitämisen edellytyksenä on puolustushallinnolle riittävien resurssien varmistaminen. Ukrainan pitkäjänteinen tukeminen on oleellista myös Suomen turvallisuuden ja puolustuksen kannalta.

Valtioneuvosto hyväksyi 19.12.2024 istunnossaan hallitusohjelman mukaisesti laaditun [valtioneuvoston puolustusselonteon](#) antamisen eduskunnalle. Puolustusselonteko on valmisteltu poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja sen laatimisessa on kuultu parlamentaarista seurantaryhmää. Selonteon toimeenpanolla turvataan Suomen puolustuskyky vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä, luodaan edellytykset kaikki operatiiviset toimintaympäristöt huomioivan puolustusjärjestelmän ylläpidolle ja kehittämiselle, linjataan henkilöstötarpeesta ja taloudellisista voimavaroista sekä ohjataan kansallisen lainsäädännön kehittämistä.

Nato-jäsenyyden vaikutukset on otettu huomioon. Selonteossa annetaan perusteet Suomen puolustuspoliittiselle ja sotilaalliselle roolille Natossa, EU:ssa ja kansainvälisessä puolustusyhteistyössä. Selonteon aikajänne ylittää kuluva vaalikauden ulottuen 2030-luvulle.

Suomen puolustuksen yhteensovittaminen Natoon on edistynyt asteittain. Ministeriö on osallistunut liittokunnan toimintaan eri työalueilla. Suomi on osallistunut Naton rauhan ajan puolustuksen tehtäviin. Suomeen perustettavien maavoimien johtoportaan ja Naton eteentyönnettyjen maavoimajoukkojen läsnäolo vahvistavat pelotetta ja luovat puolustusvalmiuden Naton Venäjän-vastaiselle rajalle. Puolustusmateriaalia koskevien yhteistyöalueiden sekä Naton yhteisrahoituksen suunnitteluun ja päätöksentekoon on osallistuttu aktiivisesti. Suomi on osallistunut Naton suorituskykyjen kehittämiseen liittyviin monikansallisiin aloitteisiin esimerkiksi avaruuspuolustuksen alueella.

Puolustusministeriössä valmisteltiin hallitusohjelman mukaisesti lakiehdotuksia Nato-jäsenyyteen liittyvistä muutoksista puolustusministeriön hallinnon alan säädöksiin. Eduskunnalle annettiin hallituksen esitys laiksi aluevalvontalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 185/2024 vp). Esityksessä maahan-tulolupia koskevaan sääntelyyn ehdotetaan muutoksia Suomen Nato-jäsenyyden vuoksi lisääntyvän kansainvälisen toiminnan johdosta. Asevelvollisuuslakia muutettiin siten, että kertausharjoituksen tarkoituksena voi olla myös rajaturvallisuuden ylläpitäminen, jos se on välttämätöntä nopeasti kehittyvän rajaturvallisuuden häiriön torjumiseksi tai valtakunnanrajan tehostettua valvontaa edellyttävän tilanteen vaikutusten estämiseksi (laki 465/2024). Maanpuolustuskorkeakoulusta annettua lakia muutettiin siten, että yleisesikuntaupseerin tutkinto muutetaan yleisesikuntaupseerin kurssiksi, mikä mahdollistaa opintojen tasokohtaisen vaativuuden muuttamisen vastaamaan paremmin muiden Nato-jäsenvaltioiden yleisesikuntaupseerikursseja (laki 745/2024). Ministeriössä ryhdyttiin valmistelemaan asevelvollisuuden kehittämistä sekä reserviläisten ja Puolustusvoimien henkilöstön osallistumista ulkomaan tehtäviin ja sotilasräjäheteitä koskevaa lainsäädäntöä.

Lisäksi asetettiin lainsäädäntöhankkeet valmistelemaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain ja sotilastiedustelulainsäädännön uudistamista.

Ministeriö on jatkanut puolustusyhteistyön kehittämistä vahvistaakseen Suomen ja liittokunnan puolustusta keskeisimpien liittolaisten ja kumppanien kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa. Kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyö keskeisimpien kumppanimaiden kanssa on ollut tiivistä. Pohjoismaista puolustusyhteistyötä on tiivistetty kahdenvälisesti ja Nordefcon puitteissa. Puolustusministerit allekirjoittivat pohjoismaisen puolustusyhteistyön poliittisen ohjausasiakirjan (Visio 2030), jonka

keskeisin tavoite on, että maiden puolustusvoimat kykenevät omana ryhmänään ja yhdessä muiden liittolaisten kanssa toteuttamaan yhteisoperaatioita. Puolustusyhteistyösopimuksen (Defense Cooperation Agreement, DCA) toimeenpano on käynnistetty. Puolustusmateriaaliyhteistyö on johtanut konkreettisiin tuloksiin.

EU:n puolustusulottuvuuden kehittämistä on jatkettu tukemalla strategisen kompassin sekä turvallisuuden ja puolustuksen avaruusstrategian toimeenpanoa. Aktiivinen vaikuttaminen on lisännyt kotimaisen puolustusteollisuuden, pienten ja keskisuurten yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyömahdollisuuksia ja niiden saamaa rahoitusta Euroopan puolustusrahastosta. Suomi osallistui EU:n nopean toiminnan joukkoihin asettamalla raivaajaosaston valmiuteen 1.1.–30.6.2024.

Ukrainan materiaalituen pitkän aikavälin suunnitelma on laadittu. Vuonna 2024 tehtiin viisi päätöstä materiaalituen luovuttamisesta Ukrainaan. Ukrainan materiaalituen osalta vuoden 2024 loppuun mennessä tehtyjen päätösten kokonaissumma on yhteensä 2,3 miljardia euroa. Luovutettu materiaali on korvattu Puolustusvoimille täysimääräisesti. Euroopan rauhanrahastolta (European Peace Facility, EPF) on haettu takaisinmaksuja luovutetusta materiaalista. Neuvottelut kahdenvälisen puolustusyhteistyön yhteisymmärryspöytäkirjan päivittämiseksi käynnistettiin. Puolustusteollisuuden kanssa käytiin tiivistä keskustelua mahdollisuuksista suorille vienneille Ukrainaan sekä jatkettiin kotimaiselta teollisuudelta tehtävien Ukrainaan suunnattujen materiaalihankintojen valmistelua Puolustusvoimien kanssa.

F-35-monitoimihävittäjäkaluston hankinnasta ja käyttöönotosta vastaavan hankkeen toimeenpano on edennyt suunnitellusti. Merivoimien taistelualusten korvaamiseksi käynnistetty Laivue 2020 -hanke on rakentamisvaiheessa. Maavoimien uudistaminen on aloitettu.

Yhteistyö kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa on ollut tiivistä. Ukrainan materiaalitukeen liittyvän valmistelun lisäksi käytiin neuvottelut räjähdysainetuotannon (TNT) lisäkapasiteetin rakentamisen aloittamisesta Suomessa sekä toteutettiin ampumatarvikkeiden tuotantokapasiteetin nostamista koskevia muita toimenpiteitä. Puolustustarvikkeiden vienti-, siirto-, koontisiirto- ja kauttakuljetuslupia haettiin yhteensä 577 kappaletta. Myönnettyjen vientilupien määrä nousi 26 prosenttia. Puolustustarvikkeiden vientilupien arvo nousi jo noin 1,4 miljardiin, ja luku on yli kaksinkertaistunut vuodesta 2023. Puolustusministeriö on laatinut useita puolustusmateriaalialan yhteistyöjärjestelyasiakirjoja eri valtioiden kanssa. Järjestelyillä on osaltaan pyritty edesauttamaan puolustusteollisuuden vientiedellytyksiä.

Asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittäneen parlamentaarisen komitean [mietinnön](#) perusteella asetettu poikkihallinnollinen työryhmä on selvittänyt kutsuntojen laajentamista komitean tavoitetilan mukaisesti. Työryhmän työskentelyn [tulokset](#) julkistettiin tammikuussa 2024. Työryhmä esittää kutsuntajärjestelmän kehittämistä siten, että kutsuntaprosessi alkaisi koko ikäluokalle kohdennetuista maanpuolustuspäivästä ja terveys-tarkastuksista. Uudistuksen toimeenpano on edennyt pääosin esityksen mukaisesti. Lainsäädäntöhanke on käynnistetty asevelvollisuuden kehittämiseksi. Asevelvollisten taloudellisia etuuksia kehitettiin korottamalla reserviläispalkkoja 1.3.2024 lukien sekä vuonna 2024 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2025 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.1.2025 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville. Korotukset perustuvat elinkustannusindeksin nousuun.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämistarpeita määrittävän työryhmän ja tavoitetilan valmistelu viivästyi alkuperäisestä aikataulusta. Sen edellyttämät toiminnalliset ja rahoitusuudistukset ja lainsäädäntötyö käynnistetään vuoden 2025 aikana.

Työ kiinteistöomistuksen valvonnan lainsäädännön jatkokehittämiseksi on käynnistetty. Työryhmän mietintö EU- ja ETA-alueen ulkopuolisten kiinteistöhankintojen lisärajoituksista valmistui vuonna 2024 ja hallituksen esitys (HE 2/2025 vp) annettiin eduskunnalle vuonna 2025. Ministeriö asetti hankkeen selvittämään kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annetun lain ja siihen liittyvän lainsäädännön muutostarpeita.

Aluevalvonnan ja tuulivoimarakentamisen yhteensovittamista selvittänyt työryhmä sai [raporttinsa](#) valmiiksi. Tavoitteena on parantaa tuulivoimahankkeiden etenemisen edellytyksiä itäisessä Suomessa.

[Kyberturvallisuusstrategian](#) ja [strategian toimeenpanosuunnitelman](#) laadinta luovat pohjan sotilaallisen kyberpuolustuksen merkityksen tunnistamiselle osana kokonaismaanpuolustusta. Jatkotyötä varten on tunnistettu kehittämistarpeita.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Virastojen toiminnan kohdentuminen lakisääteisiin tehtäviin
- Vaalikaudet ylittävien hankkeiden ja uudistusten valmistelu

Vaikuttavuustavoite 2: Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky ja kyky sotilaallisen voimankäytön torjuntaan

Suomen puolustuksen kehittämistä ja Puolustusvoimien toimintaa ovat ohjanneet sotilaallisen toimintaympäristön kehitys, toimiminen osana sotilaallista liittoumaa, lisäresurssien mahdollistama puolustuskyvyn parantaminen sekä suorituskyvyn kehittäminen. Vaikuttavuusarviointi perustuu kokonaisarvioon hallitusohjelman ja valtioneuvoston selontekojen linjausten ja tavoitteiden toteutumisesta puolustuksen valmiuden ja suorituskyvyn kehittämisessä sekä toimintaedellytysten parantamisessa. Puolustuskyvyn vaikuttavuusarvioinnissa huomioitavia tekijöitä ovat turvallisuusympäristön asettamat vaatimukset ja turvallisuustilanteen kehittyminen, kyky riittävän valmiuden ylläpitoon, poistuvien suorituskykyjen korvaaminen suunnitellusti sekä Puolustusvoimien tehtävien ja resurssien tasapaino.

Puolustusvoimat saavutti vuonna 2024 tärkeimmät tuloksellisuudelle asetetut tavoitteet ja kykeni täyttämään sille asetetut lakisääteiset tehtävät. Tilannekuvan perusteella ylläpidetään puolustusvalmiutta. Luomalla tilannetietoisuus turvallisuusympäristöstä luodaan edellytykset suunnitelmille ja operoinnille. Tilannekuva on muodostettu Suomesta ja lähialueilta sekä turvallisuusympäristöön vaikuttavista keskeisistä tekijöistä. Yhteistoiminta kansainvälisten kumppaneiden kanssa täydentää alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista. Puolustusvoimat on ylläpitänyt valmiuden ennaltaehkäistä ja torjua Suomeen kohdistuva sotilaallinen voimankäyttö ja sillä uhkaaminen, ja se kykenee kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti torjumaan sotilaallisen voiman käyttöä puolustussuunnitelman mukaisesti. Riittävät alueellisen koskemattomuuden ja sen valvonnan suorituskyvyt on varmistettu ja alueellinen koskemattomuus on turvattu.

Suomen kansallisiin tarpeisiin rakennettu puolustusjärjestelmä on vahva perusta integroitumiselle liittokunnan yhteiseen pelotteeseen ja puolustukseen. Naton jäsenenä Suomen puolustuksen intressit ovat laajentuneet kansallisista tarpeista kattamaan koko liittokunnan turvallisuus. Vahvaa omaa puolustuskykyä ylläpidetään ja kehitetään kaikissa olosuhteissa ottaen huomioon Naton yhteiset tavoitteet. Suomen sotilaallisen puolustuksen yhteensovittamista Naton pelotteeseen ja puolustukseen jatketaan ja syvennetään. Puolustusvoimat osallistui Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin asettamalla miinantorjunta-aluksen Naton pysyvään miinantorjunnan alusosastoon ja lento-osaston Romaniaan. Puolustusjärjestelmän pitkän aikavälin kehittämisen ja Naton puolustussuunnittelun yhteensovittaminen on käynnistetty, ja sen asettamat tavoitteet toteutuvat vaiheittain osana pitkän aikavälin kehittämistä. Lisäksi Puolustusvoimat on osallistunut Naton operatiiviseen suunnitteluun. Materiaalista suorituskykyä on turvattu kriittisen materiaalin hankinnoilla sekä Ukrainaan luovutettujen suorituskykyjen korvaushankinnoilla.

Sotilaallisessa puolustusyhteistyössä on keskitytty olemassa olevien yhteistyömuotojen toimeenpanoon ja kehittämiseen. Suomen liittyminen Natoon on näkynyt merkittävästi kasvaneena liittolaisten ja muiden maiden kiinnostuksena tiivistää sotilaallista yhteistyötä Suomen kanssa. Painopiste on ollut erityisesti Yhdysvaltojen, Norjan, Ruotsin ja Iso-Britannian kanssa tehtävässä yhteistyössä. Puolustusvoimat on kehittänyt puolustusyhteistyöllä ja kansainvälisellä harjoitustoiminnalla valmiutta, yhteensopivuutta ja yhteistoimintakykyä Naton johtamisrakenteessa sekä liittolaisten kanssa. Kansainvälisen harjoitustoiminnan taso ja määrä ovat pysyneet korkeina liittolaisten osallistumisen lisääntyessä Puolustusvoimien harjoituksiin sekä Puolustusvoimien osallistuessa aktiivisesti Naton johtamisrakenteen harjoituksiin.

Suomen sotilaallista puolustuskykyä on kehitetty suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti huomioiden puolustushaarojen ja suorituskykyjen kehittämisen tarpeet. Strategisilla suorituskykyhankkeilla turvataan ilma- ja merivoimien toimintakyky tulevaisuudessa huomioiden turvallisuus- ja toimintaympäristön asettamat vaatimukset. Suorituskykyjen käyttöönottojen merkitys Suomen puolustukselle on kriittinen. Materiaalisen kehittämisen painopiste siirtyy maapuolustukseen, jonka uudistaminen on monitahoinen, pitkäkestoinen ja koko puolustusjärjestelmään vaikuttava kokonaisuus. Materiaalisen suorituskyvyn rakentamiseen on vaikuttanut merkittävästi Euroopan jännittynyt turvallisuustilanne. Ukrainassa käytävän sodan aiheuttama puolustusmateriaalimarkkinoiden ylikuumeneminen aiheuttaa materiaalin saatavuuteen, toimitusaikatauluihin sekä hintojen nousuun liittyviä haasteita.

Varusmieskoulutukselle asetetut laadulliset ja määrälliset tavoitteet saavutettiin pääasiallisesti. Koulutettujen varusmiesten määrälle asetettu tavoite (20 659) saavutettiin. Palveluksen suorittaneiden määrässä tapahtuneeseen nousuun ovat vaikuttaneet palveluksen aloittaneiden määrän kasvu sekä poistuman pienentyminen. Varusmiesten loppukyselyissä otettiin käyttöön uudet kysymyssarjat, minkä vuoksi tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempiin vuosiin. Kyselyiden tulokset olivat yhä korkealla tasolla ja varusmiesten maanpuolustustahto nousi edelleen.

Koulutettavien reserviläisten tavoitemäärästä jäätiin koulutettujen määrän ollessa yhteensä 21 302. Osa reserviläisistä osallistui useampaan kuin yhteen kertausharjoitukseen. Reserviläiset olivat erittäin tyytyväisiä saamaansa koulutukseen. Palautekyselyjen tulokset pysyivät korkealla tasolla. Suureen osaan kertausharjoituksista liittyi kansainvälinen ulottuvuus. Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa koulutettujen määrä oli 8 246 jääden alle asetetun 10 000 koulutetun tavoitemäärän. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen volyymit olivat edelleen merkittävällä tasolla toteuman ollessa vuonna 2024 yhteensä 103 427 koulutuspäivää, joista Puolustusvoimille

kohdentui 57 430 koulutuspäivää (10 487 osallistujaa). Yksilötaitoihin keskittyvää SOTVA-koulutusta voidaan pitää merkittävänä lisänä Puolustusvoimien joukkojen suorituskyvyn kehittämisessä. Puolustusvoimat ja MPK ovat jatkaneet yhteistyössä operatiivisen kumppanuuden rakentamista.

Taulukko 17. Asevelvollisten koulutus

Tuotokset	2022 toteuma	2023 toteuma	2024 tavoite	2024 toteuma
Koulutetut varusmiehet, lukumäärä ¹⁾	19 058	19 009	20 500	20 659
Koulutetut vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneet naiset, lukumäärä	1 028	907	1 320	839
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet, lukumäärä	29	30	28	30
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset, lukumäärä	29 623	28 229	25 330	21 302 ³⁾
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset/sodan ajan joukkoihin sijoitetut, prosenttia	10,6	10,0	9,0	7,6
Laadunhallinta	2022 toteuma	2023 toteuma	2024 tavoite	2024 toteuma
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue, lukumäärä	2,6	2,9	2,5	2,8
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" arvosana 1–5, varusmiesten loppukysely) ²⁾	4,2	4,3	4,2	3,9
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1–5, reserviläiskysely) ²⁾	4,4	4,2	4,0	4,3

1) Sisältää vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneet naiset.

2) Asevelvollisten kyselyiden uudistamisen johdosta 1.1.2024 alkaen tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempiin vuosiin.

3) Laskua aikasarjassa selittää vuonna 2022 tehty merkittävä tason nosto (vuonna 2021 17 938).

Taulukko 18. Sotilaallisen maanpuolustuksen menot

	2022 milj. euroa	%	2023 milj. euroa	%	2024 milj. euroa	%
Materiaalisen valmiuden menot	941	35,8	1 475	45,2	1 478	44,2
Puolustusmateriaali-hankinnat (pois lukien F-35 ja Laivue 2020)	521	–	985	–	1 007	–
Toimintamenorahoituksella tapahtuva joukkojen varustaminen (pois lukien palkat)	22	–	21	–	22	–
Toimintamenoihin sisältyvät materiaalin kunnossapidon menot (pois lukien palkat)	398	–	469	–	449	–
Kiinteät henkilöstömenot	756	28,8	815	25,0	837	25,0
Kiinteistömenot	267	10,2	303	9,3	336	10,0
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	660	25,2	667	20,5	694	20,7
Yhteensä (pois lukien F-35 ja Laivue 2020)	2 624	100,0	3 260	100,0	3 345	100,0
Monitoimihävittäjien hankinta (F-35-hankinta)	702	–	1 172	–	1 263	–
Laivue 2020 -hankinta	65	–	99	–	131	–
Yhteensä	3 391	–	4 531	–	4 739	–

1) F-35- ja Laivue 2020 -hankkeiden osuus on eritelty taulukossa, koska nämä hankkeet toteutetaan normaalin budjettikehyksen ylittävällä rahoituksella.

Puolustusvoimien palveluksessa oli vuoden 2024 päättyessä 13 258 henkilöä. Henkilöstövoimavaroja on kohdennettu toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen sekä uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen edellyttämiin tehtäviin. Muutokset turvallisuusympäristössä ja -tilanteessa sekä sotilaallinen liittoutuminen ovat edellyttäneet henkilöstöressurssien lisäämistä. Puolustusvoimien henkilöstömäärä kasvoi 191 henkilöllä edellisvuoteen verrattuna.

Vuoden 2021 puolustusselonteossa linjattiin tavoitteeksi kasvattaa Puolustusvoimien henkilöstömäärää 500 henkilötyövuodella asteittain 2020-luvun loppuun mennessä. Henkilöstömäärän kasvattamista on nopeutettu, mikä parantaa Puolustusvoimien valmiutta sekä mahdollistaa uusien suorituskykyjen käyttöönoton. Sotilaalliseen liittoutumiseen liittyen Puolustusvoimiin lisättiin 26 pysyvää kansainvälistä tehtävää ja 44 kotimaan tehtävää. Vuonna 2022 turvallisuusympäristön muutokseen kohdennetun lisärahoituksen päätyttyä Puolustusvoimat jatkoi sisäisin määrärahakohdennuksin osan määräaikaisen lisähenkilöstön palkkaamista (154 henkilötyövuotta), jolla saatiin välttämätön tuki merkittävästi lisääntyneisiin tehtäviin myös vuonna 2024. Henkilöstön työkykyä ja työhyvinvointia on kehitetty lisäämällä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa eri toimijoiden kesken, ja niitä on tuettu esimiestoiminnalla ja työkyvyn aktiivisen tuen mallilla.

Vaikuttavuustavoite 3: Turvallinen yhteiskunta sekä varautuminen laaja-alaisen vaikuttamisen torjuntaan

Suomalaisen yhteiskunnan varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden periaatteella. **Yhteiskunnan turvallisuusstrategia** uudistettiin ja hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä tammikuussa 2025. Strategiassa kuvataan kokonaisturvallisuuden toimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Kokonaisturvallisuus muodostaa perustan suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydelle eli resilienssille. Päämääränä on tarjota yhteinen viitekehys kokonaisturvallisuuden toteuttamiseksi. Varautumisen ohella uutena kokonaisuutena käsitellään häiriötilanteisiin ja kriiseihin vastaamista eli vastetta. Lisäksi korostetaan yksilöitä turvallisuuden avaintoimijoina. Kytkestä EU:n ja Naton kehittyvään resilienssityöhön on vahvistettu.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen ympäristön ja yhteiskunnan muutosten vaikutuksia kokonaisturvallisuuden järjestelyihin seurataan ja arvioidaan säännöllisesti Turvallisuuskomiteassa. Komitea sovittaa tarvittaessa yhteen laajoja ja tärkeitä yhteiskunnan varautumista koskevia asiakokonaisuuksia. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta raportoidaan vuosittain valtionjohdolle laadittavalla Yhteiskunnan turvallisuusraportilla. Seuraava raportti valmistuu huhtikuussa.

Laaja-alaisen vaikuttamisen torjunnan perusteena on ennakoiva varautumistyö. Turvallisuusympäristön nopeat muutokset edellyttävät ennakointia, jatkuvaa tilanteen arviointia, tiedonvaihtoa sekä viranomaisten keskinäisen vastuunjaon tunteamista ja valmiutta toimia yhteistyössä.

Puolustusvoimien lakisääteisenä tehtävänä on muiden viranomaisten tukeminen. Puolustushallinnolla on tehtävien edellyttämä valmius tukea suorituskyvyillään, voimavaroillaan ja osaamisellaan muita viranomaisia yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteiden mukaisesti. Tuki muille viranomaisille sisältää virka-avun sekä osallistumisen pelastustoimintaan. Puolustusvoimilla oli virka-apuun rinnasteisia tehtäviä 412 kappaletta, joista pääosa oli sotilasräjähdeiden tunnistamis- tai raivaamistehtäviä.

Puolustusvoimien omiin järjestelmiin kohdistuva kybervakoilu ja kybervaiuttaminen on havaittu, torjuttu ja raportoitu. Kybervalvonta ja kyberhyökkäyksien torjunta on toteutettu proaktiivisella yhteistyöllä muiden toimijoiden kanssa. Raportointi kybertapahtumista on ollut aktiivista ja kansainvälisten yhteistyökumppanien tietoa on hyödynnetty tehokkaasti.

Vaikuttavuustavoite 4: Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen

Suomi edistää Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan turvallisuutta ylläpitämällä ja vahvistamalla puolustuskykyään. Viime vuosina sotilaallisen kriisinhallinnan painopiste on toimintaympäristön muutosten seurauksena siirtynyt lähemmäksi Eurooppaa ja lähialueita. Muutoksella on ollut laajat heijastusvaikutukset kriisinhallinnan toimintaedellytyksiin ja tarpeisiin Lähi-idässä sekä Punaisellaamerellä. Tämä on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan Suomen osallistumiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan tulevana vuosina.

Puolustusministeriö on hallitusohjelman mukaisesti muuttanut osallistumistaan sotilaalliseen kriisinhallintaan. Aktiivinen osallistuminen Naton sotilaalliseen kriisinhallintaan, Ukrainan tukeminen koulutusoperaatioihin osallistumisella sekä EU:n Punaisenmeren operaatioon osallistuminen ovat korostuneet.

Kriisinhallinta on keskeinen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan väline, jolla tuetaan konfliktien ratkaisua, konfliktien jälkeistä vakauttamista ja turvallisten yhteiskuntien rakentamista. Puolustushallinnon näkökulmasta kriisinhallinnan vaikuttavuutta voidaan arvioida sen pohjalta, kuinka Puolustusvoimat on kyennyt toimeenpanemaan valtiojohdon päättämät sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot. Laajemmin tarkastellen Suomen kriisinhallintaosallistuminen palvelee Suomen itselleen asettamia ulkopoliittikan, sisäisen turvallisuuden ja puolustuspolitiikan tavoitteita. Osallistumisella on positiivinen vaikutus myös kansalliseen puolustukseen, kriisinhallintaosaamiseen ja suorituskykyjen kehittämiseen. Operaatioitasolla vaikuttavuutta ei ole sen sijaan helppoa konkreettisesti ja yksityiskohtaisesti osoittaa.

Suomi osallistui yhteensä 13 sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Euroopassa, Afrikassa ja Lähi-Idässä. Kriisinhallintaoperaatioiden osallistumispäätöksiä tarkennettiin ja jatkettiin. Suomen osallistuminen Malin EUTM-koulutusoperaatioon päättyi 18.5.2024 ja Irakin OIR-operaatioon 31.12.2024. Vuonna 2024 aloitettiin Suomen osallistuminen Yhdysvaltain johtamaan Prosperity Guardian -operaatioon ja EUNAVFOR ASPIDES -operaatioon Punaisellaamerellä sekä Ukrainalle annettava turvallisuus- ja koulutustuen NSATU-operaatioon (NATO Security Assistance and Training for Ukraine). Lisäksi Suomi osallistui Merivoimien raivaajaosastolla Ranskan johtamaan EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon 1.1.–30.6.2024.

Suomen osallistumisen taso pidettiin vuonna 2024 kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean edellyttämällä minimitasolla. Naton operaatioihin osallistuminen oli konkreettinen esimerkki Suomen sitoutumisesta koko liittouman kattavaan yhteiseen taakanjakoon. Operaatioihin osallistuvien naisten määrä on edelleen alle YK:n tavoitetason. Puolustusvoimilla on valmius suunnitella ja toimeenpanna osallistuminen uuteen kriisinhallintaoperaatioon sekä koulutus- ja neuvonantotehtäviin, ja tarvittaessa laajentaa Suomen osallistumista nykyisissä kriisinhallintaoperaatioissa.

Taulukko 19. Sotilaallisen kriisinhallinnan menot (ulko- ja puolustusministeriöt), miljoonaa euroa

Käyttökohde	Käytetty				Käytettävissä 2024	Käytetty 2024
	2020	2021	2022	2023		
Libanonin kriisinhallinta-operaatio	27	27	27	40	45	36
Irakin koulutusoperaatio	15	13	15	16	22	15
EUMAM Ukraine -koulutusoperaatio	–	–	–	7	16	11
Kosovon kriisinhallinta-operaatio	3	3	4	10	15	11
Afganistanin kriisinhallintaoperaatio	13	5	2	2	3	1
Muut kriisinhallintamenot ja varalla-kohta yhteensä	45	46	50	46	65	39
Yhteensä	103	94	98	121	166	113

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Puolustushallinto jatkoi kestävän kehityksen edistämistä vuonna 2024. Epävakaassa ja vaikeasti ennakoitavassa turvallisuusympäristössä ja nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä turvallisuuden ja vakauden ylläpitäminen ja kehittäminen korostuu: turvallisuus mahdollistaa kestävää kehitystä. Myös muilla yhteiskunnan sektoreilla tapahtuva kestävyystyö ja laajeneva kestävyysääntely korostaa tarvetta toteuttaa puolustushallinnon tehtävät kestäväällä tavalla. Kestävän kehityksen periaatteita on sisällytetty hallinnonalan strategioihin ja ohjelmiin. Toiminta- ja turvallisuusympäristön vaatimuksiin vastaamiseen vaikuttaa kyky seurata, ennakoita ja sopeutua ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen vaikutuksiin puolustushallinnossa.

Puolustushallinto on toiminnassaan edistänyt kestäväää kehitystä vakauden ja turvallisuuden osa-alueella osallistumalla sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja kouluttamalla henkilöitä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin, toteuttamalla varusmieskoulutusta sekä tukemalla muita viranomaisia. Sotilaallisen kriisinhallinnan painopiste on edellä mainitusti toimintaympäristön muutosten seurauksena siirtynyt lähemmäksi Eurooppaa, millä on ollut heijastusvaikutuksia kriisinhallintaan. Puolustushallinto on kehittänyt sotilaallisen kriisinhallinnan vaikuttavuusarvioinnin sisäisiä prosesseja. Puolustusvoimat toimi kansainvälisen asevalvonnan olemassa olevien järjestelyjen ylläpitämiseksi, sopimusjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi sekä turvallisuuden lisäämiseksi painottaen asevalvontasopimusten noudattamista ja luottamusta lisääviä toimia myös heikentyneessä turvallisuustilanteessa.

Yhteiskunnan energiamurroksesta aiheutuviin muutoksiin valmistauduttiin ja hiili-neutraaliustavoitetta toteutettiin [Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman 2022–2025](#) toimeenpanoa jatkamalla. Puolustushallinto jatkoi [hallinnonalan ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelman](#) toimeenpanoa. Energiasiirtymä otettiin huomioon Puolustusvoimien tukeutumisen järjestelyissä ja suorituskykyjen rakentamisessa ja energiamurrokseen varautumisen tärkeyttä on vahvistettu strategisessa suunnittelussa. Vuonna 2024 aloitti työnsä energiajohtamisen kehittämisen työryhmä, joka valmistelelee energiajohtamisen konseptia.

Vuonna 2023 valmistuneen Puolustusvoimien päästövähennystiekartan ensimmäisenä konkreettisena toimenpiteenä päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi on lisätty uusiutuvan polttoaineen osuutta maaliikenteessä. Merenkulun ja sotilas-ilmailun osalta on jatkettu selvityksiä.

[Puolustusvoimien ympäristöstrategian](#) toimeenpanoa jatkettiin panostaen vuonna 2024 valtakunnalliseen ympäristönsuojeluun viisi miljoonaa euroa. Merkittävin osa käytettiin ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristönsuojelun parantamiseen,

pilaantuneiden maa-alueiden tutkimukseen ja kunnostukseen, ympäristötarkkailuun sekä ampumaratojen ympäristönsuojeluun. Ympäristöriskien tehokas hallinta ja haittojen ennaltaehkäisy otettiin huomioon kaikessa Puolustusvoimien toiminnassa. Puolustusvoimien ympäristöstrategiaa päivitettiin ja se julkaistaan vuonna 2025. Työtä ympäristönäkökohtien huomioimiseksi hankkeissa ja hankinnoissa konkretisoitiin käynnistämällä Ekologisesti kestävät hankinnat -hanke.

Jatkossa edistetään puolustushallinnon systemaattisempaa kytkeytymistä kestäväen kehityksen tavoitteisiin kehittämällä edelleen puolustushallinnon kestävyysraportointia ja hallinnonalan ohjausta kestävyystyössä.

Sotilaallisessa kriisinhallinnassa korostuvat vahvuudeltaan pienemmät operaatiot ja koulutusmissiot: operaatiot toimeenpannaan entistä vaativammassa ja vaikeammin ennakoitavissa olosuhteissa. Puolustushallinto kehittää edelleen sotilaallisen kriisinhallinnan vaikuttavuuden arviointia.

Puolustushallinto edistää omalta osaltaan valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitetta puolustuksen tarpeet huomioon ottaen. Puolustusvoimat varautuu ja sopeutuu edellä kuvatusti energijärjestelmän muutokseen kehittämällä energia- ja ilmastoasioiden hallintaa ja energiaohtamisen toimintamallia. Ympäristövastuullisuuden kehittämistä jatketaan sisällyttämällä se kaikkeen Puolustusvoimien toimintaan siten, että se tukee puolustuskykyä.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Puolustusministeriön hallinnonalalla lähtökohtana on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen toimintakulttuuri kaikkia organisaatiossa työskenteleviä, opiskelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan. Sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta on seurattu ja hyödynnetty päätöksenteossa sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia laadittaessa.

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta varusmiespalveluksessa on edistetty hyödyntämällä varusmiesten uudistetuista palautekyselyistä saatavaa tietoa, lisäämällä koulutusta ja viestintää syrjinnän ja epäasiallisen käytettymisen ehkäisystä ja käsittelystä sekä tasa-arvosta ja yhdenvertaisuusasioista ja kehittämällä johtamisosaamista. Yli puolet varusmiesten loppukyselyyn vastanneista kokee, että sukupuolten tasa-arvo toteutuu palveluksessa. Miesten kokemus tasa-arvoisesta kohtelusta palvelusaikana on jatkuvasti ollut naisten kokemusta korkeampi. Varusmiesten yhteismajoittaminen vakiintui toimintatapana vuoden 2024 aikana.

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan kansallisen toimintaohjelman periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Puolustushallinnon osalta päätavoitteet ovat turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan sukupuolijakauman tasa-painottaminen sekä sukupuolinäkökulman sisällyttäminen turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on, että naisten osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään seitsemän prosenttia ja että kaikkiin operaatioihin nimetään koulutetut gender-yhdyshenkilöt. Naisten osuus operaatioissa oli 4,9 prosenttia vuoden 2024 lopussa. Naisten osuus on herkkä vuosikohtaiselle vaihtelulle naisten ja operaatioissa olevan henkilöstön kokonaismäärän lukumäärän vuoksi. Puolustushallinto on ollut mukana pohjoismaisessa puolustusyhteistyössä (Nordefco) kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa. Puolustusvoimien sukupuolinäkökulmaan liittyviä tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta on uudistettu huomioiden päivitetty [Suomen kansallinen Naiset, rauha ja turvallisuus-toimintaohjelma](#).

Puolustusvoimien antamassa asevelvollisten, kantahenkilökunnan ja kriisinhallintahenkilöstön koulutuksessa ja opetussuunnitelmassa on huomioitu sukupuoli-näkökulma. Puolustusvoimiin perustettiin Nato-integraatioprosessissa sovittu gender-neuvonantajaverkosto 1.6.2024 alkaen ja gender-toiminnan suunnittelu on käynnistetty.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

- [Puolustusministeriön tilinpäätös 2024](#)
- [Puolustusvoimien tilinpäätös 2024](#)

6 Valtiovarainministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

• Valtiovarainministeriön osuus **38 313 milj. €**

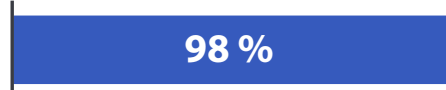

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 6 753 milj. €
- Siirtomenot 30 801 milj. €
- Sijoitusmenot 0 milj. €
- Muut menot 130 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

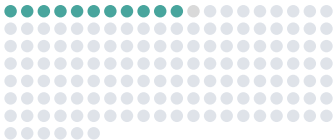
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

• Valtiovarainministeriössä **13 016 henkilötyövuotta**

Virastot **11** KPL

- Verohallinto
- Tulli
- Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet
- Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori
- Tilastokeskus
- Valtiokonttori
- Digi- ja väestötietovirasto
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Rahoitusvakausvirasto
- Aluehallintovirastot 6 kpl
- Ahvenanmaan valtionvirasto

Rahastot **2** KPL

- Valtion Eläkerahasto
- Rahoitusvakausrahasto

Liikelaitokset **1** KPL

- Senaatti-kiinteistöt

Yhtiöt **6** KPL

- DigiFinland Oy
- Fingrid Oy
- Gasgrid Finland Oy
- Hansel Oy
- HAUS kehittämiskeskus Oy
- Maakuntien tilakeskus Oy

Keskeiset hallinnolliset muutokset

Omaisuuksienhoito-yhtiö Arsenal Oy:n selvitystila lopetettiin ja yhtiö purettiin syksyllä 2024.

Hallinnonalaan liittyviä tunnuslukuja

Suomen väkiluku
(lähde: Tilastokeskus)

5 637 214 henkilöä

Verohallinnon keräämien verojen
nettokertymä (lähde: Verohallinto)

81,7 mrd. €

Tuonnin arvo
(lähde: Tulli)

74,3 mrd. €

Valtion maksuliikkeen volyyymi
(lähde: Palkeet)

82,8 mrd. €

6.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Julkisen talouden alijäämä heikkeni 4,2 prosenttiin vuonna 2024 heikon suhdanteen, varautumismenojen kasvun sekä aiempien vuosien nopean inflaation vaikutusten takia. Verotulot kasvoivat edelleen, vaikkakin vaimeasti.

Toimintaympäristön synkkenemisestä huolimatta finanssisektorin vakavaraisuus säilyi vuonna 2024 vahvana. Vaikka pankkien yritys- ja kotitalousasiakkaiden luottoriskit kohosivat, olivat Suomen pankkisektorin ongelmaluotot ja luottotappiot kuitenkin edelleen Euroopan matalimpien joukossa.

Hintojen nousu hidastui selvästi edellisvuodesta. Hidastumisen myötä kotitalouksien reaalitytulot ovat alkaneet kasvaa. Tämä ei kuitenkaan ole näkynyt kulutuksen lisääntymisenä. Vaikka talous on kasvanut, työllisyys on heikentynyt. Työmarkkinoiden käänne parempaan siirtyy vuoteen 2025. Koko vuoden 2024 bruttokansantuote supistui 0,1 prosenttia.

[Tullin ulkomaankauppatilaston](#) mukaan vuonna 2024 viennin yhteenlaskettu arvo laski 5,4 prosenttia ja tuonnin arvo 3,3 prosenttia verrattuna edellisvuoteen. Vientien volyymin muutos vuonna 2024 oli -3,5 prosenttia (12 kuukauden liukuva keskiarvo, tammikuu 2024 – joulukuu 2024). Tuonnin volyymin vastaava muutos oli -2,8 prosenttia.

Valtion korkomenot lähtivät ennätysellisen alhaiselta tasolta jyrkkään kasvuun vuonna 2022 ja vuoden 2023 valtionvelan korkomenot olivat 1,5 miljardia euroa edellisvuotta korkeammat. Valtion korkomenot kasvoivat edelleen vuonna 2024 877 miljoonalla eurolla 3,2 miljardiin euroon.

Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje suhteessa bruttokansantuotteeseen. Suurin syy rahoituksen epätasapainoon on väestön ikääntyminen, joka on jo kasvattanut eläkemenoja ja luo tulevana vuosikymmeninä merkittäviä kasvupaineita terveydenhuollon ja hoivan menoihin. Samalla julkisen talouden rahoituspohja kehittyi heikosti, kun työikäisen väestön määrän odotetaan supistuvan. Ikääntyvän väestön määrä ja maan sisäinen muuttoliike on Suomessa erilaista eri alueilla. Samalla, kun kaupunkiseudut kasvavat ja työikäisen väestön määrä pysyy huoltosuhteen kannalta tarkasteltuna suhteellisesti tasapainoisena, haja-asutusalueilla väestö vähenee ja ikääntyvän väestön osuus kasvaa merkittävästi.

Ilmastonmuutosta hillitään tavoittelemalla hiilineutraalia ja resurssiviisasta Suomea. Verotuksen ja rahoitusmarkkinoiden sääntelyn avulla ohjataan kansalaisten ja yritysten valintoja ilmasto- ja luontopolitiikan tavoitteiden mukaisiksi.

Valtion aluehallinnon uudistuksessa kootaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvonta-tehtäviä uuteen valtakunnalliseen virastoon. Lainsäädännön valmistelu on jatkunut hallitusohjelman linjausten ja aikataulun mukaisesti. Uuden perustettavan valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston ja alueellisten Elinvoimakeskusten toimeenpanohankkeet ovat käynnistyneet vuonna 2024. Julkisyhteisöjen rakenne muuttui vuonna 2023, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille.

Väestön ikääntyminen, kohonneet kustannukset ja työvoimapula haastoivat vuonna 2024 edelleen hyvinvointialueita uudistamaan toimintaansa palvelujen järjestämistehtävässä onnistumiseksi ja talouden tasapainottamiseksi. Vuonna 2024 valtion hyvinvointialueisiin kohdistaman ohjauksen rakenteita uudistettiin hallitusohjelman mukaisesti. Tavoitteena oli lisätä ohjauksen vaikuttavuutta, ja säädösperusteisesti lisättiin mahdollisuuksia aiempaa ennakkollisempaan valtion ohjauksen käyttöön. Lisäksi valtion ohjaustoimenpiteenä kuudelle hyvinvointialueelle tarjottiin syksyllä 2024 valtioneuvostosta muutostukea toiminnan ja talouden tasapainottamiseksi. Hyvinvointialueiden järjestämisvastuun toteutumista, kustannuskehitystä ja kustannusten kasvun hallintaa tarkasteltiin kunkin alueen osalta loppuvuonna 2024 järjestetyissä valtion ja alueiden neuvotteluissa.

Työ- ja elinkeinopalvelujen uudistus siirsi työvoimapalvelujen järjestämisvastuun sekä laajemman työttömyysetuuksien rahoitusvastuun kunnille 1.1.2025 lukien. Samaan aikaan tuli voimaan myös uusi kotoutumislaki. Muutokset ovat vaikuttaneet kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2025 alkaen.

Ikärakenteen muutokset ja kaupungistuminen vaikuttavat myös kuntien väestöpohjaan ja taloudelliseen kantokykyyn, mikä näkyy kuntien edelleen jatkuvana eriytymiskehityksenä. Tähän kehitykseen vastaamiseksi tarvitaan ratkaisuja sekä entistä pitkäjänteisempää ja yhtenäisempää kuntapolitiikkaa. Hallituksen käynnistämien kuntien normien keventämisen ja kokeilujen ohjelman sekä kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen valmistelut jatkuivat vuonna 2024.

Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyminen muutti merkittävästi aluehallintovirastojen valvonta- ja ohjaustehtäviä sekä vaikutti alueellisen varautumisen yhteistyörakenteisiin.

Etätyö, paikkariippumattomuus, käyntiasioinnin väheneminen digitalisaation edessä ja yhteiskäyttöiset tilat vähentävät julkisen hallinnon tilatarpeita ja lisäävät tarvetta asiakaspalveluiden kokoamiseen. Valtion palvelu- ja toimitilaverkkoa

uudistetaan valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen valtakunnallisen suunnitelman 2024–2027 ja valtion toimitila- ja kiinteistöstrategioiden avulla sekä valtion palvelu- ja toimitilaverkkohankkeessa.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen jatkuminen epävarmana on edellyttänyt lisäpanostuksia tieto- ja kyberturvallisuuden sekä varautumisen kehittämiseen ja tietoturvan ja tietosuojan parantamista julkisen hallinnon kriittisillä alueilla. Kyberturvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden parantamistoimia on kohdistunut muun muassa valtion yhteisiin tieto- ja viestintäteknisiin palveluihin sekä verkko- ja infrastruktuuripalveluihin. Kriittisen infrastruktuurin tiedon avoimuuden uudelleen-tarkastelu on käynnistetty.

Taulukko 20. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Toivottua heikompia yleisiä talouskehitystä ja julkisen talouden heikkenemistä merkittävästi.	Euroopan ja euroalueen maiden taloudellinen tilanne on kriisien vuoksi edelleen häiriöaltis. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne on muuttunut ja on poikkeuksellisen epävakaa, ja samaan aikaan monilla Euroopan mailla on erittäin heikko kyky kestää uusia talouden sokkeja. Valtiontalouden vastuita ja riskejä kuvataan tarkemmin vuosikertomuksen luvussa 4.2.8.	Valtiovarainministeriö tuottaa julkisen talouden näkymiä koskevaa tietoa sekä ehdotuksia julkisen talouden vahvistamiseksi.
Valtionvelan, ehdollisten vastuiden ja takausten huomattava kasvu.	Suuri ja kasvava valtionvelka, ehdolliset vastuut ja takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Valtio pystyy kantamaan taloudellisia riskejä aiempaa huonommin, koska taloudelliset vastuut ovat kasvaneet voimakkaasti ja talouden kasvunäkymät pysyvät maltillisina. Valtionvelka on sekä nimellisarvoisesti että suhteessa talouden kokoon kasvanut huomattavasti. Valtion riskiasemaan ja riskinkantokykyyn vaikuttavat myös takaus- ja takuuvastuut, joiden riskejä lisää niiden voimakas keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille.	Valtiovarainministeriön katsauksessa valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin tuotetaan päätöksentekoon tietoa taloudellisten vastuiden tilannekuvasta.

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Rahoitusmarkkinoiden häiriötilanteet.	Rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin häiriöt ja kriittisten järjestelmien käytön estyminen voivat vaarantaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kuten väestön vähimmäistoimeentulon turvaamisen sekä maksujen tekemisen, välittämisen ja vastaanottamisen jatkuvuuden.	Rahoitusvakausvirastolla on tarvittaessa mahdollisuus ottaa käyttöön yhteiskunnan kriittisten maksupalvelujen turvaamiseksi perustettu huoltovarmuustilijärjestelmä sekä valmius hoitaa mahdolliset pankkikriisit.
Digitaalisen toimintaympäristön uhkien monimutkaistuminen.	Valtiovarainministeriön hallinnonalalla on suuri määrä valtion ja koko yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisiä tietojärjestelmiä. Valtori varmistaa normaali- ja poikkeusoloissa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten yhteistoiminnan edellyttämän viestinnän häiriöttömyyden ja jatkuvuuden.	Uhka- ja häiriöhallinnan ylläpito, ohjeistus ja yhteistyö, yhteiset kyberturvapalvelut.

6.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 21. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

VM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
28.01	Hallinto	266	243	213
28.10	Verotus ja tulli	680	740	769
28.20	Palvelut valtioyhteisölle	53	57	45
28.30	Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	116	142	127
28.40	Valtion alue- ja paikallishallinto	67	70	73
28.50	Eläkkeet ja korvaukset	5 299	5 703	5 977
28.60	Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	9	12	13
28.70	Valtionhallinnon kehittäminen	285	58	85
28.80	Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	320	322	350
28.89	Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	2 063	21 127	24 615
28.90	Kuntien tukeminen	10 747	3 633	3 354
28.91	Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	144	81	58
28.92	EU ja kansainväliset järjestöt	2 409	2 223	2 005
28.99	Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	19	0,3	0,2
28	VM:n hallinnonala yhteensä	22 479	34 411	37 684
36.01	Valtionvelan korko	823	2 306	3 183
36.09	Muut menot valtionvelasta	18	17	23
36	Valtionvelan korot yhteensä	840	2 323	3 206

Hyvinvointialueiden valtion yleiskatteisen rahoituksen maksuunpantu yhteismäärä oli vuonna 2024 noin 24,1 miljardia euroa. Vuoden 2024 tilinpäätösarvioiden mukaan hyvinvointialueiden toimintamenojen kasvu oli noin 3,1 prosenttia ja toimintatulojen kasvu noin 2,6 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna. Alueelliset erot olivat kuitenkin merkittäviä ja alijäämä koko maan tasolla oli noin 1,2 miljardia euroa, joka oli noin 214 euroa/asukas. Hyvinvointialuetaloudesta raportoidaan tarkemmin kertomusosan luvussa 4.4.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella pyritään turvaamaan kuntien tosiasialliset mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut kohtuullisella kunnallisverorasituksella ja maksutasolla. Vuonna 2024 kuntien peruspalvelujen valtionosuus oli noin 2,47 miljardia euroa. Se on noin viidennes kuntien käyttötuloista. Peruspalvelujen valtionosuuksien yhteydessä kunnille maksettiin kompensationsa veroperusteisiin tehtyjen muutosten aiheuttamat verotuottovaikutukset. Vuonna 2024 verotulomenetysten korvauksia maksettiin kunnille 848 miljoonaa euroa. Kuntien valtionosuusjärjestelmää on tarkoitus uudistaa vastaamaan kuntien uutta roolia ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen voimaantulon sekä työ- ja elinkeinopalvelujen uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen valmistelu käynnistyi syksyllä 2023. Kuntataloudesta raportoidaan tarkemmin kertomusosan luvussa 4.5.

Valtionvelan korkomenoihin budjetoitiin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa 3 155 miljoonaa euroa, mikä oli lähellä lopullista toteumaa. Luvussa 28.50 olevat valtion eläketurvan piirissä olevien eläkemenot ovat kehittyneet eläkkeiden volyyymi- ja indeksimuutosten mukaisesti. Luvun 28.92 määrärahoista valtaosa on EU-jäsenmaksuja. EU:n ja Suomen välisiä rahavirtoja käsitellään kertomusosan luvussa 4.2.5.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan toimintamenot olivat vuonna 2024 yhteensä 1 171 miljoonaa euroa, josta arvonlisäverot olivat 163 miljoonaa euroa.

Hallinnonalan taloudellisuus ja tuottavuus kehittyivät vaihtelevasti eri virastoissa. Verohallinnon taloudellisuus ja tuottavuus paranivat merkittävästi mutta Tullin heikkeni. Palvelukeskusten osalta Valtorin tuottavuus parani mutta Palkeiden heikkeni aavistuksen. Digi- ja väestötietoviraston tuottavuus parani kaikilla toiminta-alueilla ja Valtiokonttorin seurattavat tuottavuusluvut heikkenivät hieman.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Kestävä julkinen talous

Valtiovarainministeriön johdolla valmisteltiin valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaiset säästöohjelmat. Kehysneuvotteluissa sovittiin lisäsäästöistä, jotka sisällytetään julkisen talouden suunnitelmaan. Ministeriö teetti arvioita kuntien ja hyvinvointialueiden taloudellisesta tilanteesta. Yleinen arvonlisäverokanta korotettiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin.

Suomen julkisen talouden rahoitus on pitkällä aikavälillä epätasapainossa. Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje, jonka arvioidaan olevan noin 1,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Hallitus on pyrkinyt kohentamaan julkisen talouden tilaa hallitusohjelman mukaisin sopeutustoimin ja arvio kestävyysvajeesta on pienentynyt siitä, mitä se oli takavuosina.

Julkisen talouden rahoitusasema heikkeni vuonna 2024 verrattuna edelliseen vuoteen. Julkisen talouden alijäämä oli ennakkotietojen mukaan 4,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen kun alijäämä vuotta aiemmin oli 2,5 prosenttia.

Verohallinnon laskelman mukaan arvonlisäveron verovajeen vuosikohtainen arvio on vähintään 600 miljoonaa euroa vuonna 2023, mikä vastaa noin kolmea prosenttia lainmukaisesta verokertymästä. Kansainvälisesti vertaillen arvonlisäverovaje on Suomessa suhteellisen pieni. Esimerkiksi EU:n komission viimeksi julkaiseman arvion perusteella Suomen arvonlisäverovaje vuonna 2022 oli 5,2 prosenttia lainmukaisesta verokertymästä, EU-maiden keskiarvon ollessa 7,0 prosenttia.

Rahoitusvakausviraston kansalliseen huoltovarmuuteen ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyvä uusi tehtävä huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpitäjänä on otettu virastossa onnistuneesti haltuun. Tehtävä liittyy päivittäismaksamisen turvaamiseen poikkeusoloissa ja normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, ja sillä lisätään yhteiskunnan kriisinsietokykyä.

Julkista taloutta käsitellään laajemmin hallituksen vuosikertomuksen kertomusosan luvuissa 2.1 sekä 4.

Vaikuttavuustavoite 2: Sosiaalisesti kestävä talouskasvu

Valtiovarainministeriö vastaa Suomen kestävä kasvun ohjelman hallinnoinnista. Ohjelma tukee ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua. Ansio-tuloveroperusteisiin tehtiin indeksitarkistus muihin kuin tuloveroasteikon kahteen ylimpään tuloluokkaan. Ansiotulovähennys poistettiin ja se korvattiin korottamalla työtulovähennystä. Työtulovähennystä korotettiin myös työn verotuksen keventämiseksi noin 100 miljoonalla eurolla painottuen pieni- ja keskituloisiin.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisiä oli vuonna 2024 25 000 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien määrä kasvoi 35 000 henkilöllä. Vuoden 2024 20–64 vuotiaiden työllisyysaste oli 76,7 prosenttia (77,9 prosenttia vuonna 2023). Miesten työllisyysaste laski 1,1 prosenttiyksikköä ja naisten 1,4 prosenttiyksikköä vuodesta 2023. 15–74-vuotiaiden työttömyysaste oli keskimäärin 8,4 prosenttia vuonna 2024, mikä oli 1,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2023.

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston perusteella tuloerot pienenevät vuonna 2023 edellisvuoteen verrattuna. Alimman tulokymmenyksen reaalitytulot laskivat 4,7 prosenttia vuonna 2023 edellisvuoteen verrattuna. Väestön suurituloisimman kymmenesosan reaalitytulot laskivat 6,3 prosenttia vuodesta 2022 vuoteen 2023. Keskituloisten (tulokymmenykset V-IX) tulot laskivat 2,0 prosenttia vuodesta 2021 vuoteen 2022. Suhteellisia tuloeroja kuvaava Gini-kerroin sai vuonna 2023 arvon 27,9 prosenttia, mikä on 0,7 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2022. Gini-kerroin on vaihdellut 26,8 ja 29,5 prosentin välillä 2000-luvulla.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2024
- Katsaus talouspolitiikasta 2024

Vaikuttavuustavoite 3: Ekologisesti kestävä kasvu

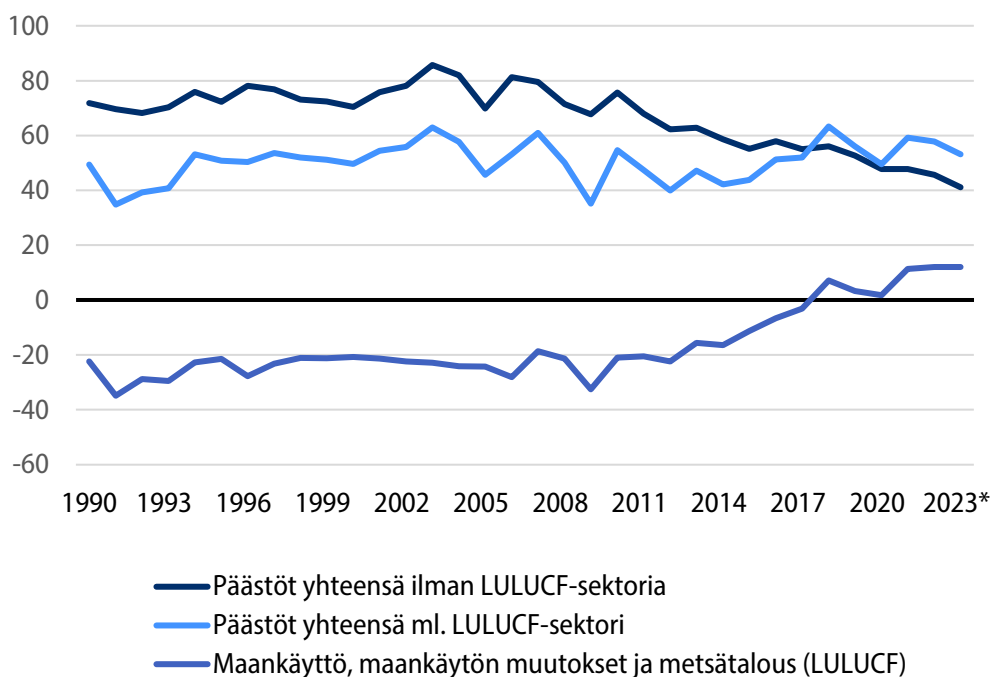
Valtiovarainministeriö edisti ekologisesti kestävä kasvua muun muassa verotukseen, talousarvioon ja sen määrärahoihin, rahoitukseen ja rahoitusmarkkinasäätelyyn, kansallisen ilmastopolitiikan ja EU:n ilmastopolitiikan suunnitteluun ja toimeenpanoon sekä julkisen hallinnon kehittämiseen ja ohjaukseen liittyvin toimin.

Kasvihuonekaasupäästöjen trendi ilman maankäyttösektoria on ollut laskeva viime vuosina. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuoden 2023 kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria laskivat 10 prosenttia edellisvuodesta ja olivat 43 prosenttia pienemmät kuin vuonna 1990. Suurimmillaan päästöt ovat olleet vuonna 2003, jolloin niitä oli lähes 86 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttonnia. Nettopäästöt, eli kaikkien sektoreiden (mukaan lukien maankäyttösektori) yhteenlasketut päästöt ja nielut, laskivat vuonna 2023 edellisvuodesta. Erityisesti kivihii- len ja turpeen polton korvautuminen sähköntuotannossa ydinvoimalla sekä vesi- ja tuulivoiman tuotannolla mahdollistivat energiaperäisten kasvihuonekaasupäästö- jen tuntevan laskun noin 4,3 miljoonalla tonnilla hiilidioksidiekvivalenttia vuonna 2023. Myös liikenteen hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet viime vuosina. Maan- käyttösektori (LULUCF) on ollut päästölähde vuodesta 2018 alkaen ja vuoden 2023 ennakkotietojen perusteella maankäyttösektori oli merkittävä päästölähde.

Päästökauppasektorin päästöt vähenivät selvästi edellisvuodesta. Myös taakanjako- sektorin päästöt laskivat, ja ne ovat pysyneet Suomelle EU:n taakanjakoasetuksessa asetettujen vuosikiintiöiden puitteissa vuosina 2021–2023.

Vuonna 2022 voimaan tulleen ilmastolain (423/2022) tavoitteena oleva hiilineut- raalius vuonna 2035 vaatii kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen lisäksi hiili- nielujen vahvistamista. 2000-luvun suurin vuosittainen nielu oli vuonna 2009, 32,5 miljoonaa tonnia. Päästövähennystahtia on [skenaarioarvioiden](#) mukaan kiristettävä hieman ilmastolain vuoden 2030 kansallisen päästövähennystavoitteen saavuttami- seksi. Kansallisen vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen puolestaan edellyttää arvioiden mukaan merkittäviä lisätoimia maankäyttösektorilla tai muilla sektoreilla.

Kuvio 2. Suomen kasvihuonekaasupäästöt 1990–2023, miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia

* Ennakkotieto

Lähde: Tilastokeskus 15.1.2025

Taulukko 22. Kasvihuonekaasupäästöt sektoreittain, miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia

Sektori	2019	2020	2021	2022	2023*
Energiasektori	39,0	34,4	34,2	32,9	28,6
Maatalous	6,4	6,4	6,4	6,1	6,0
Teollisuusprosessit ja tuotteiden käyttö	5,3	5,0	5,3	5,0	4,7
Jätteen käsittely	2,0	1,9	1,8	1,7	1,6
Päästöt yhteensä ilman LULUCF-sektoria	52,7	47,8	47,8	45,7	41,0
Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (LULUCF)	3,4	1,8	11,3	12,0	11,8

* ennakkotieto

Lähde: Tilastokeskus 15.1.2025

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Ilmastovuosikertomus 2024

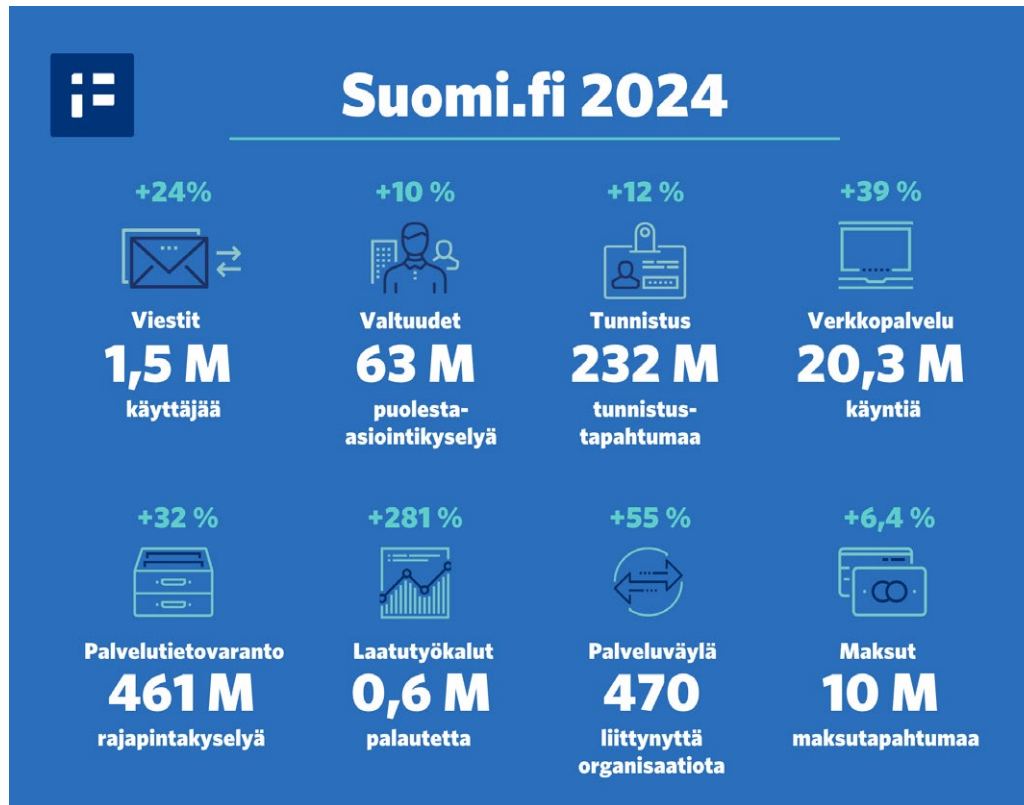
Vaikuttavuustavoite 4: Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti

Vuonna 2022 toteutetun valtionhallinnon arvoja ja virkamiesetiikkaa koskeneen kansalaiskyselyn mukaan 62 prosenttia suomalaisista luottaa valtionhallintoon ja sen virkamiesten toimintaan. Täsmälleen sama tulos saatiin OECD:n vuoden 2024 globaalissa luottamustutkimuksessa. Kansalaisten luottamus Suomen valtionhallintoon on laskenut hieman, mutta se on edelleen parhaiden OECD-maiden joukossa. Tutkimuksen mukaan luottamus hallintoon on vahvinta niissä maissa, joissa virkamiesten integriteetti nähdään korkeana. Vuoden 2024 korruptioindeksissä Suomi sijoittuu toiseksi parhaaksi maaksi Tanskan jälkeen.

Vuonna 2023 käynnistyneet Kansalliset dialogit jatkuivat yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Kevään 2024 dialogeissa turvallisuudesta ja luottamuksesta eri toimijat järjestivät 111 keskustelua ja niihin osallistui 1 130 keskustelijaa iältään 5–90 vuotta. Syksyn 2024 dialogeihin osallistui 107 keskustelussa 1 222 osallistujaa aiheesta ”Mikä tuo meidät yhteen”. Kansalliset dialogit vahvistavat osallisuutta ja synnyttävät ihmisten kokemuksiin perustuvaa ymmärrystä yhteiskunnan erilaisista haasteista ja mahdollisuuksista.

Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla -hankkeessa edistettiin käyntiasiointipalvelun yhdenvertaista saatavuutta. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on yksi ja yhtenäinen yhteisten asiakaspalvelupisteiden palveluverkko, josta kansalainen saa tarvitsemiaan viranomaispalveluita. Ensimmäisiä yhteisiä asiakaspalvelupisteitä on avautunut viiden maakunnan alueella. Suomi on kärkitasoa EU:n Digitaalisen vuosikymmenen tila -raportissa, jossa arvioidaan jäsenmaiden kehitystä digiosaamisessa, digitaalisessa infrastruktuurissa sekä liiketoiminnan ja julkisten palveluiden digitalisaatiossa.

Digi- ja väestötietoviraston henkilöasiakaspalvelujen käsittelyajat on saatu liki kokonaan tavoitteiden mukaisiksi. Lisäksi viraston tuottamien Suomi.fi-palvelujen käyttö kasvaa edelleen voimakkaasti seuraavan kuvan esittämällä tavalla.

Kuvio 3. Suomi.fi-palveluiden tunnuslukuja vuonna 2024

Yhtenä esimerkkinä palvelujen kasvaneesta käytöstä ovat valtuudet, joita on antanut puolesta asiointiin jo noin 380 000 henkilöä (kasvua 28 prosenttia vuodesta 2023) sekä 679 000 yritystä tai muuta organisaatiota (kasvua 9 prosenttia vuodesta 2023). Myös palvelujen sisällöt ja toiminnallisuudet ovat kehittyneet vuonna 2024, esimerkiksi rajat ylittävä asiointi on lisääntynyt, mistä on osoituksena se, että Suomi.fi-tunnistuspalvelussa tunnistauduttiin muiden EU-maiden myöntämällä eIDAS-tunnistusvälineillä jo 64 000 kertaa (kasvua yli 50 prosenttia vuodesta 2023).

Suomi.fi-palvelujen tilanteesta ja kehityksestä vuonna 2022 tehdyn valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksen suositusten toteuttamiseksi valtiovarainministeriö asetti kehittämisryhmän, jonka työn tuloksena vuonna 2024 julkaistiin uusi vuoteen 2030 ulottuva strategia Suomi.fi-palveluille. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto asetti strategian toimeenpanon ja valtiovarainministeriön ohjauksen tueksi Suomi.fi-palvelujen strategisen yhteistyöryhmän, jossa ovat edustettuina ohjaavien ministeriöiden ja palveluntuottajien lisäksi palvelujen merkittävimmät organisaatioasiakkaat.

Vuonna 2024 Digi- ja väestötietovirastossa toteutettiin julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden kehittämishanke Loisto. Siinä parannettiin digiturvan kokonaiskuvapalvelun tiedonkeruu- ja raportointiominaisuuksia, tuotettiin kyber- ja digiturvan tietopankki sekä täydennettiin Julkisen hallinnon tietoturvallisuuden arviointityökalun Julkri-kriteerejä NIS-direktiivin mukaisesti.

Osana valtionhallinnon tuottavuusohjelmaa Valtori käynnisti 50 miljoonan euron säästöjen aikaansaamiseksi vuoden 2027 loppuun mennessä tähtäävän tuottavuusohjelman. Vuoden 2024 aikana säästöjä saavutettiin muun muassa hinnanalennuksilla, lisenssejä ja laitekantaa karsimalla, konsulttityötä vähentämällä ja palveluja lakkauttamalla noin 5,1 miljoonaa euroa.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Kertomusvuonna 2024 valtiovarainministeriö edisti hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtymistä oikeudenmukaisella tavalla vuoteen 2035 mennessä muun muassa verotukseen, talousarvioon ja sen määrärahoihin, rahoitukseen ja rahoitusmarkkinasääntelyyn, kansallisen, EU:n ja kansainvälisen ilmastopolitiikan suunnitteluun ja toimeenpanoon, julkisen hallinnon kehittämiseen ja ohjaukseen ja valtiovarainministeriön ilmastokoalition liittyvin toimin. Näiden lisäksi jatkettiin valtiovarainministeriön ilmasto- ja luontostrategian toimeenpanoa ministeriön toiminnassa.

Verotuksessa vuonna 2024 jatkettiin jo aiemmalla hallituskaudella päätettyä energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentämistä. Vuonna 2024 korotettiin myös matkakuluvähennyksen omavastuuta. Kestävän kehityksen budjetoinnissa energiaverotuksen muodostamaa päästöohjausta tarkasteltiin aiempien vuosien tapaan efektiivisten verotasojen kautta. Senaatti-konsernissa valmistui luontotiekartta, jonka tavoitteena on saavuttaa luonnon kokonaisuikentymättömyys konsernin omilla alueilla vuoteen 2030 mennessä. Luontotiekartan tavoitteita ja mittareita tarkennetaan edelleen vuoden 2025 aikana. Vuoden aikana valmistaututtiin myös EU:n kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) mukaiseen tiedon keruuseen ja raportointiin.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Valtion virkaehtosopimuksessa 2023–2025 sovittu virastoerä toteutettiin vuonna 2024. Virastoerällä edistettiin valtionhallinnon ja sen toimintayksiköiden tuloksellisuutta, parannettiin kilpailukykyä osaavan henkilöstön saatavuudesta ja palveluksessa pysyttämiseksi sekä parannettiin naisten ja miesten välistä palkkatasa-arvoa.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

Valtiovarainministeriön hallinnonalan virastot saavuttivat pääosan tulostavoitteistaan.

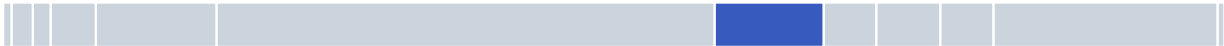
- Valtiovarainministeriön tilinpäätös 2024
- Verohallinnon tilinpäätös 2024
- Tullin tilinpäätös 2024
- Valtiokonttorin tilinpäätös 2024
- Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeiden tilinpäätös 2024
- Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin tilinpäätös 2024
- Tilastokeskuksen tilinpäätös 2024
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskuksen VATT:n tilinpäätös 2024
- Digi- ja väestötietoviraston tilinpäätös 2024
- Rahoitusvakausviraston tilinpäätös 2024
- Aluehallintovirastojen tilinpäätös 2024
- Ahvenanmaan valtionviraston tilinpäätös 2024

7 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

- Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus **8 391 milj. €**

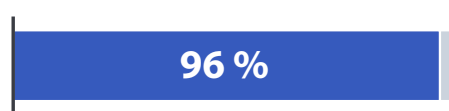

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 485 milj. €
- Siirtomenot 7 547 milj. €
- Sijoitusmenot 9 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

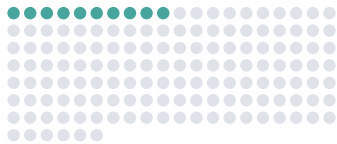
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

- Opetus- ja kulttuuriministeriössä **2 555 henkilötyövuotta**

Virastot **10** KPL

- Museovirasto
- Kansallisarkisto
- Taiteen edistämiskeskus
- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI
- Suomen Akatemia
- Kotimaisten kielten keskus KOTUS
- Suomenlinnan hoitokunta
- Saavutettavuuskirjasto Celia
- Varastokirjasto
- Opetushallitus

Rahastot **0** KPL

- Ei rahastoja

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **2** KPL

- CSC Tieteen tietotekniikan keskus Oy
- Hevosopisto Oy

7.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Suomi on ollut kansainvälisesti tunnustettu sivistyksen menestystarina – osaamiseen, koulutukseen ja kulttuuriin panostamalla on luotu perusta taloudelliselle menestykselle ja henkiselle yhteenkuuluvuudelle. Myönteinen kehitys on hiipunut. Oppimistulokset ovat olleet laskussa vuosituhannen vaihteesta ja tuoreet tulokset nuorten ja aikuisten osaamistutkimuksissa osoittavat, että heikko kehitys jatkuu edelleen.

Kansainvälinen kehitys vahvistaa suomalaisten kriisitietoisuutta ja korostaa sivistyssektorin merkitystä oikean ja luotettavan tiedon tuottajana sekä kansallisen osallisuuden ja yhteishengen rakentajana.

Suomen koulutustaso on kääntymässä uudestaan nousuun nuorissa ikäluokissa, mutta erityisesti suhteessa menestyviin kansakuntiin Suomi on yhä jäämässä jälkeen ja tilanne muuttuu hitaasti. Nuorilla aikuisilla koulutustaso on jäänyt alle OECD-maiden keskitason ja kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä myös koko työikäisen väestön koulutustaso jää alle verrokkimaiden keskitason ensi kertaa vuosikymmeniin. Nuorten aikuisten koulutustaso nousee yli OECD-maiden keskitason aikaisintaan 2030-luvun loppupuolella ja koko aikuisväestön todennäköisemmin 2050-luvulla. Koulutusrakenteen jälkeenjääneisyys suhteessa työvoimatarpeeseen näkyy myös yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisessa, erityisesti ammatillisen koulutuksen tuottaman työmarkkina-aseman jäädessä heikoksi hyvin suurella osalla oppilaitoksia.

Inhimillisen pääoman heikko kehitys muodostaa vakavan uhan taloudelliselle kasvulle ja yhteiskunnan kehitykselle. Max Planck Instituutin [tuore tutkimus](#) (2024) ja Suomen pankin [pitkän aikavälin ennuste](#) (2025) viittaavat siihen, että työvoiman koulutustason nostaminen on tulevan talouskasvun kannalta ratkaiseva tekijä ja voi huomattavasti vähentää ikäluokkien pienenemisestä aiheutuvaa taloudellisen huoltosuhteen ja talouskasvun heikkenemistä.

Luovien alojen kasvupotentiaalia ei ole hyödynnetty riittävästi ja luovien alojen osuus bruttokansantuotteesta on jäänyt alle vuonna 2008 saavutetun tason. Luovien alojen kasvupotentiaali on tunnistettu muun muassa kulttuuripoliittisessa selonteossa.

Erot suomalaisten hyvinvoinnissa ja terveydessä ovat huomattavan suuret ja fyysinen toimintakyky on huolestuttavalla tasolla sekä nuoremmissa että vanhemmissa ikäryhmissä. Väestön vanheneminen, matala syntyvyys ja alueiden kehityksen

eriytyminen vaikuttavat merkittävästi toimialan toimintaedellytyksiin ja kehitysnäkyymiin. Suomen menestys, hyvinvointi ja kestävä kasvu voivat perustua vain inhimillisen ja sosiaalisen pääoman kasvuun ja innovaatioihin.

Sivistyshallinto 2030 -hanke koskettaa kaikkia opetus- ja kulttuuriministeriön tulosohjaamia virastoja, jotka kaikki ovat osallistuneet muutostyöhön. Uudistus tiivistää virastokenttää viiteen virastoon. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alusta

Opetus- ja kulttuuriministeriön uusi riskienhallintapolitiikka vahvistettiin alkuvuodesta 2024. Ministeriön kaikki osastot arvioivat ja analysoivat toimintaympäristön strategisia, operatiivisia, taloudellisia, vahinko- ja turvallisuusriskejä. Ministeriön tilannekuvassa tunnistettiin yhteiskuntaan laajasti vaikuttavia geopolittisiä, ekologisia, taloudellisia, turvallisuuteen liittyviä sekä teknologisten kehityskulkujen aiheuttamia riskejä. Hallinnonalan omassa toiminnassa kiinnitettiin erityistä huomioita osaamispuheen rapautumisesta, väestökehityksestä ja eri väestöryhmien hyvinvoinnin heikkenemisestä, erityisesti lasten ja nuorten pahoinvoinnista, aiheutuviin riskeihin.

Väestökehityksen kannalta olennaista on, että erityisesti kuntien olosuhteet, väestötiheys ja talous- ja elinkeinorakenne vaihtelevat merkittävästi ympäri maata. Suurissa kaupungeissa lasten ja kouluikäisten määrä kasvaa ja väestörakenne monipuolistuu. Heikkenevä demografinen kehitys aiheuttaa muutostarpeita erityisesti perusopetuksen mutta myös muiden koulutussektoreiden järjestämisolosuhteisiin ja rakenteisiin heijastuen samalla merkittävästi myös taiteen ja kulttuurin sekä nuorison ja liikunnan toimialojen palveluihin ja toimintarakenteisiin. Väestörakenteen muutokset kohdistuvat eri tavoin eri alueille, väestön keskittyessä suuriin keskuksiin. Muutostarpeita lisää koulutuspolkujen alueellinen eriytyminen, jossa korkeakoulutus ja korkeakoulutukseen johtava polku painottuvat voimakkaasti suurissa keskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Monissa osissa maata ammatillisen koulutuksen osuus työvoimatarjonnasta ja alueen koulutustarjonnasta on suuri, mutta ammatillisen koulutuksen tuottama työmarkkina-asema on jäänyt heikoksi.

Samalla kun väestökehitys edellyttää väistämättä muutos- ja uudistamistarpeita opetus- ja kulttuuriministeriön toimialoilla, on pystyttävä turvaamaan kansalaisten perus- ja sivistykselliset oikeudet. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on parhailaan käynnissä laajapohjainen työ väestökehityksen nykyisiin ja tuleviin haasteisiin vastaamiseksi perusopetuksen järjestämisessä (valmistuu 1/2026) sekä Peruskoulun tulevaisuustyö (valmistuu 12/2025).

Osaamispohjan rapautuminen, koulutustason lasku ja oppimistulosten lasku ovat edelleen merkittävä riski yhteiskunnalle. Suomalaisten nuorten oppimistulokset ovat olleet laskussa koko 2000-luvun ja tuoreimmissa PISA-tutkimuksissa suomalaisnuorten osaaminen on jo jäljessä samassa sosioekonomisessa tai maahanmuutto-
asemassa olevista nuorista keskeisissä verrokkimaissa, kuten Ruotsissa ja Saksassa. Suomessa kantaväestön lukutaito ja matematiikan osaaminen ovat matalampia kuin kantaväestöllä Ruotsissa tai Saksassa, samoin Suomen maahanmuuttajien osaaminen verrattuna Ruotsin ja Saksan maahanmuuttajiin. Hallitus on ryhtynyt toimiin oppimistulosten laskun kääntämiseksi lisäämällä perustaitojen opetusta kolmella vuosiviikkotunnilla alaluokilla.

Kansainvälisesti väestön koulutustaso on ollut pitkään yhä jatkuvassa nousussa. Nuorten ikäluokkien koulutustason nousun pysähtyminen on poikkeuksellinen ilmiö, jonka seurauksena Suomen suhteellinen koulutustaso on laskenut. Nuorissa ikäryhmissä koulutustaso on kääntynyt takaisin nousuun, mutta OECD-maiden keskitason saavuttaminen kestää 2030-luvun jälkipuoliskolle. Eläkkeelle jäävät ikäryhmät ovat Suomessa keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin ikätoverinsa muissa OECD-maissa. Nuoret, työuransa alussa olevat aikuiset taas ovat Suomessa matalammin koulutettuja kuin muissa OECD-maissa. Työikäisen väestön koulutustaso suhteessa muihin OECD-maihin tulee laskemaan vähintään 2040-luvulle saakka. Hallitus on ryhtynyt toimiin korkeakoulutukseen pääsyn laajentamisessa. Laajeneminen odotusten mukaan tekee mahdolliseksi saavuttaa 50 prosentin korkeakoulutettujen osuus 25–34-vuotiaista vuoteen 2035 mennessä ja edetä kohti tavoitetta nostaa Suomen korkeasti koulutettujen nuorten aikuisten määrä OECD:n kärkimaiden tasolle.

Eri väestöryhmien hyvinvointiin liittyvät tarpeet haastavat yhteiskuntaamme eri sektoreilla. Kouluterveyskyselyn mukaan tytöistä yli kolmannes ja pojista joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Hyvinvointia kuormittavat monet erilaiset tekijät, kuten sairastelu, ahdistuneisuus, kiusaaminen tai sosiaalisten tilanteiden pelko. Mielenterveyden haasteiden yleistymisen lisäksi kasvavan hyvinvointiriskin muodostaa vähentynyt fyysinen aktiivisuus kaikissa väestöryhmissä, mikä vaikuttaa opiskelu-, työ- ja toimintakykyyn. Hallituskaudella toteutettavan poikkihallinnollisen Suomi liikkeelle -ohjelman toimenpiteillä lisätään liikkumista ja vaikutetaan väestön fyysiseen toimintakykyyn. Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (2024–2027) kautta toteutetaan hallitusohjelmakirjausta laajalaisesta toimenpideohjelmasta nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi.

7.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 23. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

OKM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
29.01	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	308	328	404
29.10	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	968	810	824
29.20	Ammatillinen koulutus	1 333	1 352	1 414
29.40	Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 402	3 525	3 724
29.70	Opintotuki	686	792	870
29.80	Taide ja kulttuuri	690	619	571
29.90	Liikuntatoimi	170	163	158
29.91	Nuorisotyö	88	82	76
29	OKM:n hallinnonala yhteensä	7 646	7 670	8 042

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön määrärahojen kasvu perustuu hallitusohjelman myötä tulleisiin määrärahalisäyksiin kohdentuen perusopetuksen vahvistamiseen. Vuonna 2024 vaikutus tältä osin oli 50 miljoonaa euroa. Vapaaseen sivistystyöhön kohdistuvat leikkaustoimenpiteet pienensivät kokonaisuutena 19 miljoonalla eurolla. Lisäksi kansanopistojen opistovuosikoulutukseen osoitettiin 3 miljoonan euron lisäpanostus.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen määrärahojen kasvusta suurin osa aiheutui indeksitarkistuksista ja muista lakisäätöistä muutoksista, joiden vaikutus oli yhteensä lähes 75 miljoonaa euroa. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpano lisäsi lukio- ja ammatillisen koulutuksen määrärahoja yhteensä lähes 20 miljoonaa euroa. Lisäksi oppimisen tuen kehittämiseen toisella asteella osoitettiin 10 miljoonan euron lisärahoitus. Määräaikaisten lisäysten poistuminen lähihoitajien ja hoiva-avustajien sekä ukrainalaisten pakolaisten koulutukseen vähensi määrärahoja yhteensä liki 30 miljoonalla eurolla.

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen käytettiin 3 724 miljoonaa euroa vuonna 2024. Merkittävimpiä kohteita olivat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus yhteensä 3 187 miljoonaa euroa, Suomen Akatemian tutkimusrahoitus 385 miljoonaa euroa ja strateginen tutkimusrahoitus 56,8 miljoonaa euroa. Korkeakoulujen valtionrahoitus on kehittynyt korkeakouluindeksien muutosten mukaisesti. Määrärahan käytössä näkyvät erityisesti valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) -rahoituslain (1092/2022) mukaiset lisäykset.

Korkeakoulujen toiminnan tehostaminen ja aiempina vuosina toteutetut aloituspaikkalisäykset näkyivät suoritettujen tutkintojen määrissä. Ennakkotietojen perusteella korkeakoulututkintojen yhteismäärä on kasvanut edellisestä vuodesta noin 7,7 prosenttia ja korkeakouluopiskelijoiden yhteismäärä 3,8 prosenttia. Koulutusvolyymin kasvu on tapahtunut samanaikaisesti, kun korkeakoulujen valtionrahoituksen lisäys on ollut pääosin reaalityason turvaamista tai kohdennettua rahoitusta tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Korkea-asteen koulutuksen julkisen rahoituksen osuus on korkea, mutta opiskelijakohtaiset kustannukset ovat OECD-maiden keskiarvoa ja muita Pohjoismaita alemmat.

Suomen Akatemian rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä tutkimusrahoituksesta on ollut noin 2,2 prosenttia, mikä on selkeästi kansainvälisiä verrokkeja alemmalla tasolla. Suomen Akatemian rahoittaman tutkimuksen tieteellinen vaikuttavuus on ollut korkeampi kuin Suomen tieteen keskimäärin.

Opintolainojen valtioneuvoston takauksesta aiheutuvat menot kasvoivat 41,5 miljoonaa euroa, josta takaajana maksettavaksi tulevien lainojen osuus oli noin 70 prosenttia (29 miljoonaa euroa). Opintoraha- ja asumislisämenot olivat noin 515 miljoonaa euroa. Opintotuen käyttö kasvoi erityisesti korkea-asteella (+19 miljoonaa euroa). Myös korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen käytössä tapahtui vähäistä kasvua. Koulumatkatukimenot kasvoivat muun muassa HSL:n siirryttyä koulumatkatuen laskuttajaksi (+14,9 miljoonaa euroa).

Taiteen ja kulttuurin määrärahat vähenivät vuonna 2024 johtuen erityisesti hallinnonalan virastojen toimintamäärärahamomenttien siirrosta taiteen ja kulttuurin luvusta 80 hallinnon, kirkollisasioiden ja toimialan yhteisten menojen lukuun 01. Esittävän taiteen ja museoiden sekä taiteen perusopetuksen valtionosuuksia maksettiin yhteensä 252 miljoonaa euroa. Taiteen ja kulttuurin toimialalle myönnettiin valtionavustuksia ja apurahoja yhteensä 176,2 miljoonaa euroa. Kansallisten taidelaitosten toimintaan osoitettiin valtionrahoitusta yhteensä 65 miljoonaa euroa.

Liikuntatoimen varsinainen talousarviorahoitus nousi edellisvuoden tasosta noin 6 prosenttia. Taseon vaikutti Suomi liikkeelle -ohjelman 20 miljoonan vuotuinen hallitusohjelmärahoitus kehyskaudelle. Perustoiminnan rahoitustaso kuitenkin laski ja muutos kohdentui liikuntapaikkarakentamisen, järjestötoiminnan ja seuratuon valtionavustuksiin sekä liikunnan valtakunnallisten koulutuskeskusten valtionosuuteen. Vuoden 2024 lisätalousarviorahoitus kohdentui huippu-urheilun ja suurtapahtumatoiminnan kehittämiseen, yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä seuratoiminnan tukemiseen (3,2 miljoonaa euroa). Liikuntatoimen valtionrahoituksesta pääosa toteutui avustuksina voittoa tavoittelemattomille yhteisöille sekä kuntatalouteen. Vuonna 2024 toimintaan käytettävissä olevaa määrärahaa nosti edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat noin 3 miljoonaa euroa.

Nuorisotyön varsinainen talousarviorahoitus väheni edellisvuoteen verrattuna noin 5 prosenttia. Taseon lasku kohdentui muun muassa järjestöavustuksiin, paikallisen harrastustoiminnan ja nuorisotyön kehittämisen avustuksiin. Vuoden 2024 lisätalousarviorahoitus kohdentui nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön tukemisen ja kehittämisen avustamiseen (3 miljoonaa euroa). Nuorisotyön valtionrahoituksesta pääosa toteutui avustuksina voittoa tavoittelemattomille yhteisöille sekä kuntatalouteen. Vuonna 2024 toimintaan käytettävissä olevaa määrärahaa nosti edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat noin 4 miljoonaa euroa.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistään talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen ja oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen. Lasten ja nuorten osaamista on vahvistettu lisäämällä hallitusohjelman mukaisesti kolme vuosiviikkotuntia perustaitojen opetukseen perusopetuksessa, valmistelemalla ja toteuttamalla perusopetuksen oppimisen tuen kokonaisuudistusta koskeva lainvalmistelutyö sekä vakiinnuttamalla tarveperusteisen rahoituksen taso varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti myös työryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa ja analysoida tilannekuvaa ja luoda yhteinen näkemys perusopetuksen oppimistulosten laskuun vaikuttaneista tekijöistä sekä laatia esitys kehittämistarpeista ja toimenpiteistä oppimistulosten kääntämiseksi nousuun.

Työikäisen väestön koulutustason kehitystä seurataan Tilastokeskuksen koulutustasomittaimella, joka mittaa perusasteen jälkeisen koulutuksen keskimääräistä pituutta väestötasolla ja huomioi siten kaikkien koulutusasteiden koulutuksen. Tavoitteena on, että 25–64-vuotiaiden koulutustasomittain nousee keskimäärin vähintään 5 pistettä vuodessa jaksolla 2020–2040. Koulutustasomittainta nostaa sekä perusasteen varassa olevien aikuisten määrän lasku että korkeakoulutuksen laajentuminen. Koulutustason nousu on 2020-luvun alkuvuosina jäänyt odotetusti tavoitteesta, mutta toteutuneet ja toimeenpanossa olevat politiikkatoimet ovat kääntämässä nuorien ikäryhmien koulutustason nousuun, mikä tulee vaikuttamaan seurattavaan indikaattoriin tulevina vuosina.

Suomen koulutustason nousu on pysähtynyt nuorten aikuisten (25–34-vuotiaiden) korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudella mitattuna. Tuoreimpien vuoden 2023 tilastojen mukaan nuorten aikuisten ikäluokasta korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on 39,2 prosenttia OECD-maiden keskiarvon ollessa 47,6 prosenttia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää hallitusohjelman mukaista tavoitetta korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrän nostamisesta mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Kehysriihen 2024 linjauksen pohjalta on käynnistetty koulutustason noston ja koulutuspolkujen sujuvoittamisen toimenpideohjelman valmistelu. Tavoitteena on vapauttaa korkeakoulukapasiteettia ensikertalaisille opiskelijoille. Vuosittain yli 25 prosenttia (noin 16 300) korkeakoulujen opiskelupaikoista myönnetään opiskelijoille, joilla on jo olemassa oleva opiskelupaikka korkeakoulussa tai toinen tai useampi saman tasoinen korkeakoulututkinto. Osana toimenpideohjelmää on tarkoitus säätää muun muassa korkeakoulujen yhden opiskeluoikeuden säännöstä. Toimilla parannetaan korkeakoulutuksen tuloksellisuutta ja taloudellisuutta kohdentamalla koulutusresurssit tehokkaammin koulutustasoa nostavaan koulutukseen.

Koulutus- ja osaamistason nostamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut vuosille 2024–2027 yhteensä 42,1 miljoonan euron lisärahoituksen tutkintoon johtavan koulutuksen koulutusmäärien lisäämiseksi yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksessa. Lisäksi yliopistojen kanssa on sovittu pysyvistä aloituspaikkalisäyksistä lääketieteen ja eläinlääketieteen koulutuksissa.

Valtioneuvosto hyväksyi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen uudistetut rahoitusmallit vuodesta 2025 alkaen. Rahoitusmallit sisältävät aiempaa suuremmat kannusteet opiskelijoiden määrän lisäämiseen ja koulutuksen läpäisyn parantamiseen. Koulutustason noston tavoitteet on huomioitu myös ministeriön ja korkeakoulujen

välillä tehdyissä sopimuksissa sopimuskaudelle 2025–2028. Kaudelle 2025–2028 sovitut tutkintotavoitteet ovat kaikilla tutkintotasoilla yli 30 prosenttia vuonna 2024 suoritettuja tutkintomääriä korkeampia.

Päätoimisen opiskelun toimeentuloedellytyksiä ja opiskelijan ostovoimaa parannettiin korottamalla opintorahan huoltajakorotusta 1.1.2024 ja opintolainan valtiontakauksen määriä 1.8.2024. Opintotuen kokonaisuudistus on käynnistynyt. Ministeriö asetti työryhmän laatimaan hallitusohjelman mukaisia kehittämissuunnitelmia 31.1.2025 mennessä. Hallituksen esitykset annettiin koulumatkatukioikeuden rajaamisesta maksuttoman koulutuksen opiskelijoille ja opintotuen piirissä olevien opiskelijoiden siirtämisestä yleiseltä asumistuelta opintotuen asumislisän piiriin. Muutosten voimaantulo on 1.8.2025, lait 812/2024, 835/2024 ja 836/2024.

Hallitusohjelmassa on linjattu nuorten hyvinvointityön johtamisen kokonaisvastuu opetus- ja kulttuuriministeriölle. Hyvinvointityön johtamisessa keskeinen rooli on valtioneuvoston 21.3.2024 hyväksymällä valtakunnallisella [nuorisotyön ja -politiikan ohjelmalla](#). Ohjelman toimeenpanoon kytkeytyy liikunta-, urheilu- ja nuorisoministerin johtama ohjausrakenne, nuorten hyvinvoinnin indikaattoriseuranta sekä nuorisopolitiikan toimenpiteiden koordinaatio. Ohjelmassa määritellään hallituksen nuorisopolitiikan ja nuorisotyön tavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet koulun syrjäytymisen ehkäisemistä sekä mielenterveysongelmien ja hyvinvointivajeen paikkaamista.

Hallitus vakiinnutti kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön valtionrahoituksen talousarvioon. Nuorisotyöllä tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia kouluissa ja oppilaitoksissa. Ministeriön nuorisotalouden osaamiskeskustoiminnassa laaditun ja 24.4.2024 julkaistun [vaikuttavuustutkimuksen](#) mukaan nuorisotyöhön panostaneissa kouluissa oli selvästi vähemmän kiusaamista kuin kouluissa, joissa nuorisotyötä ei oltu tehty.

Väestön osaamistasoa seurataan 16–65- ja 25–34-vuotiaiden luku- ja numerotaidon tasolla kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. Toteumakaudella saavutettiin tavoite nostaa luku- ja numerotaito korkeammalle tasolle vuosien 2022–2023 tutkimuksessa verrattuna vuoden 2012 tutkimukseen.

Taulukko 24. Väestön koulutus- ja osaamistason seurantatietoja

	Toteuma	Toteumavuoden tavoitetaso
lukutaito 25–34 v ¹	311	309
numerotaito 25–34 v ¹	305	303
lukutaito 16–65 v ¹	296	288
numerotaito 16–65 v ¹	294	282
25–64-vuotiaiden koulutustasomittain ²	451 (2023)	458 (2023)

1 Tavoitteessa seurataan väestön osaamistasoja kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa.

Tavoitteena on ollut, että osaaminen vuoden 2022 PIAACissa ylittää vuoden 2012 tason.

2 Tavoitteena on ollut, että mittaimen arvo nousee yli 5 pistettä vuodessa 2020–2040.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Vuoden 2017 asumistukiudistuksen vaikutukset opiskelijoiden asumiseen ja opintoihin
- Poikkeusoloista uuden kynnykselle: Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023

Vaikuttavuustavoite 2: Koulutustarjonta vastaa uuden työvoiman tarvetta ja toimialan palvelurakenne vastaa väestömuutokseen

Koulutustarjonnan vastaavuudessa työmarkkinatarpeeseen on puutteita, joihin vastataan uusilla politiikkatoimilla. Koulutustarjonnan ja työelämän tarpeiden vastaavuutta seurataan vastavalmistuneiden työllistymisellä ja jatko-opintoihin siirtymisellä ammatillisesti eriytyneessä koulutuksessa. Tavoitteena on, että kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla valmistuneista yli 85 prosenttia on vuoden kuluttua valmistumisesta työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin. Koska toteutuneessa työllistymisessä ja jatko-opintoihin siirtymisessä on suuria koulutusasteiden välistä eroja, lähiajan tavoitetaso on, että tavoite toteutuisi 50 prosentilla ammatillisen perustutkinnon, 75 prosentilla ammattikorkeakoulututkinnon ja 85 prosentilla ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista edustavissa oppilaitoksissa.

Asetettu tavoitetaso toteutuu varsin hyvin korkeakoulutuksessa, jossa 72,8 prosenttia ylemmän korkeakoulututkinnon ja 85,8 prosenttia ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista on valmistunut alalla ja oppilaitoksessa, jossa tavoitetaso saavutetaan. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla tilanne on heikentynyt edellisestä vuodesta usean yliopiston jäädessä joillain koulutusaloilla alle 85 prosentin tavoitetason. Ammatillisessa koulutuksessa tavoitetaso saavutetaan yhä harvoin.

Kaikkien koulutusasteiden sisällä koulutusaloittaiset erot työllistymisessä ovat olleet suuria ja pysyväisluonteisia. Kaikilla koulutusasteilla koulutusalojen sisäiset erot vastavalmistuneiden työllistymisessä ovat olleet pieniä. Alojen väliset työllistymiserot eivät selity opiskelijoiden aiemmalla osaamistasolla, mikä viittaa erojen kertyvän puutteista koulutustarjonnan ja työmarkkinatarpeen kohtaamisessa.

Jotta ammatillisen koulutuksen tarjonta vastaisi jatkossa paremmin työelämän ja väestön osaamistarpeita, tehtiin uudistuksia koulutuksen rahoitukseen ja ohjaukseen hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen (HE 161/2024 vp), jolla uudistettiin ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteita ja koulutuksen järjestäjien toiminnan ohjausta. Rahoitusmallin muutokset muuttavat merkittäväällä tavalla koulutuksen järjestäjien kannusteita korostamalla opintojen etenemistä ja loppuun saattamista sekä opintojen jälkeistä työllistymistä tai jatko-opintoihin siirtymistä. Rahoituksessa huomioidaan lisäksi uutena elementtinä opiskelijoiden lähtötaso ja aiempi koulutustausta, mikä kohdistaa enemmän rahoitusta heikomman lähtötason omaavien opiskelijoiden koulutukseen. Toiminnan ohjauksen kokeilulla haetaan nykyistä vaikuttavampia ohjaustapoja, joiden avulla ammatillinen koulutus vastaa työ- ja elinkeinoelämän sekä väestön muuttuviin koulutustarpeisiin. Kokeiluun valitaan enintään 40 koulutuksen järjestäjää, jotka saavat nykyistä laajemmat mahdollisuudet järjestää eri alojen tutkintokoulutusta toiminta-alueillaan.

Koulutus- ja osaamistason nostoa edistävät toimenpiteet tukevat työllisyyskehitystä ja uuden työvoiman tarpeeseen vastaamista ja siten julkisten koulutusresurssien käytön taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Korkeakoulutettujen työllisyysaste on korkeampi kuin pelkän toisen asteen tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste. Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakouluille vuosille 2024–2027 osoittama 42,1 miljoonan euron lisäaloituspaikkarahoitus kohdistuu erityisesti julkisen sektorin osaajapula-alojen koulutuksiin. Rahoituksella mahdollistetaan yhteensä 1 011 lisäaloituspaikkaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikorkeakoulutuksessa ja 875 lisäaloituspaikkaa varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksessa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut rahoitusta 70 pysyvän lääketieteen ja 20 eläinlääketieteen aloituspaikan lisäämiseksi.

Työikäisen väestön koulutusmahdollisuuksien parantamiseksi käynnistettiin yhteistyössä Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen kanssa korkeakoulujen pienten osaamiskokonaisuuksien pilotti, jossa kokeillaan ja edelleen kehitetään pienten osaamiskokonaisuuksien kansallista kriteeristöä ja tuotetaan kriteeristön mukaisia koulutustoteutuksia. Pilotit käynnistyivät syksyllä 2024 ja päättyvät marraskuun 2025 loppuun mennessä.

Kansainväliset osaajat lisäävät työvoiman tarjontaa. Suomeen jääneiden ulkomaalaisten korkeakoulutettujen työllisyysaste on noin 75–80 prosenttia. Kansainvälisten opiskelijoiden määrä on myös kasvussa. Tuoreimpien vuodelta 2023 olevien tilastojen mukaan Suomen korkeakouluissa aloitti noin 14 000 kansainvälistä perustutkinto-opiskelijaa, jotka ovat suorittaneet toisen asteen tutkinnon muualla kuin Suomessa. Kansainvälisiä opiskelijoita koskevien käytäntöjen kehittämiseksi eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen koskien EU/ETA-alueen ulkopuolisten korkeakouluopiskelijoiden täyskatteellisia lukuvuosimaksuja, hakemusmaksun käyttöönottoa ja lukuvuosimaksuvälttelyn estämistä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt kansainvälisten opiskelijoiden opintolainahyvityksen kaltaisia kannusteita ja kansallisen apurahajärjestelmän luomista hallitusohjelman mukaisesti.

Hallitusohjelman mukaisesti kaikilla kunnilla tulisi olla toimivat edellytykset vastata perustehtävistään sivistys- ja nuorisoasioissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän toimikaudelle 15.9.2024–31.12.2026 kehittämään kunnallista nuorisotyötä, mukaan lukien siihen liittyviä syrjäytymistä ehkäiseviä palveluja väestö- ja toimintaympäristömuutokset huomioiden.

Taulukko 25. Seurantatietoja koskien vastavalmistuneiden työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä¹

	Toteuma	Toteumavuoden tavoitetaso
ammattillinen perustutkinto	22,8 %	50 %
ammattikorkeakoulututkinto	85,8 %	75 %
ylempi korkeakoulututkinto	72,8 %	85 %

¹ Tavoite: kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin. Indikaattori kuvaa sitä osuutta valmistuneista, joilla tavoite toteutuu. (Toteuma sisältää kaikki opiskelijoiksi siirtyneet, ei vain jatko-opintoihin siirtyneitä)

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Selvitys valtakunnallisesta apurahajärjestelmästä ja valmistumisen jälkeisistä kannusteista

Vaikuttavuustavoite 3: Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan edellytykset vahvistuvat

Vuonna 2023 Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) menot olivat 3,09 prosenttia bruttokansantuotteesta kasvaen 0,14 prosenttiyksiköllä vuoden 2022 tasoon verrattuna. Vuonna 2024 Suomen T&K-toiminnan menojen arvioidaan olevan 3,16 prosenttia. Valtion T&K-toiminnan rahoituslain (1092/2022) astuttua voimaan julkiset ja yksityiset T&K-toiminnan menot ovat olleet kasvussa.

T&K-rahoituslain kansallisena tavoitteena on T&K-toiminnan menojen kasvattaminen neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Valtioneuvosto hyväksyi T&K-rahoituksen lisäämisen pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi lisärahoituksen kohdentamista ohjaavan [valtion T&K-rahoituksen monivuotisen suunnitelman](#).

Julkisella T&K-rahoituksella rahoitetun tieteellisen tutkimuksen tieteellinen taso ja vaikuttavuus ovat korkealla tasolla. Tieteen tasoa ja vaikuttavuutta mitataan top 10 -indeksillä ([Web of Science](#)), joka tarkastelee eniten viitattuun 10 prosenttiin kuuluvien julkaisujen suhteellista osuutta julkaisuista. Maiden välinen vertailu on normalisoitu tieteenalakohtaisesti niin, että maailman keskitaso tieteenalalla on 1. Tavoitteena on, että Suomessa tehdyn tutkimuksen top 10 -indeksi ei heikkene. Tuoreimmissa tiedoissa tavoitteesta on jääty ja nelivuotiskausitasolla top 10 -indeksin arvo on laskemassa 1990-luvun jälkipuoliskon tasolle, mikä kertoo ensisijaisesti muiden maiden, erityisesti Kiinan tutkimuksen voimakkaasta vahvistumisesta viime vuosina.

Yhteiskunnan T&K-intensiteetin vahvistaminen edellyttää osaamisen vahvistamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt päätöksen 262 miljoonan euron lisärahoituksesta tuhannen uuden tohtorin kouluttamiseksi ja tohtorikoulutuksen kehittämiseksi vuosina 2024–2027. Tohtorikoulutuksen laajentaminen parantaa T&K-rahoituksen vaikuttavuutta lisäämällä T&K-toiminnassa tarvittavan tutkijakoulutetun työvoiman tarjontaa.

Laadukkaan tutkimustoiminnan edellyttämän suurteholaskennan jatkuvuuden varmistamiseksi valtioneuvosto on sitoutunut nykyisen LUMI-supertietokoneen korvaamiseen LUMI-AI-tekoälytehtaalla. Suurteholaskennan yhteisyrittäjä EuroHPC valitsi Suomen joulukuussa 2024 yhdeksi tekoälytehtaan sijaintimaaksi Suomen johtaman konsortion hakemuksen pohjalta.

Taulukko 26. Seurantatietoja koskien tieteen tasoa ja vaikuttavuutta¹

Toteuma	Tavoitetaso
1,09 (2018–2021)	1,13 (2016–2019 saavutettu taso)

¹ Tavoite: top 10 -indeksi säilyy aiemmalla tasolla, 4 vuoden liukuva keskiarvo

Vaikuttavuustavoite 4: Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä

Taiteen ja kulttuurin itseisarvo on yhä vahva. Taloudellisen tilanteen heikentyessä kulttuurialalla on panostettu tiedon koostamiseen ja tiedolla johtamiseen. Kulttuurialan ammattilaisten siirtyminen kasvukeskuksiin vähentää kulttuurin saatavuutta muualla Suomessa. Digitaalisia ratkaisuja, kuten Finna ja e-Kirjastot, on kehitetty saatavuuden lisäämiseksi. Kuntien yhteinen e-kirjasto avautui ja e-kirjojen sekä e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskeva tekijänoikeuslain muutos tuli voimaan 2024.

Kulttuuripoliittisen selonteon 2024 laatimisen yhteydessä koottiin runsaasti tietoa kulttuurialan tilanteesta eri puolilla Suomea. Selonteossa korostetaan kulttuurin perustan säilyttämistä, uudistumista ja elinvoimaisuutta sekä kulttuuri- ja luovien alojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamista. Henkisen kriisinkestävyyden, kulttuuripalveluiden ylläpitämisen ja kulttuuriomaisuuden suojelun vahvistaminen on noussut aiempaa tärkeämmäksi. Turvallisuusympäristön muutos ja globaalit turvallisuushat korostavat museoiden, kirjastojen ja arkistojen roolia luotettavan tiedon tuottajina ja tarjoajina. Kulttuuritoimijoilla on oltava riittävät edellytykset toimia kriisiaikana, jolloin kulttuuria tarvitaan erityisesti henkiseksi tueksi.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä kulttuurikasvatuksella ja lukutaidolla on merkittävä rooli. Lukulahja lapselle -malli vakiinnutettiin Lukukeskukselle myönnettyllä rahoituksella. Harrastamisen Suomen malli on lisännyt koululaisten harrastamista ja tavoittanut heikommissa asemassa olevia.

Taiteen ja kulttuurin osuutta sivistykseen perustuvasta taloudellisesta kasvusta mitataan kulttuurin satelliittitilinpidon mukaisella kulttuurialojen osuudella arvonlisäyksestä. Tavoitteena on, että kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä nousee yli vuoden 2008 tason (3,6 prosenttia bruttokansantuotteesta). Vuoden 2022

toteumassa näkyy edelleen koronan vaikutus ja laskua verrokkivuoteen 2008. Luovan talouden neuvottelukunnan perustaminen ja kulttuuriviennin edistäminen tukevat kulttuurialan talouskasvua ja kansainvälistymistä.

Taulukko 27. Kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä¹

Toteuma	Toteumavuoden tavoitetaso
3,1 % (2022)	3,6 %

1 Tavoite: ylittää vuoden 2008 tason

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja museopoliittisen ohjelman 2030 arviointi
- Harrastamisen Suomen malli, selvitys
- Kulttuurimatkailun vaikuttavuus selvitys
- Kulttuurin osuus bruttoarvonlisäyksestä, taulukko 2022
- Valtio rahoitti kulttuuria vuonna 2023 yli miljardilla eurolla, selvitys
- Suomen malli tilausohjelmalveluiden investointivelvoitteeksi

Vaikuttavuustavoite 5: Liikkuva elämäntapa vahvistuu

Poikkihallinnollista Suomi liikkeelle -ohjelmaa toteutettiin hallitusohjelman mukaisilla toimenpiteillä. Vuonna 2024 vahvistettiin Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu -toimintaa, laajennettiin liikuntaneuvontaa ja tuettiin liikkumista lisääviä kokeiluja ja innovaatioita sekä lähivirkistysalueiden kunnostamista ja kehittämistä. Toimenpiteet käynnistettiin myös liikunnan ja toimintakyvyn lisäämiseksi osaksi kutsuntojen sisältöä. Lisäksi aloitettiin toimenpiteet, joiden tavoitteena on, että liikuntaa ja ravitsemusta hyödynnetään entistä paremmin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä hyvinvointialueilla ja niiden yhdyspinnoilla. Arkiliikkumiseen kannustavat Lisää vain liike -viestintätoimenpiteet aloitettiin. Vuoden 2024 aikana Suomi liikkeelle -ohjelmalle rakennettiin seurantamalli, jolla seurataan kaikkien toimenpiteiden tuloksia ja vaikutuksia. Tuloksista raportoidaan ensimmäisen kerran ohjelman puolivälikatsauksessa keväällä 2025. Koko väestön liikkumisen edistämisen Liikkuvat-kokonaisuus laajentui useissa ikä- ja väestöryhmissä. Kokonaisuuden johtamista, koordinaatiota sekä yhteistä rakennetta ja toimintatapoja vahvistettiin. Lisäksi kehitettiin seurantaa ja arviointia. Liikkuvat-kokonaisuuden

avulla toimeenpantiin useita Suomi liikkeelle -ohjelman keskeisiä toimenpiteitä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseksi myönnettiin avustuksia erityisesti Liikkuvat-kokonaisuuden toimeenpanoon. Liikkumisolosuhteita kehitettiin liikunta-paikkarakentamisen sekä siihen liittyvän tutkimus- ja kehitystyön avustuksilla.

Liikunnallista elämäntapaa seurataan liikkumissuosituksen täyttävien osuudella aikuisväestöstä. Tavoitteena on, että liikkumissuosituksen täyttäneiden määrä kasvaa siten, että suosituksen täyttää puolet aikuisista.

Taulukko 28. Liikkumissuosituksen täyttävien määrä¹

Toteuma	Toteumavuoden tavoitetaso
26 % (2021–2022)	50 %

1 Tavoite: liikkumissuosituksen täyttää puolet aikuisista (20-69-vuotiaat)

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnan ulkoinen arviointi
- Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2023
- Mistä teitä paraurheilijoita aina pulpahtelee? – Paraurheilun organisoituminen ja tila Suomessa 2024

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Sivistyshallinnolla on keskeinen merkitys kestävän kehityksen edistäjänä. Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämä ja osin rahoittama sivistyksen teemavuosi 2024 osallisti yhteiskunnan eri tahoja tarkastelemaan aihetta muun muassa kestävän tulevaisuuden teeman kautta. Raportti teemavuodesta julkaistaan 2025.

Hallitusohjelman mukaista väestön hyvinvointia ja tasa-arvoa edistävää Suomi liikkeelle -ohjelmaa toimeenpantiin muun muassa vahvistetulla liikuntaneuvonnalla ja liikkumista lisäävien kokeilujen ja innovaatioiden rahoituksella.

Peruskoulun tulevaisuustyö -kehittämishanke käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti. Kehittämishankkeen tavoitteena on visio pidemmän aikavälin oppimisesta, osaamisesta sekä merkityksellisestä koulutuksesta. Yksi kolmesta tarkasteltavasta pääteemasta on sosiaalinen ja ekologinen kestävyys.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma määrittelee toimenpiteet muun muassa nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä mielenterveysongelmien ja hyvinvointivajeen paikkaamiseksi. Ohjelmassa keskeisesti esillä ovat myös luonto- ja ilmastokysymykset.

Korkeakoulujen sopimusneuvotteluissa kaudelle 2025–2028 sovittiin, että korkeakoulujen toiminnalla edistetään yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista, kestävää kehitystä ja kaksoissiirtymää. Korkeakoulut tavoittelevat hiilineutraaliutta 2030 mennessä.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmisteltiin vihreän siirtymän valinnaiset tutkinnon osat, jotka lisätään vuosina 2025–2027 kaikkiin 113 ammatti- ja erikoisammattitutkinnon perusteisiin.

Valtioneuvoston kulttuuripoliittisessa selonteossa esitettiin kestäväen kehityksen tavoitteet kulttuuri- ja taidealalle. Kestäväen kehityksen linjauksia sisältyy myös vuonna 2024 toimeenpantuihin valtioneuvoston [periaatepäätökseen kulttuuriperintöstrategiasta](#), [Suomen arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan](#) sekä [kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekarttaan](#).

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää kestävää kehitystä myös resurssi- ja informaatio-ohjauksen keinoin. Kestävä kehitys, vastuullisuus ja tasa-arvo todetaan soveltaen kaikkien hakemusten arviointinäkökulmiksi ministeriön päivitetystä avustusten hakuoppaassa. Kulttuurin ja taiteen alalla ministeriö on ottanut käyttöön erityiset vastuullisuuskriteerit yhteisöjen yleisavustusten haussa.

Ministeriö käynnisti Sivistyshallinto 2030-muutosohjelman toteutuksen vuoden 2024 alussa. Tavoitteena on sivistyshallinto, joka luo kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä edellytykset kansalaisten hyvinvoinnille, yhdenvertaisuudelle, yhteiskunnan kestäväälle kehitykselle ja resilienssille.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö toimeenpani uudistettua [tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa](#) vuosille 2024–2027. Suunnitelma sisältää ministeriön strategiset, valtavirtaistamiseen, viranomaistoimintaan ja eri väestöryhmiin liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti monia tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimia.

Liikuntaa edistävilta järjestöiltä vaadittiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, ja hanketukea jatkettiin tasa-arvoa edistäville hankkeille. Ministeriö osallistui myös Euroopan neuvoston ja EU:n urheilun tasa-arvohankkeeseen All in + vuosina 2023–2024.

Nuorisojärjestöjen avustusten arvioinnissa korostettiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Valtakunnan nuorisopolitiikan ohjelmaan lisättiin tavoitteet edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Ministeriön hallinnonalan virastojen tulosopimuksiin sisältyivät myös tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vahvistavat tavoitteet. Myös kulttuurin toimialan virastojen ja kansallisten taidelaitosten tulos- ja tavoiteohjausasiakirjoihin sisällytettiin kulttuurista moninaisuutta edistävät toimet.

Taiteen ja kulttuurin yhteisöjen avustushaussa kartoitettiin toiminnan vastuullisuutta, mukaan lukien sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä kulttuurisen moninaisuuden edistäminen. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioitiin myös esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmässä sekä koululaisten harrastustoiminnan laajentamisessa.

Ministeriö kavensi sukupuolten välisiä osaamiseroja koulutuspoliittisen selonteon mukaisesti. Lisäksi käynnistettiin valmistelu koskien koko koulutusjärjestelmän kattavaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelmaa. Tavoitteena on tukea ja seurata lakisääteisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimista ja parantaa niiden vaikuttavuutta, erityisesti sukupuolten mukaisen segregaaation purkamiseksi eri koulutusasteilla. Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa valmisteltiin säännösmuutoksia.

Esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksen arvioitiin lisäävän sukupuolten välistä tasa-arvoa. Erityisesti poikien arvioitiin hyötyvän uudistuksesta, koska heitä on enemmistö eniten tukea tarvitsevista ja heikoimmin pärjävistä oppilaista. Hyödyt koskettavat kuitenkin kaikkia sukupuolia.

Tasa-arvon edistäminen oli esillä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sopimuskauden neuvotteluissa. Jokaisen korkeakoulun sopimukseen kirjattiin tavoite LUMA(TE)-strategian toimeenpanon edistämisestä, jonka keskeisenä tavoitteena on lisätä sukupuolten välistä tasa-arvoa luonnontieteellisillä ja matemaattisilla aloilla.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

Kansallisarkiston digitoinnin datamäärät kasvavat tulossopimuksen mukaisesti. Sisällöntunnistuksen prosessointia nopeuttaa CSC:n laskentakapasiteetin hyödyntäminen. Digitointia on vauhditettu erityisesti maksullisilla projekteilla. Vähemmistöjen aineistoja digitoidaan EU:n rahoittamassa DIGICher-hankkeessa. Kotimaisten kielten keskus on uudistanut verkkopalveluitaan ja verkkopalveluiden kävijämäärä kasvoi. Suomen Akatemian tutkimusrahoituksella on toteutettu hallitusohjelmaa, valtion monivuotista T&K-rahoituksen suunnitelmaa, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian välistä tulossopimusta ja muita Akatemian toimintaa ohjaavia suunnitelmia. Haut, arvioinnit ja päätökset on toteutettu suunniteltujen aikataulujen mukaisesti ja laadukkaasti. Varastokirjaston uudisrakennus valmistui vuoden 2024 lopussa ja hankkeen kustannusarvio alittui 1,5 miljoonalla eurolla.

Opetushallitus on osaltaan jatkanut sivistyksen ja osaamisen vahvistamiseen, oppimistulosten ja koulutustason nostamiseen, varhaiskasvatuksen laadun vahvistamiseen sekä perustaitojen osaamisen vahvistamiseen liittyviä toimia. Opetushallitus on toimillaan edelleen kehittänyt kasvatusta, opetusta ja koulutusta pääministeri Orpon hallitusohjelman sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen välisen tulossopimuksen mukaisesti.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti lisäsi toimialansa kulttuuriperinnön tunnettuutta ja vahvisti demokratiakehitystä ja kansallista resilienssiä informaatiovaikuttamista vastaan edistämällä mediakasvatusta. Taiteen edistämiskeskus vahvisti taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksia ja kansalaisten kulttuuriin osallistumisen mahdollisuuksia yhdenvertaisesti koko maassa. Virasto osallistui vertaisarviointijärjestelmän uudistamiseen.

Museoviraston kulttuuriympäristön suojelutyössä korostuivat lainsäädäntöhankkeet, valtakunnalliset kulttuuriympäristöinventoinnit sekä Aalto Works -maailmanperintöesityksen valmistuminen. Suomen kansallismuseon uudisrakennushanke eteni suunnitelmien mukaan. Kansallismuseon ajankohtaisia teemoja olivat kulttuurinen moninaisuus ja kulttuuriperinnön palautukset.

Suomenlinnan hoitokunta edisti kestävästä matkailusta historiallisessa meriympäristössä. Matkailijamäärä pysyi edellisten vuosien tasolla lähes miljoonassa kävijässä. Suomenlinnan restaurointi- ja perusparannushankkeet etenivät suunnitellusti.

Saavutettavuuskirjasto Celia edisti yhdenvertaisuutta tukemalla lukemisesteisten ihmisten lukemista ja oppimista. Kirjasto hankki tai tuotti 1 474 uutta nimekettä ja sillä oli 76 000 henkilöasiakasta, jotka tekivät 1,4 miljoonaa lainaa.

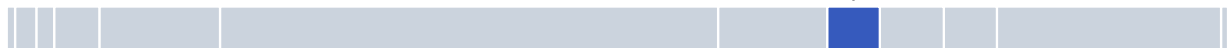
- [Opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätös 2024 \(mukaan lukien Kansallinen audiovisuaalinen instituutti ja Taiteen edistämiskeskus\)](#)
- [Opetushallituksen tilinpäätös 2024](#)
- [Kansallisarkiston tilinpäätös 2024](#)
- [Kotimaisten kielten keskuksen tilinpäätös 2024](#)
- [Suomen Akatemian tilinpäätös 2024](#)
- [Varastokirjaston toimintakertomus 2024](#)
- [Saavutettavuuskirjasto Celian toimintakertomus 2024](#)
- [Museoviraston tilinpäätös 2024](#)
- [Suomenlinnan hoitokunnan toimintakertomus ja tilinpäätös 2024](#)

8 Maa- ja metsätalousministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

- Maa- ja metsätalousministeriön osuus **8 391 milj. €**

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 350 milj. €
- Siirtomenot 2 164 milj. €
- Sijoitusmenot 0 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

62 %

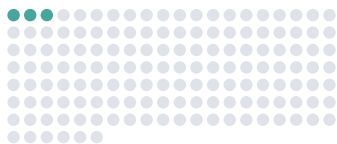
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

- Maa- ja metsätalousministeriössä **4 280 henkilötyövuotta**

Virastot **3** KPL

- Luonnonvarakeskus
- Maanmittauslaitos
- Ruokavirasto

Rahastot **2** KPL

- Maatilatalouden kehittämisrahasto Makera
- Maatalouden interventiorahasto Mira

Liikelaitokset **1** KPL

- Metsähallitus

Yhtiöt **0** KPL

- Ei yhtiöitä

Hallinnonalaan liittyviä tunnuslukuja

Biotalous osuus kansantaloudesta

Tuotos 16 %

Investoinnit 12 %

Työlliset 11 %

Lähde: Luonnonvarakeskus

Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi)

2022 toteuma
48 100

2023 toteuma
15 100

2024 ennuste
24 800

Lähde: Luonnonvarakeskus

8.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Kertomusvuonna maa- ja elintarviketalouden ja ruuantuotannon toimintaympäristö jatkui monilta osin edelleen epävarmana, vaikka merkittäviä häiriötilanteita ei vuoden aikana kohdattukaan. Kasvukausi alkoi Suomessa poikkeuksellisen kuivana, mutta satonäkymät paranivat olennaisesti kesän edetessä, ja esimerkiksi viljan kokonaissato oli lopulta keskimääräinen. Kotieläintuotannon kehitys jatkui vakaana ja oli vahvasti yhteydessä eri tuotteiden kulutuksen kehitykseen. Maatalouden panos- ja tuotemarkkinoiden epävarma kehitys jatkui kansainvälisten markkinoiden heilahtelujen ja geopoliittisen arvaamattomuuden seurauksena. Talouden yleisen kehityksen epävarmuus ja kuluttajien ostovoiman heikkeneminen vaikuttivat kotitalouksien ostoihin, ja elintarvikkeiden hinnan merkitys ostopäätöksissä säilyi edellisvuosien tapaan vahvana. Kokonaisturvallisuudessa tapahtuneet muutokset ja siihen liittyvä huoltovarmuus ovat viime aikoina korostaneet maaseutualueiden merkitystä.

Maankäyttösektorin tilanne- ja tulevaisuuskuva on muuttunut ilmastolain laatimisen jälkeen merkittävästi. Uusimpien kasvihuonekaasuinventaariotietojen mukaan maankäyttösektori on vuodesta 2018 lähtien ollut nettopäästölähde. Myös metsät ovat muuttuneet ensimmäistä kertaa päästölähteeksi, koska puuston nielu ei enää riitä kattamaan metsien maaperän päästöjä. Ilmastolain hiilineutraalisuustavoite 2035 perustuu oletukseen maankäyttösektorin korkeasta nettohiilintaloudesta, joka ei tarkentuneen tiedon valossa näytä todennäköiseltä. Kansallisten ilmastotavoitteiden lisäksi Suomea velvoittavat EU:n taakanjako- ja LULUCF-asetukset (Land Use, Land Use Change and Forestry). Tämänhetkisen tilannekuvan mukaan Suomelle on tulossa merkittävää alijäämää ensimmäiseltä LULUCF-velvoitekaudelta 2021–2025. Hiilinieluja on vahvistettava myös toiselle velvoitekaudelle 2026–2030. Toimintaympäristöön tulee vaikuttamaan myös EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpano, joka tulee vaatimaan merkittäviä lisäpanostuksia luonnonhoitoon ja muihin luonnon tilaa parantaviin toimenpiteisiin vuoteen 2050 asti.

Maanmittaussektorin toimintaympäristöön on vaikuttanut edelleen rakentamistoiminnan matalasuhdanne, mikä tarkoittaa rauhallista kiinteistökaupan volyyymia. Tämä taas näkyy keskimääräistä alempana kysyntänä Maanmittauslaitoksen maaomaisuuteen liittyville palveluille. Valtakunnallisen huoneistotietojärjestelmän käyttöönotto ja siihen liittyvät siirtymäajat ovat aiheuttaneet kovaa kysyntäpainetta osakehuoneistojen kirjaamispalveluille. Yleinen turvallisuuden toimintaympäristö on aiheuttanut tarpeen kiinnittää huomiota tiedon avoimuuteen ja se on lisännyt myös kiinnostusta toimialan tutkimusta kohtaan.

Taulukko 29. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Huoltovarmuutta, vastuullisuutta ja kilpailukykyä uhkaavat riskit.	Markkinoiden häiriöt ja arvaamattomuus, viljelijöiden jaksaminen, yrittäjien epävarmuus tuotannon jatkamisedellytyksistä pidemmällä aikavälillä ja osaavan työvoiman saatavuus ovat keskeisiä riskejä alkutuotannon jatkuvuudelle. Mahdolliset häiriöt elintarviketeollisuudessa ja logistiikan eri vaiheissa lisäävät riskejä elintarviketuotannon ja koko ruokaketjun toimivuudelle. Ruokaturva ja huoltovarmuus vaarantuvat, jos tuotantopanosten saatavuus ja markkinat tai vesihuollon toiminta häiriintyvät. Poikkeukselliset sääilmiöt ovat yleistyneet ja toistuvasti vaikeuttaneet erityisesti kasvinviljelyä ja heikentäneet sen kannattavuutta. Globalisaatio ja ilmastonmuutos lisäävät riskiä eläintaudeille ja kasvintuhoojille.	Varautumista ja alkutuotannon eri riskien tunnistamista ja kestävyttä voidaan parantaa koulutuksen, neuvonnan ja muun tiedonvälityksen avulla. Investoinnit tuotannon kehittämiseen ja esimerkiksi pellon kasvukuntoon edistävät monipuolisesti tuotannon kestävyttä. Eläintautien ja kasvintuhoojien torjuntatoimilla sekä Suomen olosuhteisiin soveltuvan siemenen ja taimiaineiston saatavuuden turvaamisella luodaan edellytyksiä elintarvikehuollolle ja kestäväälle ja kilpailukykyiselle ruokajärjestelmälle sekä turvataan ihmisten terveyttä.
Ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen liittyvät riskit.	Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen uhkaa ekosysteemi- palveluiden tuotantoa. Kansallisesti riskit liittyvät elinympäristöjen ja lajien uhanalaistumiseen. Geneettisen monimuotoisuuden heikkeneminen voi aiheuttaa riskin menettää muuttuvaan ilmastoon sopeutunutta perimää.	Luonnon monimuotoisuutta edistetään valmistelemalla kansallinen ennallistamista koskeva suunnitelma. Tietoisuutta sään ääriolojen ja sähköjakeluhäiriöiden vaikutuksista lisätään. Tulvista ja kuivuus- tilanteista varoittamista sekä tulvariskeihin ja vesihuollon häiriöihin varautumista kehitetään toimijoiden yhteistyönä. Ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa ja ilmasto- kestävyttä edistetään sopeutumissuunnitelmien toimeenpanolla.

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Kestävää kehitystä uhkaavat politiikkariskit.	Näkemykset uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja hoidosta ovat eriytyneet. Elinkeinojen ja intressiryhmien näkökulmasta kokonaisuuksien yhteensovittaminen on muuttunut osaoptimoinniksi. Päätöksiä tehdään ilman yhteiskunnan kokonaisedun tarkastelua, mikä rapauttaa alue- ja kansantaloutta sekä julkistaloutta.	Päätöksenteossa politiikka- muutosten läpinäkyvä ja kattava vaikutusten arviointi. Luonnonvarojen käytön ja hoidon rooli taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä hyvinvoinnin perustana tuodaan vahvemmin esille. Tehostetaan tutkimustiedon käyttöä kestävyyskriteereiden määrittelyssä sekä luonnonvarojen käytön ja hoidon suunnittelussa.
Tietovarantoihin ja digitaalisiin järjestelmiin kohdistuvat tieto- ja kyber-turvallisuusriskit.	Tietojärjestelmien käytön ja tietovarantojen saatavuuden tai luotettavuuden ongelmat voivat heikentää hallinnon toimivuutta ja asiakkaiden luottamusta viranomaisten toimintaan ja digitaalisiin palveluihin. Kohonneeseen uhkatason on varauduttu toteuttamalla erilaisia hallinnollisia ja teknisiä tietoturvatyökaluja.	Hallintatoimenpiteitä ovat viestintä, koulutus ja muu tietoisuuden lisääminen kalastelu- ja huijauksyrityksiä vastaan sekä riskienhallinnan jatkuva kehittäminen, poikkeamien havainnointi ja tiedonvaihto eri viranomaisten, sidosryhmien ja palvelutoimittajien välillä. Hallinnonalalla toteutetaan myös järjestelmäkohtaisia teknisiä toimenpiteitä riskiarvioiden ja resurssien mukaisesti.

Ministeriön hallinnonalalla osana toiminnan suunnittelua arvioitiin toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen sisältyvät riskit. Keskeiset riskit ja niiden vaikutukset sekä riskien hallintakeinot olivat osa tulosohejausta.

8.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 30. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

MMM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
30.01	Hallinto ja tutkimus	151	154	143
30.10	Maaseudun kehittäminen	376	400	382
30.20	Maa- ja elintarviketalous	1 981	1 637	1 736
30.40	Luonnonvaratalous	223	224	201
30.64	Metsähallitus	8	8	6
30.70	Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen	58	62	47
30	MMM:n hallinnonala yhteensä	2 796	2 485	2 515

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukainen Suomen CAP-suunnitelma 2023–2027 (CAP-suunnitelma) ja kansalliset tukijärjestelmät sisältävät keskeiset tukivälineet, joilla vaikutetaan hallitusohjelman maatalouden ja maaseudun kehittämisen tavoitteiden toteutumiseen. CAP-suunnitelman päätavoitteita ovat aktiivisen ruuan-tuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus sekä uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Tavoitteita toteutetaan talousarvion lukujen 30.10 ja 30.20 määrärahoihin. CAP-suunnitelman [tuloksellisuuskertomuksessa](#) raportoidaan suunnitelman toteutumisesta.

Maaseudun kehittämisen (luku 30.10) määrärahoja käytettiin muun muassa CAP-suunnitelman ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 (mukaan lukien siirtymäkausi 2021–2022) yritys- ja hankerahoitukseen, maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin sekä eläinten hyvinvointikorvauksiin. Erityisesti maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin kuuluvien uusiutuvan energian investointien kysyntä oli vilkasta. Lisäksi rahoitusta käytettiin esimerkiksi kokonaan kansallisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä maatalouden neuvontaan.

Maa- ja elintarviketalouteen (luku 30.20) liittyen määrärahoja käytettiin muun muassa maa- ja puutarhatalouden kansallisiin tukiin, EU:n rahoittamiin suoriin tukiin, ympäristökorvauksiin, luonnonmukaiseen tuotantoon ja

luonnonhaittakorvauksiin. Maa- ja elintarviketalouden määrärahojen noin 6 prosentin kasvu edelliseen vuoteen verrattuna johtuu muun muassa tukiohjelmien rahoituksen ajoituksesta. Määrärahoja ohjattiin myös lintuinfluenssan vuoksi lopetetuista turkiseläimistä maksettaviin korvauksiin sekä muihin eläinlääkintähuollon menoihin. Ruokavirasto sopeutti toimintaansa henkilöstöön kohdistuvilla toimenpiteillä sekä kehittämällä tuotannollista toimintaa ja toimintojen tehokkuutta.

Luonnonvaratalouden (luku 30.40) ja Metsähallituksen (luku 30.64) määrärahoja käytettiin toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Toimialaan kuuluvat metsätalous, kalatalous, riistatalous, vesitalous, yleiset luonnonvara-asiat sekä Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät. Lisäksi valtionapua saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä toimialalla. Määrärahan käyttö väheni lukuun kohdistettujen valtiontalouden säästöjen seurauksena sekä määräaikaisen rahoituksen päättymisen johdosta.

Muilta osin pääluokan määrärahoja käytettiin hallinnonalan tehtävien hoitamiseen maa- ja metsätalousministeriössä, Luonnonvarakeskuksessa ja Maanmittauslaitoksessa. Luvun Hallinto ja tutkimus (30.01) määrärahan käyttö väheni tutkimus- ja kehittämis (T&K)-rahoituksen osalta. Luonnonvarakeskus onnistui ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankinnassa ja taloudellinen tilanne säilyi vakaana. Maanmittauksen ja asunto-osakkeiden kirjaamisen (luku 30.70) määrärahaa käytettiin Maanmittauslaitoksessa. Määrärahan käyttö laski selvästi edellisestä vuodesta. Maanmittauslaitos on pitkäjänteisesti sopeuttanut toimintaansa laskevaan määrärahasoon ja parantanut toiminnan tuottavuutta. Lisäksi määrärahan käyttöön vaikutti huoneistotietojärjestelmän käyttöönottoon liittyvän asunto-osakkeiden omistusten kirjaamisen ruuhkan purkaminen, joka kasvatti tulokertymää.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) rahoituskauden 2023–2027 maataloustukien EU-rahoituksen määrä on noin 44 prosenttia osarahoitteisesta kokonaisrahoituskehyksestä. Maataloustukien EU-rahoitus tuloutetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tulona talousarvion lukuun 12.30, johon tuloutuu myös luonnonvaratalouden tukiin ja avustuksiin kuuluvia maksutuloja sekä EU-rahoitusta. Hallinnonalan tehtävien hoitamisessa on huomioitava myös merkittävä nettobudjetoitu tulorahoituksen osuus, koska toimintamenoista noin 45 prosenttia katetaan tulorahoituksella.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus sekä kilpailu- ja häiriönsietokyky paranevat

Osana kansallista huoltovarmuutta elintarviketuotanto säilyi Suomessa edelleen vakaana, vaikka panos- ja tuotemarkkinoiden hintaheilahtelut jatkuivat erityisesti epävarman kansainvälisen energia- ja raaka-ainemarkkinatilanteen vuoksi. Hallitusohjelman ja CAP-suunnitelman mukaisesti maatalouspolitiikan toimenpiteet ja tukivälineet painottuivat huoltovarmuuden kannalta keskeisiin kohteisiin, joilla edistetään kestävää ja kannattavaa ruuantuotantoa. CAP-suunnitelman maatalouspolitiikan toimenpiteiden toimeenpano eteni hyvin. EU-säädösten joustot eli niin kutsuttu yksinkertaistamispaketti otettiin soveltuvin osin myös Suomessa käyttöön. Näillä joustoilla voitiin hieman keventää maatalojen hallinnollista taakkaa.

Viime vuosina maatalouden keskimääräinen yrittäjätulo on vaihdellut voimakkaasti. Vuoden 2024 ennusteen mukaan maatalouden yrittäjätulon arvioidaan nousevan selvästi edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2023 maatalouden tuottajahintojen heikkeneminen laski yrittäjätuloa. Siihen vaikutti myös jo pidempään kasvaneet tuotantokustannukset ja heikko satovuosi. Vuonna 2022 yrittäjätulo oli korkealla tasolla ennen kaikkea maatalouden tuottajahintojen merkittävän nousun myötä.

CAP-suunnitelman rahoituksesta 7,6 prosenttia eli 765,8 miljoonaa euroa vuosille 2023–2027 on suunnattu maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamiseen sekä maaseudun yritystoiminnan edistämiseen ja monipuolistamiseen. Toimet myös lisäävät huoltovarmuutta ja niillä kehitetään ruokajärjestelmää. Alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen toimenpiteillä vahvistetaan ruokajärjestelmän kilpailukykyä toteuttamalla monia maatalouden ja koko ruokajärjestelmän kehittämistoimia, esimerkiksi maataloustuotteiden jalostukseen liittyviä investointeja ja tuotekehitystä, maatalouden kannattavuutta ja tuottavuutta parantavia innovaatioita sekä viljelijöiden osaamiseen ja hyvinvointiin liittyviä toimia.

Suomalaisen ruuantuotannon pitkän aikavälin strategia ja elintarvikevientiä lisäävä ruoka-alan kasvuohjelma kuuluvat hallitusohjelman mukaiseen **Kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä** -kokonaisuuteen. Ruokavientiin liittyvien hankehakukierrosten teemoja olivat elintarvikeviennin yrityslähtöisen kasvualustan kehittäminen sekä kansainvälisen maisteriohjelman suunnittelu ruokaviennin ja gastronomisen osaamisen vahvistamiseksi. Viennin kasvun vauhdittamiseksi käynnistettiin ruoka-alan yritysten kansainvälistymisen valmennusohjelman toimintamalli.

Elintarvikevienti vahvistui ja oli 2,3 miljardia euroa (2,2 miljardia euroa vuonna 2023). Ruokaviraston asiantuntijatyön avulla avattiin uusia vientimarkkinoita suomalaisille elintarvikeketjun tuotteille, kuten esimerkiksi siipikarjanlihalle, äidinmaidonkorvikkeelle ja maltaalle Kiinaan. Kiinan ja Etelä-Korean elintarvikeattaseat jatkoivat toimintaansa.

Kertomusvuoden aikana toteutettujen elintarvikemarkkinalain (1121/2018) muutosten (747/2024 ja 748/2024) myötä elintarvikemarkkinavaltuutetulla on jatkossa laajemmat oikeudet saada elintarvikeketjun toimijoilta tietoja, jotka liittyvät elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseen, seuraamiseen, hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseen ja markkinaolosuhteiden selvittämiseen. Tämä auttaa puuttumaan markkinoilla havaittuihin epäkohtiin ja parantaa heikoman osapuolen asemaa elintarvikeketjussa.

Hallitusohjelman mukaisesti jatkettiin eläintautien aktiivista torjuntaa ja tautirahastojen selvittämistä. Eläintautitilanne säilyi rauhallisena. Uutena Suomeakin uhkaavana tautina levisi monissa EU-maissa märehitjoiden sinikielitaudin uusi tyyppi. Afrikkalaisen sikaruton riski on pysynyt ennallaan. Riskin pienentämiseksi maa- ja metsätalousministeriön [villisikatyöryhmä](#) asetti tavoitteeksi kannan puolittamisen edelleen. Turkistarhojen bioturvallisuusvaatimuksia tiukennettiin lintuinfluenssariskin pienentämiseksi, eikä niillä todettu tartuntoja. Vakavien eläintautien varalta tehdään jatkuvaa tautitilanteen seuranta erityisesti lähialueilla, parannetaan valmiussuunnitelmia, toimeenpannaan seurantaohjelmia, valvotaan maahantuontia sekä koulutetaan ja tiedotetaan eri tahoja riskeistä.

Salmonellarahastoa valmistelevan työryhmän tehtävänä oli valmisteilla vuoden 2024 aikana ehdotukset rahastosta maksettavista korvauksista ja mahdollisista korvauskatoista, maksujen jakautumisesta eri toimijoiden välillä, maksujen keräämisjärjestelmästä sekä rahaston hallinnoinnista ja tarvittavasta alkupääomasta. Työryhmän ehdotukset julkistettiin loppuraportissa [Salmonellaa koskeva riskinhallintasiika-alalla](#). Lisäksi annettiin väliaikainen asetusmuutos, jolla jatkettiin salmonellatartuntojen hävittämisen tukemista sikojen pitopaikoista. Tavoitteena on varmistaa hyvän salmonellatilanteen säilyminen ja turvata salmonellan vastustaminen siolla.

Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) tuli voimaan 1.1.2024 ja sen keskeisenä periaatteena on eläinten mahdollisuus toteuttaa olennaisia käyttäytymistarpeitaan. Osallistuttiin EU:n eläinkuljetuksia sekä koirien ja kissojen hyvinvointia ja jäljittämistä koskevien EU-asetusten valmisteluun.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta (VRN) julkaisi [kansalliset ravitsemussuositukset](#) pohjoismaisten ravitsemussuositusten pohjalta. Uusissa suosituksissa kehoitetaan lisäämään hedelmien, marjojen ja vihannesten sekä pähkinöiden ja palkokasvien osuutta ruokavaliossa, ja vastaavasti tulisi vähentää punaisen lihan, leikkeleiden, makeisten sekä alkoholin osuutta. Uudistetut ravitsemussuositukset herättivät odotetusti laajaa kiinnostusta ja keskustelua ravitsemuksen ja kestävyys-suhteesta.

Vaikuttavuustavoite 2: Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle

[Kansallisen metsästrategian 2035](#) toimeenpano käynnistyi. Toimeenpano koostuu kolmesta kärkihankkeesta, jotka ovat metsien kasvu, elonkirjoa talousmetsissä sekä metsäalan uudistuminen ja kilpailukyky. Vuoden 2024 aikana aloitettiin myös kansallista metsästrategiaa maakunnallisesti toimeenpanevien alueellisten metsäohjelmien uudistaminen.

[Uusi metsätalouden määräaikainen kannustejärjestelmä](#) lisää tukien vaikuttavuutta sekä selkeyttää ja yksinkertaistaa tukiehtoja aikaisempaan tukijärjestelmään verrattuna. Esimerkiksi taimikonhoitoon ja nuoren metsän hoitoon tuki haetaan töiden toteuttamisen jälkeen, eikä hakemusta ennen töiden aloittamista enää tarvita. Kertomusvuonna kannustejärjestelmään valmisteltiin valtiontalouden säästöjen vuoksi muutos, jolla tuki uusien metsäteiden tekemiseen poistuu vuoden 2025 alussa.

Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön johdolla valmisteltiin [Metsähallituksen uudet omistajapoliittiset linjaukset vuosille 2024–2027](#). Linjauksissa painotetaan luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja sen hillintää sekä Metsähallituksen toiminnasta saatavaa taloudellista hyötyä valtiolle. Metsähallituksen retkeilyalueverkostoa vahvistettiin perustamalla Rovaniemelle kuudes valtion retkeilyalue, Napapiirin retkeilyalue. Valtion maiden suojelua vahvistettiin siirtämällä noin 32 000 hehtaaria maa-alueita pysyvään suojeluun.

Maankäyttösektorin [Hiilestä kiinni -ilmastotoimenpidekokonaisuus](#) (2020–2024) päättyi. Kokonaisuudesta rahoitetut hankkeet tukivat kansallista hiilineutraalisuustavoitetta ja vahvistivat päätöksenteon ja elinkeinojen kehittämisen tietopohjaa. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman arvioinnin hankintaprosessi sekä seurantajärjestelmän rakentaminen käynnistettiin. [Kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumishjelman](#) (KISS 2030) toimeenpanossa edistettiin erityisesti

ilmastoriskien hallintaa aluetasolla. Lisäksi julkaistiin kansallista sopeutumissuunnitelmaa täydentävä [maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan sopeutumisen toimintaohjelma](#), joka kokoaa toimia ilmastoriskien hallinnan vahvistamiseksi.

Vesihuoltolain uudistuksessa valmisteltiin luonnos hallituksen esitykseksi, jonka tavoitteena on turvata yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömät vesihuoltopalvelut.

Osana kriittisen infrastruktuurin turvaamista, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja riskienhallintaa käynnistettiin patoturvallisuuslain arviointi, julkaistiin kuivuuriskien hallinnan suuntaviivat sekä päivitettiin merkittävät tulvariskialueet ja asetettiin alueelliset tulvaryhmät koordinoimaan tulvariskien hallintaa. Ministeriö nimesi 18 tulvariskialuetta, joilla tulvariskien arvioidaan olevan merkittäviä. Merkittävien tulvariskialueiden määrä on Suomessa vähentynyt toteutetun tulvasuojelun ja tulvariskien hallinnan toimenpiteillä.

[Vesiosaamisen kasvu ja kansainvälistyminen -ohjelmassa](#) on rahoitettu 22 hanketta, joista 13 valmistui. Hankkeiden avulla yritykset ovat toteuttaneet pilotteja, saaneet referenssejä sekä laajentaneet liiketoimintaa uusille markkinoille. Tehdyn selvityksen mukaan vesialan liikevaihto kasvoi vuosina 2021–2023 lähes kolmanneksella 4,9 miljardista eurosta 6,3 miljardiin euroon. Voimakkainta kasvu on ollut ympäristöä suojelevassa teollisuusvesien käsittelyssä sekä monitoroinnin ja ohjelmistojen kehittämisessä. Ohjelma rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälinestä (RRF).

Vieraslajilakiin valmisteltiin vuoden 2025 alussa voimaan tullut muutos (HE 166/2024 vp), jolla mahdollistetaan droonien hyödyntäminen vieraslajinisäkkäiden pyynnissä. Droonin käyttömahdollisuus tehostaa erityisesti supikoiran pyyntiä. Uusi [hallintasuunnitelma](#) haitallisten vieraslajien torjumiseksi valmistui. Suunnitelma sisältää torjuntakeinot EU:n vieraslajiluettelon 22 uusimmalle haitalliselle vieraslajille. Suunnitelman toimenpiteillä pyritään myös estämään näiden vieraslajien leviäminen Suomeen tahattomasti esimerkiksi tuontitavaroiden ja ajoneuvojen mukana.

Kalastusmatkailun kasvua vauhdittava [Kalastusmatkailun kehittämisohjelma](#) valmistui. Ohjelman vision mukaan Suomessa on monipuoliset ja Euroopan laadukkaimmat kalastuspalvelut vuonna 2034. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö myönsi avustuksia kalastusmatkailua edistävien toimenpiteiden suunnitteluun.

Tenojoen päivitetty kalastussääntö astui voimaan. Norjan kanssa sovitulla kalastuksen sääntelytoimilla vahvistetaan lohikantoja. Kalastussääntö sisältää myös kriteerit siitä, miten lohenkalastusta avataan lohikantojen elpyessä. Heikon lohitilanteen vuoksi lohenkalastuksen avaaminen vuoden 2024 kesällä ei ollut vielä mahdollista,

mutta muiden lajien, kuten kyttyrälohen, kalastusmahdollisuuksia helpotettiin. Myös Tornionjoen kalastusmääräyksiä jouduttiin kiristämään jokialueella viime vuoteen verrattuna lohen heikentyneen nousun vuoksi.

Maa- ja metsätalousministeriö vaikutti aktiivisesti siihen, että EU:n maatalous- ja kalastusneuvosto nosti tieteellisen neuvon perusteella vuoden 2025 silakkakiintiötä ja mahdollisti lohen kohdennetun kaupallisen kalastuksen jatkamisen kaikilla Suomen merialueilla. Ratkaisuilla on suuri merkitys Suomen elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiin.

Erävalvonnan tehostamiseksi Metsähallituksen erävalvonnasta annettua lakia, metsästyslakia ja kalastuslakia (HE 34/2024 vp) muutettiin siten, että valvontaviranomaisella on aiempaa laajemmat oikeudet tarkastaa, että henkilön saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Muutosten tavoitteena on edistää metsästyksen ja kalastuksen lainmukaisuutta sekä luonnonvarojen kestäväää käyttöä.

Suurpetojen poikkeuslupakäytäntöjä kehittäneen asiantuntijatyöryhmän työn pohjalta valtioneuvoston asetusta metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista muutettiin siten, että poikkeuslupien avulla voidaan tehokkaammin puuttua suurpetojen aiheuttamiin vahinkoihin. Muutosten tavoitteena on lisätä joustavuutta erityisesti suurpetojen niin sanottujen vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien myöntämiseen. Vähentämällä vahinkoja voidaan osaltaan parantaa suurpetojen hyväksyttävyyttä ja alueellista sosioekonomista kestävyyttä. [Asiantuntijatyöryhmä](#) sai työnsä valmiiksi loppuvuodesta 2024.

Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelman päivitystyö saatiin päätökseen, ja uusi [hoitosuunnitelma](#) julkaistiin. Hoitosuunnitelman päätavoitteina on hallin suotuisan suojelutason säilyttäminen ja itämerennorpan osalta se, että suojelutaso ei vuoteen 2030 mennessä heikkene ja lopulta itämerennorpankin kohdalla suotuisan suojelutason saavuttaminen. Hoitosuunnitelmalla pyritään sovittamaan yhteen kalastuselinkeinon toimintaedellytysten sekä hyljekantojen suojelun tarpeet.

Maatalous- ja puutarhasektorin sekä maaseutuyritysten energia- ja materiaali-tehokkuustoimien edistämistä koskeva [toimialasopimus](#) allekirjoitettiin maa- ja metsätalousministeriön ja tuottajajärjestöjen välillä. Se on jatkoa vuosina 2010 ja 2016 tehdyille energiatehokkuussopimuksille. Sopimuksen tavoitteena on edistää suomalaisen alkutuotannon energia- ja materiaalitehokkuutta, uusiutuvan energian käyttöä ja näihin liittyvää yhteistyötä toimijoiden välillä. Se sisältää maatiloille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille suunnattuja investointitukia sekä neuvonta- ja suunnittelupalveluita, jotka toteutetaan CAP-suunnitelman kautta,

ja on voimassa nykyisen rahoituskauden loppuun asti. Sopimuksen allekirjoittaneet maatalous- ja puutarha-alan tuottajajärjestöt ovat sitoutuneet edistämään sopimuksen tavoitteita ja tiedottamaan tiloille siihen kuuluvista palveluista. [Bio-kaasulaitosten ravinnekiertotuki](#) käynnistettiin tukemaan maatalouden ravinteiden kierrätystä. Tukijärjestelmän ensimmäisellä hakukierroksella rahoitusta myönnettiin noin viisi miljoonaa euroa. Maatilojen energiainvestointeja tuettiin noin 29 miljoonalla eurolla. Tuettuja energiainvestointeja oli vuoden aikana yhteensä 607 ja ne kohdentuivat energiantuotannon osalta erityisesti aurinkopaneelisiin ja hakelämpökeskuksiin.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Hiilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelman vaikutusten arviointi
- Metsäpalvelumarkkinoiden rakenteista
- Metsäpalvelut metsänomistajille Suomessa
- Metsänhoidon suositusten vaikuttavuusarviointi

Vaikuttavuustavoite 3: Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa

CAP-suunnitelman maaseudun kehittämisen toimenpiteiden tavoitteena on monipuolistaa maaseudun elinkeinorakennetta, rakentaa nopeita laajakaistayhteyksiä sekä parantaa maaseudun asukkaiden hyvinvointia. Keinoina näihin ovat maaseudun yritysrahoitus, investoinnit, osaamisen vahvistaminen, yhteistyön lisääminen ja [Leader-toiminta](#) eli yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen. Maaseudun hankkeja yritystukien haku on ollut vilkasta, joten ELY-keskuksissa ja Leader-ryhmissä on paljon hakemuksia käsittelyssä.

Vastaavilla toimenpiteillä rahoituskaudella 2014–2022 ([Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma eli maaseutuohjelma](#)) on kumulatiivisten 31.12.2024 tulosten mukaan luotu lähes 15 000 työpaikkaa ja perustettu lähes 6 000 yritystä tai kehitetty olemassa olevan yrityksen toimintaa. Yritysrahoituksen noin 350 miljoonan euron rahoituksella on saatu aikaan noin 1,4 miljardin euron kokonaisinvestoinnit maaseudulla kauden aikana. Maaseudun asukkaat ovat tehneet yli 3,3 miljoonaa tuntia talkootöitä yli 70 miljoonan euron edestä yleishyödyllisissä kehittämishankkeissa erilaisissa rakentamis- ja kunnostamistehtävissä. Huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta erityisen merkittävää on kriittisen infrastruktuurin, laajakaistojen ja vesihuollon, rahoittaminen. Maaseutuohjelman rahoituksella on

rakennettu yli 8 300 kilometriä laajakaistayhteyksiä, mikä tarkoittaa lähes 20 000 uutta valokuituliittymän saanutta kotitaloutta. Maaseutuohjelman toimeenpano jatkuu vuoden 2025 loppuun saakka.

Maaseutuohjelman toteutus on edennyt hyvin. Maaseutuohjelman koulutuksiin on kauden alusta lähtien osallistunut noin 55 000 henkilöä (tavoite 52 000). Maatalouden investointitukea on saanut yli 12 000 maatilaa (tavoite 9 000) ja nuorten viljelijöiden aloitustukea noin 2 000 tilaa (tavoite 2 700). Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostukseen, markkinoille saattamiseen ja kehittämiseen on investoinut noin 470 tilaa (tavoite 750). Neuvontaa on saanut lähes 19 000 tilaa (tavoite kaikki tilat). Käytettävissä olevasta maatalousmaasta 90 prosenttia (tavoite 83 prosenttia) kuului ympäristö- ja ilmastotoimiin. Luonnonmukaisen tuotannon sitoumukset kattoivat 13,6 prosenttia (tavoite 16 prosenttia) käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

[Saaristoasiain neuvottelukunta \(SANK\)](#) laati saaristo- ja vesistöalueiden valtakunnallisen kehittämisohjelman ”[Saaristo kansallisena rikkautena](#)” vuosille 2024–2027. Saaristolain (1981/494) päivittäminen ([MMM025:00/2024](#)) vastaamaan tämän päivän saariston toimintaympäristöä eteni kokonaisuakataulun mukaisesti.

Valtioneuvoston maaseutupoliittista selontekoa ([MMM012:00/2024](#)) on valmisteltu osallistaen laajasti sidosryhmiä. Tavoitteena on vahvistaa suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja hyvinvointia. Valtakunnallisen [Maaseutuparlamentti](#)-tapahtuman ja [maaseutupoliitiikan neuvoston](#) yhteistä tahtotilaa ilmaiseva [kansallinen maaseutupoliittinen julkilausuma](#) annettiin eduskunnalle loppuvuodesta.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Maaseudun toimialojen työvoiman saatavuus ja tulevaisuuden tarpeet vuoteen 2040

Vaikuttavuustavoite 4: Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta

Valtion maanmittaussektorin toiminnan painopisteenä oli uuden huoneistotietojärjestelmän jatkokehittäminen ja sen ohjaaminen. Lisäksi on kiinnitetty huomioita huoneistotietojärjestelmän ensimmäisen vaiheen käyttöönottoon ja palvelutason. Maanmittauslaitos on tehostetusti purkanut asunto-osakkeiden omistusten kirjaamisen ruuhkaa, joka syntyi asunto-osakeyhtiöiden osakeluetteloiden ja

osakeryhmien siirron suuresta volyymistä vuoden 2023 lopulla. Yli puolet asunto-osakeyhtiöstä siirsi osakeluettelon ylläpidon Maanmittauslaitoksen vastuulle vuoden 2023 toisella puoliskolla. Maanmittauslaitos ratkaisi vuonna 2024 hieman yli 200 000 osakehuoneiston omistuksen kirjaamisen asiaa.

Kiinteistötoimitusten ja kiinteistöjen kirjaamistehtävien kysyntä oli edelleen keskimääräistä alhaisemmalla tasolla rakentamistoiminnan pienen volyymin vuoksi. Siitä huolimatta kiinteistötietojen tietopalvelujen kysyntä kasvoi noin seitsemän prosenttia edellisestä vuodesta ja kiinteistötietojen rajapintapalveluita otti käyttöön yli 500 uutta yritystä. Myös peruspaikkatietojen kysyntä kasvoi selvästi edellisestä vuodesta. Tämä saattaa enteillä käännettä suhdannetilanteessa. Ministeriö on edistänyt lisäksi paikantamisen referenssijärjestelmien kehittämiseen liittyvää selvitystyötä ja osallistunut työhön, jossa on haettu keinoja parantaa riskienhallintaa avoimien paikkatietojen turvallisuuskysymyksissä. Turvallisuuskysymykset ovat korostuneet laajemminkin toiminnassa.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Kestävän kehityksen Agenda2030 -toimintaohjelman toimeenpanossa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala edistää ruokaturvaa, uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vastuullista ja kokonaiskestävä bio- ja kiertotaloutta.

Suomalaisen maatalouden kestävyuden parantamiseksi EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteillä on pyritty vähentämään ravinnepäästöjä ympäristöön, ylläpitämään biologista monimuotoisuutta, parantamaan ilmanlaatua, lieventämään ja edistämään ilmastonmuutokseen sopeutumista, ja ylläpitämään hyvää maaperän kuntoa.

Suomalaisten maaseutu- ja saaristoalueiden potentiaalin hyödyntäminen kestävä kehityksen edistämiseksi edellyttää asuttavia maaseutu- ja saaristoalueita, toimivaa infrastruktuuria (tiestö, vesihuolto ja tietoliikennetytydet) ja kestäviä liikennetytyksiä alueiden välillä ja niiden sisällä, maaseutu- ja saaristoalueiden toimintaympäristöihin soveltuvia ja saavutettavia peruspalveluita sekä ympäristöoikeudenmukaisia menettelytapoja varmistamaan maaseutualueilla sijaitsevien luonnonvarojen kestävä käyttöä.

[Saaristomeri-ohjelmaa](#) jatkettiin painottaen ravinnekierron parantamiseen johtavia toimenpiteitä. Toimenpiteitä rahoitetaan erityisesti CAP-suunnitelman, [Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman](#) ja ravinnekiertotuen kautta. Kokeiluohjelman tavoitteena on edistää ravinteiden kierrätystä ja ravinnepitoisten biomassojen

prosessointia siten, että niistä saadaan maataloudelle välttämättömät ravinteet talteen esimerkiksi orgaanisia lannoitevalmisteita tai muita korkeamman jalostustason tuotteita kehittämällä. Biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierätyks- ja hiilensidontainvestointien sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan hankkeiden tukia maksettiin noin 1,8 miljoonaa euroa. Tukia sidottiin 14 uuteen hankkeeseen noin 2,5 miljoonaa euroa. [Biokaasulaitosten ravinnekierätyksellä](#) tuetaan biokaasulaitoksia, jotka tuottavat lannasta tai vesistökasvillisuuden hoitojätteestä biokaasua ja pitkälle jalostettuja ravinnevalmisteita. Osana biotaloussektorin kasvuohjelman huoltovarmuuskokonaisuutta valmisteltiin kotimaisten kuivikkeiden ja kasvualustojen saatavuuden turvaamisen toimenpiteitä.

Kansallisten väestötason [ravitsemussuositusten](#) uudistamisen jälkeen päivitetään kohderyhmäiset suositukset, jotka vaikuttavat julkiseen ruokatarjontaan, muun muassa varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Lapsiperheiden suositusten päivitystyö on alkamassa ensimmäisenä.

[Ruokahävikkitiekartan](#) toimenpiteitä on jatkettu yhteistyössä ympäristöministeriön ja Luonnonvarakeskuksen kanssa. Luonnonvarakeskus julkaisi [Ruoka-LCA-laskenta-ohjeistuksen](#), joka auttaa elintarvikealan yrityksiä toteuttamaan nykyistä luotettavampia ja vertailukelpoisempia elinkaariarviointeja ruokatuotteille.

Vastuullisten hankintojen [kriteeripankki.fi-palvelun](#) kriteerejä päivitettiin liha- ja maitotuotteiden osalta. Lisäksi julkaistiin [opas dynaamisiin elintarvikehankintoihin](#). Elintarvikehankintojen vastuullisuuden ja laatuvaatimusten sekä julkisen ruokahuollon kestävyys- ja varautumisen merkitys on nostettu esille hankintalainsäädännön muutoksia valmisteleavassa työryhmässä.

Ministeriö osallistuu [Suomen biotalousstrategian](#) toimeenpanoon. Vuoteen 2035 ulottuvan strategian tavoite on kaksinkertaistaa biotalouden arvonnäkö ja luoda kilpailukykyisiä ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin. Lisäksi tavoitteena on varmistaa ekologista kestävyttä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja uusiutuvien luonnonvarojen uusiutumiskykyä sekä synnyttää uudistavaa ja hyvinvointia tuovaa liiketoimintaa. Ministeriö vaikutti EU:n biotalousstrategian päivitykseen, jotta muuttuneessa toimintaympäristössä biotalouden ja uusiutuvien luonnonvarojen tarjoamat mahdollisuudet tarjota kestäviä ratkaisuja vähähiilisyteen ja huoltovarmuuteen tunnistetaan. Metsäbiotalouden arvonnäkökasvattamisen potentiaalia selvitettiin metsäbiotalouden [tiedepaneellissa](#).

Arviolta puolet suomalaisten vedenkäytöstä kohdistuu maan rajojen ulkopuolelle kansainvälisen tuotannon, kaupan ja tuonnin myötä. Maa- ja metsätalousministeriö on yhdessä neljän muun ministeriön kanssa laatinut toimintasuunnitelman,

joka tukee Suomen yrityksille asetettua tavoitetta olla maailman vesivastuullisimpia vuonna 2030. Suomen hallinnon tekemä vesivastuullisuusustyö on kansainvälisesti arvostettua. Suomi edistää korkeatasoisen vesialan osaamisen vahvistamista ja ratkaisujen tarjoamista kansainvälisesti, missä tukena on EU:n rahoittama Vesiosaamisen kasvu ja kansainvälistyminen -ohjelma.

Vesistöjen parempaa ekologista tilaa sekä sisävesistöissä että merialueilla edistetään vähentämällä vesien saastumista ja niihin kohdistuvaa ravinnekuormitusta. Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyössä valmistelma [valuma-aluesuunnittelun tiekartta](#) julkaistiin alkuvuonna. Sen tavoitteena on määrittellä periaatteet monitavoitteiselle valuma-aluesuunnittelulle sekä toimenpiteet valuma-aluesuunnittelun valtavirtaistamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Veden niukkuuteen varautumisen parantamiseksi julkaistiin [kuivuusriskien hallinnan suuntaviivat](#).

Maa- ja metsätalousministeriön vastuualueita ilmastopolitiikan kokonaisuudessa ovat metsiä, maataloutta ja maankäyttöä koskevat kysymykset sekä valtioneuvoston tason yhteistyön koordinointi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Hallinnonalalle laadittiin [ilmastonmuutokseen sopeutumisen toiminta-ohjelma vuoteen 2027](#): Riskienhallintaa ja kilpailukykyä muuttuvassa ilmastossa.

Ministeriö toimeenpanee useita luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tärkeitä ohjelmia (muun muassa [Metso](#), [Helmi](#), [Nousu](#), [Sotka](#)). Työssä painotetaan luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamista, eli aiheen huomioimista eri sektoripolitiikoissa, kuten osana maatalouspolitiikkaa. Parhailaan maa- ja metsätalousministeriö osallistuu aktiivisesti kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseen ja koordinoi vastuullaan olevien tavoitteiden ja toimenpiteiden valmistelua.

Maa- ja metsätalousministeriön toiminnassa on jatkossakin keskeistä edistää kestävä kehityksen tavoitteista erityisesti ruokaa, puhdasta vettä, vastuullista kuluttamista, ilmastotekoja sekä vedenalaista ja maanpäällistä elämää koskevia tavoitteita.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Maa- ja metsätalousministeriö on ottanut toimissaan huomioon yhdenvertaisuuden edistämisen sekä hallituksen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen ja sen sisällyttämisen lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin.

Pääsääntöisesti yhteisen maatalouspolitiikan, maaseudun kehittämisen sekä luonnonvaratalouden tukijärjestelmien ja tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Toimeenpanossa on kuitenkin tavoitteena huomioida eri väestöryhmien tarpeet.

Maaseudun kehittämishankkeissa seurataan sukupuoli- ja ikäjaottelulla esimerkiksi aktivointitilaisuuksiin ja koulutuksiin osallistuneiden sekä hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen ja hankkeen aikana työllistyneiden määrää. Yhteiskuuluvuuden tunteen lisäämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi on erityisesti useissa paikallisissa Leader-hankkeissa seurattu erilaisten ryhmien kuten nuorten, vanhusten, maahanmuuttajien ja työttömien osallistumista alueen kehittämiseen. Nuorten viljelijöiden aloitustuessa seurataan yritystoiminnan aloittaneiden sukupuolijakaumaa.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

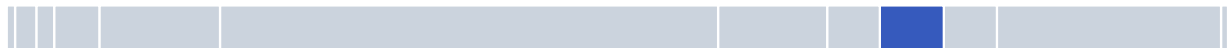
- [Maa- ja metsätalousministeriön tilinpäätös 2024](#)
- [Luonnonvarakeskuksen tilinpäätös 2024](#)
- [Maanmittauslaitoksen tilinpäätös 2024](#)
- [Ruokaviraston tilinpäätös 2024](#)

9 Liikenne- ja viestintäministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

- Liikenne- ja viestintäministeriön osuus **4 918 milj. €**

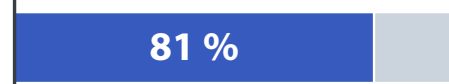

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 2 491 milj. €
- Siirtomenot 935 milj. €
- Sijoitusmenot 544 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

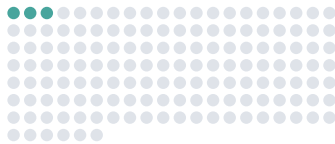
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

- Liikenne- ja viestintäministeriössä **2 541 henkilötyövuotta**

Virastot **3** KPL

- Ilmatieteen laitos
- Liikenne- ja viestintävirasto
- Väylävirasto

Rahastot **1** KPL

- Valtion televisio- ja radiorahasto

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **6** KPL

- Arctia Oy
- Itärata Oy
- Lentonäkö Oy
- Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy
- Länsirata Oy
- Yleisradio Oy

9.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Yleinen turvallisuustilanteen muutos ja Itämeren turvallisuustilanteen heikkeneminen on vaikuttanut toimialaan. Varjolaivasto on turvallisuus- ja ympäristöuhka Itämerellä. Satelliittinavigoinnin häiriöt ja merikaapelien vaurioitumistilanteet ovat lisääntyneet. Niihin on vastattu yhdessä muiden viranomaisten kanssa onnistuneesti. Tiedustelun ja vaikuttamisen uhka liikenteen ja viestinnän kriittiseen infrastruktuuriin on kohonnut sekä fyysisessä että kyberympäristössä.

Kyberhyökkäysten luonteen muuttuminen ja kasvu on lisännyt hallinnonalan valmius- ja varautumistarpeita ja kasvattanut kysyntää kyberturvallisuuden tilanekatsauksille. Nato-yhteistyö on tiivistynyt kyberturvallisuuden ja sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseksi. Pohjoismainen yhteistyö on lisääntynyt etenkin liikennejärjestelmän ja sotilaallisen liikkuvuuden kehittämisessä. Sään ääri-ilmiöt ovat aiheuttaneet häiriöitä. Sään ääri-ilmiöihin varautumiseen ja niistä toipumiseen on kohdennettu resursseja.

Kilpailukyvyyn ja talouskasvun lisäämiseksi tekoälyn hyödyntäminen sekä digitaalisen ja datainfrastruktuurin kehittäminen on keskeistä toimialalla, kuten koko yhteiskunnassa. Liikenteessä teknologinen kehitys näkyy uusina sovelluksina, palveluina ja ohjelmistokehityksenä. Euroopan komission tavoitteena on tulevaisuudessa vauhdittaa teknologiainvestointeja ja -innovaatioita. Haasteena ovat EU:n pirstaleiset sisämarkkinat. Digitalisaation myötä laskevat paperipostin lähetyksimäärät ja kustannusten heikko joustavuus nostavat yksikköhintoja ja heikentävät alan kannattavuutta. Pakettijakelun kasvu on hieman rauhoittunut, mutta sen ennustetaan jatkuvan vahvana pitkällä aikavälillä. EU aikoo uudistaa postidirektiivin, mihin on tehty ennakkovaikuttamista.

Aktiivinen ja oikea-aikainen kansainvälinen ja EU-vaikuttaminen on välttämättömyys. Digitalisaation, datatalouden ja kyberturvallisuuden jatkuvasti kehittyvästä EU-sääntelystä merkittävä osa on ministeriön vastuualueella. EU:lla on myös tavoite kehittää yhteistä digitaalista infrastruktuuria, mistä komissio julkaisi valkoisen kirjan. Lisäksi EU:n sotilaallisen liikkuvuuden vahvistamisesta on tullut entistä tärkeämpää.

Liikenteen hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet. Henkilöautokannan sähköistymisen jatkuu. Suomessa arvioidaan olevan 925 000 sähköautoa vuoteen 2030 mennessä. Puhtaan energian siirtymän toteuttaminen sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla on tärkeää. Suomen lentoliikenne jatkoi elpymistään, mutta ei saavuttanut pandemiaa edeltänyttä tasoa. Finavian lentoasemien kautta kulki 19,6 miljoonaa

matkustajaa, joista Helsinki-Vantaan osuus oli 83 prosenttia. Matkustajamäärä kasvoi 7 prosenttia edellisvuodesta. Suomen ulkomaankaupan kuljetuksista noin 95 prosenttia tapahtui meriteitse.

Julkisen talouden vaikea tilanne näkyy hallinnonalalla. Tuottavuutta nostavia toimenpiteitä on toteutettu ja tehtäviä priorisoitu. Toiminnan tehostaminen jatkuu tulevaisuudessa. Ministeriön organisaatiouudistuksella tavoiteltiin säästöjä ja vastattiin toimintaympäristön muutoksiin. Toimintaympäristön kompleksisuus ja epävarmuus on kasvanut, mihin hallinnonalalla on vastattu muun muassa kehittämällä ennakoivia, vaikutusarviointia ja muuta valmistelun ja päätöksenteon tietopohjaa. Tämä parantaa valmistelun laatua sekä määrärahojen tehokasta ja vaikuttavaa käyttöä.

Taulukko 31. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Liikenteen päästö- vähennystavoitteisiin liittyvät riskit.	Riittämättömät toimenpiteet voivat aiheuttaa taloudellisia seurauksia. Suomi voi joutua ostamaan päästöoikeuksia. Vaikutuksia voi olla myös Suomen saantoon EU:n elpymis- ja palautumis- suunnitelmasta.	Tehdään vaikutusten arviointeja ja esitetään pätöksenteon pohjaksi tietopohjaisia näkemyksiä kustannustehokkaimmista vaihtoehdoista Suomen kannalta. Vaikutetaan EU:n pätöksentekoon.
Turvallisuusympäristön muutokseen sekä teknologiseen kehitykseen liittyvät kyberturvallisuusriskit.	Kyberympäristöä käytetään hyväksi rikollisuudessa, terrorismissa, sodankäynnissä ja poliittisissa päämäärissä. Valtiollinen kybervakoilu uhkaa suomalaisten yritysten aineetonta pääomaa ja talouden kilpailukykyä.	Tarkoituksenmukaisella sääntelyllä voidaan vahvistaa yhteiskunnan kyber- turvallisuutta. Murros- teknologiat mahdollistavat uudenlaiset ratkaisut kyberympäristössä.
Itämeren alueen turvallisuus- tilanteeseen liittyvät riskit.	Kriittinen infrastruktuuri saattaa vahingoittua, millä on vaikutus liikenne- ja viestintäyhteyksiin. Merkittävän öljyonnettomuuden riski on kasvanut.	Kehitetään uusia varautumis- malleja, pidetään ajan tasalla hallinnonalan valmius- ja varautumissuunnitelmat sekä ylläpidetään kriisi- ja poikkeusolojen valmiutta.

9.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 32. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

LVM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
31.01	Hallinto ja toimialan yhteiset menot	731	746	843
31.10	Liikenne- ja viestintäverkot	2 144	2 004	2 252
31.20	Liikenteen ja viestinnän palvelut	825	942	876
31	LVM:n hallinnonala yhteensä	3 700	3 692	3 971

Hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita toimeenpantiin erityisesti toteuttamalla Liikenne 12 -suunnitelmaa, vauhdittamalla datataloutta ja digitalisaa-tiota sekä hallitusohjelman mukaisilla uusilla liikenneväylien kehittämishankkeilla. Hallinnonalan toimet on suunniteltu siten, että niillä saavutetaan mahdollisimman suuri kokonaisvaikuttavuus ja niin, että toimenpiteet toteuttavat kattavasti hallinnonalan tavoitteita. Määrärahaa kohdennetaan hallitusohjelman toimeenpanoa tukeviin hankkeisiin ja muihin ydintehtäviin. Hallinnonalan virastojen tuottavuus on kasvanut varsinkin digitalisaation ja suurten tietojärjestelmähankkeiden johdosta ja valtion tuottavuusohjelmaa on toimeenpantu suunnitelmallisesti.

Liikenne 12 -suunnitelman mukainen toiminta on vakiintunut ja suunnitelman tavoitteet ohjaavat toimintaa hallinnonalalla. Liikennejärjestelmän kehittämiseen kohdistettavalla valtion rahoituksella edistetään tehokkaasti suunnitelman toteutumista.

Väylien kehittämisessä tiehankkeisiin osoitettiin 133,7 miljoonaa euroa, ratahankkeisiin 177,0 miljoonaa euroa, vesiväylähankkeisiin 0,2 miljoonaa euroa ja muun kehittämisen hankesuunnitteluun 7 miljoonaa euroa. Aiempina vuosina alkaneisiin kaupunkien raideliikennehankkeiden valtionavustuksiin kohdennettiin noin 22,4 miljoonaa euroa. Hallitusohjelman investointiohjelman rahoituksella päätettiin kertomusvuonna 11 uuden tiehankkeen ja 4 uuden ratahankkeen käynnistämisestä sekä yhden aiemmin päätetyn hankkeen valtuuden tarkistuksesta. Hankkeet parantavat elinkeinoelämän kuljetusten ja henkilöliikenteen sujuvuutta, kuljetusten kustannustehokkuutta ja liikenneturvallisuutta. Lisäksi monilla hankkeilla parannetaan huoltovarmuuden ja raskaan teollisuuden kannalta tärkeitä väyliä.

Perusväylänpidon rahoitukseen osoitettiin 1 565,8 miljoonaa euroa. Korjausvelan purkamiseen kohdennettiin 250 miljoonaa euroa hallitusohjelman investointiohjelman mukaista rahoitusta. Kustannustason kaikkein voimakkain nousu on taitunut edellisvuosista, ja tästä sekä lisärahoituksesta johtuen korjausvelan kasvu saatiin vuoden aikana taitettua. Ilman perusväylänpidon lisäpanostuksia kasvu kuitenkin uhkaa jatkua seuraavina vuosina kiihtyvänä.

Talousarvion pääluokan luvun 31.10 Liikenne- ja viestintäverkot määrärahan käyttö oli lähes 250 miljoonaa euroa edellisvuotta suurempi. Kasvu johtui perusväylänpidon lisärahoituksesta sekä kertomusvuonna alkaneista uusista lukuisista väylähankkeista. Kasvaneen rahoituspanoksen vuoksi myös luvun 31.01 Hallinto ja toimialan yhteiset menot käyttö oli edellisvuotta huomattavasti korkeammalla tasolla, sillä määrärahaan sisältyvät hallinnonalan arvonlisäveromenot.

Julkisen henkilöliikenteen tukiin osoitettiin 102,4 miljoonaa euroa. Määrärahaa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja kuntien joukkoliikennehankkeisiin kohdistuviin valtionavustuksiin varattiin 8,8 miljoonaa euroa. Kävelyä ja pyöräilyä lisäämällä tavoitellaan liikenteestä aiheutuvien päästöjen vähentämistä sekä liikkumattomuudesta aiheutuvien terveyshaittojen ennaltaehkäisyä. Määrärahassa on huomioitu hallitusohjelman mukainen säästö. Aiempaa pienempi määräraha pyritään valtionavustuksen vaikuttavuuden parantamiseksi kohdistamaan joka toinen vuosi pääosin kävelyn ja pyöräilyn avustuksiin ja joka toinen vuosi yksityistieavustuksiin.

Digirata-hankkeessa korvataan vanheneva junien kulunvalvontajärjestelmä ja otetaan digitalisaation mahdollisuudet käyttöön koko raideliikennejärjestelmän tehokkuuden ja turvallisuuden edistämiseksi. Hankkeen kehitys- ja verifiointivaihetta rahoitettiin kertomusvuonna 15 miljoonalla eurolla. Hankkeeseen on myönnetty 85 miljoonaa euroa EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoitusta. Vuodesta 2025 alkaen hankkeessa siirrytään toteutusvaiheeseen.

Kyberturvallisuuden kehittämistä jatkettiin. Liikenne- ja viestintävirastoon vuonna 2023 perustettu Kyberturvallisuuden tutkimuksen, kehityksen ja innovaatioiden kansallinen koordinaatikeskus (NCC-FI) sai Digitaalinen Eurooppa -ohjelmasta hankerahoitusta kertomusvuodelle. Virasto sai lisärahoitusta Nato-yhteistyöstä aiheutuviin kyberturvallisuustehtäviin sekä NIS2-direktiivin (EU:n kyberturvallisuusdirektiivin) toimeenpanoon. Liikenne- ja viestintäministeriö jatkoi RRF-rahoituksen turvin kyberturvallisuuden harjoitustoimintaa, jonka vaikuttavuus on todettu erittäin merkittäväksi.

Pääluokan luvun 31.20 Liikenteen ja viestinnän palvelut määrärahan taso talousarviossa sekä aikaansaadut tuotokset olivat lähes edellisvuoden tasolla. Määrärahan toteuma jäi budjetoitua alhaisemmaksi, sillä talousarvioon otettua varausta covid 19-pandemiasta johtuviin meriliikenteen tukiin ei käytetty toistaiseksi.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Digitalisaatio ja datatalous ovat luoneet kestäväää kasvua sekä vahvistaneet luottamusyhteiskuntaa

Suomi on EU:n digitalisoituneimpia jäsenmaita, ja edellytykset luoda kestäväää kasvua digitalisaatiosta ja datataloudesta ovat erittäin hyvät. Tästä kertoo muun muassa Suomen sijoittuminen vuoden 2022 kaikkien jäsenmaiden DESI-indeksi-vertailussa ([Digital Economy and Society Index](#)) sijalle 1. Vuodesta 2023 alkaen DESI-indeksiä on käytetty maakohtaisesti seuraamaan EU-tavoitteiden toteutumista, eikä kokonaisindeksiä ja maavertailua enää tehdä. DESI-indeksi koostuu digitaalisen osaamisen, infrastruktuurin ja yritysten digitaalisen muutoksen sekä julkisen sektorin digitalisaation osaindeksien mittareista, jotka kuvaavat digitalisaation ja datatalouden kasvua ja sen edellytyksiä sekä luottamusyhteiskunnan edellytyksiä ja kehittymistä. Toimia digitalisaatioon ja datatalouteen perustuvan kestävään kasvun luomiseksi ja luottamusyhteiskunnan vahvistamiseksi toteutettiin kaikkien ministeriöiden yhteisessä digitoimistossa Suomen digitaalisen kompassin ja sen toimeenpanosuunnitelman kautta. Vuosien 2023 ja 2024 välillä mittarit kehittyivät pääsääntöisesti positiivisesti, mikä tarkoittaa, että Suomi on toteuttanut oikeansuuntaisia toimia kestävään kasvun luomiseksi ja luottamusyhteiskunnan rakentamiseksi digitalisaation ja datatalouden alalla.

Ministeriö edisti datatalouden kasvun edellytyksiä ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa toteuttamalla [selvityksen datatalouden mittaamisen ja vaikuttavuuden arvioinnista](#). Raportti tarkastelee datatalouden koon, taloudellisen merkityksen ja vaikuttavuuden mittaamisen mahdollisuuksia ja haasteita Suomessa. Raportin yhtenä keskeisenä havaintona oli, että datatalouden kehityksen mittaamiseen ei ole kansainvälisesti vakiintunutta menetelmää ja tietopohjaa. Lainvalmistelutyön kehittämiseksi ministeriö toteutti kokeilun, jossa luovan tekoälyn hyödyntämistä kokeiltiin lainvalmistelun tukena. Kokeilu osoitti, että suomalaiset kielimallit eivät vielä ole riittävällä tasolla. Ministeriö edisti eurooppalaisten tekoälyn suurten kielimallien kehittymistä, kun Suomi liittyi jäseneksi EU:n alaiseen digitaalinfrastruktuurikonsortion kieliteknologian allianssiin ([Alliance for Language Technologies](#)

EDIC, ALT-EDIC). Allianssin tarkoituksena on parantaa eurooppalaisen kielidatan saatavuutta, ylläpitää Euroopan kielellistä monimuotoisuutta ja vahvistaa Euroopan kilpailukykyä.

Luottamusyhteiskuntaa vahvistettiin uudistamalla [Suomen kyberturvallisuusstrategiaa](#) vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä. Strategia vie kyberturvallisuuden vahvemmin osaksi kokonaisturvallisuuden mallia ja huomioi kyberturvallisuustoimialan kasvun mahdollisuudet Suomessa. Luottamusyhteiskunnan edellytyksiä ja tilaa kuvaa NCSI-kyberturvallisuusindeksi ([National Cyber Security Index](#)), jonka vertailussa Suomi sijoittui vuoden 2023 osalta sijalle 13. Vuoden 2024 osalta Suomi ei ole vielä vastannut virallisesti indeksin kyselyyn. Kansainvälisen televiestintäliiton ITU:n GCS-kyberturvallisuusindeksin ([Global Cybersecurity Index](#)) mukaan Suomi kuuluu roolimalli-kategoriaan 20 muun Euroopan maan kanssa. Vuonna 2020 tehdyssä indeksitarkastelussa Suomen kokonaispisteet indeksissä olivat 92,02. Vuoden 2024 vertailussa Suomen kokonaisindeksi oli täydet 100 pistettä.

Ministeriö valmisteli EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivin (NIS2) kansallista toimeenpanoa ja hallitus antoi eduskunnalle toukokuussa 2024 esityksen uudeksi kyberturvallisuuslaiksi (HE 57/2024 vp). Lain voimaantulo on myöhästynyt annetusta määräajasta ja komissio on käynnistänyt rikkomusmenettelyn Suomea ja 22 muuta jäsenmaata vastaan.

Luottamusyhteiskunnan perusteita on riippumaton tiedonvälitys ja luottamus median toimintaan tiedonvälittäjänä. Suomalaisten luottamus uutisiin on pysynyt vakaana ja on maailman kärkeä ([Digital News Report 2024](#)). Suomalaisista 69 prosenttia luottaa uutisiin. Ministeriössä on saatettu loppuun eurooppalaisen medianvapausasetuksen neuvottelut. Niissä saavutettiin monet Suomen neuvottelutavoitteet, mutta valtion mainontaa (mainosmenojen tietojen asettaminen julkisesti saataville) koskevan sääntelyn osalta tavoitteeseen ei päästy. Tämän arvioidaan lisäävän jonkin verran viranomaisten ja muiden julkisten tahojen hallinnollista taakkaa. Ministeriö on tukenut hallitusohjelman mukaisesti perustetun parlamentaarisen Yle-työryhmän työtä ja toimeenpannut osaltaan työryhmän linjauksia. Työryhmä julkaisi mietintönsä syyskuussa 2024.

Vaikuttavuustavoite 2: Tulevaisuuden liikennejärjestelmä on rakentunut turvallisesti, tietopohjaisesti ja kestävästi

Liikenne- ja viestintäministeriön johdolla valmisteltiin luonnos 12-vuotiseksi valtakunnalliseksi liikennejärjestelmäsuunnitelmaksi vuosille 2026–2037 (Liikenne 12). Valmistelu perustui vaikutusten arviointiin ja tiiviiseen vuorovaikutukseen sidosryhmien kanssa. Uusiksi liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteiksi linjattiin toimivuus, turvallisuus ja kestävyys. Liikenne- ja viestintävirasto Traficom tukee liikennejärjestelmän kehittämistä tuottamalla kokonaiskuvaa liikennejärjestelmästä. Tietopohja on koottu julkisesti saatavilla olevaan [liikennejärjestelmäanalyyysiin](#).

Liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteita edistävät myös maankäytöstä, asumisesta ja liikenteestä laaditut MAL-sopimukset vuosille 2024–2035 valtion ja seitsemän suurimman kaupunkiseudun välillä.

Liikenteen uudistamisessa keskeistä on tiedon nykyistä parempi hyödyntäminen. Liikennealan dataekosysteemiä rakennetaan eri toimijoiden kanssa. Fintrafficilta saadun tiedon mukaan vuonna 2024 dataekosysteemiin sitoutuneiden toimijoiden määrä oli 226 toimijaa, kun vuonna 2023 toimijoita oli 200. Liikenteen ja logistiikan tietosäätelyn päivitystä koskeva hallituksen esitys (HE 182/2024 vp) annettiin eduskunnalle syksyllä 2024.

Hallinnonalalla on jatkettu toimia liikenteen päästöjen vähentämiseksi ja päästökehityksen seuraamiseksi. Kotimaan liikenteen päästöt ovat pääsääntöisesti vähentyneet vuodesta 2008 alkaen. Vuonna 2023 ne vähenivät noin 4 prosenttia eli noin 0,4 miljoonaa tonnia verrattuna vuoteen 2022. Liikenteen päästökehitys oli tuolloin varsin hyvin liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen perusennusteen mukaisella uralla, joka johtaisi tasaisesti liikenteen päästöjen puolittumiseen vuonna 2030. Vuoden 2024 päästötiedot eivät ole vielä käytettävissä. ([Tilastokeskus](#))

Tie-, vesi- ja lentoliikenteen päästövähennysten kannalta keskeisen EU:n 55-ilmastopakettien edellyttämä kansallinen säädöstyö on viety loppuun. Liikenne- ja viestintäministeriö laati [kansallisen jakeluinfraohjelman](#), jossa asetetaan käyttövoimasiirtymää koskevia tavoitteita ja esitetään toimenpiteitä niiden saavuttamiseksi. Vaihtoehtoisilla käyttövoimilla kulkevien kuorma- ja pakettiautojen hankintaa on tuettu hankintatuilla.

Kestävä liikennejärjestelmä on myös turvallinen. Tieliikennekuolemien määrä on laskenut Suomessa tasaisesti ja viimeiset kolme vuotta on vuosittaisten liikennekuolemien määrä ollut alle 200. Alustavien tietojen mukaan tieliikenteen turvallisuus parani maltillisesti myös vuonna 2024. Positiivista kehitystä on tapahtunut muun muassa moottoripyöräilijöiden kuolemaan johtaneiden onnettomuuksien

vähentymisenä. Sen sijaan vuonna 2024 liikenteessä kuoli ennakkotietojen mukaan useampi lapsi kuin aiempina vuosina, mikä on huolestuttava kehityssuunta. Vuoden 2024 ennakkotietojen mukaan tieliikenteessä kuoli tammi-marraskuussa 159 henkilöä ja loukkaantui 3 143 henkilöä. Vastaavalla ajanjaksolla vuonna 2023 tieliikenteessä kuoli 168 henkilöä ja loukkaantui 3 361 henkilöä ([Tilastokeskus](#)).

Ministeriö on jatkanut liikenneturvallisuusstrategian toimeenpanoa ja sen seurantaan. Toimenpiteissä on edistytty ja jatkuvista sekä kertaluonteisista toimenpiteistä suurin osa on käynnissä tai valmistunut. Liikenneturvallisuusstrategialla on pyritty kokonaisvaltaisesti siihen, että tulevaisuuden liikennejärjestelmä on kaikille turvallinen. Vuonna 2024 Suomelle myönnettiin eurooppalainen liikenneturvallisuuspalkinto ([European Transport Safety Council Prize](#)) pitkäaikaisesta ja tuloksellisesta tieliikenneturvallisuustyöstä sekä kattavasta strategiasta ja toimenpiteistä kaikkien tienkäyttäjien turvallisuuden parantamiseksi. Viimeaikaiset muutokset tieliikenteen vakavissa loukkaantumisissa ja kuolemissa viittaavat siihen, että strategian toimenpiteiden vaikutukset ovat olleet positiivisia. Kuolemien ja vakavien loukkaantumisten väheneminen on kuitenkin edelleen liian hidasta, kun otetaan huomioon liikenneturvallisuuden tavoitteet. Vuonna 2024 on valmisteltu hallitusohjelman mukaisesti mikroliikkumista koskeva hallituksen esitys (HE 12/2025 vp), joka annettiin eduskunnalle maaliskuussa 2025. Mikroliikkumista koskevalla hallituksen esityksellä on arvioitu saavutettavan merkittäviä esteettömyys- ja liikenneturvallisuusvaikutuksia suojattomille tienkäyttäjille.

Kolmen ministeriön yhteinen [selvitys](#) tuotteiden ja palveluiden saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten vaikutuksista valmistui osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Selvityksen mukaan yritykset näkevät esteettömyysdirektiivin toimeenpanon merkittävänä askeleena kohti saavutettavampaa yhteiskuntaa. Palveluiden ja tuotteiden esteettömyyden parantaminen lisää mahdollisuuksia tarjota palveluita kokonaan uusille asiakasryhmille, kuten toimintarajoitteisille ja ikääntyneille. Liikenteen palveluiden esteettömyys ja saavutettavuus on muihin toimialoihin verrattuna melko korkealla tasolla. Ministeriö pyysi myös lausuntoja rautatieliikenteen asemanhaltijoiden lakisääteisten hallinnointiin ja esteettömyyteen liittyvien tehtävien järjestämistä koskevasta [arviomuistiosta](#).

Vaikuttavuustavoite 3: Tietopohjaiset liikenteen palvelut ovat tehokkaita ja vastaavat asiakkaiden tarpeisiin

Yhdistämispalvelulla tarkoitetaan matkaketjujen ja muiden palvelukokonaisuuksien muodostamista yhdistelemällä eri palveluntarjoajien liikkumispalveluita. Palveluiden yleistyminen voi parantaa liikkumisen sujuvuutta ja tehokkuutta, tehdä julkisesta liikenteestä houkuttelevampaa, vähentää yksityisautoilua ja sen ympäristövaikutuksia sekä parantaa saavutettavuutta eri väestöryhmillä. Yhdistämispalveluiden liiketoiminta- ja ansaintamallit ovat vielä varhaisessa kehitysvaiheessa, mutta palveluita tarjoavien yritysten määrä on kasvanut tasaisesti. Suomessa oli kertomusvuonna 66 välitys- ja yhdistämispalveluita tarjoavaa yritystä (60 vuonna 2023 ja 50 vuonna 2022) ([Traficom](#)).

Raideliikenteen kilpailun vauhdittamista ja raidemarkkinoille pääsyn helpottamista jatkettiin. Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti maaliskuussa 2024 säädöshankkeen, jolla mahdollistetaan junaliikenteen järjestäminen alueellisille viranomaisille. Liikenne- ja viestintävirasto on tehnyt selvityksiä henkilöjunaliikenteen markkinoiden kehityksestä ja tarpeista. Toimenpiteillä edistettiin henkilöjunaliikenteen tulevan kilpailutuksen etenemistä oikea-aikaisesti.

Julkisesti tuettuja liikennepalveluita pyritään kehittämään poikkihallinnollisesti siten, että palvelujen järjestämiseen suunnatuista resursseista saadaan mahdollisimman suuri lisäarvo. Käynnissä on hanke julkisesti tuettujen kuljetusten tietopohjan vahvistamiseksi. Tietovarannon avulla pyritään löytämään keinoja tehostaa kuljetusten järjestämistä tulevaisuudessa, turvata kuljetusten tarjonta kuljetuskapasiteetin tehokkaalla käytöllä ja yhteensovittaa tarjontaa muun palvelu- ja joukkoliikenteen kanssa.

Vaikuttavuustavoite 4: Digitaaliset yhteydet ja liikennejärjestelmä ovat parantaneet Suomen kilpailukykyä sekä kansainvälistä saavutettavuutta

Suomen kilpailukyky ja kansainvälinen saavutettavuus edellyttävät hyvin toimivia digitaalisia yhteyksiä ja hyväkuntoista infrastruktuuria. Vuonna 2024 (9/2024) 81 prosentilla (78 prosenttia vuonna 2023) suomalaisista oli mahdollisuus ottaa käyttöönsä vähintään 100 megabittiä sekunnissa latausnopeudella varustettu kiinteä laajakaistayhteys ja 68 prosentilla (61 prosenttia vuonna 2023) oli mahdollisuus [kiinteään valokuituverkkoon](#). Vähintään 300 megabittiä sekunnissa nopeuden saatavuus nousi edellisvuodesta viisi prosenttiyksikköä (72 prosentista 77 prosenttiin) ja vähintään 1 000 megabittiä sekunnissa nopeuden saatavuus neljä

prosenttiyksikköä (71 prosentista 75 prosenttiin). Mobiililaajakaistan 5G-verkon (100 megabittiä sekunnissa) saatavuus on noussut syyskuusta 2023 vuoden 2024 syyskuuhun 90 prosentista 92 prosenttiin. ([Traficom](#))

Viestintäverkot rakentuvat Suomessa markkinaehtoisesti kaikista harvimmin asuttuja alueita lukuun ottamatta. Liikenne- ja viestintäministeriön laatiman [laajakaistatukea koskevan selvityksen](#) mukaan uudella tukiohjelmalla voitaisiin edistää digitalisaatiota, parantaa alueellista yhdenvertaisuutta ja kasvattaa kuntien elinvoimaa. Uudelle tukiohjelmalle ei ole varattu rahoitusta. Ahvenanmaalle myönnettiin uusia verkkotoimilupia, joilla edistetään seuraavan sukupolven 5G-verkkojen rakentamista, parannetaan nopeiden langattomien laajakaistayhteyksien laatua ja kapasiteettia sekä mahdollistetaan uusien digitaalisten palvelujen käyttöönottoa.

Avaruustilannekeskuksen perustaminen aloitettiin joulukuussa. Sen siviilijohtokeskus perustetaan Ilmatieteen laitoksen ja sotilasjohtokeskus Puolustusvoimien yhteyteen. Avaruustilannekeskus tuottaa avaruustilannekuvaa yhteistyössä Suomen kumppanimaiden ja avaruusvalvonnasta vastaavien organisaatioiden kanssa.

Väyläverkon kehittämishankkeita on edistetty sekä hallitusohjelman investointiohjelman että Liikenne 12 -suunnitelmaan perustuvan väyläverkon investointiohjelman mukaisesti. EU-rahoitusta on hyödynnetty täysimääräisesti ja Suomi on saanut liikenteen Verkkojen Eurooppa -ohjelmasta noin 85 miljoonaa euroa vuoden 2024 aikana yhteensä 20 hankkeelle.

Väyläomaisuuden korjausvelan määrän kasvu on saatu taitettua kertomusvuoden aikana. Alustavan arvion mukaan vuoden 2024 lopussa korjausvelkaa oli noin 4 220 miljoonaa euroa. Korjausvelasta tieverkolle kohdistuu 2 574 miljoonaa (61 prosenttia), rataverkolle 1 616 miljoonaa (38 prosenttia) ja vesiväylille 30 miljoonaa euroa (1 prosentti). Korjausvelka nousi merkittävästi talousarvioesityksessä esitettyyn nähdessä. Tämä johtuu korjausvelkalaskelmaan vuonna 2023 tehdyistä muutoksista, kun laskelmassa käytetyt korjausten yksikköhinnat päivitettiin voimakkaasti kohonneen kustannustason mukaisiksi. Laskelmiin otettiin myös käyttöön uusia kuntoluokituksia sekä lisättiin omaisuuslajeja. ([Väylävirasto](#))

Jäänmurto on Suomen kansantaloudelle ja elinkeinoelämän kilpailukyvyllä välttämätön palvelu, joka on olennainen osa liikennejärjestelmän kokonaisuutta. Hyvin merkittävä osa Suomen ulkomaankaupasta kulkee meriteitse. Arctia Oy:n omistajaohjaus siirtyi elokuussa valtioneuvoston kansliasta liikenne- ja viestintäministeriöön ja samalla yhtiö muutettiin strategisen intressin yhtiöstä erityistehtäväyhtiöksi. Jäänmurron lisäksi Suomen valtiolla on Arctia Oy:lle huoltovarmuuteen liittyvä omistuksen intressi väylänhoidossa ja -suunnittelussa sekä merenmittauksessa.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Ekologisen kestävyysparantamisessa ja ilmastonmuutoksen hidastamisessa liikenteen, etenkin tieliikenteen, päästöjen vähentäminen on keskeistä. Toimenpiteet liittyvät fossiilisten polttoaineiden korvaamiseen, autokannan uudistamiseen ja liikennejärjestelmän tehostamiseen. Taloudellisen kestävyysnäkökulmasta digitaalisilla yhteyksillä, liikenteellä ja viestinnällä on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyllä ja uudistumisella sekä koko Suomen elinvoimalla ja hyvinvoinnilla. Sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta hallinnonalan työ varmistaa ihmisten perustarpeiden toteutumista. Toimet liittyvät esimerkiksi liikenneturvallisuuteen sekä liikenne- ja digitaalisten palveluiden esteettömyyteen. Hallinnonalan toimenpiteillä on eniten merkitystä seuraavien YK:n kestävä kehityksen Agenda2030-tavoitteiden edistämiseksi:

- Tavoite 9: Rakentaa kestävä infrastruktuuria sekä edistää kestävä teollisuutta ja innovaatioita
- Tavoite 11: Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat
- Tavoite 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

Liikenne- ja viestintäministeriö on jatkanut liikennejärjestelmän tietopohjaista kehittämistä. Keskeinen keino on pitkäjänteinen, valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12 -suunnitelma) ja siihen perustuva väyläverkon investointiohjelma, jotka molemmat perustuvat vaikutustenarviointitietoon. Vuonna 2024 hallitus on tehnyt merkittäviä panostuksia väyläverkon kehittämis- ja parantamishankkeisiin, ja EU-rahoitusta on hyödynnetty täysimääräisesti. Väylävirasto on edistänyt väylähankkeiden kustannusarvioissa pysymistä ja kestävyttä väylänpidossa (muun muassa ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja kiertotalouden edistäminen). Varautumista, kansainvälistä saavutettavuutta ja sotilaallista liikkuvuutta on edistetty pohjoismaisella ja Nato-yhteistyöllä sekä EU-rahoitusta hyödyntämällä.

Hallinnonala on edistänyt kestävä teollisuutta ja innovaatioita digitalisaatioon, datatalouteen ja kyberturvallisuuteen liittyvillä keinoilla. Ministeriö on toiminut aktiivisesti osana ministeriöiden yhteistä digitoimistoa, toteuttanut selvityksen datatalouden mittaamisen ja vaikuttavuuden arvioinnista, asettanut uusiin teknologioihin liittyviä mahdollisuuksia tunnistavan digipaneelin, edistänyt Suomen osallistumista eurooppalaisia kielimalleja koskevaan työhön sekä vaikuttanut eurooppalaisen sähköisen viestinnän sääntelyn uudistamiseen. Ministeriö on ollut keskeisessä roolissa uuden kyberturvallisuusstrategian valmistelussa, vastannut EU:n verkko- ja tietoturvadirektiiviä (NIS2) toimeenpanevan kyberturvallisuuslain

valmistelusta ja kehittänyt tulevaisuuden viestintäverkkoihin liittyvien riskien hallintaa. Ministeriö ja Ilmatieteen laitos ovat olleet keskeisiä tekijöitä avaruustilannekeskuksen perustamisessa Suomeen.

Hallinnonala on osallistunut maankäytöstä, asumisesta ja liikenteestä laadittujen MAL-sopimusten valmisteluun vuosille 2024–2035. Sopimusten tavoitteita on kuvattu edellä vaikuttavuustavoite 2:n yhteydessä. Ministeriö on jatkanut liikenneturvallisuusstrategian toimeenpanoa ja valmistellut mikrobiikkumista ja turvallisen automaation mahdollistavaa lainsäädäntöä. Ministeriö on edistänyt datan hyödyntämistä jatkamalla liikenteen dataekosysteemin kehittämistä valmistelemalla sähköisiä kuljetustietoja koskevan EU-asetuksen (eFTI-asetus) kansallista toimeenpanoa.

Ministeriö on vienyt eteenpäin raideliikenteen kilpailun vauhdittamista ja jatkanut julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämistä vaikuttavuustavoitteessa 3 kuvatulla tavalla. Esteettömyyden osalta ministeriö on vaikuttavuustavoitteessa 2 kuvattujen toimenpiteiden lisäksi vaikuttanut matkustajien oikeuksia koskevien EU-asetusten neuvotteluihin ja järjestänyt liikennepalveluiden esteettömyyttä koskevan työpajan keskeisille sidosryhmille.

Liikenne- ja viestintäministeriössä on jatkettu liikenteen päästöjen vähentämiseksi toimia, joita on kuvattu vaikuttavuustavoitteen 2 kohdalla. Ekologista kestävyyttä on hallinnonalalla parannettu myös MAL-sopimukseen sisältyvillä yhdyskuntarakenteen tiivistymistä ja joukkoliikenteen käyttöä edistävillä toimilla, avustuksilla kävely- ja pyöräilyinfrastruktuurin rakentamiseen kunnissa sekä kehittämällä väylänpidon kestävyyttä.

Ministeriön toiminnan jalanjälkeä eli toiminnan suoria vaikutuksia on mahdollista arvioida ministeriön EU- ja kansainvälisen vaikuttamisen kokonaisuuden ja matkustuskulujen kautta. Yleisesti vuoden 2024 aikana matkoja on priorisoitu entistä huolellisemmin, matkoja on yhdistelty ja delegaatiot ovat olleet hyvin pieniä, mikä on lisännyt tehokkuutta. Ministeriön ylimmällä johdolla oli vuonna 2024 24 ulkomaan matkaa, joiden aikana tavattiin useita eri tahoja (vuonna 2023 26 matkaa). Ministeriön matkakulut laskivat vuoteen 2023 verrattuna noin 130 600 euroa, kun huomioidaan myös saadut matkakustannusten korvaukset. Lukumääräisesti ulkomaan matkoja tehtiin vuonna 2024 317 kappaletta (vuonna 2023 451 kappaletta) ja kotimaan matkoja 195 (vuonna 2023 195 kappaletta).

Ministeriön toimintaan liittyviä liikennepäästöjä on todennäköisesti vähentänyt se, että valtaosa vuoden 2024 sidosryhmätilaisuuksista järjestettiin verkkotilaisuuksina, ja se, että ministeriöllä on erittäin joustava etätyöpolitiikka. Ministeriön hankinnat painottuvat asiantuntijapalveluihin. Valtioneuvoston kanslia vastaa toimintapalveluista ja henkilöstöravintoloiden kilpailuttamisesta, joten näihin asioihin ministeriöllä on mahdollisuus vaikuttaa lähinnä yhteistyöfoorumeilla.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Ministeriössä on toimeenpantu toiminnallista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa muun muassa järjestämällä ministeriön johdolle sukupuolten tasa-arvo ministeriön johdon työnä -koulutus, jonka tarkoitus on sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen johdon toiminnassa. Ministeriön henkilöstölle on järjestetty koulutus yhdenvertaisuuden tilanteesta valtionhallinnossa, yhdenvertaisuuden lainsäädäntöperustasta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Toiminnallista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tukevat ydinviestit on laadittu ministeriölle ja hallinnonalalle. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaikutuksia on arvioitu säädöshankkeissa. Toiminnallisen yhdenvertaisuuden tunnistamiseksi ja edistämiseksi on ministeriössä laadittu tunnistamiskortit, joita on mahdollista hyödyntää säädösvalmistelu-, budjetti- ja ohjausprosessissa.

Vuosille 2024–2025 laaditun henkilöstöpoliittisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisia toimenpiteitä on toteutettu vuonna 2024 suunnitelman mukaisesti. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista seurataan työyhteisön arjessa jatkuvasti esimerkiksi osana rekrytointeja tai kehityskeskustelukierrosta. Oikeudenmukaisen, yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen työyhteisön kehittäminen on keskeisimpiä keinoja ylläpitää hyvinvoivaa ja tehokasta organisaatiota, vähentää vaihtuvuutta ja lisätä työtyytyväisyyttä. Vuoden 2024 työtyytyväisyyskyselyn mukaan henkilöstö kokee tasa-arvon toteutuvan ministeriössä erittäin hyvin arvon ollessa 4,15 asteikolla 1–5. Samaisessa kyselyssä kysytään erikseen myös yhdenvertaisuuden toteutumisen kokemusta työyhteisössä ja senkin arvo vuonna 2024 oli varsin korkea 4,09.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

Hallinnonalan virastot saavuttivat vuoden 2024 tavoitteet hyvin ja tukivat näin hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

- Liikenne- ja viestintäministeriön tilinpäätös 2024
- Liikenne- ja viestintäviraston tilinpäätös 2024
- Väyläviraston tilinpäätös 2024
- Ilmatieteen laitoksen tilinpäätös 2024

10 Työ- ja elinkeinoministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

- Työ- ja elinkeinoministeriön osuus **4 089 milj. €**

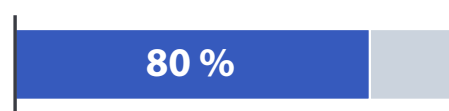

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 900 milj. €
- Siirtomenot 2 202 milj. €
- Sijoitusmenot 149 milj. €
- Muut menot 8 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

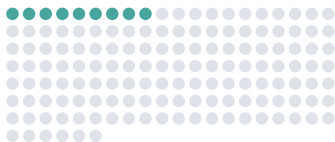
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

- Työ- ja elinkeinoministeriössä **10 519 henkilötyövuotta**

Virastot **9** KPL

- Geologian tutkimuskeskus
- Patentti- ja rekisterihallitus
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
- Innovaatiörahoituskeskus Business Finland
- Energiavirasto
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus
- ELY-keskukset 15 kpl sekä niiden alaiset TE-toimistot
- Huoltovarmuuskeskus

Rahastot **3** KPL

- Valtiontakurahasto
- Huoltovarmuusrahasto
- Ydinjätehuoltorahasto

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **6** KPL

- Finnvera Oyj
- Suomen teollisuussijoitus Oy
- Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- Business Finland Oy
- Suomen lääkekehityskeskus Oy
- Oppiva Invest Oy

Keskeiset hallinnolliset muutokset

Oppiva Invest Oy siirtyi ministeriön omistajaohjaukseen vuonna 2024. Tammikuussa 2025 Oppiva Invest Oy on siirretty osaksi uutta Tesi-konsernia. Ilmastorahasto Oy ja Työkanava Oy päätettiin lakkauttaa vuonna 2024.

10.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Suomen talouden suhdanteen ja erityisesti teollisuustuotannon tilanteen odotettiin kääntyvän laskevien korkojen ansiosta vähitellen paremmaksi vuonna 2024. Nämä odotukset eivät kuitenkaan toteutuneet toivotulla tavalla. Tilastokeskuksen mukaan teollisuuden uusien tilausten arvo koko vuoden 2024 aikana oli samalla tasolla edellisvuoteen verrattuna, 2024 joulukuussa kuitenkin 13,9 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin. Euroalueen teollisuuden ostopäällikköindekseissä ei ollut edes vuoden 2024 lopussa nähtävissä selviä merkkejä tilanteen paranemisesta. Joillakin aloilla signaalit käänteestä vahvistuivat, mutta kehitys eri aloilla on eriaikaista. Esimerkiksi teknologiateollisuuden suhdanne jatkui vaikeana ja tilanne suurimmilla vientimarkkina-alueilla meni jopa huonompaan suuntaan.

Keskeisten vientimarkkinoiden heikon talouskehityksen lisäksi Suomen haasteena on edelleen matala vienti-intensiteetti (alle 10 prosenttia on vientiyrityksiä). Viennin keskittyminen harvoin suuriin yrityksiin altistaa Suomen viennin yritys- ja sektori-kohtaisille shokeille. Suomella on tarve laajentaa suomalaisten, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumista vientiin ja globaaleihin arvoketjuihin.

Pitkään jatkunut heikko suhdannetilanne, yritysten heikentynyt luottokelpoisuus ja pankkitoiminnan tiukentunut sääntely ovat johtaneet siihen, että yritysten investoinnit ja investointirahoituksen kysyntä ovat olleet viime vuosina laskusuunnassa toimintaympäristön epävarmuustekijöiden myötä. Yritysten luotonkysyntä on ollut lievässä kasvussa loppuvuoden 2024 aikana ja odotukset alkuvuodelle 2025 viittaavat kysynnän edelleen vilkastuvan, erityisesti kasvuhakuisten yritysten kiinnostus ulkoiseen rahoitukseen on kasvanut. Yritysrahoitus, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten rahoitus, on Suomessa vahvasti pankkikeskeistä ja keskittyntä, sillä kaksi suurinta toimijaa vastaa 71 prosentista pienten ja keskisuurten yritysten pääpankkipalveluista. Finnveran rooli pankkilainojen vaihtoehtona ja täydentäjänä on kasvanut: joka viides rahoitusta hakeva yritys aikoo kääntyä Finnveran puoleen ja 34 prosenttia pankkirahoitusta hakeneista kertoo, että rahoituksen saaminen edellytti Finnveran takausta. Myös EU:lla on ollut tärkeä rooli sääntelyn ja EU-ohjelmatoiminnan rahoituksen kohdentamisen kautta.

Vuosina 2015–2023 Suomen pääomasijoitusmarkkina kasvoi merkittävästi vuotuisen sijoitusvolyymin osalta, kun sekä kotimaiset että ulkomaiset sijoittajat lisäsivät panostuksiaan suomalaisiin yrityksiin. Vuoden 2024 alusta lähtien suhdannäkymät ovat kuitenkin selvästi huonontuneet edellisistä vuosista, vähentäen sijoitusten tuotto-odotuksia, lisäten yritysten haasteita alkuvaiheen rahoituksen varainkeruussa ja vaikeuttaen ulkomaisten pääomasijoittajien osallistumista isoihin

myöhäisen vaiheen sijoituskierroksiin. Tesin (Suomen Teollisuussijoitus Oy) rooli markkinoilla on koettu tärkeäksi muun muassa myötävaikuttamassa uusien rahastojen varainkeruuprosessiin.

Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) -menot olivat 5,7 miljardia euroa vuonna 2023. Ne kasvoivat 306 miljoonalla eurolla (+5,7 prosenttia) edellisvuoteen verrattuna, mikä oli nopeampaa kuin vuonna 2022. Teollisuudessa yritysten T&K-menot lisääntyivät 173 miljoonalla eurolla (+5,3 prosenttia) ja informaation ja viestinnän toimialalla 158 miljoonalla eurolla (+18 prosenttia). Laskua oli puolestaan toimialalla tieteellinen tutkimus ja kehittäminen, 64 miljoonaa euroa (-4 prosenttia).

Työllisyyden huipputaso nähtiin vuoden 2022 lopulla (74,1 prosenttia), minkä jälkeen talouden taantuma on pudottanut tasoa vajaa kahdella prosenttiyksiköllä. Työllisyysasteen trendi oli heinäkuussa 72,4 prosenttia ja on pysynyt samalla tasolla jo neljä kuukautta. Taantumana aikana myös työttömyys on kasvanut ja julkisissa työvoimapalveluissa oli vuoden 2024 lopussa rekisteröityneenä 24 000 työtöntä työnhakijaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Energiatuotannon määrä kasvoi ja tilanne energiamarkkinoilla oli vuonna 2024 vakaa. Ydinvoiman osuus kokonaistuotannosta on noin 40 prosenttia. Tuulivoiman osuus on noin 25 prosenttia, mikä lisää vaihtelevuutta tuotantoon. Sähköjärjestelmän säätökyvyn parantamiseen liittyvien toimenpiteiden selvittäminen on käynnistetty. Sähkön tuotannon ja kysynnän arvioidaan kasvavan voimakkaasti puhtaan siirtymän hankkeiden vuoksi. Samalla sähkön kulutus ja tuotanto ovat eriytyneet yhä enemmän eri puolille Suomea.

Riski vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen ja työmarkkinoiden kehittymisen odotusten osalta on noussut pitkäaikaistyöttömien määrän kasvettua. Riskiä hallitaan hallitusohjelmassa määriteltujen työmarkkinauudistusten tehokkaalla toimeenpanolla ja työmarkkinoiden tilannekuvan säännöllisellä ylläpidolla.

T&K-rahoituksen kohdentamisen kannalta on riski, että Business Finland ei pysty käyttämään ja kohdentamaan vaikuttavasti kasvavaa T&K-valtuutta. Tämän riskin hallitsemiseksi aktivoidaan yritysten ja tutkimusorganisaatioiden T&K-yhteistyötä rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Lisäksi varmistetaan hallinnonalan tutkimus-, kehitys- ja innovaatio (TKI) -toimijoiden riittävät resurssit ja ohjaus ja huolehditaan T&K-toimintaan kannustavasta toimintaympäristöstä.

Valtion erityisrahoitusyhtiö Finnveran rahoitusriskit voivat toteutua odotettua suurempina. Riskien toteutumisen seurauksena syntyisi tappioita, jotka vaikuttaisivat negatiivisesti valtiontalouteen. Riskin hallitsemiseksi huomioidaan valmisteltavassa Finnveraa koskevassa lainsäädäntöuudistuksessa riskinottoon liittyvät päätöksentekokysymykset sekä varautuminen mahdollisiin tappioihin.

Tesin teollisuuspolitiikkapainotteisen uuden sijoitusstrategian toimeenpano kasvattaa ajan myötä yhtiön sijoitustoiminnassa riskitasoa, koska epäonnistumisen riski yksittäisissä kohdeyhtiöihin kohdistuvissa sijoituksissa on rahastosijoituksia suurempi. Tesi arvioi riski- ja tuottotason huolellisessa due diligence -prosessissa, ja riski- ja tuottotaso on kaikissa sijoituksissa myös yksityisten sijoittajien hyväksymä. Tesin sijoitusportfolio jakautuu jatkossakin suoriin ja rahastosijoituksiin sekä useisiin sijoitusteemoihin ja yritysten elinkaaren eri vaiheen rahoitukseen. Tesin kyky toimeenpanna uutta sijoitusstrategiaa riippuu muun muassa kilpailukykyisten kasvuyhtiöiden määrästä rahoituskapeikoissa, osaamisen kerryttämisestä sijoitusstrategian uusilla fokusalueilla ja sijoitusmarkkinoiden yleisestä kehityksestä, jonka vaikutus yksityisten sijoittajien halukkuuteen sijoittaa Tesin kanssa on keskeinen.

Kansainvälisen turvallisuusympäristön kehitys on jatkunut epävakaana. Riskit ja uhat ovat konkreettisempia, vakavampia ja monialaisempia kuin aiemmin. Turvallisuusympäristön muutos heijastuu myös varautumis- ja huoltovarmuustoimintaan. Valtioneuvoston lokakuussa 2024 hyväksymässä päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista määritellään kansallisen huoltovarmuustyön lähtökohdat, periaatteet ja kansalliset tavoitteet, jotta huoltovarmuuden taso ja laajuus vastaavat muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia. Kansallisen huoltovarmuuden vahvistamisen ohella kansainvälisen yhteistyön merkitys pohjoismaisella, eurooppalaisella ja globaalilla tasolla on korostunut. Yhteistyöllä eri valtioiden sekä EU:n ja Naton kanssa vahvistetaan kokonaisturvallisuutta. Huoltovarmuustoimintaa tehdään yhteistyössä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

10.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 33. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

TEM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
32.01	Hallinto	928	999	1 042
32.20	Uudistuminen ja vähähiilisyys	806	817	961
32.30	Työllisyys ja yrittäjyys	777	875	763
32.40	Yritysten erityisrahoitus	578	519	170
32.50	Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	147	183	322
32	TEM:n hallinnonala yhteensä	3 236	3 393	3 258

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan määrärahojen käyttö pysyi vuonna 2024 vuoden 2023 tasolla. Alla on kerrottu määrärahan käyttökohteista suurimpien talousarvion lukujen osalta. Hallinto-luku sisältää lähinnä hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamäärärahat.

Uudistuminen ja vähähiilisyys

Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) investointeja ja uudistuksia yhteistyössä ministeriön hallinnonalan muiden toimijoiden kanssa vuonna 2024. RRF-rahoitus edistää erityisesti puhdasta siirtymää sekä lisäksi digitaalisia palveluita, työllisyyttä ja osaamisen vahvistamista. Suomen RRF-rahoitukseen sisältyy EU:n neuvoston päätöksellä Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan 5.12.2023 lisätty REPowerEU-osio, joka kohdentuu ympäristöluvituksen vauhdittamiseen, puhtaan energian tutkimukseen ja puhtaan siirtymän investointeihin. RRF-rahoitus Suomessa vuosina 2021–2026 on 1,95 miljardia euroa, josta 1,10 miljardia euroa on työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan toimenpiteisiin.

Business Finland myönsi vuonna 2024 rahoitusta kaikkiaan noin 611 miljoonaa euroa, josta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen noin 561 miljoonaa euroa ja elinkeinorahoituksena noin 50 miljoonaa euroa. Myönnetystä TKI-rahoituksesta yrityksille kohdistui noin 383 miljoonaa euroa ja soveltavaan julkiseen tutkimukseen noin 178 miljoonaa euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi vuonna 2024 energiatukea yhteensä noin 93 miljoonaa euroa. Myönnetty valtuus kohdennettiin suuriin demonstraatiohankkeisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi vuonna 2024 EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyville hankkeille tukea yhteensä noin 91 miljoonaa euroa. Energiainfrastruktuurihankkeille myönnettiin noin 34 miljoonaa euroa, uuteen energiateknologiaan noin 1,3 miljoonaa euroa ja teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen noin 1,3 miljoonaa euroa sekä puhtaan siirtymän investoinneille noin 54,4 miljoonaa euroa.

Työllisyys ja yrittäjyys

Julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin käytettiin työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa yhteensä noin 277,1 miljoonaa euroa, josta noin 5,1 miljoonaa euroa käytettiin Työllisyysrahaston rahoittamaan muutosturvakoulutukseen. Lisäksi palkkatukea ja starttirahaa rahoitettiin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan työttömyysetuusmomenteilta noin 132,5 miljoonalla eurolla. Vuoden 2024 ajan työllisyysmäärärahoilla rahoitettavien palvelujen piirissä oli keskimäärin 47 550 henkilöä, mikä on noin 250 henkilöä enemmän kuin vuonna 2023.

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -Suomen rakennerahasto-ohjelman toteutus-aika päättyi vuoden 2023 lopussa ja maksatukset päättyivät kesäkuun 2024 lopussa. Julkista rahoitusta maksettiin ohjelmakauden aikana käynnistyneille lähes 11 800 hankkeelle yhteensä 2,9 miljardia euroa, joten ohjelman rahoituskehys toteutui täysimääräisesti ja Suomi tulee siten saamaan kokonaisuudessaan EU:n osuuden ohjelman rahoituksesta.

Ohjelman avulla tavoiteltiin muun muassa 10 500 uuden työpaikan ja 600 uuden yrityksen syntymistä vuoteen 2023 mennessä. Uusia työpaikkoja syntyi ohjelmassa lopulta 13 755 ja uusia yrityksiä 594. Runsaat 3 000 pientä ja keskisuurta yritystä aloitti viennin tai laajensi uudelle vientimarkkina-alueelle. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimenpiteisiin osallistui ohjelmakauden aikana lähes 268 000 työntöntä tai työelämän ulkopuolella olevaa sekä 205 000 työssä olevaa.

ESR-toimenpitein tuettiin myös lähes 40 000 mikro- sekä pientä ja keskisuurta yritystä. Koronakriisin takia rakennerahasto-ohjelmaan lisätyn REACT-EU -elvytysrahoituksen myötä ohjelmassa käynnistyi vielä lähes 1 700 uutta hanketta. REACT-EU -rahoitus kasvatti ohjelman kokoa runsaalla 10 prosentilla. Lisärahoitusta suunnattiin erityisesti digitalisaatiota ja vihreää siirtymää edistäviin Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR)- ja ESR-hankkeisiin.

Ohjelmakauden 2021–2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027”. Ohjelma tukee elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaista työtä. Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3,1 miljardia euroa, josta EU-rahoitusosuus on noin 1,9 miljardia euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,2 miljardia euroa. Ohjelmakausi käynnistyi keväällä 2022, mutta pääsi täysipainoiseen toimeenpanoon vasta vuoden 2024 aikana kun maksatukset kaikille hanketyypeille saatiin käyttöön. Maksatusvauhti paranikin vuoden loppua kohti siten, että julkisen rahoituksen maksatusaste oli vuodenvaihteessa 7,3 prosenttia. Vuoden 2024 lopussa 46 prosenttia ohjelman julkisesta rahoituksesta oli varattu hankkeille, joita oli ohjelmassa käynnistynyt 5 300 kappaletta. Hankkeiden toteutuneita tulostietoja päästään tarkastelemaan kevään 2025 aikana.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Työ- ja elinkeinoministeriön ja hallinnonalan strategia vahvistettiin vuonna 2024. Vuoden 2024 talousarviossa esitetyt yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet olivat: elinkeinoelämä uudistuu ja kasvaa, työllisyysaste nousee, ilmastotavoitteet toteutuvat ja ulkomaalaisen työvoiman saatavuus paranee. Seuraavassa esitettävät vaikuttavuustavoitteet ovat hallitusohjelman ja uuden strategian mukaisia, jotka sisältyvät vuoden 2025 talousarviossa esitettyihin yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin.

Vaikuttavuustavoite 1: Elinkeinoelämä uudistuu ja alueiden elinvoima vahvistuu

Suhdanteen pohjakosketus on nähty talousasiantuntijoiden mukaan ja Suomen talous kääntyy ennusteiden mukaan kasvuun vuonna 2025. Muun muassa Finnveran kotimaan rahoituskysynnän odotetaan kasvavan ja kohdistuvan investointeihin, kun talouden käänne lisää tuotantokapasiteetin tarvetta. Monet yritykset ovat kuitenkin taloudellisesti heikossa tilanteessa pitkään jatkuneen epävarmuuden vuoksi. Investoinnit ovat olleet alhaiset viime vuonna tiukan rahapolitiikan ja epävarman talousnäköyksen vuoksi. Kuitenkin, kun rahoitusolosuhteet helpottuvat ja talouden elpyminen etenee, investointien odotetaan kasvavan.

Taulukko 34. Elinkeinoelämän uudistumisen ja alueiden elinvoiman vahvistumisen numeeriset tavoitteet

Elinkeinoelämä uudistuu ja alueiden elinvoima vahvistuu	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Toteuma (ennakko) 2024	Tavoite 2024
Viennin määrän muutos (%)	4,4	0,2	0,1	–
T&K-menot/BKT (%)	2,95	3,09	3,16	>3,2
Investointien muutos vuoden takaisesta (%)	1,5	-7,4	-7,1	–

T&K-menot olivat Tilastokeskuksen mukaan 8,4 miljardia euroa vuonna 2023 (3,09 prosenttia bruttokansantuotteesta (BKT)). T&K-menot lisääntyivät 503 miljoonaa (+6,3 prosenttia) vuonna 2023 vuoden 2022 tasoon nähden. Kun inflaation vaikutus otetaan huomioon, menot kasvoivat 2,3 prosenttia. Yritysten osuus T&K-menoista oli 68 prosenttia vuonna 2023.

Yritysten T&K-menot olivat 5,7 miljardia vuonna 2023. Ne kasvoivat 306 miljoonalla eurolla (+5,7 prosenttia) edellisvuoteen verrattuna, mikä oli nopeampaa kuin vuonna 2022. Teollisuudessa yritysten T&K-menot lisääntyivät 173 miljoonalla (+5,3 prosenttia) ja informaation ja viestinnän toimialalla 158 miljoonalla (+18 prosenttia). Laskua oli puolestaan toimialalla tieteellinen tutkimus ja kehittäminen, 64 miljoonaa (-4 prosenttia).

Tarkastellessa yrityksen kokoluokan mukaan T&K-menot kasvoivat 2022–2023 eniten 50–249 henkilön yrityksissä (+12,7 prosenttia). T&K-menoja syntyy kuitenkin eniten suurissa yrityksissä, yli 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus oli 67 prosenttia. Vuoden 2024 T&K-menoiksi Tilastokeskus arvioi 8,8 miljardia ja menojen BKT-osuudeksi 3,16 prosenttia. Business Finlandin asiakasyritykset, jotka saivat rahoituspäätöksen vuonna 2022, kasvattivat T&K-menoja 5,9 prosenttia vuonna 2023. Pienistä ja keskisuurista yritysasiakkaista 50–99 henkilön yritysten T&K-menoissa oli kasvua 12 prosenttia, mutta muuten T&K-menot olivat laskusuunnassa. Sen sijaan 250–499 henkilön yrityksissä T&K-menojen kasvu oli yli 11 prosenttia sekä yli 500 henkilön yrityksissä lähes 8 prosenttia, joista kertyvä T&K-menojen kasvu on yli 160 miljoonaa euroa.

Business Finlandin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoitusta (TKI) vuonna 2024 saaneet yritysasiakkaat arvioivat TKI-projektien tuloksena syntyvän 31 131 uutta työpaikkaa, kun projektien tulokset ovat markkinoilla. Lukumäärä on noussut

vuodesta 2023 (24 480 työpaikkaa) huippuvuoden 2022 tasolle (32 610 työpaikkaa). Vaihtelu on normaalia rahoitetun projektin luonteesta ja kehittämisen aikajänteestä riippuen. Business Finlandin rahoitusvaltuuksia oli käytettävissä 16,7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023 (vuonna 2024: 642,2 miljoonaa euroa, vuonna 2023: 770,7 miljoonaa euroa). Syitä tälle olivat EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen päättyminen sekä energiatukeen ja laivanrakennuksen innovaatio-tukeen osoitettujen valtuuksien väheneminen. TKI-rahoitusasiakkaiden vienti-odotukset laskivat. Keskimäärin Business Finlandin asiakasyritysten vientiodotukset olivat 19,5 miljoonaa euroa yhden miljoonan euron TKI-rahoitusta kohden (49 miljoonaa vuonna 2023).

Kaupunkipolitiikkaa toteutettiin eri kaupunki-valtiokumppanuuksien kautta. Kuiden suurimman kaupungin ja valtion välisessä allianssiyhteistyössä keskiössä oli muun muassa varhaiskasvatuksen osaajapulan, osaavan työvoiman saatavuuden ja segregaatoin ehkäisyn kysymykset. Jyväskylän, Kuopion ja Lahden elinvoimakumppanuudessa keskityttiin liikkumiseen liittyviin kysymyksiin. Lisäksi kumppanuustyötä jatkettiin keskisuurten kasvukaupunkien sekä Itä-Suomen rajakaupunkien Joensuun, Lappeenrannan ja Imatran kanssa. Seutukaupunkiohjelman toimeenpano-ohjelma päivitettiin. Toteutettiin ekosysteemisopimusten väliarviointi ja tarkistus.

Valtioneuvosto päätti aluekehittämisen painopisteistä hallituskaudelle keväällä 2024. Hallituksen aluekehittämispäätös ja sen toimeenpanosuunnitelma laadittiin laajassa kumppanuudessa. Päätöksen pääteemat ovat kestävä elinvoima ja investoinnit, hyvinvoiva väestö ja yhteisöt sekä vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto. Toimenpiteet perustuvat hallitusohjelmaan ja etenevät osana hallitusohjelman toteuttamista. Päätös ohjaa ministeriöiden aluekehittämistoimia ja maakuntaohjelmien valmistelua vuosille 2026–2029.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Teollisuuspoliittinen strategia

Vaikuttavuustavoite 2: Työllisyys kasvaa ja osaavan työvoiman saatavuus paranee

Työllisyysaste laski vuoden 2023 73,6 prosentin tasolta ja oli 72,1 prosenttia vuonna 2024. Työttömyysaste nousi 8,4 prosentin tasolle tavoitteen ollessa 7,2 prosenttia. Työttömien työnhakijoiden määrä nousi 289 000 henkilöön (2023 noin 260 000 henkilöä). Nousu aiheutui sekä työttömien että lomautettujen määrän kasvusta. Vuonna 2024 pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi ollen keskimäärin noin 97 400 vuonna 2024 (88 700 vuonna 2023). Työttömyys kasvoi kaikissa ikäluokissa.

Maahanmuuttajien työllisyys kääntyi huomattavaan laskuun vuoden 2023 aikana. Työllisyysaste palautui vuoden 2024 alussa likimäärin vuosien 2021–2022 jyrkkää nousua edeltäneelle tasolle.

Taulukko 35. Työllisyyden kasvun ja osaavan työvoiman saatavuuden paranemisen numeeriset tavoitteet

Työllisyys kasvaa ja osaavan työvoiman saatavuus paranee	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Tavoite 2024
Työttömyysaste (%)	6,8	7,2	8,4	7,2
Työllisyysaste (%)	73,8	73,6	72,1	73,8
Ulkomailla syntyneiden työllisyysaste (%)	70,4	67,7	64,0	>69

Työllisyystavoitteet eivät toteutuneet vuonna 2024, mihin vaikutti vuonna 2024 jatkunut heikentynyt suhdannetilanne. Vuonna 2024 jatkettiin pääministeri Orpon hallitusohjelmassa määriteltyjen työllisyystoimien valmistelua ja toteuttamista, kuten kannustinloukkuihin liittyviä uudistuksia, muita sosiaaliturvan ja verotuksen uudistuksia sekä työlainsäädäntöön liittyviä uudistuksia. Lisäksi työvoimapalveluiden järjestämistä vastuu siirtymiseen vuoden 2025 alusta valtiolta kuntien muodostamille työvoimaviranomaisille valmistauduttiin aktiivisesti koko vuoden 2024 ajan.

Kertomusvuoden aikana tuli voimaan muun muassa palkkatuetun työn työssäoloehtoon ja palkkatuen yksityiselle sektorille kohdentamiseksi tehtyjä muutoksia, velvoitetyöllistämisen lakkauttaminen sekä työnhakijoiden palveluprosessiin tehtyjä muutoksia. Uudistuksilla pyrittiin lisäämään työttömien kannusteita ja kohdentamaan julkisten varojen käyttöä työvoimapalveluissa mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa olleiden määrä laski vuonna 2024 edelliseen vuoteen verrattuna noin 2 600 henkilöllä. Muutos selittyy työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan ulkopuolisen rahoituksen piirissä olevissa palveluissa olleiden määrän laskulla. Työttömien määrän kasvusta johtuen aktivointiaste laski 30,1 prosentista 27,4 prosenttiin. Palveluiden jälkeinen työttömyys kasvoi kaikkien työ- ja elinkeinoministeriön seuraamien palveluiden paitsi palkkatuetun työn kohdalla. Palkkatuetun työn jälkeinen työttömyys pysyi suurin piirtein samalla tasolla kuin vuonna 2023.

Uusia avoinna olevia työpaikkoja ilmoitettiin TE-toimistoihin vuonna 2024 noin 40 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023 ja noin 58 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2022. Uusien avointen työpaikkojen määrä oli vuoden 2022 aikana historiallisen korkea. Vuonna 2024 ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrä oli alhaisin vuoden 2015 jälkeisenä aikana. Työnantajien kokemien rekrytointiongelmien määrä vähentyi vuonna 2024. Vuoden 2024 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä työvoimaa hakeneista toimipaikoista rekrytointiongelmia koki 40 prosenttia (50 prosenttia vuoden 2023 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä).

Suomeen kotoudutaan työllä. Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen. Kotoutumisjärjestelmän uudistaminen kotoutumiseen kannustavaksi ja muuttamiseksi tulijan velvollisuuksia ja omaa vastuuta painottavaan järjestelmään on aloitettu.

Työvoiman maahanmuuton määrä on ollut viime vuosina korkealla tasolla. Tulijamäärät kuitenkin vähenivät vuodesta 2023 vuoteen 2024 odotetusti liittyen heikosta taloussuhdanteesta johtuvaan kysynnän laskuun: ensimmäisten hakemusten määrä väheni 12 prosenttia ja ensimmäisten myönteisten päätösten määrä 26 prosenttia. Työperusteisia ensimmäisiä oleskelulupia myönnettiin vuonna 2024 yhteensä noin 11 100 kappaletta, eniten ammattiosajille.

Ulkomaisen työvoiman saatavuutta on tuettu Work in Finland -toiminnon kautta, jonka prosesseja ja palveluita on vuonna 2024 parannettu yhdessä työvoimapalvelu-uudistuksen viimeistelyn kanssa. Kansainvälistä rekrytointia on tarkoitettu lisätä erityisesti hallitusohjelman mukaisista kumppanimaista (EU/ETA-alue, Intia, Vietnam, Filippiinit, Brasilia). Kumppanuustoimien vaikutuksia lupatilastoihin voidaan odottaa asteittain vuodesta 2024 eteenpäin. Toimilla on myös laadullisia tavoitteita eli niillä tavoitellaan onnistuneita ja eettisesti kestäviä rekrytointeja. Vuoden 2024 tilastoissa ei ole määrällistä kasvua kumppanusmaista tulleissa edellisvuoteen verrattuna, mutta kumppanusmaiden osuudet tulijamääristä ovat pandemiaa edeltänyttä aikaa suurempia. Työntekijän oleskelulupaprosessissa otettiin alkuvuodesta 2024 käyttöön osa-automaatio ja riskiperusteinen käsittelymalli,

joiden myötä käsittelyajat lyhenivät merkittävästi. Vuosi 2024 oli RRF-rahoitettavan toiminnan (OLEDIGI) osalta viimeinen vuosi ja päätavoite saavutettiin oikea-aikaisesti, kun työ- ja koulutusperusteisten lupien käsittelyaika asettui keskimäärin enintään kuukauteen.

Pikakaista erityisasiantuntijoille, kasvuyrittäjille ja heidän perheenjäsenilleen on ollut toiminnassa vuodesta 2022 alkaen ja käsittelyaikaa koskeva 14 vuorokauden palvelulupaus on toteutunut myös vuonna 2024. Helmikuussa 2024 hyväksyttiin työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma. Vuoden 2024 aikana valmistuneita säädöshankkeita olivat työntekijän palkkarajaa koskeva muutos (voimaan 1.1.2025), kausityölain muutos (voimaan 1.2.2025) sekä Blue Card -direktiivin toimeenpano (voimaan 13.5.2024).

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Luonnonmarjanpoimintaa koskeva selvitys: Ulkomaalaisten luonnonmarjanpoimijoiden työsuhteisuuden ja elinkeinonharjoittamisen taloudellisia vaikutuksia arvioiva selvitys
- Selvitys tulorajan asettamisen vaikutuksista työvoiman saatavuuteen ja julkistalouteen
- Työntekijän palkkaamista ja työnantajavalmiuksien kehittämistä koskevan Työllistä taidolla -valmennuspalvelun arviointi
- Elontila: Elinikäisen ohjauksen kansallinen arviointi 2023–2024
- EU:n vähimmäispalkkadirektiivin veloitteiden suhde Suomen lainsäädäntöön ja käytäntöön
- Työehtosopimusten kattavuus vuonna 2021/2022
- Työvoiman saatavuus ja kohtaanto 1/2024
- Työllisyyden ja työttömyyden elinkaarilaskelmia sovelluksineen
- Minne uudet työpaikat syntyivät vuonna 2023?

Vaikuttavuustavoite 3: Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita

Vuonna 2024 toteutui useita puhtaan energian hankkeita, kuten aurinkovoimahankkeet. Eri toimialat päivittivät vähähiilisyystiekartat. Uusiutuvan energian käytön edistämistä on tukenut myös polttoaineiden jakeluelvoite, vaikka samalla hallitus on pyrkinyt hillitsemään liikennepolttoaineiden hintojen nousua nostamalla jakeluelvoitetta maltillisesti.

Vuonna 2024 käynnistettiin uuden energia- ja ilmastostrategian valmistelu. Energia- ja ilmastostrategia kattaa yhteiskunnan kaikki kasvihuonekaasupäästöt ja nielujen aikaansaamat poistot. Se on kokonaisvaltainen toimintaohjelma, jonka energia- ja ilmastopoliittisiin tavoitteisiin pyritään mahdollisimman kustannustehokkaalla, vaikuttavalla ja kestäväällä tavalla. Tavoitteena on, että energia- ja ilmastostrategia valmistuu vuonna 2025.

Kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt jatkoivat vähentymistä vuonna 2024 alustavasti arvioiden. Myös fossiilivapaan energian osuus kokonaiskulutuksesta on jatkanut kasvamista vuonna 2024 alustavasti arvioiden. Toteutuneita lukuja ei kuitenkaan ole vielä saatavilla.

Taulukko 36. Puhtaiden investointien ilmastotavoitteiden edistämisen numeeriset tavoitteet

Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita	Toteuma 2022	Toteuma 2023	Toteuma (ennakko) 2024	Tavoite 2024
Fossiilivapaan energian osuus kokonaiskulutuksesta (%)	66,2	70,2	71,2	72

Energiatehokkuussopimukset ovat tärkeä osa Suomen energia- ja ilmastostrategiaa. Ne ovat ensisijainen keino edistää energian tehokasta käyttöä Suomessa. Nykyinen sopimuskausi kestää vuoden 2025 loppuun asti. Työ- ja elinkeinoministeriö on tukenut yhteensä noin 145 miljoonalla eurolla energiatehokkuussopimukseen liittyneiden yritysten ja yhteisöjen energiatehokkuusinvestointeja vuosina 2017–2023. Tukea on myönnetty yli 1 400 hankkeelle.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö on tunnistanut neljä YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman mukaista kestävän kehityksen tavoitetta, joiden toteutumista se toimiltaan edistää. Tunnistetut tavoitteet ovat edullista ja puhdasta energiaa (SDG7), ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (SDG8), kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja (SDG9) sekä ilmastotekoja (SDG13). Kestävän kehityksen toimilla

pyritään vaikuttamaan ilmastonmuutoksen torjuntaan, ihmisarvoisen työn edistämiseen ja työllisyyden kasvuun sekä kestäväan kasvuun innovaatiotoiminnan lisäämisen kautta.

Ministeriö on edistänyt SDG7:n tavoitetta ”edullista ja puhdasta energiaa kaikille” hyvin toimivilla energiemarkkinoilla ja tavoitetta tukevan sääntelyn avulla. Uusiutuvan energian uuden teknologian investointeja on edistetty energiatukitoimin.

Ministeriö edistää SDG13-tavoitteen ”ilmastotekoja” toteutumista. Energia- ja ilmastostrategian valmistelu on käynnistetty. Energia- ja ilmastostrategia kattaa yhteiskunnan kaikki kasvihuonekaasupäästöt ja nielujen aikaansaamat poistot. Ministeriö julkaisi vuonna 2024 yhteenvedon eri toimialojen vähähiilisyystiekarttojen päivityksistä.

Ministeriö edistää ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (SDG8) laajoilla toimenpiteillä. Nuorten työllisyyttä edistävä monialainen yhteispalvelu eli Ohjaamo-palvelu vakiinaistettiin osana lakia työllistymisen monialaisesta edistämisestä. Ohjaamojen monialaisuutta vahvistetaan Suomen kestäväan kasvun ohjelman valtionavustuksella yhteensä 6,5 miljoonalla eurolla (2021–2026) lisäämällä sosiaali-, terveys- ja koulutusalan osaajaresursseja.

Valtioneuvoston periaatepäätös harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2024–2027 hyväksyttiin 19.12.2024 työ- ja elinkeinoministeriön asettaman poikkihallinnollisen työryhmän ehdotusten mukaisesti. Strategialla jatketaan aiempaa työtä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi ja toimenpideohjelman hankkeilla muun muassa kartoitetaan viranomaisten toimintaan liittyviä lainsäädännöllisiä haasteita ja esteitä, turvataan olennaisten rekisteritietojen oikeellisuus ja saatavuus sekä kehitetään viranomaisten välistä yhteistyötä ja viranomaisten tiedonsaantia.

Vuonna 2024 hyväksyttiin EU:n yritys vastuudirektiivi ja EU-asetus, jolla kielletään pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden myynti EU-alueella. Uudella sääntelyllä edistetään vastuullista liiketoimintaa ja varmistetaan, että yritykset tunnustavat toimintansa haitalliset ihmisoikeus- ja ympäristövaikutukset ja puuttuvat niihin. Suomella on kaksi vuotta aikaa saattaa direktiivin noudattamisen edellyttämät kansalliset säännökset voimaan ja kansallinen täytäntöönpanotyö aloitettiin lokakuussa 2024. Yritys vastuudirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelee olennaisista ministeriöistä ja sidosryhmistä koottu työryhmä, ja sen työtä tukee ja seuraa laajempi sidosryhmistä koottu seurantaryhmä. Direktiiviä aletaan soveltaa portaittain vuoden 2027 heinäkuusta alkaen. Komissio antoi 26.2.2025 niin sanotun Omnibus I -ehdotuksen, jossa muun muassa yritys vastuudirektiivin materiaalista soveltamisalaa kavennettaisiin vain yrityksen suoriin liikekumppaneihin sekä sääntelyä

muiltakin osin kevennettäisiin soveltamisalaan kuuluvien yritysten, sekä niille raportoitavien pienten ja keskisuurten yritysten osalta. Lisäksi direktiivin soveltamista ja kansallisen täytäntöönpanon määräaika siirrettäisiin vuodelle eteenpäin. Nämä ehdotukset ovat tällä hetkellä Euroopan parlamentin ja neuvoston käsittelyssä ja niiltä osin kun Omnibus I -ehdotuksessa ei esitetä muutoksia yritysvaluuttadirektiivin sisältöön, voimassaolevan yritysvaluuttadirektiivin kansallinen valmistelu jatkuu. Pakkotyöasetus astui voimaan 13.12.2024 ja sen soveltaminen alkaa 14.12.2027. Asetusta sovelletaan kaikkiin yrityksiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan laajuudesta riippumatta sekä kaikkiin EU:ssa valmistettuihin tuotteisiin ja tuontituotteisiin.

OECD:n vastuullisen liiketoiminnan työryhmän työn puitteissa tehtiin vuonna 2024 vertaisarviointi Suomen vastuullisen liiketoiminnan kansallisesta yhteyselimestä. Yhteyselin ja siihen kuuluva Yhteiskunta- ja yritysvaluuttan neuvottelukunta toimeenpanee OECD:n vertaisarviossa antamia suosituksia ja raportoi edistymisestään OECD:n vastuullisen liiketoiminnan työryhmälle marraskuussa 2025 (SDG 12.6). Vertaisarviossa annettiin Suomen kansalliselle yhteyselimelle kahdeksan suositusta, joilla yhteyselimen näkyvyyttä, toiminnallisuutta sekä erityisesti neuvottelukunnan toimintaa osana kansallista yhteyselintä selkeytettäisiin ja tehostettaisiin ja hyödynnettäisiin sen jäsenien osaamista ja olemassa olevia verkostoja yhä tehokkaammin.

Työperusteisen maahanmuuton kehittäminen kestäväällä tavalla edellyttää, että ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä torjutaan ennakoiden ja aktiivisesti. Kotimaisten työttömien työnhakijoiden työllistämisen lisäksi edistetään työperäistä maahanmuuttoa. Työvoimaa täydennetään ensisijaisesti EU/ETA-maista, minkä lisäksi kansainvälistä rekrytointia edistetään kohdennetusti myös kolmansista maista (Intia, Vietnam, Filippiinit, Brasilia). Työtä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemiseksi jatkettiin vuonna 2024. Helmikuussa 2024 hyväksyttiin hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma, joka sisältää esimerkiksi viranomaisyhteistyön kehittämistä ja tiedonvaihtoa, hyväksikäytön ilmitulon lisäämistä sekä uhrin aseman parantamista. Ulkomaisten luonnonmarjanpoimijoiden asemaa parantava kausityön piiriin ottamisen mahdollistava lakiesitys vietiin eduskuntaan ja sääntelyä täydennettiin asetuksella helmikuussa 2025. Eettistä rekrytointia sote-alalla on edistetty helmikuussa 2023 julkaistujen [sote-henkilöstön kansainvälisen rekrytoinnin vastuullisuussuosituksen](#) mukaisesti.

Ministeriö tukee toimillaan hallituksen tavoitetta, jonka mukaan julkisten ja yksityisten T&K-menojen bruttokansantuoteosuus (T&K-intensiteetti) nousee neljään prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. T&K-intensiteetti on kasvanut viime vuosina suotuisasti. Vuonna 2022 intensiteetti oli 2,95 prosenttia ja vuonna 2023 jo 3,09

prosenttia. Vuoden 2024 intensiteetti on ennakkotiedon mukaan 3,16 prosenttia. Vuonna 2024 T&K-menot olivat arviolta 8,8 miljardia euroa, mikä oli lähes 4,5 prosenttia edellisvuotta enemmän.

Kestävän kehityksen ratkaisujen luomista, puhdasta siirtymää sekä kansallisten vähähiilisyystavoitteiden saavuttamista tuetaan erilaisilla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (TKI) vauhdittavilla Business Finlandin ohjelmilla, VTT:n ja GTK:n omalla tutkimus- ja kehitystyöllä sekä Finnveran ja Tesin rahoituksella. Tavoitteena on edistää talouden ja yhteiskunnan digitaalista transformaatiota ja puhdasta siirtymää, lisätä elinkeinoelämän kotimaisia investointeja sekä vauhdittaa ulkomaisien kestävien investointien ohjautumista Suomeen.

Vuonna 2024 päättyneessä ”Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020” Suomen rakennerahasto-ohjelmassa yli neljäsosassa EAKR- ja ESR-hankkeista oli katsottu kestävä kehityksen olevan hankkeen keskeistä kehittämissisältöä. Valtioneuvosto oli asettanut EAKR-hankkeille kansalliseksi tavoitteeksi, että 25 prosenttia rahoituksesta tuli kohdistua vähähiilisyttä edistäviin toimenpiteisiin, kun EU:n yleinen minimivaatimus oli 20 prosenttia. Lopullinen toteuma ohjelmassa nousi 27,9 prosenttiin.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Vuonna 2024 työttömistä työnhakijoista noin 59 prosenttia oli miehiä ja 41 prosenttia naisia. Miesten osuus kasvoi edellisiin vuosiin verrattuna (58 prosenttia vuonna 2023 ja 57 prosenttia vuonna 2022). Aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa naisia oli noin 51 prosenttia ja miehiä 49 prosenttia. Miesten osuus nousi yhdellä prosenttiyksiköllä ja naisten osuus vastaavasti väheni. Jakauma oli pysynyt tätä ennen samana vuodesta 2014 alkaen. Palveluista palkkatuetussa työssä on enemmän miehiä kuin naisia, mutta naisten osuus starttirahalla tai koulutuksissa on miehiä suurempi, mikä vastaa aiempia vuosia. Erot sukupuolten välillä palveluihin osallistuneista kaventuivat uravalmennuksia, työkokeilua ja kuntouttavaa työtoimintaa lukuun ottamatta, joissa miehiä on naisia enemmän ja miesten osuus kasvoi vuonna 2024. Vuonna 2024 ei toteutettu tai tullut voimaan sellaisia työvoimapalveluiden uudistuksia, joilla olisi arvioitu olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Edellisellä hallituskaudella valmisteltu kotoutumislain uudistus siihen vuoden 2024 aikana tehtyine muutoksineen tulee voimaan vuoden 2025 alussa. Vuonna 2024 on vahvistettu ja tuettu uudistuksen toimeenpanoa vahvassa yhteistyössä TE-palvelu-uudistuksen toimeenpanon kanssa. Kotoutumislain uudistuksessa kotona lapsiaan hoitavista maahanmuuttajavanhemmista tulee kotoutumispalveluiden

erityinen kohderyhmä. Kunnille suunnataan rahoitusta palveluiden järjestämiseen tälle kohderyhmälle. Maahanmuuttajavanhemmat huomioidaan myös poikkihallinnollisessa valtion kotoutumisen edistämishjelmassa, joka hyväksyttiin sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministerityöryhmässä marraskuussa 2024 ja annettiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä tammikuussa 2025.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

- Työ- ja elinkeinoministeriön tilinpäätös 2024
- Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin tilinpäätös 2024
- Kilpailu- ja kuluttajaviraston tilinpäätös 2024
- Geologian tutkimuskeskuksen tilinpäätös 2024
- Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tilinpäätös 2024
- Energiaviraston tilinpäätös 2024
- Patenti- ja rekisterihallituksen tilinpäätös 2024
- ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen tilinpäätös 2024

11 Sosiaali- ja terveysministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

• Sosiaali- ja terveysministeriön osuus **17 236 milj. €**

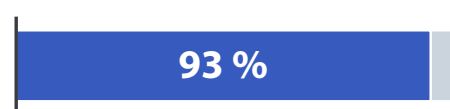

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 373 milj. €
- Siirtomenot 15 669 milj. €
- Sijoitusmenot 0 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

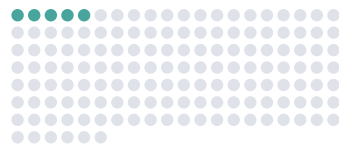
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

• Sosiaali- ja terveysministeriössä **4 107 henkilötyövuotta**

Virastot **5** KPL

- Säteilyturvakeskus STUK
- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
- Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta SAMU
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos

Rahastot **0** KPL

- Ei rahastoja

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **4** KPL

- Alko Oy
- FinnHEMS Oy
- FVR Suomen Rokotetutkimus Oy
- STUK International Oy

11.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Sosiaali- ja terveysministeriön merkittävimmät toimintaympäristön muutokset liittyvät hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden haasteisiin sekä talous- ja työllisyyskehityksen vaikutuksiin palvelutarpeissa ja etuuksien käytössä. Toimintaympäristön merkittävimmät riskit pidemmällä aikavälillä liittyvät väestön ikääntymiseen sekä hyvinvoinnin sosioekonomisen ja alueellisen eriarvoistumisen kasvuun. Elinkustannusten yleinen nousu, joka on kertomusvuonna hidastunut, vaikuttaa sekä hyvinvointialueiden talouteen että yksilöiden taloustilanteeseen. Ukrainan sodan vaikutukset turvallisuusympäristöön vaikuttavat yhteiskunnan ja väestön kriisinsietokykyyn. Valtion haastavaan taloustilanteeseen hallitus on vastannut talouspoliittisilla toimillaan. Valtiontalouden velkatilanne jatkuu kuitenkin korkealla tasolla, mikä voi luoda kasvavia riskejä palveluiden ja etuuksien rahoitukseen. Haastava taloustilanne tulee vaikuttamaan hallinnonalan tehtävien resurssointiin ja luo riskejä hallitusohjelman lukuisten toimenpiteiden toteuttamiseen.

Hyvinvointialueiden käynnistymisen muutuskustannukset yhdessä yleisen hintojen nousun kanssa sekä uudistukseen liittyvät palkkaratkaisut ovat haastaneet hyvinvointialueiden taloutta ensimmäisinä vuosina. Lisäksi valtionalouteen liittyvät säästötavoitteet ovat tuoneet lisäpaineita hyvinvointialueiden taloudelliseen tilanteeseen. Tiukassa taloustilanteessa hyvinvointialueiden toimenpiteet voivat johtaa lyhytjänteisiin säästöpäätöksiin, jotka eivät tue toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä. Vaarana on, että palveluita ei pystytä uudistamaan, vaan ennemminkin heikentämään.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tuoreen raportin, [Tilannekuvia hyvinvointialueilta](#), mukaan hyvinvointialueiden aloittamisen jälkeen palvelut ovat pääsääntöisesti parantuneet, mutta alueellisia ja toimialakohtaisia vaihteluita on merkittävästi. Palveluiden saatavuutta on kyetty parantamaan muun muassa digitalisaatiota hyödyntämällä. Hyvinvointialueiden toiminnan ensimmäisten vuosien aikana digitaalisten palvelujen tarjontaa on lisätty ja laajennettu paikallisilla ja kansallisilla ratkaisuilla sekä aiemmin käytössä olleita ratkaisuja on yhtenäistetty.

Uudistusohjelmien toimeenpanon ja talouden sopeuttamisen osalta hyvinvointialueet eroavat toisistaan ja vaarana on, että erot palveluiden laadussa ja saatavuudessa tulevat kasvamaan, jolloin kaikilla alueilla ei ole riittäviä kykyjä turvata riittäviä palveluita annetun rahoituksen puitteissa. Saman aikaisesti on olemassa alueita, joissa palveluiden toimivuutta ja laatua pystytään selvästi parantamaan.

Suurin osa kokee elämänsä turvalliseksi ja luottaa yhteiskunnan instituutioihin ja läheisiin ihmisiin, mutta luottamus terveydenhuoltojärjestelmään on laskenut. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ja väestön resilienssin kannalta on keskeistä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä toimii kaikissa olosuhteissa. Järjestelmän kriisinkestävyyttä on parannettu ja samalla osallistuttu EU:n yhteiseen varautumisen ja valmiuden kehittämiseen.

Väestön laaja työ- ja toimintakyky on välttämätön edellytys sekä työllisyysasteen että työn tuottavuuden kehittämiseen. Aikuisten koettu hyvinvointi on heikentynyt pitkän tasaisen jakson jälkeen, erityisesti nuorilla aikuisilla. Samoin kokemus omasta työkyvystä on heikentynyt nuorilla aikuisilla. Mielensterveysoireet ovat yleistyneet 2020-luvulla nuorilla ja työikäisillä. Työikäisen väestön psyykkisen kuormittuneisuuden ennustetaan 2020-luvulla edelleen lisääntyvän. Mielensterveyden häiriöihin perustuvat pitkät sairauspoissaolot työikäisillä ovat viime vuosina yleistyneet kaikissa ikäryhmissä. Mielensterveyden häiriöiden perusteella sairauspäivärahaa sai noin 100 700 henkilöä vuonna 2024. Saajien määrä pysyi vuoden 2023 tasolla. Tätä ennen saajien määrä kasvoi lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 2017 alkaen.

Syntyvyys on historiallisen matalalla tasolla (kokonaishedelmällisyysluku 1,26 vuonna 2023, vuoden 2024 ennakkotieto 1,25). Syntyvyyden ennakoitua voimakkaampi aleneminen haastaa järjestelmän kestävyttä entisestään. Nykyisen syntyvyyden tason jatkuessa tullaan tarvitsemaan merkittäviä muutoksia ja uusia ratkaisuja tai muuten nykyistä palvelujen ja etuuksien tasoa ei pystytä ylläpitämään. Väestöllisen huoltosuhteen (62 vuonna 2023) ennakoidaan pysyvän nykytasolla 2040-luvulle saakka, minkä jälkeen se alkaa heiketä. Huoltosuhteen heikkeneminen luo tarvetta uudistaa työmarkkinoita, koulutusta ja perhepolitiikkaa sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden ja julkisen talouden kestävyden turvaamiseksi. Yhtenä ratkaisuna tähän monen hallinnonalan haasteeseen toteutetaan väestöpoliittista selvitystä ja ohjelmaa, joka tukee ratkaisuja syntyvyysaasteeseen. Lisäksi panostukset sote-alan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan ovat välttämättömiä uudenlaisten hoito- ja hoivaratkaisujen kehittämiseksi, jotta haastavaan huoltosuhteeseen pystytään vastaamaan paremmin tulevaisuudessa.

Sosiaaliturvaa uudistavia hallituksen hankkeita ovat perusturvan uudistaminen yleistuen mallilla, toimeentulotuen uudistaminen sekä yleisen asumistuen uudistaminen. Sosiaaliturvaan kohdistuneiden muutosten yhteisvaikutusta työllisyyskehityksen kanssa on tässä vaiheessa haastavaa arvioida, mutta heikon työllisyystilanteen arvioidaan kasvattavan etuuksien käyttöä. Toisaalta uudistuksia on toteutettu siten, että ne kannustavat vahvemmin työelämään osallistumiseen, mikä voi osaltaan edesauttaa työllisyystason nostoa. Samalla sosiaaliturvaa kehitetään työntekoon kannustavammaksi ja velvoittavammaksi, jotta

hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja turvattaisiin. Sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on kestävä sosiaaliturvan rakenteellinen ja toiminnallinen kehittäminen pitkällä aikavälillä. Käynnissä olevalla eläkejärjestelmän uudistamisella varmistetaan työeläkejärjestelmän kestävyyttä. Väestöpoliittisella ohjelmatyöllä pyritään toivotun lapsiluvun saavuttamiseen. Työelämän laatua ja tuottavuutta kehitetään [työelämän ja työkyvyn kehittämisohjelmilla](#).

Taulukko 37. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Terveys- ja hyvinvointierot kasvavat ja syrjäytyminen lisääntyy.	Työ- ja toimintakyvyn heikkeneminen osassa väestöä vähentää työkykyisten määrää. Palvelutarve kasvaa ja etuuksien käyttö lisääntyy, mikä heikentää valtiontalouden kantokykyä.	Terveystuki-ohjelman toimenpiteet väestön hyvinvoinnin ja terveyden tukemiseksi. Työhön kannustavan sosiaaliturvan kehittäminen. Sote-palveluiden kehittäminen ja vaikuttavuuden parantaminen.
Valtiontalouden haastava tilanne vaikeuttaa hyvinvointiyhteiskunnan kannalta välttämättömien toimien riittävää rahoittamista.	Yhteiskunnan palveluiden toimivuus heikkenee ja turvaverkot eivät tue riittävästi yhteiskuntaan osallistumisen mahdollisuuksia. Epävakauden ja sosiaalisten ongelmien kasvu, mikä osaltaan vaikeuttaa julkista taloutta.	Palveluiden ja etuuksien paremman yhteentoimivuuden kehittäminen osana sosiaaliturvan sekä sote-palveluiden uudistamista. Laaja-alaisten (yhteis) vaikutusten arviointien tekeminen päätöksenteon tueksi säädösvalmistelussa ja muissa uudistustoimissa.
Hyvinvointialueilla toteutettavat uudistusohjelmat eivät toteudu riittävällä tasolla, ja se vaikeuttaa sote-palveluiden palvelutarpeeseen vastaamista.	Alijäämän kattamisvelvoite ei toteudu osalla hyvinvointialueista ja vaikeuttaa palvelutarjontaa. Palveluiden saatavuuden tai käytön haasteet kasvattavat palvelutarvetta ja sitä kautta tulevaisuuden sote-menoja.	Valtioneuvostotason hyvinvointialueiden ohjauksella varmistetaan riittävien muutosohjelmien toteutuminen. Toteutetaan sote-reformin väliarviointi ja tarvittavat toimenpiteet järjestelmän uudistamiseksi.

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Työn tuottavuutta ja työllisyysastetta haastaa heikentyvä toimintakyky.	Korkean tuottavuuden työpaikkojen esteeksi tulee työkykyisen tai osaavan työvoiman puutteet. Koulutustason riittävä nosto ei toteudu esimerkiksi hyvinvointi- ja toimintakykyhaasteiden vuoksi. Tuottavuuskehitys polkee paikallaan haastaen valtion talouden kestävyttä.	Työelämäohjelmien toimet työhyvinvoinnin kehittämiseksi sekä erityisesti nuorten työelämän mielenterveys- haasteisiin vastaamiseksi. Väestön työ- ja toimintakyvyn tukeminen palvelujärjestelmän uudistamisen ja hyvinvoinnin tukemisen toimin.

11.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 38. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

STM	Talousarvion luku	2022	2023	2024
33.01	Hallinto	155	152	150
33.02	Valvonta	83	92	86
33.03	Tutkimus- ja kehittämistoiminta	148	112	111
33.10	Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja erät palvelut	4 481	4 606	4 651
33.20	Työttömyysturva	2 093	2 079	2 185
33.30	Sairausvakuutus	2 165	2 280	2 206
33.40	Eläkkeet	4 914	5 268	5 532
33.50	Veteraanien tukeminen	199	165	142
33.60	Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	–	347	399
33.60	Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	1 364	–	–
33.70	Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	237	85	68
33.80	Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	131	127	128
33.90	Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	362	374	384
33	STM hallinnonala yhteensä	16 331	15 688	16 043

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla määrärahojen käyttö oli 16 miljardia euroa ja se kasvoi noin 355 miljoonaa euroa vuodesta 2023 eli noin kaksi prosenttia. Merkittävimmät muutokset koskivat lukua 33.40, jonka käyttö kasvoi 264 miljoonalla eurolla. Tämä aiheutui pääosin eläkkeensaajien määrän kasvusta. Muilta osin muutokset liittyvät pääosin etuusmenojen tarvearvioiden muutoksiin. Monilta osin hallinnonalan tuloksellisuustoimet sekä hallituksen toimenpiteiden taloudelliset vaikutukset näkyvät vuodesta 2025 eteenpäin.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Turvaamme väestön hyvinvoinnin kaikissa tilanteissa

Suomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden taso on keskimäärin kehittynyt myönteiseen suuntaan, mutta siitä huolimatta väestöryhmien väliset erot hyvinvoinnissa eivät ole kaventuneet. Lähes kaikki terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ongelmat ovat yleisempiä vähemmän koulutetuilla ja pienituloisilla kuin korkeasti koulutetuilla ja suurituloisilla. Terveyserojen kaventamisella on mahdollista saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä sekä lisätä työkykypainotettuja elinvuosia sairastavuudesta aiheutuvien haittojen vähentyessä. Kertomusvuonna käynnistyi [Terveysterveksi – kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman toimeenpano](#). Ohjelman tavoitteena on vähentää keskeisten kansansairauksien ja niiden riskitekijöiden aiheuttamaa hyvinvointivajetta ja tautitaakkaa, lisätä työ- ja toimintakykyä sekä vähentää väestöryhmien välisiä terveys- ja hyvinvointieroja. Ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on vähentää tarvetta sosiaali- ja terveystalv palveluille.

Kuolleisuutta pidetään yhtenä luotettavimmista väestön terveydentilan mittareista. Ikävakioitu kuolleisuus, jota mitataan [menetettyjen elinvuosien](#) kautta, on ollut pitkään laskussa Suomessa. Tähän poikkeukseen toi koronavuodet. Kertomusvuoden osalta tietoa menetetyistä elinvuosista ei ole vielä saatavilla, mutta ennakkotiedon mukaan se on hieman matalampi kuin edellisenä vuonna. Menetettyjen elinvuosien kohdalla sukupuolten välinen ero on kaventunut 2000-luvun, mutta edelleen miehillä on lähes kaksinkertainen määrä menetettyjä elinvuosia naisiin verrattuna. Erot selittyvät osin miesten korkeammalla alkoholikuolleisuudella sekä kuolleisuudella itsemurhiin ja verenkiertoelinten sairauksiin. Menetettyjä elinvuosia oli Itä- ja Pohjois-Suomen alueella pääsääntöisesti enemmän kuin Länsi- ja Etelä-Suomessa. Alueellisten erojen kaventumisesta ei toistaiseksi ole näyttöä.

Yli puolet väestöstä kokee elämänlaatunsa hyväksi (51 prosenttia). Osuus on kuitenkin laskenut 2020-luvun ajan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Terve Suomi -tutkimukseen sisältyvän [elämänlaatumittarin](#) (EuroHIS-8) eri kysymysten vastauksista (psykykinen, fyysinen, sosiaalinen ja ympäristöulottuvuus) muodostuvan kokonaisarvion mukaan sekä naisten että miesten elämänlaatu hieman koheni iän karttuessa, mutta negatiivista kehitystä on tapahtunut työikäisten elämänlaadussa pidemmällä aikavälillä. Matalan koulutustason ryhmässä elämänlaatu oli keskimäärin heikompi kuin keskitason tai korkean koulutustason ryhmässä.

Eriyisen huolestuttavaa on negatiivinen kehitys nuorten mielenterveydessä. Tyttöjen kokemat ahdistus- ja masennusoireet ovat lisääntyneet voimakkaasti. Kevään 2023 [kouluterveyskyselyn](#) mukaan noin joka kolmas tyttö ja joka viides poika koki ahdistuneisuutta tai masennusta, joka vaikuttaa heidän toimintakykyynsä. Tyttöillä

käytös- ja päihdeoireilun esiintyvyys on pysynyt ennallaan tai jopa vähentynyt. Arviolta noin 27 prosenttia peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Osuudessa on tapahtunut kasvua viime vuosina. Koulutusterveyskyselyssä 8. ja 9. luokan tytöistä 36,1 prosenttia ja pojista 16,7 prosenttia kokivat oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä, ja ne ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia. Mielen oireilu lapsuudessa ja nuoruudessa on yhteydessä moniin kielteisiin seurauksiin myöhemmin. Nuorten mielenterveyshäiriöiden vähentämiseksi eduskunta hyväksyi kertomusvuonna hallituksen esityksen lasten ja nuorten terapiatakuusta (HE 131/2024 vp). Sen myötä lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten tulee päästä tiettyihin mielenterveyspalveluihin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun tarve on todettu. Kertomusvuonna valmisteltiin myös yleisesti matalan kynnyksen mielenterveysavun saatavuuden parantamista. Perusterveydenhuollon kiirettömään hoitoon pääsyn enimmäisaikojen tulevat muutokset (HE 134/2024 vp) eivät koske alle 23-vuotiaita.

Taulukko 39. Vaikuttavuustavoitteen 1 seurantaindikaattorit

	2017	2021	2022	2023	2024
Menetetty elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0–80 vuotta/100 000 asukasta					
Yhteensä	5 903	5 685	5 745	5 736	5 725 ¹
Miehet	7 769	7 420	7 461	7 370	7 360 ¹
Naiset	3 981	3 880	3 955	4 024	4 015 ¹
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus, (%) 20–64-vuotiaat					
Yhteensä	57,4	56,6	50,9	51,0 ¹	51,0 ¹
Miehet	54,5	56,5	49,9	50,0 ¹	50,0 ¹
Naiset	60,5	56,7	51,8	52,0 ¹	52,0 ¹
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, (%) 8. ja 9. luokan oppilaista					
Yhteensä	18,8	25,7	26,0 ²	26,6	26,8 ²
Pojat	13,9	16,5	16,5 ²	16,7	16,9 ²
Tytöt	23,4	34,3	35,5 ²	36,1	36,52

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos/Sotkanet.

1 Arvio, sillä toteumatietoa ei ole vielä saatavilla tietokannasta.

2 Arvio, sillä koulutusterveyskysely tehdään kahden vuoden välein, seuraava kevät 2025 (pariton vuosi).

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Terveystekniikka – kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma: Toimeenpanosuunnitelma
- Ratkaisuja kestävästä yhteiskunnasta: Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2025

Vaikuttavuustavoite 2: Varmistamme vaikuttavat etuudet ja palvelut kestäväällä tavalla

Kertomusvuoden aikana hallitusohjelmaa toteuttavassa kansallisessa palvelureformissa vahvistettiin hyvinvointialueilla ennaltaehkäisyä, sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta ja palveluiden vaikuttavuutta sekä digitaalisia palveluita. Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaation ja tiedonhallinnan strategian tavoitteita toimeenpannaan hallitusohjelman mukaisesti Digitalisaatio-ohjelmassa, jonka tavoitteena on tukea hyvinvointialueita edistämään palvelujen saatavuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Digitaaliset kehittämistoimet ja ratkaisut liittyvät muun muassa henkilöstön työn sujuvoittamiseen, asiakkaiden digitaaliseen asiointiin ja digitaalisiin palveluihin sekä tiedolla johtamiseen. Tarkemmin kansalliseen palvelureformiin sisältyneitä toimia ja säädösvalmistelua on kuvattu hallituksen vuosikertomuksen kertomusosan luvussa 2.2.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on merkittävä osa sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistamista ja kilpailukykyyn vahvistamista. Rahoitusta terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen lisättiin viisi miljoonaa euroa vuonna 2024. Tutkimus- ja asiantuntijalaitokset sekä hyvinvointialueet ovat saaneet myös hallitusohjelman mukaista EU-hankkeiden vastinrahoitusta sekä hakeneet lisääntyneitä kilpailtua rahoitusta, kuten Suomen Akatemian rahoitus. Vuoden 2025 osalta panostukset tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitukseen tulevat lisääntymään muun muassa hyvinvointialueille avaruuden uusien rahoitusmahdollisuuksien kautta (Business Finland, Suomen Akatemia). Kertomusvuonna käynnistettiin [Terveys- ja hyvinvointialan kasvuohjelma](#). Ohjelman tarkoituksena on muun muassa vauhdittaa terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistamista sekä edistää alan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa yhdessä eritaustaisten sidosryhmien kanssa.

Vaikuttavat, oikea-aikaisesti toteutetut sekä hoidon jatkuvuuden turvaavat palvelut parantavat väestön terveyttä ja hyvinvointia, ennaltaehkäisevät ongelmien kasaantumista sekä vähentävät tulevaisuuden palvelutarvetta. Nämä toimet voivat hillitä kustannusten kasvua pitkällä aikavälillä. Suomen kestävästä kasvun ohjelmasta (RRP) on myönnetty valtionavustuksia yhteensä noin 225 miljoonaa euroa hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille ja sosiaalialan osaamiskeskukseksi käytettäväksi

vuoden 2025 loppuun mennessä. Rahoitusta käytetään ohjelman tavoitteita edistäviin toimiin: sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistamiseksi sekä niiden kustannusvaikuttavuuden lisäämiseksi.

Julkisen perusterveydenhuollon kiirettömään hoitoon pääsy on parantunut viimeisten viiden vuoden aikana. Syyskuussa 2023 tuli voimaan hoitotakuu perusterveydenhuollon avosairaanhoidon hoitopääsystä 14 vuorokauden kuluessa. Maaliskuussa 2024 käynneistä toteutui 91 prosenttia kahden viikon kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista. Kiireetön hoito avosairaanhoidon lääkärille toteutui maaliskuussa 2024 kahden viikon kuluessa 71 prosentissa käynneistä, kun vuotta aiemmin 58 prosenttia käynneistä toteutui kahdessa viikossa. Hoidon saatavuuden lisäksi merkittävää on hoidon jatkuvuuden toteutuminen. Kertomusvuonna käynnistyneen [Omalääkärimallin](#) tavoitteena on parantaa myös pidemmällä aikavälillä hoidon saatavuutta ja jatkuvuutta perusterveydenhuollossa hyödyntämällä sekä julkisen että yksityisen sektorin palveluita.

Perusterveydenhuollon kiirettömään hoitoon pääsyn laissa säädettyjä enimmäisaikoja muutettiin vuoden 2025 alusta lukien. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitotakuu on jatkossa kolme kuukautta ja suun terveydenhuollossa kuusi kuukautta. Muutoksen on arvioitu heikentävän 23 vuotta täyttäneiden potilaiden mahdollisuuksia riittävien palveluiden saamiseen. Toisaalta on arvioitu, että 23 vuotta täyttäneiden hoitotakuaikojen pidentäminen tasapainottaa resurssien jakoa ensimmäisen hoitokäynnin ja hoidon jatkuvuuden turvaamisen välillä sekä turvaa terveydenhuollon henkilöstön riittävyttä huomioiden palvelujärjestelmän kokonaisuus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen keräämien [tilastojen](#) mukaan elokuun 2024 lopussa yli 166 000 potilasta hyvinvointialueilla odotti pääsyä kiirettömään erikoissairaanhoidon hoitoon. Kiireetöntä hoitoa odottaneista yli 31 000 (18 prosenttia) oli odottanut hoitoon pääsyä yli puoli vuotta. Määrä oli hiukan kasvanut keväästä 2024. Yli puoli vuotta erikoissairaanhoidon hoitoa odottaneiden määrä 10 000 asukasta kohden on ollut kasvussa koko maassa viime vuosina. Kertomusvuoden huhtikuussa määrä oli keskimäärin 43,8 odottajaa 10 000 asukasta kohden. Erot hoitoa odottavien määrissä hyvinvointialueiden välillä olivat suuria johtuen eroista esimerkiksi sairastavuudessa ja ikärakenteessa. Eniten yli puoli vuotta hoitoa odottaneita oli Pohjois-Savossa ja vähiten Etelä-Karjalassa. Pitkään erikoissairaanhoidon hoitoa odottaneiden määrän kasvuun on vaikuttanut osin koronapandemian aikana kertynyt hoitovelka sekä hyvinvointialueiden vaikeasta taloudellisesta tilanteesta johtuvat sopeutus- ja säästötoimet, jotka ovat vaikuttaneet palveluketjujen toimintaan. Hyvinvointialuerakenteesta pystytään nyt kuitenkin aiempaa paremmin tarkastelemaan palvelu- ja hoitoketjujen toimivuutta kokonaisuutena.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden henkilöstömitoitus tiukentui vuoden 2024 alusta 35 asiakkaan enimmäismäärästä 30 asiakkaaseen. Sosiaalityöntekijäkohtainen enimmäisasiakasmäärä ylittyi 17 hyvinvointialueella lokakuussa 2024, joskin asiakasmäärä on kehittynyt oikeaan suuntaan. Lastensuojeluasioiden palvelutarpeen arvioinneista valmistui kertomusvuonna alkuvuoteen kohdistuvalla seurantajaksolla lähes 83 prosenttia läkisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa. Edellisenä vuonna vastaava luku oli yli 88 prosenttia. Tarkastelujaksolla 1.4.-30.9. palvelutarpeen arvioinnit valmistuivat 80 prosenttisesti. Kertomusvuonna valmisteltiin vaiheittain toteutettavaa lastensuojelulain kokonaisuudistusta. Vuonna 2025 muun muassa saadaan ehdotukset vakavaa väkivaltaa käyttävien lasten integroidusta ja suljetusta kuntoutuspalvelusta.

Taulukko 40. Vaikuttavuustavoitteen 2 seurantaindikaattorit

	2017	2021	2022	2023	2024
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv. hoidon tarpeen arvioinnista, (%) toteutuneista käynneistä (lokakuun tilanne)	51,9	41,0	45,2	47,5	48,0 ¹
Erikoissairaanhoidon yli 6 kk odottaneet 30.4. lkm/10 000 asukasta*	1,3	5,2	21,4	34,2	43,8
1.10.–31.3. välisenä aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, (%)	93,6	95,5	91,6	88,4	82,9

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos/Sotkanet.

¹ Arvio, sillä toteumatietoa ei ole vielä saatavilla tietokannasta.

* Indikaattorin tulkinta: keskimäärin noin 44 henkilöä 10 000 asukasta kohden oli odottanut erikoissairaanhoidon yli 6 kk huhtikuun lopussa

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle
- Johdon strategisen tason tilannekuva hyvinvointialueiden tilanteesta

Vaikuttavuustavoite 3: Ehkäisemme ja vähennämme ihmisten eriarvoistumista

Eriarvoisuus ilmenee sosioekonomisten ryhmien välillä lähes kaikilla terveyden ja hyvinvoinnin osa-alueilla, ja vastaavasti terveys vaikuttaa myös sosioekonomiseen asemaan. Terveet ja hyvinvoivat pärjäävät paremmin koulutuksessa ja työmarkkinoilla, kun taas terveysongelmista kärsivät ihmiset ovat suuremmassa riskissä päätyä heikompaan sosioekonomiseen asemaan.

Syrjäytymisriskissä olevien nuorten (18–24 -vuotiaat) määrä on ollut kasvussa vuodesta 2022, ollen vuonna 2023 jo yli 72 000 nuorta. Vuoden 2024 osalta tietoa ei ole vielä saatavilla, mutta tilanteen ennustetaan parantuneen, ja vuoden 2024 arvio on 65 100 nuorta. Syrjäytymisriskissä olevista nuorista merkittävä osa on miehiä.

[Terveystuki](#) – kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman toimeenpanossa kiinnitetään huomiota lasten ja nuorten terveyden, lukutaidon ja empatiataitojen edistämiseen. Osana [kestävän kasvun ohjelmaa](#) on rahoitettu myös Ohjaamojen eli nuorten matalan kynnyksen palvelupisteiden toimintaa. Ohjaamojen monialaisuuden vahvistamiseksi on myönnetty käytettäväksi yhteensä 6,5 miljoonaa euroa vuosille 2021–2026.

Etuuskulut (Kela) kasvoivat kertomusvuonna 710 miljoonalla eurolla eli 4,3 prosentilla. Yhteensä Kela maksoi viime vuonna etuuksia 17 268 miljoonaa euroa. Eniten maksettiin sairausvakuutuskorvauksia. Suurin kasvu tapahtui perustoimeentulotuen menoissa, työttömyysetuuksia maksettiin hiukan aiempaa vähemmän. Perustoimeentulotukea vuonna 2024 saaneiden kotitalouksien määrä pysyi edellisvuoden tasolla (lähes 250 000 kotitaloutta), mutta kustannukset kasvoivat 95 miljoonaa euroa (kasvua edelliseen vuoteen 14,8 prosenttia). Loppuvuodesta saajamäärä alkoi kuitenkin kasvaa. Etuutta saaneissa kotitalouksissa asuneiden henkilöiden määrä kasvoi noin tuhannella. Perustoimeentulotuen tarve painottuu nuoriin ikäluokkiin. Suurin saajaryhmä oli 18–24-vuotiaat miehet. Kasvun taustalla vaikuttavat sosiaaliturvaan kohdistuneet valtiontaloutta vahvistavat säästötoimet sekä sosiaaliturvan piiriin päätyneet sotaa paenneet ukrainalaiset. Sosiaaliturvamutokset ovat tulleet voimaan asteittain vuoden 2024 aikana, minkä vuoksi pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden määrässä ei todennäköisesti näy merkittävää kasvua vielä kertomusvuoden tiedoissa. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavat ovat syrjäytymisriskissä, johon linkittyy pitkäaikaistyöttömyys ja kotitalouden jäsenten ylisukupolvisen syrjäytymisen riski.

Sosiaaliturvauudistukseen sisältyneitä muutoksia kuvataan tarkemmin hallituksen vuosikertomuksen kertomusosan luvussa 2.4.

Köyhissä perheissä asuvien lasten osuus ei ole 2000-luvulla merkittävästi pienentynyt. Pienituloisissa perheissä asuu useampi kuin joka kymmenes lapsi. Seuranta-indikaattorissa pitkittyneesti pienituloisiksi katsotaan lapset, jotka ovat kuuluneet pienituloisiin kotitalouksiin tilastovuoden lisäksi kahtena vuotena kolmen edellisen vuoden aikana.

Pitkäaikaistyöttömiä oli kertomusvuoden marraskuun lopussa 109 600, mikä on noin 19 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen mukaan pitkäaikaistyöttömistä oli noin 65 800 miehiä ja 43 800 naisia, lisäystä molempien osalta 21 prosenttia. Vuoden lopussa työttömiä työnhakijoita oli yhteensä 321 700 henkilöä, mikä on 24 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Vuonna 2024 Suomen työeläkejärjestelmästä siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle 17 500 henkilöä, edellisvuoteen laskua noin prosentin verran. [Työkyvyttömyyseläkkeelle](#) siirtyneiden määrä on pysynyt lähes samana kuluvan vuosikymmenen ajan. Alle 60-vuotiaan työvoiman kohdalla työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on vähentynyt, ja yli 60-vuotiaiden ryhmässä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden vuosittainen lukumäärä on alkanut kasvaa. Alle 35-vuotiaiden määrän arvioidaan olevan alle 2 000 henkilöä. Tämä indikaattori huomioi työeläkejärjestelmän kautta työkyvyttömyyseläkkeelle jääneet, eli kokonaismäärästä puuttuvat erikseen Kelan kautta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet henkilöt, joita on arviolta joitakin tuhansia henkilöitä vuosittain.

Taulukko 41. Vaikuttavuustavoitteen 3 seurantaindikaattorit

	2017	2021	2022	2023	2024
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, (lkm)					
Yhteensä	N/A	65 182	62 814	72 098	65 100 ¹
Miehet	N/A	38 816	37 267	44 106	38 800 ¹
Naiset	N/A	26 366	25 547	27 992	26 300 ¹
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet kotitaloudet vuoden aikana, (lkm)					
	85 882	84 220	78 345	73 899	75 000 ¹
Pitkittyneesti pienituloisten lasten lukumäärä asuntoväestössä, (lkm)					
	55 352	54 946	53 234	51 640	52 000 ¹
Pitkäaikaistyöttömät työvoimasta, (lkm)*					
Yhteensä	91 568	107 268	86 160	90 608	109 597
Miehet	52 350	64 129	52 285	54 476	65 791
Naiset	39 218	43 139	33 875	36 132	43 806
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet työeläkejärjestelmän kautta, (lkm)					
Yhteensä	18 597	17 480	17 869	17 705	17 500 ¹
Alle 35-v.	1 923	1 973	1 930	1 941	1 940 ¹

Lähteet: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos/Sotkanet, Tilastokeskus ja Eläketurvakeskus.

1 Arvio, sillä toteumatietoa ei ole vielä saatavilla tietokannasta.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan
- Toimeentulotuki 2020-luvulla: Tavoitteena parempi viimesijainen turva

Vaikuttavuustavoite 4: Edistämme sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista

Vaikka Suomi on yksi maailman johtavia maita tasa-arvon suhteen, on yhteiskunnassa vielä paljon tehtävää tasa-arvon edistämiseksi. Hoivavastuu ja perhevapaat eivät vielä jakaudu miesten ja naisten välillä riittävästi, eikä palkkatasa-arvoa ole vielä saavutettu. Lisäksi naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen ongelma.

Syyskuussa 2022 voimaan tullut perhevapaauudistus on tasannut ja tuonut toivottua muutosta vanhempainpäivärahopäivien määrissä sukupuolten välillä siten, että isien osuus korvatuista vanhempainpäivärahopäivistä on kasvanut. Vuonna 2023 vanhempainpäivärahopäivistä 84 prosenttia korvattiin naisille ja miehille korvattujen päivien osuus kasvoi 12,2 prosentista 15,6 prosenttiin. Kertomusvuoden osalta miesten osuus kasvoi edelleen ollen lähes 21 prosenttia. Pitkillä perhevapailla on tutkitusti haitallista vaikutusta naisten työuriin ja palkkakehitykseen. Kertomusvuonna hallitus ja työmarkkinajärjestöt ovat sopineet yhteisestä [samapalkkaisuusohjelmasta vuosille 2024–2027](#).

Kunnilla on hyvät yhteiskunnalliset edellytykset vaikuttaa sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen kuntalaisten arjessa. Vuonna 2023 60 prosentilla kunnista oli toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Kertomusvuoden osalta osuuden arvioidaan olevan 65 prosenttia. Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä välittömän että välillisen syrjinnän ehkäisyssä on otettava huomioon, että henkilön asemaan yhteiskunnassa vaikuttavat sukupuolen ohella monet muutkin tekijät, kuten yhteiskuntaluokka, ikä, etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen ja toimintakyky.

Taulukko 42. Vaikuttavuustavoitteen 4 seurantaindikaattorit

	2017	2021	2022	2023	2024
Palkansaajien säännöllisen työajan kuukausiansioiden ero sukupuolittain, (%)*	16,1	15,7	15,6	16,0	16,0 ¹
Isien osuus kaikista korvatuista vanhempainpäivärahopäivistä, (%)	10,0	11,1	12,2	15,6	20,9
Kunnilla on voimassaoleva suunnitelma sukupuolten tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi, (%)	N/A	54	57	60	65 ¹

Lähteet: Tilastokeskus, Kansaneläkelaitos ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos/TEAvisari.

* Indikaattorin tulkinta: Naiset tienaavat keskimäärin 84 % miesten vastaavasta palkasta.

¹ Arvio, sillä toteumatietoa ei ole vielä saatavilla tietokannasta

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Samapalkkaisuusohjelma 2024–2027: Hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen ohjelmalliset toimenpiteet
- Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä

Vaikuttavuustavoite 5: Parannamme elin- ja työympäristön terveyttä ja turvallisuutta

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 henkirikoksia tehtiin 90, mikä on 33 enemmän kuin vuonna 2023. Tapaturmakuolleisuus on pitkällä aikavälillä vähentynyt. Vuonna 2023 tapaturmiin kuoli 2 490 henkilöä, joista lähes kaksi kolmasosaa oli miehiä. Nuorten (15–19-vuotiaat) tapaturmakuolemat ovat kasvussa. Tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleiden määrästä ei ole vielä saatavilla tilastotietoa kertomusvuoden osalta, mutta kehityksen arvioidaan pysyvän samansuuntaisena.

Tapaturmavakuutuskeskuksen ennusteen mukaan työpaikkatapaturmien sattumatiheys oli 25,4 työpaikkatapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohti, mikä on hieman edellistä vuotta korkeampi. Kertomusvuonna sattui yhteensä 115 000 työtapaturmaa, joista 91 000 oli työpaikkatapaturmia (kasvua neljä prosenttia) ja 24 000 työmatkatapaturmia. Työmatkatapaturmien määrä nousi edellisestä vuodesta 10 prosenttia. Muutosten taustalla oli alkuvuoden liukkauden ja runsaslumisesta kevään lisäksi myös kuntasektorin ja hyvinvointialueiden sekä yksityisen terveys- ja sosiaalipalvelualan työpaikkatapaturmien lisääntyminen. Kansallinen työsuojelun strategia, [Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset](#), on päivitetty kertomusvuonna.

Vaikka väkivalta on Suomessa vakava ongelma, on siinä tapahtunut jonkin verran myönteistä kehitystä. Kertomusvuonna pahoinpitelyjä tuli tietoon kaikkiaan 40 200, mikä on 2,6 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Koetussa väkivallassa on merkittäviä eroja sukupuolten välillä. Vuonna 2023 uhkailun tai väkivallan kohteeksi joutui 17,8 prosenttia naisista ja 13,7 prosenttia miehistä. Naisiin kohdistuvan [väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn](#) edistämiseksi tehdään työtä hyvinvointialueiden ja kuntien kanssa (muun muassa lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteet, työmenetelmien kehittäminen). Hyvinvointialueet järjestävät väkivallan uhreille sosiaali- ja terveystalveluita, joiden lisäksi valtio vastaa turvakotipalveluiden ja Nollalinja -auttavan puhelimen toiminnan järjestämisestä. Seri-tukikeskukset toimivat yli 16-vuotiaiden seksuaaliväkivaltaa kohdanneiden henkilöiden tukena.

Taulukko 43. Vaikuttavuustavoitteen 5 seurantaindikaattorit

	2017	2021	2022	2023	2024
Tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleet sukupuolen mukaan					
Yhteensä	3 480	3 368	3 276	3 430	3 400 ¹
Miehet	2 364	2 209	2 148	2 288	2 280 ¹
Naiset	1 116	1 159	1 128	1 142	1 120 ¹
Työpaikkatapaturmataajuus*	29	26,2	25,5	25,2	25,4
Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan, (%) 15–74-vuotiaista					
Yhteensä	19,2	16,6	17,0	15,8	15 ¹
Miehet	18,5	15,3	15,5	13,7	13 ¹
Naiset	19,8	18,0	18,5	17,8	17 ¹

Lähteet: Tilastokeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia 61/2024).

* Indikaattorin tulkinta: Työpaikkatapaturmien sattumistaajuus noin 25 tapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohti.

¹ Arvio, sillä toteumatietoa ei ole vielä saatavilla tietokannasta.

Vaikuttavuustavoitteeseen liittyvät valtion toiminnan ja rahoituksen arvioinnit

- Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2023 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia
- Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta
- Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö edistää YK:n kestävän kehityksen Agenda2030-tavoitteiden toteuttamista hallinnonalallaan. Hallinnonalan yhteisen ”[Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi](#)”-strategian mukaisesti ministeriön ja koko hallinnonalan tavoitteena on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tavoitteet ovat

yhtenevät kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa. Vaikuttavuustavoitteiden 2020–2024 seurannassa on mitattu saavutettuja tuloksia ja toimenpiteiden vaikuttavuutta myös kestävän kehityksen kannalta.

[Hyvinvointitalouden edistämisen toimintaohjelmaa](#) toteutettiin sosiaali- ja terveysministeriössä. Lähestymistapa on osa poikkihallinnollista valtioneuvoston kestävyystyötä, joka vahvistaa sosiaalisen kestävyuden ulottuvuutta kestävyysajattelussa. Hallinnonalojen rajat ylittävää yhteistyötä sekä kansallisesti että kansainvälisesti on toimeenpantu pitkään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Vuonna 2024 toteutetussa pyöreän pöydän keskustelutarjassa nostettiin esille sosiaalisen kestävyuden määrittely, tulevien sukupolvien ottaminen huomioon päätöksenteossa, väestörakenteen muutosten vaikutukset hoivatyöhön sekä etuuksien ja palveluiden sovittaminen yhteen työllistymistä tukien. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi ehdotuksen [hyvinvointitaloudellisesta ohjausmallista](#). Malli on kehitetty Suomen kestävän kasvun ohjelmassa (RRP). Kyse on mallista, jonka avulla voidaan suunnitella politiikkatoimia ja seurata, millaisia vaikutuksia niillä on paitsi talouteen, myös sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyYTEEN. Ohjausmalli tuo kestävyuden näkökulmaa esimerkiksi hallitusohjelman ja valtion budjetin laatimiseen.

Vuonna 2024 jatkettiin edelleen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä valtioneuvoston vuoteen 2030 ulottuvan [periaatepäätöksen](#) mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriössä käynnistettiin kansallisen poikkihallinnollisen terveys- ja hyvinvointiohjelman – Terveudeksi toimeenpano. Sosiaaliturvauudistuksen valmistelu ja kansallisen lapsistrategian toimeenpano edistyivät. Sosiaaliturvaan tehtiin vuonna 2024 työllisyyttä ja rahoituspohjan kestävyyttä vahvistavia uudistuksia. Sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Sosiaaliturvakomitea aloitti loppumietinnön työstämisen syksyllä 2024. Kansallisen ja alueellisen kriisi- valmiuden ja varautumisen kehittäminen jatkuivat sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa.

Valtioneuvoston [periaatepäätös](#) mielenterveyden edistämisestä hyväksyttiin joulukuussa 2024. Mielenterveysstrategia 2020–2030 -työssä tunnistettuja toimia jatkettiin osana hallituksen toimia mielenterveyden edistämiseksi. Työelämän mielenterveyden edistämistä jatkettiin Kestävän kasvun ohjelman osana. Itsemurhien ehkäisyyn tähtäviä poikkihallinnollisia toimenpiteitä ja kehittämishankkeita toteutettiin. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti Hyvän työn ohjelman, joka sisältää sekä pitkän että lyhyen aikavälin toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöpulan helpottamiseksi. Ohjelma kattaa vuodet 2024–2027. Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli [laatusuosituksen](#) aktiivisen ja toimintakykyisen

ikäntymisen ja kestävien palveluiden turvaamiseksi 2024 – 2027. Näihin kaikkiin ohjelmiin sisältyi kestävä kehityksen tavoitteet huomioivia läpileikkaavia toimenpiteitä, joilla vahvistettiin osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä väestön terveyden ja hyvinvoinnin edellytyksiä sekä ehkäistiin syrjäytymistä.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yksi sosiaali- ja terveysministeriön strategian vaikuttavuustavoite. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi hallituksen tasa-arvopolitiikkaa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa. Kertomusvuonna valmisteltiin [hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa](#) sekä suunniteltiin ohjelman toimeenpanoa ja seurantaa. Ohjelma sisältää toimenpiteitä kuudesta teemasta, jotka ovat koulutus, työelämä, osallisuus ja päätöksenteko, väkivalta, kansainvälinen yhteistyö ja tasa-arvopolitiikan rakenteet. Ohjelma julkaistaan valtioneuvoston periaatepäätöksenä alkuvuodesta 2025. Ohjelmassa huomioidaan myös sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen valtioneuvostotasolla. Ministeriöiden ylemmälle ja keskijohdolle tarjottiin valtavirtaistamiskoulutusta.

Vuonna 2024 osallistuttiin ministeriöiden toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien arvioinnin suunnitteluun (toteuttajana valtioneuvoston kanslia). Arviointi valmistuu vuoden 2025 alussa. Vuoden 2024 hallituksen esitysten ja talousarvioesitysten sukupuolivaikutusten arvioinnin laatimisesta toteutettiin seuranta. Seurannan mukaan hallituksen esityksistä 32 prosentissa on arvioitu sukupuolivaikutuksia. Kertomusvuonna käynnistettiin hanke sukupuolitetöiden budjetoinnin kehittämiseksi. Osa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lakkautetun tasa-arvotiedon keskuksen toiminnoista siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriöön.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttiin pääsääntöisesti. Asiaa koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle budjettilakina ja lakimuutos tulee voimaan 1.1.2025. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyä ja tunnistamista vahvistettiin edistämällä Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa. Lisäksi uuden toimeenpanosuunnitelman valmistelu käynnistettiin kertomusvuonna. Turvakotipalveluiden saavutettavuuden parantamiseksi toimeenpantiin turvakotien kehittämissuunnitelmaa. Kunniaan liittyvän väkivallan (KLV) tunnistamista ja torjumista parannettiin muun muassa kouluttamalla ammattilaisia. Viranomaisten kykyä ennaltaehkäistä ja tunnistaa tyttöjen sukuelinten silpomista (FGM) ilmiönä pyrittiin vahvistamaan.

Työelämän tasa-arvo ja perhevapaat -työryhmän raskaussyrjintää koskevan oikeudellisen selvityksen tulokset ja [raportti](#) julkistettiin joulukuussa. Lisäksi julkaistiin tilastollinen [selvitys raskaussyrjinnästä](#). Samapalkkaisuusohjelman 2024–2027 toimeenpano käynnistyi kolmikantaisessa asiantuntijaryhmässä. Kertomusvuonna valmisteltiin Suomen ja Ahvenanmaan puheenjohtajuusvuoden 2025 ohjelma Pohjoismaiden ministerineuvoston tasa-arvo- ja HLBTI-sektorille.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) saavutti tulostavoitteensa suurelta osin, vaikka voimakkaasti laskeva valtion talousarviorahoitus ja samanaikaisesti laitokselle osoitetut uudet tehtävät ja niihin liittyvät toiminnan uudelleenjärjestelyt johtivat muutosneuvotteluihin THL:ssä keväällä 2024. THL jatkoi aktiivista yhteistyötään hyvinvointialueiden kanssa sote-palvelujärjestelmän kehittämiseksi. THL jatkoi työtään hyvinvointialueiden toiminnan tukemisessa muun muassa arvioimalla alueiden toimintaa, antamalla suosituksia toiminnan kehittämiseksi ja osallistumalla kansallisiin kehittämissuunnitelmiin. Infektiotautien torjuntaa työllisti etenkin varuskunnissa voimakkaasti levinnyt adenovirus.

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira) saavutti tulostavoitteensa pääosin. Vuoden 2024 keskeinen tehtävä oli valtion Lupa- ja valvontaviraston toimeenpanon valmistelu. Lakisäätötehtävät ja niihin liittyvä kehittämissuunnittelu sekä kokonaan uudet tehtävät edellyttivät virastolta merkittävää panostusta vuonna 2024. Valtakunnallisen palveluntuottajien rekisterin (Soteri) käyttöönotossa oli merkittäviä ongelmia ja hakemuskäsittely ruuhkautui pahasti tavalla, jossa käsittelyajat kaikissa rekisteröintiviranomaisissa muodostuivat kohtuuttomiksi. Korjaavilla toimenpiteillä järjestelmän toimintaa saatiin sujuvoitettua ja hakemusten käsittelyaikoja lyhennettyä kertomusvuoden loppuun mennessä, mutta rekisterin haasteita ei vielä kyetty pitkäjärjestyksellä tavalla ratkaisemaan.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) saavutti tulostavoitteensa pääasiassa tavoitteiden mukaisesti. Fimea tuki EU-lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä edisti tietoperusteista rationaalisen lääkehoidon toteuttamista ja ohjausta jatkamalla lääketietovarannon kehittämisen valmistelua ja osallistumalla lääketiedon hyödyntämisen kehittämiseen. Lisäksi Fimea tuki apteekkijärjestelmän ja apteekkilouden kokonaisuudistuksen valmistelua sekä osallistui huoltovarmuuden ylläpitoon ja kehittämiseen.

Säteilyturvakeskus (STUK) saavutti tulostavoitteensa pääasiassa tavoitteiden mukaisesti säteilyturvallisuuden sekä ydinturvallisuuden sekä niihin liittyvän valmius- toiminnan ja valvonnan ylläpitämisessä, varmistamisessa ja kehittämisessä sekä edellä mainittuihin toimiin liittyvän lainsäädännön toimeenpanossa ja kehittämisessä. STUK edisti ja kehitti ydin- ja säteilyturvallisuuden viranomaisvalvontaa, ydin- ja säteilyturvallisuuksien torjuntaa sekä kansallisen osaamisen ylläpitoa alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöhankkeiden kautta.

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet (TSAVI) saavuttivat tulostavoitteensa suunnitellun mukaisesti. Resurssien priorisoinnilla varmistettiin valvontatoiminnan riittävä kattavuus. Valvonnan vaikuttavuutta tuettiin muulla vaikuttamistoiminnalla. Toiminnan kehittämisessä painotettiin valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston aloittamista tukevia toimenpiteitä sekä toiminnan sopeuttamista alenevaan määräraha-kehitykseen.

Työterveyslaitos (TTL) saavutti tulostavoitteet pääosin eikä niihin liittyen raportoinut merkittäviä poikkeamia. TTL oli toteuttamassa Suomen kestävän kasvun ohjelman kehittämishankkeita, joiden tavoitteet saavutettiin.

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta (SAMU) saavutti tulostavoitteensa suurelta osin. Vuonna 2024 vireille tulleiden asioiden määrä oli merkittävästi ennakoitua suurempi, minkä vuoksi käsittelyaikatavoitetta ei aivan saavutettu ja ratkaistujen asioiden määrä jäi jonkin verran tavoitteista.

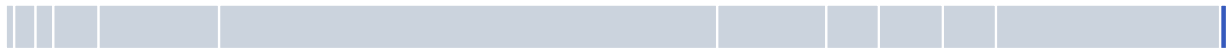
- [Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätös 2024](#)
- [Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tilinpäätös 2024](#)
- [Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean tilinpäätös 2024](#)
- [Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran tilinpäätös 2024](#)
- [Säteilyturvakeskuksen tilinpäätös 2024](#)
- [Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilinpäätös 2024](#)
- [Työterveyslaitoksen toimintakertomus 2024](#)

12 Ympäristöministeriö

Osuus valtion talousarviosta

Kaikkien hallinnonalojen käytössä ollut yhteensä **93 944 milj. €**

- Ympäristöministeriön osuus **537 milj. €**

Määrärahojen käyttö

- Kulutusmenot 141 milj. €
- Siirtomenot 172 milj. €
- Sijoitusmenot 0 milj. €
- Muut menot 0 milj. €

Määrärahojen käyttöprosentti

58 %

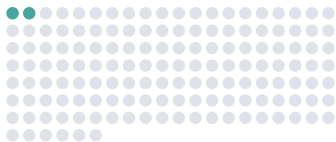
Henkilötyövuodet

Kaikkien hallinnonalojen virastoissa yhteensä **79 780 henkilötyövuotta**

- Ympäristöministeriössä **1 012 henkilötyövuotta**

Virastot **2** KPL

- Suomen ympäristökeskus
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

Rahastot **2** KPL

- Valtion asuntorahasto
- Öljysuojarahasto

Liikelaitokset **0** KPL

- Ei liikelaitoksia

Yhtiöt **1** KPL

- A-Kruunu Oy

12.1 Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen vaikuttavat laajasti suomalaiseen yhteiskuntaan ja talouteen. Ilmastonmuutos, äärevät sääolot ja luontokato ovat suurimpia pitkän aikavälin riskejä taloudelle samalla kun ne luovat tarpeen ja mahdollisuuksia puhtaan siirtymän ratkaisuille ja sitä kautta myönteiselle talouskehitykselle. Nämä pitkän aikavälin riskit kytkeytyvät tiukasti toisiinsa. Ilmastonmuutos kiihdyttää luontokatoa muokaten lajien elinoloja nopeammin kuin mihin lajit pystyvät sopeutumaan. Ilmastonmuutos kytkeytyy myös monin eri tavoin vesi- ja meriekosysteemeihin, yleensä niiden tilaa heikentäen. Saastuminen heikentää edelleen maa- ja vesiekosysteemien toimintaa. Suomessa suurimmat uhat luonnon monimuotoisuudelle ovat metsien käyttö ja maatalouden tehostuminen, jotka aiheuttavat myös ravinnepestöjä vesistöihin ja mereen. Uhkien taustalla on sekä meillä että maailmanlaajuisesti lisääntyvä ja kestämaton kulutus, joka lisää luonnonvarojen käyttöä raaka-aineiksi. Erilaisten yhteiskunnallisten tavoitteiden ja intressien yhteensovittamisen merkitys esimerkiksi energiantuotannon, luonnonvarojen käytön ja maankäytön sekä kulutuksen kysymyksissä kasvaa jatkuvasti, jotta hiilinegatiivinen Suomi pystyy pysäyttämään luontokadon ja saastumisen.

Kuluneen vuoden aikana merkittävimmät toimintaympäristön muutokset ovat olleet valtion taloustilanteen merkittävä heikkeneminen sekä erityisesti maailmanlaajuisen turvallisuustilanteen heikkeneminen. Nämä muutokset ovat heijastuneet myös ympäristöministeriön toimialan tavoitteisiin sekä prioriteettien että resurssien osalta. Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen torjunta kilpailee yhteiskunnallisesta huomiosta ymmärrettävästi uhkaavaksi koettujen asioiden kanssa. Valtion taloustilanteen heikkenemisen takia toimenpiteitä on entisestään priorisoidava ja niiden toteuttamiseen on löydettävä myös yksityisen sektorin rahoitusta. Venäjän toimintaan liittyvä varjolaivasto lisää öljy- ja kemikaalionnettomuuden riskiä Itämerellä. Huoltovarmuuskysymysten korostuminen lisää tarvetta oma-varaisuuden parantamiselle, esimerkiksi ravinteiden kierrätyksen tehostamiselle, mikä voi toimia myönteisenä ajurina ravinnepestöjen vähentämiselle.

Merkittävin toimialan ja sen ilmastoa ja luontoa koskevaan vaikuttavuustavoitteeseen liittyvä lyhyen aikavälin riski on, että tavoitteen saavuttamisen yhteiskunnallinen painoarvo laskee ja siten tarvittavat toimenpiteet eivät etene. Näin ollen sekä hiilineutraalisuus (vuonna 2035) että luontokadon pysäyttäminen (vuonna 2030) jäävät saavuttamatta. Molemmat tavoitteet ovat erittäin kunnianhimoisia, ja ne edellyttävät riittävää ja tehokasta ohjauskeinovalikoimaa, määrätietoista poikkihallinnollista yhteistyötä sekä kaikkien mahdollisten resurssien, sekä julkisten että yksityisten, hyödyntämistä.

Vuoden aikana tuli voimaan uutta toimintaympäristöön merkittävästi vaikuttavaa EU-lainsäädäntöä. EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteena on parantaa luonnon tilaa laajasti eri ympäristöissä sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että käytetään monia erilaisia tapoja vahvistaa luontoarvoja. Alue, jolla luonnon tilaa parannetaan, voi säilyä talouskäytössä tai olla vaikkapa osa kaupunkiympäristöä. Ennallistamisasetuksen toimeenpano edellyttää luonnon tilaa parantavia toimia esimerkiksi soilla, metsissä, maatalousympäristöissä, tuntureilla, rannoilla, merellä ja sisävesissä sekä maanomistajien, yritysten ja valtionhallinnon tiivistä yhteistyötä.

Aluerakenteen eriytymiskehityksen arvioidaan jatkuvan tulevaisuudessa. Kaupungistuminen jatkuu, mutta väestön ikääntyminen hidastaa kehitystä. Väestönkasvu keskittyy aikavälin 2020–2040 arviossa aiempaa harvemmille seuduille. Kaupunkiseutujen tulevasta väestönkasvusta noin 87 prosenttia sijoittuu neljälle suurimmalle kaupunkiseudulle. Yksistään Helsingin seudun osuus väestökasvusta on 57 prosenttia. Kaupungistuminen on muuttumassa yhä enemmän metropolisaatioksi, jossa Helsingin seudun asunto- ja työmarkkina-alue laajenee monikeskuksisena lisääntyneen etätyön ja hyvän saavutettavuuden vuoksi. Työpaikat ovat valtakunnallisessa aluerakenteessa väestöä keskittyneempiä kaupunkiseuduille. Työpaikkamäärien kasvua tapahtuu erityisesti tietointensiivisissä palveluissa, jotka painottuvat suurimmille kaupunkiseuduille. Kaupungistumiskehityksen suurimmat epävarmuudet liittyvät maahanmuuton määrään tulevaisuudessa esimerkiksi konfliktien ja talouskehityksen seurauksena. Maahanmuuttajat päätyvät usein asumaan kaupunkihin pitkälti samoille alueille lisäten asuntojen tarvetta ja myös eriytymistä. Väestö ikääntyy ja segregaatio lisääntyy, mikä lisää alueiden ja asuinalueiden eriytymistä sekä asumisen eriarvoistumista. Suurten kaupunkiseutujen monikeskuksisuus luo edellytyksiä palvelujen ja työpaikkojen alueelliselle saatavuudelle ja kestävämmälle arjelle.

Kaupungistuminen ja aluerakenteen eriytyminen muodostavat kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen kehitykselle kestäväen kasvun ja supistumisen haasteet. Väestöään menettävillä alueilla infrastruktuurin ja palveluiden kantokyky laskee sekä peruskorjausta vaativaa asuntokantaa on taloudellisesti haastava korjata, jolloin korjausvelka kasvaa, mikä edelleen laskee asuntojen hintaa ja vaikeuttaa myös työvoiman liikkuvuutta ja työllistymistä. Nykyisen kaltaisen palveluverkon ylläpitäminen vaikeutuu monilla alueilla. Väestöltään vähenevillä alueilla palvelut heikenevät, ja kaupungeissa taloudellisten resurssien erot uhkaavat tulevaisuudessa asuinalueiden sosiaalista tasapainoa. Itärajan sulkeutumisen ennakoidaan vaikeuttavan entisestään tilannetta itäisessä Suomessa. Nämä kehityskulut vaikuttavat

yhdyskuntarakenteen kehittymiseen ja asuntojen hintoihin. Mikäli joillain alueilla eriarvoistumisen negatiivinen kierre voimistuu, on riski, että tästä syntyy laajempia yhteiskunnallisia sisäisen yhtenäisyyden ja turvallisuuden ongelmia.

Talouden epävarmuus ja heikentynyt työllisyystilanne ovat jarruttaneet asuntojen ostoaikomuksia ja rakentamisen kysyntää. Asuntoaloituksien määrä jäi alle 20 000 asuntoon vuonna 2024, mutta loppuvuodesta rakennusalan arvioitiin kääntyvän kasvuun seuraavan vuoden aikana. Asuntotuotantotarvetta koskevien ennusteiden mukaan uusia asuntoja tarvitaan edelleen jopa yli 35 000 vuosittain parin seuraavan vuosikymmenen aikana. Maahanmuuton vauhdittama väestönkasvu ja sitä seuraava asuntotarve keskittyvät voimakkaasti kasvaville kaupunkiseuduille. Valtion tukema asuntotuotanto vastasi noin puolesta kokonaistuotannosta ja vähensi heikon suhdannetilanteen vaikutuksia rakennusalan yrityksiin ja työllisyyteen.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi valtion tukeman asuntotuotannon kehittämisen työryhmän työn pohjalta 24.6.2024, että Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran tehtävät siirretään ympäristöministeriöön ja Ara erillisenä virastona lakkautetaan. Ministeriössä käynnistettiin heinäkuusta 2024 lähtien muutoksen toteuttamisen edellyttämien lainsäädännön muutosten valmistelu ja muun muassa tietojärjestelmiin tarvittavien muutostarpeiden selvittäminen.

Taulukko 44. Toimialan keskeisiä riskejä

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Vaikuttavat toimenpiteet ilmaston muutoksen hillitsemiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi eivät etene.	Ilmastonmuutos etenee ja kiihdyttää luontokatoa. Luontokatoa ei saada pysäytettyä.	EU-lainsäädäntö, ennallistamisasetus, kansallisesta luonnon monimuotoisuuden strategiasta päättäminen ja toimintaohjelman käynnistäminen.
Alueiden ja asumisen eriarvoistuminen.	Väestöään menettävillä alueilla infrastruktuurin ja palveluiden kantokyky laskee. Korjausvelka kasvaa. Palveluverkon ylläpitäminen vaikeutuu. Asuinalueiden sosiaalinen tasapaino heikkenee.	Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus tuottavat alue- ja yhdyskuntarakenteen tilasta ja kehittymisestä säännöllisesti päivitettävää alueidenkäytön kehityskuvaa.

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Hiipunut asunto-rakentaminen.	Kasvukeskusten asuntotarjonta ei vastaa asuntojen tarvetta. Asumisen hinta nousee.	Valtion tukema asuntotuotanto vastasi noin puolesta kokonais-tuotannosta ja vähensi heikon suhdannetilanteen vaikutuksia rakennusalan yrityksiin ja työllisyyteen.

Riskitilannekuva on pysynyt jokseenkin samana edellisestä vuodesta. Riskien vaikutuksia pystytään hallitsemaan eri keinoin, mutta ne saattavat riippua paljolti muun muassa kansainvälisistä talouden suhdanteista. Ympäristöministeriö luo riskien-arvioinnin mallia, jossa riskit on luokiteltu ja jossa hyödynnetään nykyisiä seuranta- ja arviointikäytäntöjä ja kehitetään tarvittaessa uusia arviointeja ja tiedonkeruun malleja luotettavan tilannekuvan saamiseksi.

12.2 Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan määrärahojen käyttö kertomusvuonna sekä arvio taloudellisuuden ja tuottavuuden kehityksestä

Taulukko 45. Hallinnonalan määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

Talousarvion luku		2022	2023	2024
35.01	Ympäristöhallinnon toimintamenot	73	81	80
35.10	Ympäristön- ja luonnonsuojelu	210	190	176
35.20	Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	75	100	57
35	YM:n hallinnonala yhteensä	358	370	313

Ympäristöministeriön hallinnonalan menot vuonna 2024 olivat 312,6 miljoonaa euroa. Tästä 79,5 miljoonaa euroa kohdistui ympäristöhallinnon toimintamenoihin, 175,8 miljoonaa euroa ympäristön- ja luonnonsuojeluun ja 57,3 miljoonaa euroa yhdyskuntiin, asumiseen ja rakentamiseen.

56 prosenttia pääluokan menoista kohdistui ympäristön- ja luonnonsuojeluun. Määrärahoja suunnattiin etenkin METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutukseen sekä Ahti-ohjelman vesien ja meren tilaa parantaviin toimiin, ravinteiden kierrätyksen investointi- sekä tutkimus- ja kehityshankkeisiin ja Saaristomeri-ohjelmaan. Yhdyskuntien, asumisen ja rakentamisen menot vähenivät edellisestä vuodesta 43 prosenttia asuinrakennusten energiatehokkuutta parantaviin korjauksiin myönnettävien avustusten ja sähköisen liikenteen infrastruktuurin avustusten sekä rakentamiseen liittyvien ohjelmien Puurakentaminen ja Kestävä kaupunki päättymisen vuoksi.

Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 1: Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Suomessa ilmastolaki luo puitteet kansalliselle ilmastopolitiikalle, ja siinä asetetaan tavoitteet sekä päästöjen että nielujen kehitykselle. Lisäksi ilmastolakiin sisältyvät ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän peruseriaatteet, joiden pohjalta ilmastosuunnitelmat laaditaan säännöllisin välein. Kansallisen ilmastolain mukaan Suomen nettopäästöjen tulisi olla nollassa tai negatiiviset vuoteen 2035 mennessä. Vuoteen 2030 mennessä kokonaispäästöjä tulee vähentää 60 prosenttia verrattuna vuoden 1990 määrään. EU-tasolla on sovittu, että vuoteen 2030 mennessä Suomen maankäyttösektorin hiilinielun tulee kasvaa 2,9 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia vuosien 2016–2018 toteutuneesta keskiarvonielusta (nielun koko noin 5 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia).

Vuoden 2024 ilmastovuosikertomuksen mukaan päästöt laskivat: Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuoden 2023 aikana päästökaupparektorilla lasku oli 19 prosenttia, taakanjakosektorilla 5 prosenttia ja maankäyttösektori palasi pieneksi hiilinieluksi tasolle -1 miljoona tonni hiilidioksidiekvivalenttia. Päästökaupparektorin positiivisen kehityksen taustalla oli erityisesti kivihiilen ja turpeen kulutuksen merkittävä lasku. Päästöt ovat laskeneet myös vuonna 2023 käyttöönotetun uuden ydinvoimayksikön, Olkiluoto 3:n, myötä. Taakanjakosektorin päästöt ovat laskeneet pääosin hitaasti. Päästövähennystahtia on vauhditettava tavoitteiden kiristyessä. Metsien hiilinielu on pienentynyt trendinomaisesti usean vuoden ajan. Lisätoimia tarvitaan maankäyttösektorin nielun vahvistamiseksi.

Ilman merkittäviä lisätoimia maankäyttösektorilla on todennäköistä, ettei Suomi saavuta EU:n LULUCF-asetuksen (sisältäen maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous) mukaisia velvoitteita ilman mahdollisia LULUCF-yksiköiden ostoja muista jäsenmaista. Mikäli LULUCF-sektorin vajetta ei saada katettua, siirtyy vaje katettavaksi taakanjakosektorilla. Päästövähennystahti ei ole riittävä ilmastonlain vuoden 2030 päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi. Kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää lisätoimia maankäyttösektorilla sekä muilla sektoreilla.

Päästöjen ja nielujen toimenpiteitä valmistellaan sekä keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) että energia- ja ilmastostrategian laatimisen yhteydessä. Maankäyttösektorin päästökehitystä ohjataan Maankäytön ilmastosuunnitelmillalla (MISU).

Hallitus antoi lokakuussa 2024 esityksen (HE 151/2024 vp) ilmastolain muuttamiseksi siten, että kuntien velvollisuus laatia ilmastosuunnitelma poistuu vuoden 2025 alusta lukien. Lain muutos vahvistettiin joulukuussa 2024.

Osana Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa EU:n toimenpiteistä suurten teollisuuslaitosten aiheuttaman ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi komissio antoi vuonna 2022 ehdotukset teollisuuspäästädirektiivin uudistamisesta ja uudeksi teollisuuspäästöportaaliasetukseksi. Nämä hyväksyttiin vuonna 2024 ja niiden saattaminen kansalliseen lainsäädäntöön aloitettiin. Uusien säädösten tarkoituksena on vähentää suurista teollisuuslaitoksista ja eläinsuojista aiheutuvia päästöjä ilmaan, veteen ja maaperään ja päästöistä johtuvia ympäristö- ja terveyshaittoja. Päästöjä koskevaa sääntelyä pyritään myös yhdenmukaistamaan ilmasto-, energia- ja kiertotalouspolitiikkojen tavoitteiden kanssa paremmin yhteensopiviksi. Säädöksillä edistetään myös kansalaisten tiedonsaantia teollisuuden päästöistä ja niihin liittyvistä menettelyistä sekä vahvistetaan osallistumisoikeuksia direktiivin soveltamisalaa kuuluvissa laitosten lupamenettelyissä.

Suomessa ilmanlaatu on pääsääntöisesti hyvä. Kansallisen ilmansuojeluohjelman (KISO2030) arvioiden mukaan Suomi on saavuttanut ilmansaasteiden päästövähennyksiä koskevat kansalliset EU-velvoitteet. Skenaariolaskelmat osoittavat, että Suomen ennustetaan saavuttavan uudet, ankarammat päästövähennysvelvoitteet myös vuonna 2030. Ilmansaasteista aiheutuu kuitenkin terveys- ja ympäristöhaittoja edelleen, joten ilmansuojeluohjelma sisältää toimia, joilla ilmansaasteiden päästöjä ja pitoisuuksia saadaan laskettua vieläkin pienemmiksi. Tämä onkin tarpeen, koska EU:ssa tuli voimaan joulukuussa 2024 uusi ilmanlaatudirektiivi, joka sisältää ankaroituvia raja-arvoja ilmansaasteille vuodesta 2030 alkaen. Uusien raja-arvojen noudattaminen voi vaatia toimia Suomessakin, erityisesti hengitettävien hiukkasten (PM10), typpidioksidin ja bentso(a)pyreenin pitoisuuksien vähentämisessä.

Ympäristövahinkorahaston toimeenpanon valmistelu saatettiin päätökseen, ja valtioneuvosto antoi asetuksen (571/2024) ympäristövahinkorahastosta annetussa laissa tarkoitetuista korvauksista ja avustuksista lokakuussa 2024. Uusi rahasto aloittaa toimintansa vuoden 2025 alussa. Rahasto turvaa vahinkoa kärsineen asemaa ympäristövahinkotilanteissa ja tukee Suomen torjuntavalmiutta.

Ympäristönsuojelulakiin tehdyillä muutoksilla on tarpeellisilta osin pantu täytäntöön fluorattuja kasvihuonekaasuja ja otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevat EU:n asetukset. F-kaasusetuksen mukaan pätevyyttä vaaditaan aiempaa useampien fluorattuja kasvihuonekaasuja tai niille vaihtoehtoisia aineita kylmäaineina sisältävien laitteiden käsittelyyn, ja pätevyydet muuttuvat määräaikaikaisiksi. Lisäksi on muutettu kansallista henkilöiden ja toiminnanharjoittajien pätevointijärjestelmää sekä pätevyysrekisteriä ja julkista tietopalvelua koskevia säännöksiä. Fluorattuja kasvihuonekasvihuonekaasuja ja otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevien EU:n asetusten täytäntöönpanemiseksi annettiin hallituksen esitys (HE 102/2024 vp) ympäristönsuojelulain muuttamiseksi syyskuussa 2024. Lain muutos tuli voimaan vuoden 2025 alussa.

[Suomen merialueen uusi tila-arvio](#) valmistui kesäkuussa 2024. Itämeren tila on edelleen pääosin heikko. Kaikilla merialueilla rehevöitymisen vaikutukset häiritsevät luonnon monimuotoisuutta ja ravintoverkon toimivuutta. Haitallinen kehitys saattaa olla kuitenkin taittumassa. Pidemmän aikavälin seurannassa näkyy pientä muutosta parempaan.

Vesien- ja merenhoidon toimeenpanokausi 2022–2027 on puolivälissä ja toimenpideohjelmien edistymistä arvioitiin loppuvuodesta. Tulosten perusteella toimenpiteet ovat edistyneet, mutta eivät riittävästi. [VTV:n tarkastuskertomuksessa 10/2024](#) selvitettiin, onko valtionhallinto luonut vesien- ja merenhoidon suunnitellulla hyvät edellytykset maatalouden ravinnekuormituksen vähentämiseksi taloudellisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti. Raportissa todettiin, että ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö eivät ole ohjauksellaan riittävästi varmistaneet maatalouden ravinnekuormituksen vähentämiseen tähtäävän valtion rahoituksen tuloksellisuutta.

Vesien ja meren tilan parantamiseksi tarvittavien toimien tehostamiseksi käynnistyi vuoden 2024 alussa vesien ja meren tilan parantamisen [Ahti-ohjelma](#), joka jatkaa vesiensuojelun tehostamisohjelman (2019–2023) sekä ravinteiden kierrätysohjelman (2012–2023) työtä ja hallinnoi Saaristomeri-ohjelmaa (2021–). Ahti-ohjelmaa on toteutettu painottaen toimia etenkin Saaristomerien valuma-alueelle,

jossa on valittu kolme intensiivisen työn pilottialuetta: Aurajoen ja Paimionjoen valuma-alueet ja Kemiönsaari merialueineen, joihin toimenpiteet erityisesti kohdentuvat.

Ravinteiden kierrätystä ja huoltovarmuutta edistettiin muun muassa tukemalla investointeja ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeita, joissa hyödynnettiin yhdyskuntien biohajoavia jätejakeita ja vesien biomassoja. Vuonna 2024 käynnistyi 28 ravinteiden kierrätyksen ja jätevesien käsittelyn energiatehokkuuden parantamisen hanketta. Peltojen fosforihuuhtoumien vähentäminen kipsikäsittelyillä jatkuu. Vuodesta 2020 lähtien on torjuttu 110 fosforitonin joutuminen Itämereen. Laajentaminen muihin maanparannusaineisiin (rakennekalkki ja kuitu) on työn alla. Ruokaketjun toimijoiden sitouttaminen vesivastuullisuustyöhön käynnistyi osana Saaristomeri-ohjelmaa.

Vesienhoidon ympäristötavoitteiden sitovuutta lupamenettelyssä selkeytettiin vastaamaan vesipuitedirektiivin ja EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöä 1.1.2025 voimaan tulleilla lainmuutoksilla. Lisäksi säädettiin mahdollisuudesta myöntää lupamenettelyssä poikkeus ympäristötavoitteista uusille hankkeille vesipuitedirektiivin sallimissa puitteissa. Suomi sai komissiolta virallisen huomautuksen koskien vesipuitedirektiivin 11 artiklan täytäntöönpanoa. Vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan uudistushankkeessa (PISARA) keskityttiin vuonna 2024 pinta- ja pohjavesien viranomaistoimintojen toteutukseen ja viimeistelyyn.

Yhdyskuntajätevesidirektiivin muutoksen käsittely EU parlamentissa ja neuvostossa saatiin päätökseen loppuvuodesta 2024. Direktiivillä pyritään vesiensuojelun ohella muun muassa hillitsemään ilmastonmuutosta, tehostamaan laitosten energiatehokkuutta sekä edistämään ravinteiden kierrätystä. Lääke- ja kosmetiikkateollisuuden tuotteille esitetään otettavaksi käyttöön laajennettu tuottajavastuujärjestelmä, joka vastaa tietyin edellytyksin mikroepäpuhtauksien jätevesistä poistamisen kustannuksista.

Alkuvuodesta 2024 Suomi käynnisti YK:n merioikeusyleissopimuksen alaisuudessa vuonna 2023 solmitun kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisten merialueiden suojelua ja kestäväää käyttöä koskevan sopimuksen hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevan työn (niin kutsuttu BBNJ-sopimus). Työryhmän työ tuli päätökseen syksyllä 2024 ja työryhmän mietintönä valmisteltu hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuodesta 2025.

Ympäristöministeriön laatima [Rannikkostrategia](#) valmistui huhtikuussa 2024, ja sen tavoitteena on edistää rannikon kestäväää käyttöä sekä vastata luontokadon, ilmastonmuutoksen ja saastumisen uhkiin. Strategia auttaa maakuntia ja kuntia,

valtion viranomaisia ja muita sidosryhmiä suunnittelemaan ja toteuttamaan toimia, jotka parantavat rannikon elinympäristöä ja edistävät kestävästä kehitystä. Ministeriö on myös osallistunut kansainväliseen yhteistyöhön ja kansalliseen merialuesuunnitteluun, mikä on edistänyt vihreää siirtymää ja varmistanut eri toimialojen huomioidun suunnittelussa. Tämä yhteistyö on tukenut merialueiden kestävästä käyttöä ja parantanut suunnittelun vaikuttavuutta. Valmistuneet erillisselvitykset, kuten Merituulivoiman tilanne- ja kehityskuva, Merituulivoiman kehittäminen Suomen merialueilla ja Merialuesuunnitelman vaikuttavuus ja toimivuus merituulivoiman edistämiseksi, ovat tukeneet merialuesuunnittelutyötä merkittävästi.

Työ luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden kehityksen kääntämiseksi elpymisuralle edistyi monella saralla. Uusi kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia sekä siihen liittyvä toimintaohjelma vuoteen 2035 eteni poliittisiin neuvotteluihin. Euroopan unionin jäsenmaat, Euroopan parlamentti ja komissio pääsivät sopuun EU:n ennallistamisasetuksesta, ja asetus astui voimaan elokuussa 2024. Asetuksen edellyttämän kansallisen ennallistamissuunnitelman laadinta käynnistettiin. YK:n biodiversiteettisopimuksen (CBD) 16. osapuolikokous lokakuussa oli 24 000 osallistujallaan osanottajamäärältään kaikkien aikojen suurin biodiversiteettikokous. CBD COP16 jouduttiin keskeyttämään kesken haastavien rahoitusneuvottelujen. Suomelle, EU:lle ja sen jäsenvaltioille tärkeistä asioista tehtiin kuitenkin useita merkittäviä päätöksiä, jotka edistävät sekä luonnonsuojelua, luonnon kestävästä käyttöä että Kunming-Montrealin luonnon monimuotoisuuskehityksen täytäntöönpanoa.

Yksityisen rahoituksen mobilisoinnin mahdollisuuksia luonnonarvokaupan keinoin selvitettiin kyselyllä luonnonarvomarkkinoiden tarpeesta ja järjestämällä kaksi pyöreää pöytää keskeisille toimijoille ja tutkijoille. Ympäristöministeriö käynnisti [Marketta-hankkeen](#), jossa kehitetään vapaaehtoista ekologista kompensatiota muun muassa selkeyttämällä sääntelyä hyväksytyin, yhteisin kriteerein. Hanke mahdollistaa uusia monikanavaisia rahoituskeinoja vaikuttavimpiin ja pilotoitaviin toimiin. Tämän pohjalta aloitettiin lainvalmisteluhanke, jonka tavoitteena on laajentaa luonnonsuojelulain säännösten sovellettavuutta esimerkiksi yritysten ympäristövastuun osoittamiseen. Hallituksen esitystä valmistellaan keväksi 2025.

Luonnon monimuotoisuutta vahvistava [Helmi-elinympäristöohjelma](#) eteni suunnitelmallisesti kaikkien tavoitteiden osalta, mutta ohjelman määrällisten tavoitteiden edistyminen hidastui merkittävästi aiemmasta. Ohjelman edistymistä hidastivat ennen kaikkea organisaatiouudistukset keskeisissä ohjelmaa toteuttavissa organisaatioissa, Metsähallituksen luontopalveluissa ja Suomen Metsäkeskuksessa, sekä koko ohjelman määrärahatason lasku. Esimerkiksi soita ennallistettiin vain noin 37 prosenttia, ja puroja kunnostettiin alle 40 prosenttia edellisvuoden määrästä.

Arvokkaita perinnebiotooppikohteita kunnostettiin noin neljännes vähemmän kuin vuonna 2023, koska kunnostettujen kohteiden saattamisessa jatkuvan hoidon piiriin on ollut haasteita, ja lukuisia kunnostustoimia on viivästetty metsäkatoasetuksen linjauksia odottaen.

Positiivista edistymistä tapahtui muun muassa metsäisten elinympäristöjen hoidon ja lintuvesien kunnostusten parissa. Metsäisissä elinympäristöissä hoidettiin muun muassa lehtoja, jalopuumetsiköitä ja harjujen paahteisia elinympäristöjä edellisvuotta enemmän. Myös arvokkaiden lintuvesien kunnostukset ja niiden edellyttämät lupaprosessit edistyivät hyvin vuonna 2024, mutta monet pitkäkestoiset ja laajat kunnostusprojektit valmistuvat vasta vuoden 2025 puolella. Vuonna 2024 Helmi-ohjelmassa ylläpidettiin ja täydennettiin usealla tavalla heikentyneiden elinympäristöjen tilaa parantavien toimien edellyttämää tietopohjaa ja osaamista. Ohjelmassa valmistui muun muassa laaja perinnebiotooppien valtakunnallisen inventoinnin päivitys, opas vesien palauttamismahdollisuuksista sekä maastomallinnukset vesien palautuskohteille. Vuoden 2024 merkittävimpiä yksittäisiä saavutuksia Helmi-ohjelmassa oli laajan Priodiversity LIFE -hankkeen käynnistyminen muun muassa Helmi-ohjelman kansallisen omarahoitusosuuden turvin.

Metsiensuojelua edistettiin sekä lakisääteisen että vapaaehtoisen luonnonsuojelun keinoin. Luonnonsuojelulain mukaista lakisääteistä suojelualueverkoston kehittämistä tehtiin reilun 1 800 hehtaarin suuruisella alueella. Metsien vapaaehtoista suojelua osana [METSU-ohjelmaa](#) edistettiin noin 2 900 hehtaarin verran. Pohjois-Suomen metsien vapaaehtoinen suojelu eteni vajaalla 4 000 hehtaarilla, josta vajaat 3 000 hehtaaria käsitti yksityisrahoitteisen kompensatiokohteen. Lisäksi Helmi-ohjelman mukaista vapaaehtoista soidensuojelua edistettiin vajaan 4 700 hehtaarin suuruisella alueella. Suoritemäärät erityisesti vapaaehtoisessa metsiensuojelussa pienuivat verrattuna muutamaan aikaisempaan vuoteen. Syitä tälle ovat rajallinen budjettirahoitus, valtion kasvaneet lakisääteiset korvausvelvoitteet ja puunhinnan nousun myötä kohonneet suojelun yksikkökustannukset.

Vanhojen metsien kriteerejä valmisteltiin ympäristöministeriön rahoittamassa Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen yhteishankkeessa. Hankkeen loppuraportti julkaistiin helmikuussa 2024. Valtioneuvoston on määrä tehdä periaatepäätös vanhojen metsien kriteereistä alkuvuodesta 2025. Kriteerejä ja niiden raja-arvoja voidaan soveltaa Suomessa kaikkien maanomistajaryhmien metssissä. Ne eivät ole oikeudellisesti sitovia.

Vaikuttavuustavoite 2: Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Yhden luukun lainsäädäntöhankkeessa on valmisteltu hallituksen esitystä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaksi lainsäädännöksi. Hanke kytkeytyy tiiviisti valtiovarainministeriössä valmisteilla olevaan valtion aluehallinnon uudistukseen. Hankkeessa on laadittu ehdotuksia lainsäädäntöön, joilla edistettäisiin ympäristöllisten menettelyiden yhdenmukaisuutta ja sujuvuutta uudessa valtion Lupa- ja valvontavirastossa. Yhden luukun palvelujen hankkeessa on syksyn 2024 aikana annettu eduskunnalle myös esitykset nettonollateollisuutta sekä kriittisiä raaka-aineita koskevien asetusten mukaisesta yhteyspisteviranomaisesta. Ympäristöministeriössä on myös käynnissä hanke koskien yhden luukun palvelujen mallin toimeenpanon ja toimintamallien kehittämistä ympäristötehtävissä. Hanke toteuttaa hallitusohjelman kirjauksia lupamenettelyiden kehittämiseksi ja puhtaan siirtymän investointien houkuttelevuuden lisäämiseksi.

Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmassa käynnistyi kahdeksan kehittämissanketta vihreän siirtymän vauhdittamiseksi kiinteistö- ja rakennusalan yrityksissä, kunnissa ja yhdistyksissä. Hankkeissa kehitettiin erilaisia ratkaisuja ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen rakennetussa ympäristössä. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmassa toteutettiin myös avoimesti tarjolla oleva verkkokoulutuskokonaisuus.

Öljy- ja maakaasulämmityksestä luopumiseen kannustavia avustuksia myönnettiin 2020–2024 kaikkiaan hieman yli 28 000 pientalon omistajalle. Kotitalouksilla on ollut vaihtoehtoisesti vuodesta 2022 mahdollisuus käyttää korotettua kotitalousvähennystä öljylämmityksestä luopumiseen. Yhteensä näillä toimilla noin 36 000 pientalossa on vaihdettu öljy- tai maakaasulämmitys muuhun lämmitysmuotoon, useimmin ilmavesilämpö- tai maalämpöpumppuun (87 prosenttia lämmitysmuotoa vaihtaneista pientaloista).

Tuulivoimarakentamisen edistämistä jatkettiin yhteistyössä muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. Työ on painottunut erityisesti hallitusohjelman tuulivoimakirjausten toteuttamiseen. Tuulivoimatuotanto on kasvanut voimakkaasti. Tuulivoimalla tuotettiin kaikista Suomen sähköntuotantomuodoista toiseksi eniten sähköä ydinvoiman jälkeen vuonna 2024. Suomen tuulivoimakapasiteetti kasvoi vuodessa 1 412 megawatilla ja oli vuoden 2024 lopussa 8 358 megawattia. Sähkönkulutuksesta katettiin 24 prosenttia ja sähköntuotannosta 25 prosenttia 1 835 toiminnassa olevalla tuulivoimalalla. Tuulivoimarakentamisen ohjauksen tehostamiseksi ja yhtenäistämiseksi on jatkettu valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Ympäristöministeriö on tilannut noin 20 valtakunnallista selvitystä parin viimeisen vuoden aikana liittyen tuulivoimaan, joista vuonna 2024 julkaistiin puolet. Selvitykset liittyvät muun muassa tuulivoimaa koskevan lainsäädännön valmisteluun ja

merituulivoiman huomioimiseen merialuesuunnittelussa. Vuonna 2024 ympäristöministeriö myönsi avustuksia Avustukset vihreän siirtymän investointihankkeiden edistämiseksi (RRP) -ohjelman neljännellä hakukierroksella. Avustuksia myönnettiin noin 1,1 miljoonaa euroa 16 eri kunnalle ja 3 eri maakunnan liitolle.

Kiertotaloutta edistetään sekä EU:n että kansallisin lainsäädäntötoimin ja muilla aloitteilla. Osana hallitusohjelmaa ja ympäristöministeriön strategiaa on toteutettu laajassa sidosryhmäyhteistyössä kiertotalouden strategista ohjelmaa. Keskeinen ohjelmaa toteuttava toimenpide on syksyllä 2024 julkistettu Kiertotalouden green deal -sitoumus, joka tukee osaltaan hallituksen tavoitetta kehittää kierrätetylle raaka-aineelle toimivat markkinat eri käyttökohteisiin ja lisätä kierrätysmateriaalin käyttöosuutta. [Maaliskuussa 2024 julkistettu skenaariotyö](#) ennakoii, että kiertotalous vahvistaisi Suomen talouskasvua, vähentäisi päästöjä ja pienentäisi raaka-aineiden kulutusta.

Euroopan komissio on vauhdittanut vuosina 2020–2024 siirtymistä kiertotalouteen useilla lainsäädäntöehdotuksilla, joista osa on hyväksytty ja kansallisessa täytäntöönpanossa ja osa parhaillaan neuvoteltavana. Komission lainsäädäntöaloitteista pakkaus- ja pakkausjäteasetus hyväksyttiin loppuvuodesta 2024, ja asetus tulee voimaan helmikuussa 2025. Asetus sisältää useita siirtymäaikoja ja ehkäisee syntyvän pakkausjätteen määrää, edistää kierrätystä ja pakkausten uudelleenkäyttöä.

EU-lainsäädäntö asettaa jätelaji- ja tuotekohtaisia kierrätysvelvoitteita, joiden täyttäminen vaatii lisätoimenpiteitä. Suomi on yhdessä usean muun EU-jäsenvaltion kanssa rikkomusmenettelyssä yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteen ja sähkö- ja elektroniikkajätteen (SER-jäte) keräystavoitteen osalta. Suomi on saanut myös EU:n varhaisvaroituksia tulevien kierrätystavoitteiden saavuttamatta jäämisestä. Keinoja saavuttaa tavoitteet on tunnistettu muun muassa komission varhaisvaroitusprosessissa sekä vuoden 2024 alussa sidosryhmien kanssa toteutetussa ratkaisujen ideointityössä. Lisäksi Suomi maksaa vuosittain EU:lle niin sanottua muoviomavaramaksua (noin 90 miljoonaa euroa) kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrän perusteella.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 yhdyskuntajätteiden kokonaismäärä oli noin 2,6 miljoonaa tonnia. Jättemäärä on laskenut kahtena vuotena peräkkäin. Kaikesta yhdyskuntajätteestä hyödynnettiin kierrättämällä tai uudelleenkäytön valmistelun avulla enemmän kuin aikaisemmin eli noin 44,6 prosenttia, energiahyödyntämällä 54 prosenttia, ja kaatopaikalle sijoitettiin 1,4 prosenttia.

Kansallinen jättesääntely on jatkuvassa muutoksessa. Hallitusohjelman mukainen jätelain kolmivaiheinen uudistaminen on ollut käynnissä. Ensimmäisessä vaiheessa kuntavastuun rajaamista koskeva jätelain muutos (1068/2024) tuli voimaan vuoden 2025 alusta. Kunnan vastuu asumisen jätteistä rajataan näin pääosin kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen. Lisäksi annettiin EU:n akkuja ja paristoja sekä jäteakkuja ja -paristoja koskevaa asetusta täydentävät säännökset akkujen ja paristojen markkinavalvontaviranomaisesta. Valtioneuvoston asetus mekaanisesti kierrätetyn uusiomuoviraaka-aineen jätteeksi luokittelun päättymisen arviointiperusteista hyväksyttiin toukokuussa ja se tuli voimaan elokuussa 2024.

Jätelain uudistamisen toista ja kolmatta vaihetta valmisteltiin. Toisessa vaiheessa toteutetaan yhdyskuntajätehuollon kilpailuneutraliteettia koskeviin jätelain säännöksiin tarvittavat muutokset huomioiden hallitusohjelman mukaiset kirjaukset kuntien toissijaisen vastuun tarkentamisesta sekä ulosmyyntirajan tiukennuksesta. Kolmannessa vaiheessa jätelaki on tarkoitus muuttaa kiertotalouslaiksi. Tavoitteena on muun muassa selkeyttää jätealan lainsäädännön systematiikkaa ja sen suhdetta tuote- ja kemikaalisääntelyyn, vähentää sääntelytaakkaa, vahvistaa sääntelyn elinkaarinäkökulmaa sekä lisätä kiertotalousmarkkinaa edistävää ohjausta ja toimia materiaalikiertojen edistämiseksi. Kiertotalouslakia valmisteleva työryhmä asetettiin kesäkuussa 2024.

Ympäristöministeriön johdolla toteutetun jäte- ja tuotetietojärjestelmän (JTT) kehittämishanke (2023–2025) vastaa EU:n uusiin jätteiden raportointi- ja seuranta-velvoitteisiin sekä tilastoinnin, ympäristönsuojelun valvonnan ja muiden tiedon tarvisijoiden tarpeisiin.

Ympäristöministeriö vaikutti EU-aloitteiden käsittelyyn Suomen EU-vaikuttamisen painopisteiden ja hallitusohjelman mukaisesti. Erityisesti ministeriö oli aktiivinen ilmastotavoitteita ja kiertotaloutta koskevissa kysymyksissä sekä asioissa, jotka koskivat muun muassa työkoneiden hiilidioksidipäästöjä, luonnonarvomarkkinoita, lyijyrajotusta ja suurpetoja. Monenvälisessä yhteistyössä ympäristöministeriö vaikutti keskeisissä sopimus- ja neuvotteluprosesseissa, mukaan lukien Suomen kantojen ajaminen EU:n kantoihin. Lisäksi ympäristöministeriö ennakokivautti erityisesti syksyllä 2024 uuden EU-komission työohjelmaan nostamalla hallitukselle tärkeitä teemoja keskusteluun. Alueellisessa yhteistyössä ympäristöministeriö valmisteli ympäristösektorin suunnitelmat Suomen Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) puheenjohtajakaudelle 2025 ja osallistui PMN:n ympäristö- ja ilmastoasioiden yhteistyöohjelman (2025–2030) laatimiseen. Ympäristöministeriö

järjesti lokakuussa 2024 Ukrainan rauhanaloitteen ympäristöturvallisuuskonferenssin Helsingissä. Rauhanaloitteen kautta Suomi tuki Ukrainaa jälleenrakennuksessa ja sodan ympäristötuhojen arvioinnissa.

Vaikuttavuustavoite 3: Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

Rakentamislain muutoksia valmisteltiin. Rakentamislaki sekä niin kutsuttu rakentamislain korjaussarja eli hallitusohjelman mukaiset muutokset rakentamislakiin tulivat voimaan 1.1.2025. Eduskunta hyväksyi rakentamislain aiemmin, mutta hallituksen ohjelman mukaisesti rakentamislakiin tehtiin muutoksia, jotka keventävät hallinnollista taakkaa ja byrokratiaa sekä selkeyttävät valitusoikeutta ja sujuvoittavat rakentamislupien käsittelyä uuden käsittelyaikatakuun kautta. Rakentamislailta torjutaan ilmastonmuutosta, edistetään kiertotaloutta, sujuvoitetaan rakentamista ja tuetaan rakennetun ympäristön digitalisaatiokehitystä.

Lainsäädäntöön valmisteltiin uusi puhtaan siirtymän teollisuutta koskeva sijoittamislupa. Puhtaan siirtymän sijoittamislupa vauhdittaa puhtaan energian investointien sijoittumista Suomeen. Sijoittamislupa on osa rakentamislupaa, jonka myöntää kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Kriteerit täyttävien teollisuushankkeiden luvitus ja rakentaminen sujuvoituvat, kun niiden sijoittumisesta on mahdollista päättää ilman kaavoitusta. Puhtaan siirtymän teollisuushankkeet voidaan jatkossa rakentaa puhtaan siirtymän sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai yleiskaavaa, jos rakentamishankkeeseen ryhtyvä niin haluaa. Hankkeiden ympäristövaikutukset on arvioitava tavalliseen tapaan ja ”ei merkittävää haittaa” (DNSH)-periaatteen tulee toteutua. Puhtaan siirtymän teollisuushanke voi olla esimerkiksi uusiutuvaa energiaa tuottava laitos, sähköistämisen teollisuushanke, vedyn valmistaminen ja hyödyntäminen, hiilidioksidin talteenotto, hyödyntäminen ja varastointi sekä akkutehdas. Keskeistä on, ettei hanke tuota tai käytä fossiilisia polttoaineita.

Rakentamislupaan lisättiin käsittelyaikatakuu. Rakentamislupahakemus on jatkossa käsiteltävä kolmen kuukauden kuluessa. Suunnittelutehtävän vaativuudeltaan poikkeuksellisen ja erityisen vaativan rakentamishankkeen rakentamislupahakemus sekä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemus on kuitenkin ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa. Lisäksi korjaussarja kevensi kestävän rakentamisen sääntelyä rakentamisen eri osapuolille aiheutuvaa taakkaa. Edellisen hallituksen säätämä päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuu kumottiin. Lisäksi tehtiin täsmennyksiä valitusoikeuteen. Korjaussarja palautti valitusoikeuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaista vastaavaksi sääntelyksi.

Lisäksi ympäristöministeriössä valmisteltiin useita rakentamiseen liittyviä asetuksia. Ympäristöministeriö antoi asetuksen rakennuksen ilmastaselvityksestä ja rakennustuoteluettelosta, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa tapa, jolla rakennuksen vähähiilisyys arvioidaan. Ilmastaselvitys mahdollistaa rakennuksen ja rakennuspaikan ilmastohaittojen ja -hyötyjen tuomisen näkyväksi. Kansallinen vähähiilisuuden arviointimenetelmä mahdollistaa uusien rakennuksien hiilijalanjäljen raja-arvo-ohjauksen tulevaisuudessa. Rakennustuoteluettelo tukee rakennuksen suunnittelua vähähiiliseksi.

Ympäristöministeriön asetus purkumateriaali- ja rakennusjätteselvityksestä täsmentää rakentamislain 16 §:n pohjalta selvityksen sisältövaatimukset, muun muassa purkumateriaalien sekä maa- ja kiviainesten ilmoittamisen tarkkuustason. Vuoden 2025 alussa voimaan tuli ympäristöministeriön asetus asuin-, majoitus- ja työtiloista. Asetuksessa joustavoitetaan majoitustilojen, vapaa-ajan asuntojen sekä opiskelija-asuntojen rakentamista.

Lisäksi on valmisteltu valtioneuvoston asetuksia rakentamisesta ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen muuttamisesta. Tarkoituksena on päivittää rakentamista koskevat säännökset vastaamaan uutta rakentamislakia ja kumota tarpeettomat pykälät.

Ympäristöministeriössä on valmisteltu asetusta rakentamisen suunnitelmamallien ja viranomaiskatselmusten sisällöstä. Asetuksessa määritellään rakentamisluvan suunnitelma- ja toteumamallien tietosisältöä ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmään Ryhtiin toimitettavat tiedot.

Hallitusohjelmaan kirjatun rakennusvalvontauudistuksen säädösvalmistelu alkoi lokakuussa 2024 samaan aikaan, kun rakennusvalvontauudistuksen valmistelutyöryhmä aloitti toimintansa.

Lisäksi valmisteltiin valtioneuvoston asetus rakentamisen suunnittelutehtävien ja työnjohtotehtävien vaativuusluokkien määräytymisestä sekä tehtävissä edellytettävistä koulutuksista.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpano käynnistyi. Toimeenpanossa on mahdollista ohjata kustannustehokkaihin keinoihin rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen ja energiantarpeen pienentämiseen rakennuksissa. Toimeenpanoon liittyy laajoja kokonaisuuksia kuten kansallinen rakennusten energiatehokkuustietokanta, keskitetyt asiointipisteet neuvontaa ja opastusta varten, korjausrakentamista ohjaava perusparannuspassi sekä aurinkoenergian määrän lisääminen uudis- ja korjausrakentamisessa.

Terveet tilat 2028 -ohjelman viimeisenä toimintavuotena keskityttiin tulosten koostamiseen ja ohjelman teemojen jatkumon ylläpitämiseen. Ohjelma on hyödyttänyt sisäilman ja rakentamisen asiantuntijoita verkostojen luomisessa ja yhteisten päämäärien tavoittelussa. Työ sisäilma-asioiden edistämiseksi jatkuu ohjelman teemojen mukaisesti, vaikka ohjelma virallisesti päättyi joulukuussa 2024.

Hallitus vastasi rakentamisen heikkoon suhdannetilanteeseen korottomalla korkotukivaltuuden 2,25 miljardiin euroon. Vuoden 2024 valtion tukema tuotanto koostui 8 400 uudesta asunnosta ja yli 4 800 asunnon perusparantamisesta. Puolet vuoden 2024 asuntoaloituksista oli valtion tukemaa tuotantoa. Asumisoikeusasuntojen rahoitusta päätettiin jatkaa vuoden 2025 loppuun asti. Valtioneuvosto päätti, että valtion tukemien vuokra-asuntojen asukasvalinnassa otetaan käyttöön enimmäistulorajat. Tulorajat koskevat sekä uusien asukkaiden valintaa että asunnon vaihtoa. Tavoitteena on varmistaa, että yhteiskunnan tuki kohdistuu paremmin pienituloisille.

Hallitusohjelman mukaisesti keskeisten ministeriöiden, kaupunkiseutujen, hyvinvointialueiden ja järjestöjen kanssa käynnistettiin valtakunnallinen ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Ohjelmalla vahvistetaan valtion, hyvinvointialueiden ja kaupunkien välistä yhteistyötä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisessa. Asunnottomuuden poistamisessa otetaan huomioon erityisesti nuoret asunnottomat ja edistetään nuorten tuettujen asumisyksiköiden perustamista.

Asumisneuvontaa tarjottiin useammalla paikkakunnalla ja laajemmalle asiakaskunnalle kuin aikaisemmin. Asumisneuvonta-avustuksella kannustettiin kuntia asumisneuvontatoiminnan laajentamiseen niin, että asumisneuvontaa on tarjolla kaikille kuntalaisille, siis myös yksityisissä vuokra-asunnoissa ja omistusasunnoissa asuville. Tavoitteena on vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentäminen sekä asumisen jatkumisen turvaaminen. Asuntojen esteettömyyttä parannettiin myöntämällä esteettömyyttä lisääviin korjauksiin hissi- ja esteettömyysavustuksia.

Luonnos uudeksi alueidenkäyttölakiksi valmistui laaja-alaisen työryhmän valmistelemana. Luonnos alueidenkäyttölakia koskevaksi hallituksen esitykseksi sisältää valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, kaavoitusjärjestelmää sekä merialue-suunnittelua koskevat säännökset. Uudistuksen tavoitteena on muun muassa edistää kaavoituksen sujuvuutta, hyvää elinympäristöä, kaupunkien ja kuntien kasvua, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä sekä Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Kaavojen toteuttamisen, maapolitiikan ja katujen kunnossapidon säädösten uudistusta valmistelelee toinen työryhmä, jonka toimikausi päättyy vuonna 2025. Meneillään olevat uudistukset ovat jatkoa vuonna 2018 alkaneelle maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistukselle, jossa alueidenkäytön

säännösten uudistus jäi kesken. Uusi rakentamislaki tuli voimaan 1.1.2025. Alueidenkäyttölain säädösten lisäksi nyt uudistetaan katujen ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapitolain säädöksiä.

Alueidenkäytön kehityskuva on vahvistanut tietoon ja ennakointiin perustuvaa suunnittelua sekä yhteiskehittämistä. Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen yhteistyönä laadittu kehityskuva valmistui tammikuussa 2024 ja se tarjoaa jatkuvasti päivittyvää tietoa Suomen alue- ja yhdyskuntarakenteen nykytilasta ja tulevaisuudesta sekä kestäväen kehittämisen tarpeista. Työkalu tukee valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ajantasaisuuden seurantaa sekä alueidenkäytön suunnittelua ja eri hallinnonalojen toimintaa.

Vuoden 2024 aikana neuvoteltiin Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseutujen kuntien sekä valtion väliset maankäytön, asuminen ja liikenteen (MAL) sopimukset vuosille 2024–2035. Sopimusten konkreettiset toimenpiteet ajoittuvat vuosille 2024–2027 ja niillä edistetään kaupunkiseutujen kasvua, tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta- ja -tuotantoa, kestäväää yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä niihin liittyviä infrastruktuuri-investointeja. MAL-sopimuksissa valtio sitoutui kaupunkiseutujen saavutettavuutta ja kestäväää liikkumista edistäviin hankkeisiin yli 570 miljoonan euron rahoituksella. MAL-sopimuksissa sovittiin myös tiehankkeista, joita rahoitetaan MAL-sopimukseen sisältyvän rahoituksen lisäksi lähes 300 miljoonalla eurolla. Rahoituksesta suuri osa kohdennetaan raide- ja kaupunkiraitiotiehankkeisiin ja valtakunnallisesti merkittävien teiden kehittämiseen.

Luonnon virkistyskäyttö on suomalaisille tärkeää ja niin lähiluonnossa kuin kansallispuistossakin liikutaan aktiivisesti. Luonnon virkistyskäytöllä on positiivisia kansantaloudellisia vaikutuksia vähentyneiden terveydenhoitokustannusten kautta. Kansallispuistoissa vierailtiin 3,6 miljoonaa kertaa vuonna 2024, mikä oli saman verran kuin vuonna 2023. Kiinnostus Suomen kansallispuistoihin on kasvanut koko 2000-luvun, eikä se näytä jääneen koronavuosien ilmiöksi. Vuodesta 2019 kansallispuistojen käyntimäärät ovat kasvaneet 12 prosenttia. Kansallispuistokävijöiden tuomat paikallistaloudelliset vaikutukset vuonna 2024 olivat arviolta 286 miljoonaa euroa, joka on samaa tasoa kuin vuonna 2023.

Ympäristöministeriö myönsi valtionavustusta 45 ympäristö- ja asuntoalan järjestölle niiden perustoimintaan, yhteensä 1 439 000 euroa. Ympäristönhoitoon (mukaan lukien saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoon) osoitettiin yhteensä 630 000 euroa ja ympäristökasvatus- ja valistushankkeisiin 271 000 euroa.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Ympäristöministeriö pyrkii toiminnallaan turvaamaan paremman elinympäristön tuleville sukupolville ja tuomaan ekologisen ympäristön reunaehdot ja sosiaalisen hyvinvoinnin yhteiskunnallisen päätöksenteon keskiöön. Kestävän kehityksen toteutuneiden toimien vaikutuksia kuvataan edellä toiminnan tuloksellisuuden kehittymisen kuvauksessa.

Erityisesti luontokadon pysäyttämiseksi ja vesien ja Itämeren suojelemiseksi tehtyä työtä on kuvattu tarkemmin vaikuttavuustavoitteessa Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen. Esimerkkejä kokonaisvaltaisesta, eri kestävyden näkökulmista yhdistävästä toiminnasta ovat myös kestävän kaupunki-kehityksen indikaattorityö ja vaikuttavuustavoitteessa Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa esitellyt MAL-sopimukset vuosille 2024–2035. Monet kiertotalouden edistämisen toimet kuten kiertotalouden green deal -sitoumus, komission lainsäädäntöaloitteista pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen toimeenpano, yhdyskuntajätteen hyödyntäminen ja jätelain kolmivaiheinen uudistaminen, joita on kuvattu vaikuttavuustavoitteessa Vihreä siirtymä on kasvun perusta, ovat kestävän kehityksen toimia.

Sukupuolten tasa-arvon tavoitteiden toteuttaminen

Ympäristövaikutusten huomioimisen lisäksi ministeriössä tarkastellaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta niin Suomen lainsäädännön asettamien velvollisuuksien kuin kestävän kehityksenkin näkökulmista. Ympäristöministeriön politiikka-alan keskeiset haasteet liittyvät enemmän yhdenvertaisuuteen laajassa merkityksessä kuin suoraan kysymyksiin koskien sukupuolten tasa-arvoa.

Lisätietoa tuloksellisuudesta

- [Ympäristöministeriön tilinpäätös 2024](#)
- [Suomen ympäristökeskuksen toimintakertomus ja tilinpäätöslaskelmat 2024](#)
- [Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tilinpäätös 2024](#)

13 Valtion liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot

13.1 Valtion liikelaitokset

Metsähallitus

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on valtion maa- ja vesialueisiin liittyvää liiketoimintaa ja julkisia hallintotehtäviä.

Hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriö

Tehtävä

Käyttää, hoitaa ja suojella kestävästi hallinnassaan olevia valtion omistamia maa- ja vesialueita siten, että ne hyödyttävät suomalaista yhteiskuntaa mahdollisimman hyvin.

Hallitus 2024

Päivi Huotari (pj), Sanna Paanukoski (vpj), Tanja Joonas, Keijo Kallunki, Jussi Saukkonen, Tuija Suur-Hamari, Ismo Tiainen, Roope Uusitalo

Toimitusjohtaja

Juha S. Niemelä

Metsähallituksen hallinnassa on yli 12 miljoonaa hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita. Metsähallitus maksaa liiketoiminnastaan voiton tuloutusta valtiolle käyttöoikeuskorvauksien ja osinkojen perusteella. Vuonna 2024 valtion talousarvioon tuloutettiin 110 miljoonaa euroa. Julkisia hallintotehtäviä rahoitetaan budjettivaroin ja lupamyyntituloilla.

Metsähallitus-konserni sisältää liikelaitos Metsähallituksen liiketoiminnan ja julkiset hallintotehtävät sekä näiden tytäryhtiöt, joita ovat Metsähallitus Metsätalous Oy, MH-Kivi Oy, Siemen-Forelia Oy sekä Nuuksiokeskus Oy.

Liikelaitoksen taloudelliset tunnusluvut		2023	2024
Liikevaihto	M€	134,9	138,8
Liikevaihdon muutos	%	-19,0	2,9
Liikevoitto/-tappio	M€	108,1	120,8
Tilikauden tulos	M€	113,4	134,7
Tuloutus valtion talousarvioon	M€	120,0	110,0
Sijoitetun pääoman tuotto	%	4,6	5,4
Omavaraisuusaste	%	98,3	98,0
Taseen loppusumma	M€	4 143,0	4 211,6
Vastuusitoumukset	M€	14,8	16,3
Henkilöstö	htv	727	603

Konsernin taloudelliset tunnusluvut		2023	2024
Liikevaihto	M€	435,3	485,2
Liikevaihdon muutos	%	2,8	11,5
Liikevoitto/-tappio	M€	158,9	203,8
Tilikauden tulos	M€	142,3	179,8
Tuloutus valtion talousarvioon	M€	120	110
Sijoitetun pääoman tuotto	%	4,6	5,4
Omavaraisuusaste	%	97,1	96,9
Taseen loppusumma	M€	4 242,3	4 354,2
Vastuusitoumukset	M€	18,4	19,8
Henkilöstö	htv	1125	1015

Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset vuosille 2024–2027 perustuvat toimintaympäristön muutosten ennakointiin sekä hallitusohjelman keskeisiin tavoitteisiin hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä, uusiutuvan energiantuotannon edistämisestä valtion alueilla ja monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämisestä kestävänsä metsätalouden harjoittamisen rinnalla. Linjauksissa sovitetaan entistä vahvemmin yhteen maankäytön eri muodot sekä kestävänsä metsätalouden, puun saatavuuden, luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön ja ilmastopoliittikan tavoitteet.

Liiketoiminta

Metsätaloudessa vuosi oli vaihteleva. Puukaupassa kysyntä pysyi hyvänä ja hintataso säilyi korkealla. Vuonna 2024 valtion metsistä korjattiin 6,5 miljoonaa kuutiometriä ainespuuta.

Loppuvuonna tehtiin merkittävä 1 400 hehtaarin suuruinen maakauppa Googlen kanssa datakeskusten rakentamiseksi Muhoksen ja Kajaanin alueille. Merituulivoiman osalta jatkettiin valtioneuvoston syksyllä 2023 hyväksymien viiden läntisille aluevesille sijoittuvan merituulivoima-alueen osalta kahden ensimmäisen alueen kilpailutusta.

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ovat muun muassa luonnon-suojelualueiden (mukaan lukien kansallispuistot) hankinta, hoito ja käyttö, luontotyyppejen ja lajien

suojeluun liittyvät tehtävät, luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalveluiden tuottaminen sekä kulttuuriomaisuuden vaaliminen, metsästyksen ja kalastukseen liittyvien lupien myöntäminen ja erävalvonta valtion alueilla.

Vuonna 2024 kotimaan matkailu jatkui vilkkaana. Kävijämäärät kansallispuistoissa ja muilla virkistysalueilla jäivät hieman edellisestä vuodesta. Myös eräpalveluiden lupamyynti ja eräpäivien määrä laskivat edellisestä vuodesta. Käyntimäärien paikallistaloudelliset vaikutukset olivat edelleen merkittäviä ja asiakastytyväisyys säilyi hyvänä.

Julkisten hallintotehtävien bruttomenot tehtävittäin		2023	2024
Yhteiset tehtävät	M€	16,6	16,6
Luonnon ja kulttuuri-perinnön suojelu	M€	22,7	16,7
Luonnon matkailu- ja virkistyskäyttö	M€	36,3	25,8
Alueiden hallinta	M€	3,9	2,7
Eräasiat	M€	12,5	11,9
Siemenhuolto	M€	0,2	0,2
Yhteensä	M€	92,3	73,9

Julkisten hallintotehtävien keskeisiä tunnuslukuja		2023	2024
Käyntimäärät: kansallispuistot, valtion retkeilyalueet, luontokeskukset, historiakohteet ym.	1 000 hlöä	8 700	8 600
Luontokeskusten maastopalveluiden ja lupa-asiakkaiden asiakastytyväisyys	(1–5)	4,5	4,6
Metsästysluvat	kpl	84 268	79 401
Kalastusluvat	kpl	101 258	82 490
Erävalvontatapahtumia	kpl	12 323	9 023

Senaatti-kiinteistöt

Senaatti-kiinteistöt (Senaatti) on liikelaitos, jonka tehtävänä on toimia valtion työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana.

Hallinnonala	
Valtiovarainministeriö	
Tehtävä	
Tuottaa valtionhallinnolle kustannus- tehokkaasti hallinnon toimintaa tukevat ja tehokkaat työympäristöt huomioiden valtion kokonaisuus ja noudattaen kestävä kehityksen toimintaperiaatteita	
Hallitus 2024	
Hannele Pokka (pj), Jukka Aalto (varapj), Ari Ahonen, Heikki Pesu, Tanja Rantanen, Susanna Martikainen (henkilöstön edustaja, henkilövarajäsenenään Mari Aalto-Strand)	
Toimitusjohtaja	
Tuomas Pusa	

Tunnusluvut		2023	2024
Liikevaihto	M€	611	645,5
Liikevaihdon muutos	%	9,5	5,6
Liikevoitto/-tappio	M€	67	106
Tilikauden tulos	M€	57	95
Tuloutus valtion talousarvioon	M€	38	36
Sijoitetun pääoman tuotto	%	1,5	2,4
Omavaraisuusaste	%	58	52
Taseen loppusumma	M€	5 233	5 958
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€		
Henkilöstö	htv	579	571

Senaatin omaisuus on Suomen valtion omistuksessa ja osoitettu liikelaitoksen omistajahallintaan. Senaatti-konserni muodostuu emoliikelaitoksena toimivasta Senaatti-kiinteistöstä ja Puolustus-kiinteistöt-tytärliikelaitoksesta, jotka toimivat valtiovarainministeriön hallinnonalalla, ja niiden yleinen ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle.

Puolustusministeriö ohjaa Puolustus-kiinteistöjä sen tuottaessa palveluita Puolustusvoimille ja Puolustusvoimien määrittelemille kumppaneille. Liikelaitos-konserniin kuuluu lisäksi seitsemän tytärosakeyhtiötä

Senaatti-konsernin tunnuslukuja, M€		2023	2024
Liikelaitos-konserni yhteensä	liikevaihto tilikauden tulos	967,4	997,4
		30,1	106,1
Senaatti-kiinteistöt	liikevaihto tulos	611	645,5
		57,3	95
Puolustus-kiinteistöt	liikevaihto tulos	360,5	370,5
		3,4	6,5
Senaatin Asema-alueet Oy	liikevaihto tulos	18,3	3,8
		2,9	-1,1
Muut yhteensä ja eliminoinnit	liikevaihto tulos	-22,4	-22,4
		-33,5	5,6

Konserni toimii liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti. Liikelaitoksilla ei ole julkisen hallinnon tehtäviä eikä viranomaistehtäviä. Senaatti-konserni noudattaa toiminnassaan julkisista hankinnoista annettua lakia (1397/2016) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Senaatti-konsernin liikelaitosten ja niiden liikelaitoslain mukaisten asiakkaiden välisiin palvelusopimuksiin sovelletaan hallintosopimusta.

Konsernin vuoden tulos oli yhteensä 106,1 miljoonaa euroa. Tulos ylitti tavoitteet selvästi, mikä johtui erityisesti valtion käytöstä poistuneiden kiinteistöjen myynneistä. Kiinteistömyynnit onnistuivat erinomaisesti erityisesti heikko kiinteistömarkkinatilanne huomioiden. Kiinteistökauppojen arvo oli 96 miljoonaa euroa. Hyvän tuloksen

mahdollistivat erityisesti kiinteistökehityshankkeiden kautta myydyt tontit. Konsernin tuloksesta valtion vuokrauksen osuus oli 23,5 miljoonaa euroa.

Eduskunta päätti vuoden 2024 talousarvion ja ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä Senaatti-konsernin investointivaltuudeksi yhteensä 850 miljoonaa euroa. Investointivaltuuteen laskettavien investointien määrä vuonna 2024 oli 728 miljoonaa euroa, josta Senaatti-kiinteistöjen osuus oli 490 miljoonaa euroa.

Senaatti-kiinteistöt saavutti pääosin valtiovarainministeriön asettamat tulos- ja palvelutavoitteet. Vuokrauksen tulos, noin 35 miljoonaa euroa, ylitti tavoitteena olleen 24 miljoonaa euroa selvästi.

Senaatti-kiinteistöt sopi yhdessä asiakkaiden kanssa yhteensä 25,4 miljoonan euron vuotuisista säästöistä virastojen tilakustannuksiin. Määrä oli ennätysellinen ja ylitti vuodelle 2024 asetetun 10 miljoonan euron tavoitteen.

Yhteiset työympäristöt ovat keskeisin toimitilasäästöjen aikaansaaja. Vuoden 2024 lopussa yhteisissä työympäristöissä työskenteli noin 8 500 henkilöä, mikä oli lähes 3 000 henkilöä edellisvuotta enemmän. Vuonna 2024 otettiin käyttöön yhteiset työympäristöt Kouvolassa, Lahdessa, Lappeenrannassa ja Porissa. Jyväskylässä, Kuopiossa, Mikkelissä ja Rovaniemellä sekä muutamilla muilla pienemmillä paikkakunnilla

on käyttöön otettu ensimmäiset osat vaiheittain toteutettavista suuremmista kokonaisuuksista tai pienemmistä kahden asiakkaan yhteisistä työympäristöistä. Erityisen merkittäviä kohteita ovat olleet Pasilan virastokeskuksen etenemisestä sopiminen ja valtioneuvoston kampuksen muutos vaiheittain yhteiskäyttöiseksi. Pasilan virastokeskukseen toteutetaan Suomen suurin valtion yhteinen työympäristö.

Senaatti-kiinteistöt on jatkanut virastovarautumisen investointihankkeita yhteistyössä virastojen ja laitosten kanssa, sitä mukaa kuin asiakkaiden kanssa hankkeiden toteutuksesta on sovittu.

Senaatti-konsernin toiminnan tehostamiseksi on käynnissä hankintatoimen kehitysohjelma, energiansäästöohjelma sekä uusi toimitilainvestointien hankeohjausmalli. Senaatti-konserni alentaa valtion virastojen ja laitosten vuotuisia toimitilakustannuksia noin 40 miljoonalla eurolla vuosien 2025–2026 aikana, josta noin puolet toteutuu Senaatti-konsernin toiminnan tehostamisen kautta ja puolet yhdessä virastojen ja laitosten kanssa toteutettavilla tilamuutosprojekteilla. Saavutetut säästöt mahdollistivat osaltaan valtion vuokrien alentamisen yhteensä 20 miljoonalla eurolla vuoden 2025 alusta lähtien, josta Senaatti-kiinteistöjen osuus on 13 miljoonaa euroa ja Puolustuskiinteistöjen 7 miljoonaa euroa.

Senaatti-konsernin vastuullisuus perustuu sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristönsuojelullisten näkökulmien tasapainoiseen huomioimiseen. Vastuullisuuden toteutumista seurataan konsernin yhteisen vastuullisuusohjelman tavoitteiden ja mittareiden kautta.

Konsernin hiilineutraalisuusohjelma on edennyt pääosin suunnitelmien mukaisesti. Vuoden 2024 osalta tullaan todennäköisesti saavuttamaan 70 prosentin vähennystavoite ylläpidon aikaisissa hiilidioksidipäästöissä konsernitasolla. Rakentamisen osalta päästöjen vähentämistavoitteet todennäköisesti saavutetaan peruskorjauskohteissa, mutta uudiskohteissa tavoite on osoittautumassa liian haastavaksi.

Valmistautuminen EU:n kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) mukaiseen tiedon keruuseen ja raportointiin on jatkunut. Ensimmäinen raportti julkaistaan alkuvuonna 2026.

Puolustuskiinteistöt

Puolustuskiinteistöt-liikelaitos toimii Senaatti-kiinteistöjen tytäriikelaitoksena ja tuottaa kiinteistö- ja tilapalveluita Puolustusvoimille ja sen kumppaneille normaali- ja poikkeusoloissa.

Hallinnonala

Valtiovarainministeriö

Tehtävä

Vastata Puolustusvoimien ja Puolustusvoimien määrittelemien kumppanien kiinteistöistä, niiden ylläpidosta ja palveluiden järjestämisestä kaikissa turvallisuustilanteissa

Hallitus 2024

Teemu Penttilä (pj), Tomi Hytönen (varapj), Virpi Holmqvist, Sanna Sianoja, Juha Tiuraniemi, Tero Ylitalo, Mika Kontula (henkilöstön edustaja)

Toimitusjohtaja

Matias Warsta

Tunnusluvut		2023	2024
Liikevaihto	M€	360,5	370,0
Liikevaihdon muutos	%	14,0	2,6
Liikevoitto/-tappio	M€	7,5	11,5
Tilikauden tulos	M€	3,4	6,5
Tuloutus	M€	0	3
Sijoitetun pääoman tuotto	%	0,6	0,8
Omavaraisuusaste	%	59,3	53,3
Taseen loppusumma	M€	1 363,5	1 533,4
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	77,4	73,9
Henkilöstö	htv	711	679

Liikelaitos toimii Senaatti-kiinteistöjen tytäriikelaitoksena liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti. Toiminta ja asema perustuu Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä annettuun lakiin (1018/2020). Liikelaitoksella ei ole julkisen hallinnon tehtäviä

eikä viranomaistehtäviä. Puolustuskiinteistöjen omaisuus on Suomen valtion omistuksessa ja osoitettu liikelaitoksen omistajahallintaan.

Valtiovarainministeriö asettaa liikelaitokselle vuosittain taloudelliset ja puolustusministeriö toiminnalliset tavoitteet. Valtiovarainministeriö päättää Senaatti-konsernin tulostavoitteesta ja tuloutustavoitteesta. Puolustusministeriö ohjaa liikelaitosta sen tuottaessa palveluita Puolustusvoimille ja Puolustusvoimien määrittelemille kumppaneille. Vuonna 2024 liikelaitos saavutti keskeisimmät tulos- ja palvelutavoitteet. Henkilöstön tyytyväisyys on kyselyn perusteella jokseenkin samalla tasolla kuin edellisvuonna. Asiakastyytyväisyys on hiukan laskenut edellisvuodesta, mutta on yleisesti ottaen hyvällä tasolla.

Strategisen kehittämisen painopisteitä olivat suojatilojen modernisointiohjelman edistäminen, valmiuslähtöisen palvelumallin toteutus ja suorituskykyhankkeiden edellyttämä rakentaminen sekä oman toiminnan ja työnteon tapojen uudistaminen. Olennaisia kehittämisen lähtökohtia olivat erikoiskiinteistöjen tehokas käyttö, uudet työnteon tavat ja muuttuvat tilatarpeet sekä sisäilmaolosuhteiden parantaminen.

Puolustuskiinteistöt on jatkanut palvelutuotannon kehittämistyötä. Valmiuslähtöisessä palvelumallissa korkeimman turvaluokan tilojen kiinteistönpidon palvelut tuotetaan omalla henkilökunnalla ja turvallisuusvaatimusten salliessa

muiden kohteiden ylläpidossa hyödynnetään enemmän kumppanien palveluita. Puolustuskiinteistöjen ja Puolustusvoimien yhteistyön ohjausta on kehitetty vastaamaan Puolustusvoimien ja sen strategisten kumppaneiden välisiä toimintatapoja. Lisäksi Puolustuskiinteistöt on kehittänyt ja organisoinut kykyä tuottaa Nato-jäsenyyteen ja Suomen ja Yhdysvaltojen väliseen puolustusyhteistyösopimukseen liittyviä tilapalveluita.

Puolustuskiinteistöjen osuus Senaattikonsernin investointivaltuuteen lasketavien investointien määrästä vuonna 2024 oli 239 miljoonaa euroa. Kunnossapitoon käytettiin 42 miljoonaa euroa vuonna 2024. Investointi- ja rakennushankkeisiin käytettiin vuonna 2024 239 miljoonaa euroa, joka on yli 50 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Suurimmat rakennusinvestointihankkeet liittyvät F-35-hävittäjähankkeen edellyttämään infrastruktuurin rakentamiseen. F-35-infrastruktuurihankkeet ovat rakentamisvaiheessa Rovaniemen, Rissalan ja Tikkakosken tukikohdissa. Hankkeet etenevät aikataulussaan ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Vuoden 2024 alusta lukien otettiin käyttöön uusi hankeohjausmalli rakennushankkeiden ohjauksessa. Kokemukset käyttöönotosta ovat olleet myönteisiä, ja yhdessä asiakkaan kanssa on löydetty toiminnan tarpeita täyttäviä, kustannustehokkaita ratkaisuja. Hankeohjausmallin keskeisimpänä tavoitteena on

toteuttaa hankkeet kooltaan ja kustannuksiltaan optimoidusti ja näin hillitä toimitilakustannusten kasvua.

Hiilineutraalisuusohjelman mukaisesti Puolustuskiinteistöt teki kunnossapitona vuonna 2024 energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä noin 4 miljoonalla eurolla. Lisäksi energiatehokkuutta parantavia omistajalähtöisiä investointiprojekteja käynnistettiin noin 6 miljoonalla eurolla.

Puolustuskiinteistöt on yhdessä Puolustusvoimien kanssa asettanut tavoitteeksi saavuttaa kymmenen miljoonan euron säästöt neljän vuoden aikana. Kokonaissäästötavoitteeseen päästäneen näillä näkymin strategia-kauden kuluessa, vuoden 2025 loppuun mennessä. Säästökeinoja ovat palvelutuotannon ja asiakkaan tilankäytön tehostaminen sekä energiatehokkuuden parantaminen. Toimitilakustannusten kasvun hillitsemiseksi vuodelle 2024 asetettua pysyvää 3 miljoonan euron säästötavoitetta ei täysin saavutettu toteuman ollessa 2,1 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 Puolustuskiinteistöjen tilakannasta poistettiin ja purettiin 112 rakennusta tai rakennelmaa. Puolustuskiinteistöjen toimitilojen vajaakäyttöaste oli vuoden lopussa 3,2 prosenttia.

Puolustuskiinteistöjen vuoden 2024 liikevaihto oli 370,5 miljoonaa euroa ja tulos 6,5 miljoonaa euroa. Liikevaihto ylitti budjettitavoitteen 3,1 miljoonalla eurolla ja tulos 2,1 miljoonalla eurolla. Liikevaihdon budjettiylitys aiheutui investointien suunnitteluun liittyvästä

laskutuksesta sekä palveluiden erillistilauksista. F-35-infrastruktuurihankkeiden suunnittelukuluja laskutettiin asiantuntijapalveluna 3,2 miljoonalla eurolla, joka ylitti budjetoidun 2,0 miljoonaa euroa. Palveluiden erillistilauksia toteutettiin 5,1 miljoonaa euroa budjetoitua enemmän. Laskeneen sähköenergian hinnan myötä asiakkaalle palautettiin 2,3 miljoonaa euroa sähkön käyttökorvauksia. Tulosta heikensivät budjetoitua suuremmat 13,4 miljoonan euron suuruiset kiinteistöomaisuuden arvonalentumiset.

13.2 Valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahaston tarkoituksena on varmistaa kansallisen huoltovarmuuden rahoitus.

Hallinnonala			
Työ- ja elinkeinoministeriö			
Säädösperusta			
Laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992)			
Varojen muodostuminen			
Huoltovarmuusmaksut			
Varojen käyttö			
Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusneuvoston toiminnasta aiheutuvat menot (muun muassa valtion varmuusvarastointi ja kriittisen infrastruktuurin varmistaminen)			
Hallitus 31.12.2024			
Tiina Korhonen (pj), Tero Kiviniemi (vpj), Mervi Airaksinen, Kirsi Heinonen, Anu Nousiainen, Taneli Puumalainen, Olli-Pekka Rantala, Olli Ruutu, Ilkka Tykkyläinen ja Antti Viitanen			
Tunnusluvut			
		2023	2024
Tuotot	M€	164	317
Kulut	M€	331	321
Taseen loppusumma	M€	2 150	2 135
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	9,0	9,5
Talousarviosiirrot	M€	0	0

+ siirrot talousarviosta rahastoon

– siirrot rahastosta talousarvioon

Huoltovarmuuskeskuksen toiminnassa ohjelmajohdalla työkentelyllä vastataan toimintaympäristön nopeaan muuttumiseen. Ohjelmakokonaisuuksilla (Energia 2030, Digitaalinen turvallisuus 2030, Alue 2030, Logistiikka 2030) on pantu osaltaan täytäntöön valtioneuvoston päätöstä huoltovarmuuden

tavoitteista (1048/2018). Ohjelmiin kohdentuu noin puolet huoltovarmuusrahastoon tuloutuvista tuotoista.

Huoltovarmuuskeskuksen ohjelmatyötä on jouduttu kiihdyttämään niin, että sillä kyetään toteuttamaan vaikeutuneeseen turvallisuustilanteeseen liittyviä hankkeita.

Tilinpäätöskirjausten jälkeen kokonaistulos oli -4,5 miljoonaa euroa tappiollinen.

Huoltovarmuusmaksun tuotto oli 38,3 miljoonaa euroa. Maksun määräytymisperuste on pysynyt muuttumattomana vuodesta 1997 ja sen reaaliarvo on alentunut. Huoltovarmuusmaksun kertymä pienenee ennen kaikkea energiatehokkuuden parantuessa sekä kulutuksen siirtyessä matalamman huoltovarmuusmaksun ja huoltovarmuusmaksuttoman kulutuksen piiriin. Rahaston muut tulolähteet, joista tärkeimmät ovat osuudet Fingrid Oyj:ssä ja strategisessa öljy-laivastossa, ovat välttämättömiä rahaston taloudelle.

Turvavarastolainojen takausvastuita oli 9,5 miljoonaa euroa ja pitkäaikaisien sopimusten tuottamia vastuita noin 118,5 miljoonaa euroa.

Huoltovarmuusmaksun laskennallinen hinta on noin 6,81 euroa kansalaista kohden vuodessa. Sitä voidaan pitää kansalaisen vakuutusmaksuna huoltovarmuudesta. Huoltovarmuusmaksun

vaikutukset ovat laajan yritysyhteistyön kautta merkittäviä. Hallinnonalat on organisoitu ylläpitämään huoltovarmuutta toimialallaan. Kokonaisuutena järjestelmä voidaan arvioida kansainvälisesti kustannustehokkaaksi. Osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta huoltovarmuus pitää yllä yhteiskunnan vakautta.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maatalouden interventiorahasto on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisesta interventiotoiminnasta aiheutuvien menojen maksamista varten perustettu maa- ja metsätalousministeriön alainen valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto.

Maatalouden interventiorahastosta maksetaan EU:n markkinoiden vakautusjärjestelmään kuuluvasta interventiovarastoinnista, -ostoista ja -myynneistä aiheutuvat menot. Vastavasti EU:n maksamat korvaukset näiden toimien aiheuttamista kustannuksista tuloutetaan rahastoon.

Interventiovarastoinnin piiriin kuuluvien maataloustuotteiden interventio-ostoja ei ole tehty vuosina 2020–2024, koska niiden markkinahinnat ovat pysyneet yleisesti interventiohinnan yläpuolella.

Hallinnonala
Maa- ja metsätalousministeriö
Säädösperusta
Laki maatalouden interventiorahastosta (1206/1994)
Varojen muodostuminen
Määrärahasiirto valtion talousarviosta, lainat
Varojen käyttö
Interventio-ostot ja -varastointi
Johtokunta 1.1.2022–31.12.2024
Juha Karjalainen (pj), Taina Vesanto, Jyri Inha, Marja Husu, Mika Arola

Tunnusluvut		2023	2024
Interventio-ostot	M€	0,00	0,00
Interventiomyynnit	M€	0,00	0,00
Interventiovarastoinnin kokonaiskustannukset	M€	0,00	0,00
Interventiovarastoinnin EU-korvaus (-)	M€	0,00	0,00
Tuotot	M€	0,00	0,00
Kulut	M€	0,01	0,01
Rahaston vastattavaksi jääneet kustannukset yhteensä	M€	0,01	0,01
Rahavarat 31.12.	M€	4,30	4,69
Lainapääoma 31.12.	M€	0,00	0,00
Oma pääoma 31.12.	M€	4,30	4,68
Taseen loppusumma	M€	4,30	4,69
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	0,00	0,00
Siirto valtion talousarviosta	M€	0,40	0,40
Keskimääräinen lainapääoma	M€	0,00	0,00
Lainan keskiporkko	%	0,00	0,00

Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)

Maatalouden kehittämisrahaston tarkoituksena on parantaa maatilatalouden rakennetta, edistää maaseutuelinkeinoja, parantaa maaseudun elinolosuhteita ja toimeentulomahdollisuuksia.

Hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriö

Säädösperusta

Laki maatilatalouden kehittämisrahastosta (657/1966)

Varojen muodostuminen

Määrärahasiirto valtion talousarviosta, lainojen korot ja lyhennykset

Varojen käyttö

Investointi- ja muut avustukset, valtiontakaukset

Johtokunta 26.1.2023–25.1.2026

Minna-Mari Kaila (pj), Jani Lehto (varapj), Jyri Inha, Sanna Koivumäki, Marjatta Koskinen, Juha Lappalainen, Jonas Laxåback, Esko Leinonen

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	3,4	4,6
Kulut	M€	19,6	51,8
Varoja käytettävissä	M€	138,10	121,3
– lainojen korot ja lyhennykset	M€	3,7	2,6
– siirto talousarviosta	M€	0	0
– edelliseltä vuodelta siirtyneet sitomattomat varat	M€	131,1	114,2
– muut tulot	M€	1,4	1,3
Taseen loppusumma	M€	337,3	319,2
– josta pitkäaik. lainsaamiset	M€	9,5	7,7
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	96,9	88,5
Menoja sidottiin	M€	23,9	15,8
– josta avustuksia	M€	21,3	13,5
Investointiavustus-päätöksiä	Kpl	408	293

Pääosa Suomen CAP-suunnitelman 2023–2027 (jäljempänä CAP-suunnitelma) mukaisista maatalouden investointiavustuksista rahoitetaan EU-osarahoitteisina valtion talousarviosta. Makerasta on rahoitettu kansallisesti osana CAP-suunnitelmaa maatalojen energiatuotantoon ja -käyttöön sekä huoltovarmuuteen liittyviä investointeja 28,0 miljoonalla eurolla. Porotalouden tukea sen sijaan myönnetään edelleen kokonaan kansallisena Makerasta erillään CAP-suunnitelmasta muun muassa elinkeinonharjoittajan investointitukena ja nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustukena.

Makeran vuoden 2024 käyttösuunnitelmassa ei ollut osoitettu varoja maatalouden energiainvestointien rahoittamiseen, vaan ne oli rahoitettava kokonaan valtion vuoden 2024 talousarvion momentilta 30.10.40 (Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset). Maa- ja metsätalousministeriö osoitti 22.2.2024 ja 8.5.2024 tehdyillä päätöksillä varoja momentilta 30.10.40 maatalouden energiainvestointeihin (pl. biokaasuinvestoinnit), ympäristön tilaa ja kestävää tuotantoa sekä eläinten hyvinvointia ja bioturvaa edistäviin investointeihin yhteensä 33,0 miljoonaa euroa. Avustuksia haettiin kolmannen hakujakson jälkeen tätä enemmän ja varat eivät olisi riittäneet kolmannen ja neljännen jakson hakemuksille. Tämän johdosta Makeran käyttösuunnitelman 30.9.2024 muutoksella osoitettiin maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007 jäljempänä, rakennetukilaki) mukaisiin maatalojen

energiantuotantoon liittyviin investointeihin yhteensä 10,0 miljoonaa euroa (18 miljoonaa euroa vuonna 2023). Kyseisestä rahoituksesta maatalouden energiainvestointeihin myönnettiin 3,3 miljoonaa euroa (8,4 miljoonaa euroa vuonna 2023). Vuosina 2023 ja 2024 ELY-keskuksille osoitetusta 28,0 miljoonaa euron rahoituksesta myönnettiin maatalouden energiainvestointeihin yhteensä 11,7 miljoonaa euroa.

Rakennetukilain mukaisia valtion takauksia myönnettiin noin 7,7 miljoonaa euroa. Makeran varoja sidottiin kertomusvuonna yhteensä 15,8 miljoonaa euroa.

Makeran käytettävissä olevat varat ovat vähentyneet, sillä rahaston tulonlähteinä ovat enää lähinnä lainasaamisten lyhennykset ja korot.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahaston tarkoituksena on tulipalojen ehkäisy ja pelastustoiminnan edistäminen.

Hallinnonala

Sisäministeriö

Säädösperusta

Palosuojelurahastolaki (306/2003)

Varojen muodostuminen

Palosuojelumaksu, joka peritään Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta

Varojen käyttö

Yleis- ja erityisavustukset pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille, erityisavustukset kunnille, hyvinvointialueille ja sopimuspalokunnille, erityisavustukset muille tahoille palosuojelurahastolain 14 §:n 3 momentissa säädettyihin tarkoituksiin

Hallitus 1.1.2024–31.12.2024

Päivi Nerg (pj.), Annika Parsons, Petteri Jokelainen, Petri Mero, Eveliina Heinäluoma, Petri Huru, Jyrki Landstedt, Mika Kontio

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	12,8	13,6
Kulut	M€	13,1	13,8
Taseen loppusumma	M€	26,4	27,6
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€		
Talousarviosiirrot	M€	-0,7	-1,3

+ siirrot talousarviosta rahastoon

– siirrot rahastosta talousarvioon

Palosuojelurahaston talous on vakaa ja maksuvalmius hyvä. Rahasto toimi taloudellisesti ja tuottavasti kertomusvuonna. Palosuojelumaksukertymä on noussut viime vuosina.

Keskeisimpiä Palosuojelurahaston avustuskohhteita ovat pelastusalan järjestöjen koulutustoiminta ja turvallisuusviestintä, alaa tukevat tutkimushankkeet

sekä kaluston hankinta ja paloasemien rakentaminen. Rahasto tavoittelee parasta mahdollista vaikuttavuutta jokaiselle myönnetylle avustuseurolle. Avustuksia kohdennettaessa otetaan huomioon pelastustoimen palvelujen sekä henkilöstön saatavuus ja työkyvyn turvaaminen koko maassa. Tutkimus- ja kehittämishankkeiden avustuksella rahasto voi vahvasti vaikuttaa sekä vahvistaa pelastustoimea koskevan tutkimustiedon lisääntymiseen, onnettomuuksien ehkäisemiseen sekä hyvien käytänteiden omaksumiseen pelastustoimessa.

Sopimuspalokuntajärjestelmän elinvoimaisuuden vahvistaminen on ollut jo vuosia Palosuojelurahaston erityisen tuen kohteena. Sopimuspalokuntien pienavustuksilla tuetaan hälytysvalmiuden tehostamista sekä työturvallisuutta parantavia kalustohankkeita. Avustukset tukevat osaltaan sopimuspalokuntatoiminnan jatkuvuutta ja toimintaedellytyksiä valtakunnallisesti. Lisäksi vahva tuki sopimuspalokuntien nuorisotoimintaan on noussut uutena toimintona voimakkaasti viime vuosina, mikä myös on lisännyt pienavustusten vaikuttavuutta paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Palosuojelurahastosta myönnettiin vuonna 2024 yleisavustuksia 4,2 miljoonaa euroa, erityisavustuksia rakenushankkeisiin 2,3 miljoonaa euroa, kalustohankintoihin 1,6 miljoonaa euroa ja pienavustuksiin 1 miljoonaa euroa. Pelastusalan tutkimus- ja kehittämishankkeisiin rahastosta myönnettiin avustuksia 5,1 miljoonaa euroa.

Rahoitusvakausrahasto

Rahoitusvakausrahasto muodostuu talletussuojarahastosta ja kriisinratkaisurahastosta. Talletussuojarahaston tehtävänä on turvata talletuspankkien tallettajien saamia. Kriisinratkaisurahaston tarkoituksena on kattaa kotimaisten sijoituspalveluyritysten ja ETA-alueen ulkopuolisten luottolaitosten Suomessa sijaitsevien sivuliikkeiden mahdollisten kriisinratkaisutoimien kustannuksia.

Hallinnonala

Valtiovarainministeriö

Säädösperusta

Laki rahoitusvakausviranomaisesta (1195/2014)

Varojen muodostuminen

Talletussuojamaksut (talletussuojarahasto) ja vakauseräykset (kriisinratkaisurahasto)

Varojen käyttö

Talletussuojarahasto: korvausten maksaminen tallettajille, talletuspankin kriisinratkaisun rahoittaminen, talletuksien siirtoon liittyvän järjestelyn rahoittaminen, talletussuojarahaston sijoitustoiminnasta aiheutuvat kulut.

Kriisinratkaisurahasto: kotimaisten sijoituspalveluyritysten ja ETA-alueen ulkopuolisten luottolaitosten Suomessa sijaitsevien sivuliikkeiden kriisinratkaisutoimien kustannusten kattaminen

Hallitus 2024

Markku Puumalainen (pj), Anu Ranta, Satu Vartiainen, Markku Pehkonen, Marko Synkkänen

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	404	167
Kulut	M€	252	1
Taseen loppusumma	M€	1 072	1 238
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	0	0
Talousarviosiirrot	M€	0	0

+ siirrot talousarviosta rahastoon
– siirrot rahastosta talousarvioon

Talletussuojarahastoon talletuspankeilta kerättävät talletussuojamaksut määräytyvät kunkin pankin korvattavien talletusten määrän ja riskitason perusteella. Kotimaista kriisinratkaisurahastoa kartutetaan kotimaisten sijoituspalveluyritysten ja ETA-alueen ulkopuolisten luottolaitosten Suomessa sijaitsevien sivuliikkeiden maksamalla vakauseräyksillä. Kotimaisilta luottolaitoksilta kerättävät vakauseräykset puolestaan siirretään vuosittain pankkiunionin alueen yhteiseen kriisinratkaisurahastoon.

Rahoitusvakausrahasto vaikuttaa yhteiskunnallisesti ennaltaehkäisemällä pankkikriisejä, minimoimalla mahdollisten pankkikriisien kustannuksia ja turvaamalla talletuspankkien tallettajien saamia.

Vuonna 2024 molempia rahastoja kartutettiin ennalta säädettyjen prosessien mukaisesti ja ne saavuttivat niille lainsäädännössä asetetut tavoite-
tasot. Kumpaakaan rahastoa ei ollut tarve käyttää kriisinhoitoon tai tallettajien suojaamiseen, eikä rahastoille ollut tarpeen hankkia lisärahoitusta. Rahoitusvakausrahaston hallitus päätti joulukuussa 2022 aloittaa talletussuojarahaston varojen sijoitustoiminnan sijoitussuunnitelman mukaisesti, ja sijoitustoiminta käynnistyi maaliskuussa 2024. Talletussuojarahaston sijoitustoiminnan käynnistyminen vuoden 2024 aikana kasvatti sekä toiminnan kuluja että rahoitustuottoja. Rahoitusvakausrahastolle nimitettiin uusi hallitus toimikaudelle 2024–2027.

Talletussuojarahaston tavoitetaso on laissa säädetysti sidottu Suomessa toimivien pankkien korvattavien talletusten yhteismäärään. Rahaston tavoitetaso on 0,8 prosenttia sen piiriin kuuluvien korvattavien talletusten määrästä. Vuoden 2024 lopussa rahaston koko oli tavoitetason mukaisesti noin 1 237 miljoonaa euroa.

Kriisintarkaisurahaston tavoitetaso lasketaan osuutena sijoituspalveluyrityksille ja luottolaitoksille yhteensä määritetystä tavoitetasosta, joka on yksi prosentti korvattavista talletuksista. Vuoden 2024 lopussa rahaston koko oli tavoitetason mukaisesti noin 897 000 euroa.

Valtion asuntorahasto

Valtion asuntorahaston tarkoituksena on tukea asuntotuotantoa ja korjausrakentamista sekä parantaa asuntotuotannon edellytyksiä.

Hallinnonala

Ympäristöministeriö

Säädösperusta

Laki valtion asuntorahastosta (1144/1989)

Varojen muodostuminen

Rahaston varoista myönnettyjen lainojen lyhennykset ja korkotulot

Varojen käyttö

Lainojen myöntäminen, korkotuet ja muu asuntorahoituksen tukeminen, siirto valtion talousarvioon

Johtokunta 1.11.2022–31.10.2026

Sanna Pälsi (pj), Mira Riipinen, Markku Hedman, Eveliina Pöyhönen, Timo Aro, Seppo Junnila, Lauri Lehtoruusu, Anni Kyröläinen, Anne Viita

Tunnusluvut		2023	2024
Rahoitustuotot	M€	9,1	20,4
Rahoituskulut	M€	4,8	2,5
Taseen loppusumma	M€	5 263	4 331
Takaukset yhteensä	M€	19 798	21 239
Talousarviosiirrot	M€	-0,4	502,7

+ siirrot talousarviosta rahastoon

– siirrot rahastosta talousarvioon

Valtion asuntorahastosta tuettiin asuntotuotantoa ja korjausrakentamista sekä parannettiin asuntotuotannon edellytyksiä. Valtion talousarviossa 2024 ja annetuissa lisätalousarvioissa oikeutettiin vuonna 2024 myöntämään rahaston varoista erilaisia avustuksia ja lainojen anteeksiantoja yhteensä 79,3 miljoonaa euroa (327 miljoonaa euroa vuonna 2023).

Vuonna 2024 valtion asuntorahasto oli velaton. Rahaston yhdytilisaatava oli vuoden 2024 lopussa 2 543 miljoonaa euroa. Rahaston tulovirta muodostuu pääosin vanhoista aravalainasaatavista. Tämä tulovirta laskee tasaisesti ja päättyy lainojen tullessa maksetuksi 15 – 20 vuoden aikajänteellä. Samaan aikaan ovat valtion vastuut yhteislainoihin liittyvien täytetakausten muodossa kasvaneet, kun asuntotuotannon tukemisessa on siirrytty suoran lainoituksen sijaan korkotukeen.

Valtion eläkerahasto

Valtion eläkerahastolla varaudutaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen ja muuhun valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden ja niihin verrattavissa olevien muiden etujen maksamiseen ja tasataan näistä valtiolle aiheutuvia menoja ajallisesti.

Hallinnonala

Valtiovarainministeriö

Säädösperusta

Laki valtion eläkerahastosta (1297/2006)

Varojen muodostuminen

Valtion virastojen ja laitosten, liikelaitosten ja muiden yhteisöjen eläkemaksut, työntekijäin eläkemaksut ja rahaston varoille saadut tuotot

Varojen käyttö

Siirto valtion talousarvion yleiskatteeksi kasvaa asteittain 40 prosenttista 45 prosenttiin vuotuisesta eläkemenosta vuoteen 2028 mennessä

Hallitus 2024

Vesa Vihriälä (pj), Annika Klimenko, Ritva Laukkanen, Erik Valtonen, Jonne Rinne, Anne Karjalainen, Jani Salenius

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	2 594	3 068
Kulut	M€	232	310
Taseen loppusumma	M€	17 291	17 683
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	1 825	1 785
Talousarviosiirrot	M€	-2 116	-2 274,1

+ siirrot talousarviosta rahastoon

– siirrot rahastosta talousarvioon

Eläkemaksuja maksavat valtion eläkejärjestelmään kuuluvat työnantajat ja työntekijät. Vastuu eläkkeistä on

valtiolla, ja ne maksetaan valtion talousarvioon otetuista määrärahoista. Rahastolla ei ole eläketurvan toimeenpanoon liittyviä tehtäviä. Koska rahastolla ei ole eläkevastuuta, sillä ei myöskään ole vakavaraisuutta koskevia määräyksiä. Rahaston pääasiallisena tehtävänä on sijoittaa haltuunsa uskotut varat tuottavasti ja turvaavasti. Rahastosta siirretään valtion talousarvion yleiskatteeksi vuosittain määrä, joka oli vuonna 2024 suuruudeltaan 41 prosenttia valtion vuotuisesta eläkemenosta. Talousarviosiirto tulee kasvamaan asteittain 45 prosenttiin vuoteen 2028 mennessä. Vuonna 2025 talousarviosiirto on 42 prosenttia.

Valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) mukaan Valtion eläkerahasto on karttunut täyteen määräänsä, kun rahastoidut varat ovat 25 prosenttia valtion eläkevastuusta. Rahasto saavutti tämän tavoitteen vuoden 2021 lopussa. Huhtikuussa 2022 voimaan tulleen lakiuudistuksen myötä talousarviosiirtoa kasvatetaan kolmen prosenttiyksikön lisäsiirrolla, mikäli rahastointiaste ylittää laissa säädetyn 25 prosenttia kahtena peräkkäisenä kalenterivuonna. Vuoden 2024 lopussa rahastointiaste oli 24,2 prosenttia.

Rahaston sijoitusten tuotto vuonna 2024 käyvin arvoin oli 9,0 prosenttia. Sijoitusten tuotto oli hyvä sijoitusmarkkinoilla vallitsevista epävarmuuksista huolimatta. Talouden ja rahapolitiikan tila tuki sijoitusmarkkinoiden suotuisaa kehitystä. Keskeinen markkina-ajuri oli hidastuva inflaatio ja sen

myötä keskuspankkien ohjauskorkojen laskut vuoden aikana. Yhdysvaltojen talouden kasvu ja positiiviset odotukset kasvattivat tuottoja, vaikka Suomen ja euroalueen talouskasvu oli heikkoa. Osakemarkkinoiden tuottoja hallitsi edellisvuoden tavoin teknologiaosakkeiden hyvä kehitys Yhdysvalloissa. Rahaston keskimääräinen tuotto viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden ajalta on ollut nimellisesti 5,5 prosenttia. Rahaston sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2024 lopussa 24,2 miljardia euroa. Sijoituksista oli korkosijoituksia 41,0 prosenttia, osakesijoituksia 52,7 prosenttia ja muita sijoituksia 8,0 prosenttia. Johdannaisten allokaatiovaikutus oli -1,8 prosenttia.

Valtiovarainministeriön asettaman tuottotavoitteen mukaan rahaston sijoitusten tulee pitkällä aikavälillä tuottaa enemmän kuin valtion näkökulmasta riskittömän sijoitusvaihtoehdon eli valtion velan vähentämisen. Viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana rahaston sijoitusten markkina-arvoinen tuotto on ollut keskimäärin 4,3 prosenttiyksikköä suurempi kuin valtionvelan keskikustannus.

Avainluvut		2023	2024
Sijoitukset yhteensä	M€	21 604	24 240
Sijoitusten tuotto	%	7,7	9,0
Toiminnan kulut	%	0,04	0,04
Eläkevastuu	M€	101 000	101 000
Rahastointiaste	%	22,7	24,2

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston tarkoituksena on järjestää Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus ja edistää televisio- ja radiotoimintaa.

Hallinnonala
Liikenne- ja viestintäministeriö
Säädösperusta
Laki valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998)
Varojen muodostuminen
Määrärahasiirto valtion talousarviosta
Varojen käyttö
Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattaminen, lain 6 §:n mukaisten ennakkoarvioiden kustannusten kattaminen sekä muu televisio- ja radiotoiminnan edistäminen
Johtokunta tai hallitus
Ei johtokuntaa tai hallitusta

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	0,0	0,00
Kulut	M€	576,0	594,3
Taseen loppusumma	M€	7,3	6,7
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	0,00	0,00
Talousarviosiirrot	M€	+575,8	+593,7

+ siirrot talousarviosta rahastoon
– siirrot rahastosta talousarvioon

Valtion televisio- ja radiorahaston kautta järjestetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus. Rahastolla ei ole omaa organisaatiota, vaan sen hallinnoinnista vastaa Liikenne- ja viestintävirasto.

Valtion televisio- ja radiorahastoon siirrettiin valtion talousarviosta Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseen noin 593,7 miljoonaa euroa, mikä tuloutettiin kokonaisuudessaan Yleisradio Oy:lle vuoden 2024 aikana. Rahaston käyttösuunnitelman mukaisia muita kuluja oli noin 0,6 miljoonaa euroa. Rahaston yhdystilin saldo vuoden lopussa oli noin 6,7 miljoonaa euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriö ei ole asettanut valtion televisio- ja radio-rahastolle toiminnallisia tulostavoitteita. Rahaston euromääräiset tavoitteet sisältyvät valtioneuvoston vahvistamaan rahaston käyttösuunnitelmaan, jota ei ylitetty.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, erityistakausten ja muiden valtiontakuurahastolain (444/1998) mukaisten sitoumusten täyttäminen.

Hallinnonala

Työ- ja elinkeinoministeriö

Säädösperusta

Laki valtiontakuurahastosta (444/1998)

Varojen muodostuminen

Määrärahasiirto valtion talousarviosta, erityisrahoitusyhtiön rahastoon siirtämät varat ja rahastolainasta suoritettavat maksut sekä vastuusitoumuksiin liittyvät takuumaksut ja takaisinperintäsaavat

Varojen käyttö

Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillistuloksen ollessa tappiollinen käytetään ensisijaisesti Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan puskurirahastoa, tämän jälkeen Valtiontakuurahaston varoja ja viime kädessä momenttia 32.40.60.

Johtokunta 1.1.2024–31.12.2024

Jaana Avolahti (pj.), Antti Makkonen, Juha Savolainen, Mia Jacobsson

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	4,1	5,2
Kulut	M€	0,1	0,1
Taseen loppusumma	M€	1 123,9	1 129,2
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	0	0
Talousarviosiirrot	M€	0	0

+ siirrot talousarviosta rahastoon
– siirrot rahastosta talousarvioon

Valtiontakuurahasto vastaa valtiontakuurahastolain 5 §:n mukaisesti Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnasta Finnveralle syntyvästä tappiosta (rahastomaksu). Rahasto

on yhtiön vastuukannan puskurina siltä varalta, että yhtiön myöntämien vientitakuiden ja muiden rahastolaissa tarkoitettujen erityistakausten erillistulos yhtiössä muodostuu tappiolliseksi.

Valtiontakuurahastossa oli vuoden 2024 lopussa kassavaroja noin 1 116 miljoonaa euroa (1 109 miljoonaa euroa 31.12.2023). Lisäys on aiheutunut vakautussopimusten perusteella saaduista suorituksista.

Valtiontakuurahastolain 4 §:n mukainen Finnveran vuoden 2024 toiminnan tulos muodostui 168 miljoonaa euroa voitolliseksi. Valtiotakuurahastosta ei ole maksettu Finnveralle 4.2.2021 tehdyn rahastomaksupäätöksen mukaista 349 miljoonaa euroa, vaan se on rahaston taseessa velkana Finnveralle. Velka maksetaan, kun rahastomaksupäätöksen perustana olevat vientitakuutoiminnasta tehdyt tappiovaraukset realisoiduvat korvauksiksi. Rahaston yhdystilin varojen riittävyys ei aiheuttanut toimenpiteitä vuoden 2024 aikana.

Valtiontakuurahaston vuoden 2024 tulos oli 5,1 miljoonaa euroa ylijäämäinen, edellisen vuoden tulos oli 4,1 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Valtiontakuurahaston saamiset muodostuvat Finnvera Oyj:n edeltäjän Valtiontakuu keskuksen maksamien takuukorvausten perusteella syntyneistä takaisinperintäsaamisista. Takaisinperintäsaamisista vakautettujen saamisten maksusopimukset

ulottuvat pisimmillään vuoteen 2038.
Muut saamiset ovat pääsääntöisesti järjestämättömiä.

Rahaston takaisin- perintäsaamisten* kehitys		2023	2024
Takaisinperintäsaamiset	M€	179	182
– vakautetut saamiset	M€	130	131
– muut poliittisen riskin saamiset	M€	48	51
– kaupallisen riskin saamiset	M€	0,6	0

* Rahastoon 1.1.1999 Finnvera Oyj:n perustamisen yhteydessä siirretyt Valtiontakuukeskuksen takaisinperintäsaamiset.

Ydinjätehuoltorahasto

Ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on säilyttää ja turvaavasti sijoittaa ne jätehuoltovelvollisilta keräämänsä varat, jotka tulevaisuudessa tarvittaisiin ydinjätteistä huolehtimiseksi, mikäli jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon liittyviä velvollisuuksiaan.

Hallinnonala

Työ- ja elinkeinoministeriö

Säädösperusta

Ydinenergialaki (990/1987)

Varojen muodostuminen

Maksut ydinjätehuoltovelvollisilta ja rahaston tuotot

Varojen käyttö

Ydinjätteistä huolehtimisen kustannusten kattaminen, jos jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuollon velvollisuuksiaan

Johtokunta 1.9.2024–31.8.2027

Jarkko Heikkilä (pj), Mika Niemelä, Anu Sammallahti, Tiina Ingman ja Peter Nyberg

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	158	200
Kulut	M€	4	2
Taseen loppusumma	M€	2 815	3 062
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	0	
Talousarviosiirrot	M€	0	

+ siirrot talousarviosta rahastoon

– siirrot rahastosta talousarvioon

Ydinjätehuollon taloudelliseen varautumiseen käytettävän päärahaston lisäksi ydinjätehuoltorahastoon kuuluu erillisvarallisuutena niin sanottu tutkimusrahasto. Sen tehtävänä on kerätä vuosittain varoja ydinlaitosten haltijoilta jaettavaksi ydinturvallisuuden ja ydinjätehuollon tutkimustoimintaan.

Jätehuoltovelvollisilla on ydinenergia-lain nojalla oikeus lainata vakuuksia vastaan 60 prosenttia ydinjäterahastossa olevasta varallisuudestaan. Vähintään 20 prosenttia voidaan sijoittaa Suomen valtion liikkeelle laskemiin sitoumuksiin. Tämän lisäksi vähintään 20 prosenttia rahaston varallisuudesta voidaan sijoittaa muuhun sijoitustoimintaan korko- ja osakemarkkinoille. Tällöin on huolehdittava sijoitusten turvaavuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta hajauttamisesta. Rahaston luonteen vuoksi sen ensisijaisena päämääränä ei ole tuottaa taloudellista voittoa, vaan varmistaa varallisuuden säilyminen.

Ydinjäterahaston laskennallinen voitto oli 197 miljoonaa euroa (vuonna 2023 153,0 miljoonaa euroa) ja tase vuoden lopussa noin 3,062 miljardia euroa (vuonna 2023 noin 2,815 miljardia euroa). Rahasto jakoi tutkimusvaroja yhteensä noin 8,1 miljoonaa euroa. Rahaston varat kattavat arvioidut ydinjätehuollon kustannukset. Rahaston riskit liittyvät edellä mainittuun lainantotoimintaan kuuluvien vakuuksien arviointiin ja sijoitustoimintaan. Suoria vaikutuksia valtion ja rahaston talouteen ei ole.

Öljysuojarahasto

Öljysuojarahaston tehtävänä on toimia öljypäästöjen aiheuttamien vahinkojen ja torjuntakustannusten viimesijaisena korvaajana sekä tukea öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpitoa.

Hallinnonala

Ympäristöministeriö

Säädösperusta

Laki öljysuojarahastosta (1406/2004)

Varojen muodostuminen

Öljysuojamaksut ja määrärahasiirto valtion talousarviosta

Varojen käyttö

Öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaaminen, öljyntorjunnan ja torjuntavalmiuden ylläpitämisen kustannusten korvaaminen

Hallitus 1.11.2024–31.10.2027

Frey Nybergh (pj), Pasi Rynnänen, Johanna Korpi, Marko Nurmikolu, Hannu Klemola, Lauri Taro ja Akseli Purhonen

Tunnusluvut		2023	2024
Tuotot	M€	0,0	0,0
Kulut	M€	5,2	2,2
Taseen loppusumma	M€	7,4	4,9
Taseen ulkopuoliset vastuut	M€	3,0	0,0
Talousarviosiirrot	M€	4,0	0,0

+ siirrot talousarviosta rahastoon

– siirrot rahastosta talousarvioon

Öljysuojarahasto huolehtii eräissä tapauksissa maa- ja vesialueilla tapahtuvien öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaamisesta. Rahasto korvaa alueiden pelastustoimelle ja valtiolle erilaisia öljyntorjuntaan ja torjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyviä kustannuksia. Lisäksi rahastosta voidaan myöntää korvauksia öljyn pilaaman maa-alueen ja pohjaveden puhdistamiskustannuksiin.

Varat öljysuojarahastoon on saatu pääosin öljysuojamaksun tuotosta. Vuosina 2010–2015 öljysuojamaksu kannettiin kolminkertaisesti korotettuna öljyntorjuntavalmiuden parantamiseksi erityisesti Suomenlahden alueella. Rahaston pääomarahoja korotettiin vuoden 2019 loppuun saakka.

Valtion viranomaisten ja pelastuslaitosten yhteisiksi suunnitellut venehankkeet eivät edenneet suunnitellusti. Myös alueellisen pelastustoimen öljyntorjuntavalmiuden parantamiseen liittyvät hankinnat toteutuvat ennakoitua hitaammin. Näistä syistä rahaston oma pääoma on edelleen poikkeuksellisen suuri eli 4,93 miljoonaa euroa. Öljysuojamaksun kantaminen lopetettiin 1.3.2020, jolloin öljysuojarahaston varat ylittivät ylemmän 10 miljoonan euron pääomاران. Öljysuojamaksun kantamista koskevat säännökset kumottiin ja maksusta luovuttiin kokonaan 1.1.2023 alkaen valtion talousarvion ulkopuolista ympäristövahinkorahastoa koskevan lain (1262/2022) vahvistamisen myötä.

Vuonna 2024 öljysuojarahastosta maksettiin alueellisille pelastustoimille öljyvahinkojen torjunnasta aiheutuneita kustannuksia yhteensä 0,3 miljoonaa euroa. Vahingot olivat pieniä ja niiden aiheuttajat olivat jääneet tuntemattomiksi. Öljyn pilaamien maa- ja pohjavesialueiden tutkimus- ja kunnostamiskustannuksiin käytettiin 0,35 miljoonaa euroa.

Öljysuojarahaston antamat ennakkopäätökset tulivat vuoden 2024 aikana kokonaan maksetuiksi.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-577-1
ISBN painettu: 978-952-383-596-2
ISSN pdf: 2490-0966
ISSN painettu: 2490-0613